

ديوان مختوم قلى فراغى

(متن انتقادى)

تصحیح، مقابله‌ی نسخ و مقدمه:
نور محمد عاشورپور

بازخوانی نسخ و متن:
یوسف قوجق

MAGTYMGULY PYRAGYNYŇ D I W A N Y

Tankydy tekst

Nusgalary deňeşdiren, redaktirlän we sözbaşy ýazan:
Nurmuhammet Aşyrpur

Teksti we nusgalary täzeden deňeşdiren:
Ýusup Gojuk

نسخه الکترونیکی جلد دوم این کتاب،
در تاریخ ۳۰ تیر ۱۳۹۲ مطابق با ۱۲ رمضان ۱۴۲۴ (۲۱ جولای ۲۰۱۳)
از سوی اینجانب یوسف قوجق جهت استفاده عموم
تهیه و جهت تکثیر در اختیار وبسایتها قرار گرفت.

دیوان مخنوم قلی فراغی

(متن انتقادی)

جلد دوم

تصحیح، مقابله‌ی نسخ و مقدمه:
نور محمد عاشور پور

بازخوانی نسخ و متن:
یوسف قویونچ

سرشناسه: فراغی، مختومقلی ۱۱۴۶-۱۲۰۵ق

عنوان قراردادی: دیوان

عنوان و نام پدیدآور: دیوان مختومقلی فراغی (متن)

انتقادی/ تصحیح، مقابله‌ی نسخ و مقدمه: نورمحمد

عاشورپور؛ بازخوانی نسخ و متن: یوسف قوجق

مشخصات نشر: گرگان، مختومقلی فراغی، ۱۳۸۸-۲۰۱۰م.

مشخصات ظاهری: ۳۵۰ ص.

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

(این نسخه‌ی الکترونیکی، رایگان است)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۰۸-۴۰۳-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: شعر ترکمنی - قرن ۱۲ ق.

موضوع: شعر ترکمنی - قرن ۱۲ ق. - تاریخ و نقد

شناسه افزوده: مردوف، عاشورپور، ویراستار

شناسه افزوده: Meredov, Ashir

شناسه افزوده: قوجق، یوسف ۱۳۴۷-، بازنویس.

رده‌بندی کنگره: ۳۳۴PL/۳۳۴۶ف/۹۵۳۳۸۸

رده‌بندی دیویی: ۸۹۳/۳۶

شماره کتابشناسی ملی: ۷۲۱۵۲۸۱

دیوان مختوم قلی فراغی (متن انتقادی)

جلد دوم

♦ عنوان لاتین: Magtymguly Pyragynyň Diwany (tankydy tekst)

♦ تصحیح، مقابله‌ی نسخ و مقدمه: نورمحمد عاشورپور

♦ بازخوانی نسخ و متن: یوسف قوجق

♦ ویراستار: مریم شاه‌حسینی

♦ طراح جلد: آقاجان آمانگلدیف

♦ حروف‌چینی و صفحه‌بندی: یاپراق

♦ نشر: انتشارات مختومقلی فراغی ۲۲۶۸۶۷۰-۱۷۱۰

♦ آدرس: گرگان، خ. شهیدبهبشتی، روبروی بیمارستان دزیانی، بهشت ۱۷

♦ نوبت چاپ: اول - ۱۳۸۸-۲۰۱۰

♦ قطع: وزیری

♦ قیمت: ۵۰۰۰ تومان

(این نسخه‌ی الکترونیکی، هدیه‌ای است از طرف خادم ادب و فرهنگ ترکمن یوسف قوجق به همه‌ی مردم، و

هزینه‌ی بهره‌برداری از آن، صلوات و فاتحه‌ای است برای شادی روح مؤلف اصلی آن یعنی مختومقلی‌شناس

بزرگ، مرحوم «نورمحمد عاشورپور»*)

♦ تیراژ: ۵۰۰ نسخه (شمارگان این نسخه‌ی الکترونیکی، به عدد تمام مردم استفاده کننده است!)

♦ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۰۸-۴۰۳-۳

* مرحوم نورمحمد عاشورپور در تاریخ ۱۳۰۱/۱۰/۱۰ (مطابق با ۱۹۲۳/۱/۱ م.) متولد و در ساعت ۶:۴۵ صبح روز ۱۳۸۸/۵/۱۰

(مطابق با ۲۰۰۹/۸/۱ م.) دارفانی را وداع گفت. (ی. قوجق)

فهرست ضمائ (قوشماچه):

- آن دسته از ابیات، قوافی و عبارات شعرها در نسخ خطی که در متن انتقادی ذکر نشده‌اند یا اطلاعات مربوط به مصارعی که در شعرها تکرار شده‌اند (با ذکر منبع)..... ۲۳۹-۲۴۹
- اسامی خاص (آدم، طایفه و یر آتاری) ۲۵۰-۲۶۳
- توضیحات اعلام ۲۶۴-۲۷۵
- مطلع شعرها بر اساس حروف الفبای قوافی نخست (قوشغی لارینگ ایلکی قافیہ لاری نینگ الفبی ترتیبده گلشی) ۲۷۶-۳۳۷
- توضیحی در باره‌ی اشعار الحاقی ۳۳۸-۳۴۹

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

<p>تور بود قلمزی در باغی خسته بر با پیشا قولون اتساک باشمیز مسلی نه قویم کافر خور لیفت کوکلانک برکنه عا بودن باشمیز</p>	<p>تور کیلار باغلا ساق بر فیرو بیله نه بیوت کوکلانک نیر آل ایلی محذوم قیله دیدی جانیک برکنه روح بر کس بیوت اول کمال حاکم</p>
<p>هن عشقه آن سال میدان بودی وقتکله خوش کچوردون بودی بکت باردور دی و شکار ایدار قوج بکت نیک طبعی چن بودی دو دنیا تشبلا آخ چکار میش زبینه بکت ز تر ایال میان بودی مرد چکار تو حسین ایلیک بود نیک جندد وردیپ قاجارد و خای بودی شمشک نیک بولماز کوران کوز پیل کلار یوز پیل لار میس بودی</p>	<p>بدو اور میدان قالد آرمانی آرد اولجک هنگام قالد آرمانی بکت باردور کوزین تا بجز نورید جای برینده تره قال فریدار ایسته دوست کلماز کولکل چنت میان نه هرک بولوب یا بلور نسنه یوز نامردیرنج تو نماز بر مرد نیک بتور این شین کور نیاکنده نامرد محذوم قیله اگوت بر کین سوز پیل مرد جبقار مهانه نامرد اوزین کیز درنی و مردین نالاجی دنیا</p>

تصویر صفحه‌ای از کتاب قربان بردی گرگانی / بخارا / ۱۳-۱۹۱۲

<p> جو در جفا سی کوب بلا بچی دنیا اوسدو کچه اوج ایدر دنیا نیک بر کونده پسر قیامت ایدار فیله محبت او جندین باده گل دیب بر کون دور دنیا کچه هم فاله زمین نیک دستند و غلار جو کار بر نارسه بر وجه پهل یقار سن مکتوب دادرسه قولاق تو کون جان متاعین نیک قید ستم لیلی او چون نه جور اید نیک کونده فرق طبراب بر دنیا کار محذوم قیله ایدر نیک نالاندور اعتبار نیک بودود دوست قوی نیک بر کا کلک آلدورسه در بالاسین بر طبل نیوسه قمر لالاسین کرسی المذین کت این کتک </p>	<p> تو بجا زمین کز نیک باری بار سپه قصد نه قور بود در پالا نیله بر کونده نیست ایدر افش فر سپه حاجتکے استاب منین الایب قدم قویم ایاق برینه سر سپه تماشا کار لو بوب که جفا کر جلوه لکون پهل تافسه قار سپه نیلاب پاش تو کانه رحم اتنر سن نیرد و نیک ملق بولار زر سپه نظام الفس ایدر بونا حق خون عیسه مدار برد نیک بد خرف سپه بو نوبت چو غلار دین کلب کید اند سوز نیک بلا مذور یکش اید نیک بر سپه سیرای سیرای اینر لامین بولاری خستندین سوز لامین بولاری نیکور ب تویت پانه کوزلار ادش تان </p>
---	--

تصویر ادامه صفحه ای از کتاب قربان بودی گر گانی / بخارا / ۱۳-۱۹۱۲

غاچا باشلادی

بلدم زامانانك آزغانين
 در ياحشى دن غاچا باشلادی
 د اسلار اسل زادان
 ت اتمان توره اوتە باشلادی.
 ریا بولدی کوپك لوقان زامازی
 تاگری هیچ بیریندەن بولمادی رازی
 پیغامبەر اورنندا لوترن قازی
 پاره اوچین الین آچا باشلادی.
 جا قالمادی حوکمی آدلان
 قولا اوچین موفتی بهرەر روویات
 بو ایشاەر نشاناسی قیامات
 لار بی توپا اوتە باشلادی.
 باقیولار حویلاب یوزین ساراردب
 کم تورەسین تاپن ره گگیق قزاردب
 زالملا مزلۇوما سرتین غاباردب
 قامچی سندان غانلار داما باشلادی.
 بو سوزینه آمال بولمادی
 نقلار یارادانی بلمەدی
 بلار بیریندەن تاغایم آلمادی
 اوچن دیندەن گەچە باشلادی.
 بر پارا سوپیلار سوپی مەن دیەر
 سوراماز زالملا تاغامین اییەر
 بزی یاحشى کشى دیسنلەر دییەر
 هەر ایشکده حالقا قۇرا باشلادی.

تصویر صفحہ ای از کتاب بردی کر یا بایف

قاررىغا آيلاندى بىز گورهن باشلار
دولاندى آياغابز گورهن باشلار
بى ماحال يۇلك باغلاب ايندى غاردلشلار
آحرهت قاسدىنا گوچه باشلادى.
آقل بولان غامدا يوره گين ازيب
دهردىنك دهرمانين سورافلاب گهزب
زلمانانك پساد بولانين يازيب
پانيدان باقاپا گوچه باشلادى.
آسل سىز به گلهرك نوباتى ءوتدى
قايتا شوغل حارمىغا سوز يهتدى
دۇنياده كم غالب مراده يهتدى
موحبهت چراغى اوچه باشلادى.
قازى بولان بر جووابدا دورمادى
گيجه مهمنهت نارتب كتاب گورمهدى
شهرىغەت اوغرىندا دوغرى پورمهدى
نه بس اوچن ايمانسىز ءوتە باشلادى
ماحتوم قۇلى آيدار بارها بول تانى
باش گۇن سىناماغا ايبهردى سەنى
سەندەن اوزال ءوتەن جانانلار قانى
هەر كم نوبانندا لوتە باشلادى

۲۲۸ ۲۲۸
۲۲۸ ۲۲۸

تصوير ادامه صفحه‌ای از کتاب بردی کرپایف

<p>توروی اجل بولمن توتی امانک عسرتا نابی کدی امانک بودنیا نیک عشرتی ذسوبا دی اخترت اولی بولدی قصدی امانک کوندوز روزه کچه بولدی اولقوبون بنمبر دوستیدورستی امانک مقصدنی تیار مقبلان چندان مجاور سیر بولدی اوستی امانک نه جای باره هفت تن لار قار سیک بدلادور چین بیوستی امانک پوسلار دین جهان خلقه باوکار یرده خوشوقت با آروستی امانک کامل تابک تولد غنینه دور شده هر کیم چندان بولدی دوستی امانک</p>	<p>۱) ارتشیش مشیده نور زکونی لویلی بودنیا نیک ایشی بولدی پیش علی اغز دولت لده کوکل قیبادی اسک شالیدن ارتوق پوشش کیدی دیدسی دینا تورماز باقی عربون سکر سلیم از مخلصار نیک گکی یون کورسام سولیدن اوی بلدی چندان باریسی ملکین یاریسی جنین نجلور لار اوج یوزارین اغزاشدی جلتنده امانه نظرم نوسک عالم ایچره آدم قالمزات گزار جای جنت ایچره اگده شاد گزار مختم قلبی سیر ابدالی نیک بار ایچره مخشکونی قایغونیر گزار بهشته</p>
<p>بری اولدور سیر سیر قهره دوش کلسیه بار دین ایراق قال آره دوش کلسیه وشما نیک اکلار سیرکی بلبلان ایش شکلدور اکلار دوش کلسیه</p>	<p>دینا دنیچه ایش بار دور پیمان دور عاشق هر کون آخر زمان دور دوشنگنی اکلده نقدین قالد سون آجده الفیک بکده پرنیک بولان</p>

عاقل بویله بیره بجهیم یا تار سو کیدان قور می کتیه کیلان بو توش کیسه اجل ما فار امری قیسه ازه دین حق رضاسی برله باشه دوش کیسه بلی سینی ایدور سور سانبک سیلانین نخشدور بر سر سحر کوزه پیش کیسه کوپالدور متوغنیک بوین انخوسین دالینماهن تیقار او تیر اش کیسه قیامتک تران فاضل یا تنجه بمان خاتون نخشی آیره دوش کیسه	زین مستی حالاشوندا می بو تار سو بسیج سحره لیتق موندین او تار سو اون وقت او نیک بولشه مرقلادین حقیقت آیر یوز توندار فریلا دین عاشق مندیب لاف او رار لار لایلا ایل کوز لیکنجه یوز طاعت قیلادین یا بلار ه باغدار سخا و تنیک قغوسین کوردنیک بو ایامده دنگل سوچون محترم قالی سوزر عقلمک تینجه سوغده دور ما دنیا دین او تنجه
---	---

کوز بو مو قناق بیلان کونکل مانتر سچ پیراچیل دیورار سولوب تیز سچ بار قللو قدین نخشی حقیقک رضاسی سنگ یلبار یاق بیلان نونونک تو تاز سچ پلانچینجه دوکستلیق سخا کینک یا تنک تو رسنگ خیالیکدن کتتار سچ کورادور سن بار غویو نیک یا تما کا بو ایشلاره مکر عقلمک تیز سچ	اندیادی بیلان تیر یک بلان تیل کونکل بو ستانده ایمان مانر کل بار نعمت دین خوبدور ساغلیق مزاج اگردوخ ک کیسه اجل قضاسی کیسه سوزریمه بر قولاق آسنگ خایسی مانیه کوپده عشقیک پوسنگ اسی آدم بو دنیا کیلدنیک کتتار کا جهد ایلا رسن تیز حیلان تو تما کا
---	---

تصویر ادامه صفحه‌ای از کتاب عارفانق / تاشکند ۱۹۱۰

فهرست و علامت اختصاری نسخ خطی استفاده شده در تهیهی متن انتقادی

علامت اختصاری	شماره‌ی منبع	نام منبع و محل نگهداری	ردیف
۱ع	Inw. № 250	نسخه‌ی خطی / مخزن نسخ خطی انستیتوی زبان و ادبیات مختم‌قلی وابسته به آکادمی علوم ترکمنستان	۱
۲ع	Inw. № 400 a	//	۲
۳ع	Inw. № 76 a	//	۳
۴ع	Inw. № 297 a	//	۴
۵ع	Inw. № 377 a	//	۵
۶ع	Inw. № 297 b	//	۶
۷ع	Inw. № 297w	//	۷
۸ع	Inw. № 281	//	۸
۹ع	Inw. № 895	//	۹
بم		کپی نسخه خطی موجود در موزه‌ی بریتانیا (لندن)	۱۰
۱ت	№ 3330/I	کپی نسخه خطی موجود در انستیتوی خاورشناسی آکادمی علوم ازبکستان	۱۱
۱ل	№ 2-IV-69	کپی نسخه خطی موجود در کتابخانه‌ی م.ی. سالتیکف شدردین (M.E.Saltykow Şedrin) واقع در لنینگراد	۱۲
۲ل		کپی مجموعه اشعار مشهور به نسخه خطی آسترآباد موجود در آرشیو علمی انجمن جغرافیای لنینگراد	۱۳
۳ل	B22319	کپی نسخه خطی موجود در انستیتوی خلق‌های آسیا در لنینگراد (وابسته به آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی سابق)	۱۴
۴ل	W-3654	کپی نسخه خطی موجود در انستیتوی خلق‌های آسیا در لنینگراد (وابسته به آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی سابق)	۱۵
بک	<u>A170</u> 10538	کپی نسخه خطی موجود در مخزن نسخ خطی جمهوری آذربایجان	۱۶
ف		کتاب چاپ شده از سوی شیخ محسن فانی (استانبول ۱۹۲۱)	۱۷
بخ		کتاب چاپ شده از سوی قربان بردی گرگانی (بخارا ۱۳-۱۹۱۲)	۱۸
۲ت		کتاب چاپ شده از سوی عارفجانف (تاشکند ۱۹۱۰)	۱۹

دیوان مختم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. فلک بازی برمیش جمله جهانہ
۲. منینگ اختیاریم برمه فلک گہ
۳. کونگل قوشی اوچوب گیتسه هر یانہ
۴. محتاج ایتمه قانت قوروق یلگہ
۵. بی دولت اینانجنگ کاسب کاینجنگ
۶. یدی یسر بولسه بری کوینجنگ
۷. بای خلقی یانگرہ بولور قری اوینجنگ
۸. چالیب بولمز چال آغرسہ چیلیک گہ(?)
۹. آورده باشی بولماق آیری قین بولور
۱۰. پارچه گیسہ قیز اوغلانہ سین بولور
۱۱. دول گوزینہ قری نازنین بولور
۱۲. ینہ گوزین آیلار کورہ چولاغہ
۱۳. چاقینہ آیلانان چرخ فلک دور
۱۴. آدم اوغلی گلان باری هلاک دور
۱۵. یتمیش ایکی ملت بولک بولک دور
۱۶. بو بولکدین قوشمه اوزگہ بولگہ
۱۷. یول اوستینده اولسام یوله آتسه لار
۱۸. راضی دور من اوستیمدین باسیب اوتسه لار
۱۹. مختوم قلی دیب ادیم توتسه لار
۲۰. گوران گوز جور ت اتر اشیدان قولاغہ

۵- بخ: کاسف.

۶- ع ۳: بری کونکل جانک. بخ: کونکل جنک.

۸- ع ۳: آغرسہ چالاکہ.

۱۸- بخ: راضی من اوستمدین.

۱. جان جوشغونه گلدی یانددیم یاریلدیم
۲. باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله
۳. سانغی سز سوشدیم اویسز آیریلدیم
۴. باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله
۵. سوزلاشردیم سرلاشردیم یار بیلہ
۶. یوراگیمده یار خیالی بار بیلہ
۷. ایمدی لیکن آیردیلار زور بیلہ
۸. باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله
۹. کونگل خوش دور یاده سالیب گزمانده
۱۰. یادیمه سالمانده عشقیم قزمانده
۱۱. منی غمده قویمه اونی آرمانده
۱۲. باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله
۱۳. اخلاص بیلان سومیشام من اول یاری
۱۴. جورندی جگریم گیتدی قراری
۱۵. اول آنده آه چکر من مونده زاری
۱۶. باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله

۱- ع ۴، ۹: کلدیم.

۷- ت ۱: امید آیین آیردیلار زور بیلا. ع ۹: امید ایلان.

۱۱- ع ۲-۵: شو سترینک سونگقی سوزی دوشنوکسز (نامفهوم). ع ۴: منی غمده قویمای اوزی آرمانده. ع ۹: منی غمده قویمای اوزی پزمانده.

۱۳- ع ۲: اخلاص ایله یار منی دیر من اول یاری. ت ۱: اخلاص بیلہ یارمنی دیر من یاری.

۱۴- ع ۲، ۴، ت ۱: چوراندی جگری کیتدی قراری.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۷. باردی پنهان پنهان شیرین سوزیمز
 ۱۸. بولان ایشه حیران قالدیق اوزیمز
 ۱۹. بربره باقماقدین دویمز گوزیمز
 ۲۰. باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله
۲۱. الیم سنکا یتمز عرضیم ایتماگه
 ۲۲. ایشیمینگ رواجی یوقدور ایتماغه
 ۲۳. دلبر دردی قویمز منی یاتماغه
 ۲۴. باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله
۲۵. مختومقلی دنیا کهنه جهان دور
 ۲۶. سوشماکلیک بو دستور زمان دور
 ۲۷. جُرمیم چوخ بولسه هم کرمینگ کان دور
 ۲۸. باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله

۱۷- ت ۱: یاردین پنهان پنهان.

۱۸- ع ۲، ت ۱، ع ۹: حیران بولدیق.

۱۹- ع ۲، ع ۴، ع ۹: بریره بقمقدین دویمز کوزیمز.

۲۱- ت ۱-ده: یوق.

۲۲- ع ۴: ایشمکا رواج یوق دور بتماکه. ت ۱-ده: یوق. ع ۹: یوقدور یتماکه.

۲۳- ع ۴: دلبر قویمز منی یتماکا. ت ۱-ده: یوق.

۲۴- ت ۱-ده: یوق.

۲۶- ع ۲: دستور زبان دور.

۲۷- ت ۱: جرمم کوب هم بولسه.

۲۰۰

۱. ای کریم و کارساز
۲. گناهیم گذشت ایله
۳. ای رحیم چاره‌ساز
۴. گناهیم گذشت ایله
۵. ایرماسه کرم سندن
۶. گیتدی اختیار مندین
۷. جُرمیم چیقردیم چندین
۸. گناهیم گذشت ایله
۹. یوز غم بیله تنده جان
۱۰. اسلایر سندن آمان
۱۱. فضلینگ بیله یا سبحان
۱۲. گناهیم گذشت ایله
۱۳. گرچه بولدیم گنه‌کار
۱۴. ستر ایله عیبیم ستار
۱۵. کرمینگله یا غفار
۱۶. گناهیم گذشت ایله
۱۷. لطفینگنی اظهار ایلاب
۱۸. کونگلیم‌نی قرار ایلاب
۱۹. توفیقینگنی یار ایلاب
۲۰. گناهیم گذشت ایله

۵- ت ۱: ایرسن کرم سندن.

۱۰- ع ۱: سن آمان. ع ۲، ۴: سندن آرمان. ع ۶: استار سندن درمان. ت ۱: ایستایور سندن درمان.

۱۳- ع ۸، ۹: اولدیم. ع ۹-۱۴: عفو ایله عیبیم ستار.

۱۵- ب خ: کرمکه یا غفار. ع ۲، ۴، ۸: اظهار ایله. ع ۴: ایلاب. ع ۹: ایلاب.

۱۸- ع ۲، ۴، ۸، ۹: قرار ایله. ع ۴: کونگل نی قرار ایلاب.

۱۹- ع ۲، ۴، ۸: یار ایله. ع ۴: ایلاب. ت ۱: یاد ایلاب.

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۱. عقل یتمز ذاتینه
 ۲۲. فکر ایدان صفاتینه
 ۲۳. برلیک نینگ حرمتینه
 ۲۴. گناهیم گذشت ایله
۲۵. مالک مخلوق هرینه
 ۲۶. کیم یتدی صنعینگ سرینه
 ۲۷. اوچ منگ اسمینگ خاطرینه
 ۲۸. گناهیم گذشت ایله
۲۹. بیز بیچاره امتینگ
 ۳۰. امت محمدینگ
 ۳۱. حرمتینه احمدینگ
 ۳۲. گناهیم گذشت ایله
۳۳. صنعینگ دوشیب شوقینه
 ۳۴. ایتدینگ احمد ذوقینه
 ۳۵. آسمان زمین حقیقه
 ۳۶. گناهیم گذشت ایله
۳۷. سخی لار احسانی اوچون
 ۳۸. شهیدلارینگ قانی اوچون
 ۳۹. جُنبنده لار جانی اوچون
 ۴۰. گناهیم گذشت ایله

۲۲- ع ۱، ۲، ۴، ۶، ت ۱، ۹، ع ۹، بخ: فکر ایرور صفاتینه.

۲۵- ع ۴، ۹: مالک مخلوقه هر نه.

۲۶- ع ۶: صنعک شرنه. ت ۱-ده: یوق.

۲۸- ت ۱-ده: یوق. ۲۸- ت ۱: ده: یوق.

۲۹- ت ۱: بیز بی ره امتتک. ۳۷- ع ۴، ۹: سحرلار احسان اوچون. ع ۶-ده: یوق.

۳۸- ع ۴، ۹، بخ: شهیدلار قانی. ع ۶-ده: یوق.

۳۹- ع ۶-ده: یوق. ۹: جنیدلار جان اوچون.

۴۰- ع ۶-ده: یوق.

۴۱. گوکده یلديز حرمتی
 ۴۲. یرده نوروز حرمتی
 ۴۳. گيجه گونديز حرمتی
 ۴۴. گناهیم گذشت ایله
۴۵. بلند داغلار حقینه
 ۴۶. چولده قيرلار حقینه
 ۴۷. یرلار سولار حقینه
 ۴۸. گناهیم گذشت ایله
۴۹. سنگا یقیلان یوزلار اوچون
 ۵۰. سن ديب یغلان گوزلار اوچون
 ۵۱. حمدینگ اوقان سوزلار اوچون
 ۵۲. گناهیم گذشت ایله
۵۳. سندی بولمسه هرای
 ۵۴. بو منینگ حالیمه وای
 ۵۵. فراغی دیور یا خدای
 ۵۶. گناهیم گذشت ایله

- ۴۵- ع ۱، ب خ: داغلار حرمتنه.
 ۴۶- ت ۱، ع ۸: چول لار قيرلار حقینه. ع ۱، ب خ: قيرلار حرمتنه.
 ۴۷- ع ۱، ب خ: سولار حرمتنه.
 ۴۹- ع ۱، ب خ-ده: یوق. ع ۲، ع ۴، ع ۹: سنگا یقیلان. ع ۴، ع ۶، ت ۱، ع ۸: سنگا یغلان.
 ۵۰- ع ۱، ب خ-ده: یوق.
 ۵۱- ع ۱، ب خ-ده: یوق.
 ۵۲- ع ۱، ب خ-ده: یوق.
 ۵۴- ع ۲: بو منم حالیمه وای.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۰۱

۱. تن قفسینه گرفتار، گل جانہ نظر ایله
۲. باق کونگل گوزگی سینه، جانانه نظر ایله
۳. عبرت گوزینی آچیب، جهانہ نظر ایله
۴. ایکی کامی توتماغین، بر یانه نظر ایله
۵. هیچ کیم گه بقا برمز دورانه نظر ایله
۶. دوراینه دایانغان انسانه نظر ایله
۷. بو قونوب گوچوب بارغان کاروانه نظر ایله
۸. بو دوران ایچره کونگل قوشلاری ایلار پرواز
۹. گویا مرغ سحر دور شب سخن ایلار آغاز
۱۰. باغ ایچره بلبل اولوب اوقور نغمه هزار ساز
۱۱. خدایا توبه ایلاب درگاهینگه دونم باز
۱۲. عمر از دوران دراز، نه روزه بار نه نماز
۱۳. اویان خواب غفلتدین، حشره منگزار فصل یاز
۱۴. عالم لار تسبیح اوقور هر یانه نظر ایله

۱- ت ۲: تن قفص غه گرفتار کیل خانه نظر ایله.

۲- ع ۲، ع ۶، ع ۷، ع ۸: کونکل آینه سنه.

۳- ع ۷، ع ۸: غیرت کوزنکنی. ب م: عبرت کوزینکی آچغل جهانہ. ل ۴: غیر کوزین آچیب.

۴- ع ۶: کامی توتدورمز. ع ۸: هر یانه. ل ۴: ایکی کام توتماغل.

۵- ت ۲: باقی برماز. ل ۴: هیچ کم که وفا برمز.

۶- دورانیغه قوانغان. ب م: دوراینه قوانان. ب خ: دوراینه دایانمان انسانه. ل ۴: دوراینه دایانماز.

۸- ع ۱: کونکل ایچره. ع ۲-ده: «ایلار» سوزی یوق. ت ۲: بو دوران ایچره قوشلار ایلار. ل ۴: کونکل قوشلار.

۹- ع ۸-ده: «دور» سوزی یوق.

۱۰- ب م-ده: یوق.

۱۱- ع ۷، ع ۸، ل ۴: دوندیم باز. ب م-ده: یوق. ب خ: خطاغه توبه.

۱۲- ع ۸: غم آزدور دوران دور از.

۱۳- ع ۴: عشره. ل ۴: اویان خآب غفلتدین حشره بنکزار فصل یاز. ع ۶: خدایه توبه خواب غفلتدین حشره منکزار فصل یاز.

ت ۲: شره منکزار فصل یاز.

۱۴- ع ۲، ع ۳، ع ۶، ب خ: عالم نه تسبیح. ع ۷، ب م: عالمه تسبیح اوقوب هر یانه. ع ۸: عالمه تسبیح اوقیر هر یانه. ل ۴: عالم

نه بلج اوقور.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۵. اولمز من ديب دوشماسون كونگلينگ بو گمان ايچره
 ۱۶. عمره يوقدور اعتبار، گچر سن زمان ايچره
 ۱۷. اجل قويميش اوق گزاپ كريس لي گمان ايچره
 ۱۸. بنده يه، نه ارمان دور جان برسه ايمان ايچره
 ۱۹. سوزلا سوزينگ يايلسين بو يخشى يمان ايچره
 ۲۰. آز عمره آغر ايش لار قوروب سن جهان ايچره
 ۲۱. مقيم ايشيني توتان مهمانه نظر ايله

- ۱۵- ع ۱: كونكل هيچ گمان ايچره. ع ۳: اولمز من دوشماسون كونكلنك. ع ۷: اوق كزين كرشى گمان. ت ۲: اولماز من ديب سالمغيل كونكلنك بو گمان ايچره. ل ۴: كونل بو گمان.
 ۱۶- ع ۱، ع ۳، بخ، ت ۲: اوتكجى زمان ايچره. ع ۸: عمره يوقدور اعتبار اوتونجى زمان ايچره. ل ۴: عمر يوق اعتبار اوتكجى زمان اجره.
 ۱۷- ع ۲، ت ۲: اق كزين كرشه گمان ايچره. ع ۳: اجل توتميش اوق كزين كريكه گمان ايچره. بخ: اجل قويميش اوق كوزين كرشى گمان ايچره. ل ۴: اوق كزين كرشين گمان اچره.
 ۱۸- ع ۲: بنده ده ارمان جان بر بارسه ايمان ايچره. ت ۲: بنده ده نه ارماندور جان ايمان ايچره.
 ۱۹- ع ۷- ده: يوق.
 ۲۰- ع ۷- ده: يوق.
 ۲۱- ع ۷: توتان كاروانه نظر ايله.

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

۲۲. نه خوش دور عاشقه، پنهان ياره اولاشماق
 ۲۳. حال احوالين سوراشيب، قول بويونينه ساليشماق
 ۲۴. بر بره دردین دوکوب، سرگذشتی قیلیشماق
 ۲۵. محشرینگ نشری یانگیغ تن جان کمین بولوشماق
 ۲۶. تاو بریلان رشته دیک چرماشیبان چولاشماق
 ۲۷. دوستلار نه مشکل ایش دور قوشولیب آیریلشماق
 ۲۸. وصاله مغرور اولمه، هجرانه نظر ایله

۲۲- ۲- ۵- یوق. ع ۳، ع ۴: عاشقه خلوتده یار. ع ۶: دهنه خوشدور عاشق خلوت یره اولاشماق. ب خ: هی نه خوشدور عاشق غه. ع ۷: عاشقه خلوت یرده. ب م: وهنه خوشتو عاشقه خلوت یرده اولاشماق. ع ۸: وهنه خوشدور عاشقه خلوت یاره اولاشماق. ت ۲: نه خوش کون دور عاشقه یاره اولاشماق. ل ۴: های نه خوشدور فنهان خلوه یاره اولاشماق.

۲۳- ۶- بینه. ب م: حال احوالی سوراشیب قول بویونه سالیشماق. ع ۸: حال احوالینک. ت ۲: حال او خالین. ل ۴: شالاشماق.

۲۴- ۳- دوکوب لذتین قیلیشماق. ع ۶: سرگذشدين قیلوشمق. ع ۷: سرکزشین. ب خ: سرگذشتین. ت ۲: خدایم سالنمای بندسیغه ینه فراق بولیشماق. ب م: بر فیره دردین توکوب سرکشته لیک قیلیشماق. ع ۸: بر برکا دردین تیب سرگذشتین قیلیشماق. ل ۴: بر برینه دردین توکوب سرگذشتین آیتشماق.

۲۵- ۲- محشر نشر ینکلیغ. ع ۳: محشرینک شری ینکلیغ تن جان بولاشماق. ع ۶: معشرینک. ب م- ۵- ده: یوق. ت ۲: محشر نشری ینکلیغ تن جان کمین چولاشماق.

۲۶- ۳- تاریریلکان رشته دک چرماشوب چولاشماق. ب خ: رشته دی چرمانمق چولاشماق. ل ۴: تا بریلان رشته کبی بر برینه چولاشماق. ع ۷: تاو بریلکان بیلکدای چرماشماغو چولاشماق. ب م: طاو بریلکان کرشدیک. ع ۸: طاو بریلکان یغلیدیک چرمشمقو چولاشماق. ت ۲: چرماشیب هم چولاشماق.

۲۷- ۱- ب خ: قوشانه آیریلشماق. ع ۳: دوستلارینه مشکل ایشدور قریشوب آیریلشماق. ع ۷: قوشیب آیریلشماق. ب م: قویشوب هم آیریلشماق. ع ۸: قوشیب آیریلشماق.

۲۸- ۴- ب خ: وصاله بولمه مغرور.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۹. مختوم قلی سوزلامای قویمز دورماغه دردینگ
 ۳۰. یالانچی ده یایلاب، آلتمش یانه ال گردینگ
 ۳۱. فانی باقی بیلدینگ، یل دیک اوسدینگ یوگوردینگ
 ۳۲. دوستینگا آزار بردینگ، دوشمانه یوز اوگوردینگ
 ۳۳. بیلدینگ بی وفادور، بقاسی یوق بو یوردینگ
 ۳۴. اوتوز تورت یاشه باردینگ، بو جهانده نه گوردینگ
 ۳۵. قرآنه قولاق قویوب فرمانه نظر ایله

- ۲۹- ب.م: مخدوم قلی دیر سوزلامای. ت ۲: محتم قلی دیر سوزیمی قویماز دورماغه دردینگ. ل ۴: مختوم قلی سوزلامدی قویماز تورماغه دردینگ.
 ۳۰- ع ۲، ع ۴، ع ۷: یایلابو. ع ۶: ینو التمش. ب.م: یلانچی نی آیلابوب. ت ۲: یایلابور. ل ۴: آلتمش یاشه ال اوردینگ.
 ۳۱- ع ۷: فانی باقی. ع ۸: یل دی. ل ۴: بیلدینگ یلدینگ اوسدینگ یوردینگ.
 ۳۲- ع ۲، ع ۳، ع ۶، ع ۸: یوز چوردینگ. ب.م: دوستنکا آزار بریب یوز چویردینگ. ب.خ: دوستنکه آز باریشدینگ دوشماندین یوز چاوردینگ.
 ۳۳- ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۸: بیلدینگ بی وفادور. ع ۸: بیلدینگ که بقاسی بی وفادور بو یوردینگ.
 ۳۴- ع ۳: یاشه کلدینگ. ب.خ: بو جهاندین. ل ۴: یاشه مندینگ.
 ۳۵- ع ۳، ع ۷: قولاق بریب. ب.م: دنیاغه مغرور اولمه آخریفه نظر ایله. ل ۴: قرآنه.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۰۲

۱. عمر باش گون منزلی اوچ
۲. دورانینگ بر ساعت بيله
۳. يورور كاروان چكيلور گوچ
۴. ياتيب سن فراغت بيله
۵. سن ديمه براو ال گرار
۶. عاقل لار مونده ايش گورار
۷. بي عقل لار هنگام قورار
۸. عشرت اسلاب راحت بيله
۹. كافر نفس شيطان دور شوم
۱۰. ايشلار توتار ايلاب هجوم
۱۱. بر گون چيقرسينگ نامحروم
۱۲. گرمك خوش قناعت بيله
۱۳. جانه جفا نفسه قيغى
۱۴. ايش ايت آخرت غمين اى
۱۵. پيغمبره صلوات دى
۱۶. شوق ايتسون شفاعت بيله

۴-ع: ياتورسن.

۵-ع: سن ديمه بزه ال كرار.

۶-ع: عقلی لار مونده ايش كورار.

۸-ع: عشرت استار.

۹-ع: كافر نفس دور شيطان دور شوم. ۷-ع: كافر نفس ايل شيطان شوم.

۱۰-ع: ايشلار توتدی ايلاب هجوم. ۲-ع، ۸-ع: توتدير.

۱۱-ع: بر كون چقار سن نا محروم. ۱۲-ع: كزمه خوش. ۸-ع: كزماكين كوب فساد بيله.

۱۳-ع: جانه جفا بر نفسى قوی. ۷-ع: جانه جفا بر نفسه قيغى.

۱۴-ع: ايشلار آخرت غمنكه يى. ۷-ع: ايشنك كور آخر غمينك اى. ۸-ع: ايشنك كور آخر تينك غم اى.

۱۶-ع: شوق ايتار شفاعت بيله. ۸-ع: كزمانك خوش قناعت بيله.

۱۷. بنده بولسنگ آدمزاد بول
 ۸۱. جبار دیماندر جلاډ بول
 ۱۹. خیر ایشلاب آزاد بول
 ۲۰. اوتانمه خجالت بیله
 ۲۱. آدم اوغلی اوزین بیلمز
 ۲۲. نفس اوغرینده بیکار یورمز
 ۲۳. قسمتینگ دین ذره آرتمز
 ۲۴. گزسنگ یوز خیالات بیله
 ۲۵. مختوم قلی دیور یاران
 ۲۶. خلق ایدان ایشینه حیران
 ۲۷. گچر فرصت اوتر دوران
 ۲۸. گویمنه گور طاعت بیله

- ۱۸- ۴ع: جبر ایتماین جلاډ بول.
 ۱۹- ۴ع: تانکلا محشرده. ۸ع: خیر ایشلاب بار آزاد بول.
 ۲۲- ۲ع، ۴ع، ۷ع، ۸ع: نفس اوغرینجه بیکار بولمز.
 ۲۳- ۲ع: قسمتنگ دین قاریش قالمز. ۴ع: قسمتنگ دین قرش قالمز. ۷ع: قسمتنگ دین قرش قالمز. ۸ع: قسمتنگ دین ذره آرتمز.
 ۲۶- ۷ع: ایشنه من حیران.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۰۳

۱. درناغی دمیردین تالانچی دنیا
۲. ایشینگ یوقدور ناموس بيله عار بيله
۳. جور و جفاسی کوب يالانچی دنیا
۴. قویمز سن گزماگه یاری یار بيله
۵. محبت وجهیندین یار بر گل دیسه
۶. حاجتینگی مندین سوراب آل دیسه
۷. برگون دور دینگ، برگیجه هم قال دیسه
۸. قدم قویسام آیاق یرینه سر بيله

-
- ۱- ف، ل ۳: بالانچی دنیا.
  - ۲- ب، م، ت ۲، ل ۳: ایشنگ نه دور. ع ۸: بیلان. ل ۴: هار بيله.
  - ۳- ت ۱: جبر جفاسی. ع ۸: جور جفاسی چوخ. ل ۴: جبری کوب صفاسی آز یلانچی دنیا.
  - ۴- ع ۷: کزماک کا قویمار سن یاری یار برلان. ت ۱: کرمنکا قویمادینک یاری یار بيله. ف: کزماک. ل ۴: قویارمو سن کزماکه یاری. ع ۸: کزماکه قویمر سن یاری یار بیلان.
  - ۵- ع ۳، ع ۴، ع ۸: محبت اوچندین. ع ۷، ف، ل ۲: محبت اوچندین. ت ۱: محبتلی دلبر بارده کیل دیسه. ب:خ: محبت اوچندین باده کل دیسه. ت ۲: محبت اوچوندین بار بر کیل دیسه. ل ۴: محبتلی دوسته یار ده کل دیسه.
  - ۶- ع ۲، ت ۲، ع ۳، ب، م، ع ۹، ب:ک: مطلبنکی ایسلاب. ع ۴، ل ۱، ل ۲: مندین استاب مطلبنکی آل دیسه. ع ۷: نه مقصدینک بار دور مندین ال دیسه. ل ۳: مطلبنک نی مندین استاب آل دیسه. ت ۱: مقصدینک نی تیلاب مندین ال دیسه. ف: مندین اسلان مطلبنکی آل دیسه. ع ۸: نه مقصدینک بار دور مندین آل دیسه.
  - ۷- ت ۱: بو کون تور دینک بو کیجه هم قال دیسه. ل ۳، ت ۲: بر کیجه هم بول دیسه.
  - ۸- ل ۱: یرنه باش بله. ف: قدم قویم. ع ۸: بیلان. ت ۲: قدم قویسنگ. ل ۴: آیاغنه باش بله.

۹. اوسدیکچه اوج ایدار دنیانینگ یلی
 ۱۰. قصد ایتسه قوریدار دریای نیلی
 ۱۱. بر گونده اسرادیب مست ایدار فیلی
 ۱۲. بر گونده نیست ایدار پشه پر بیله
 ۱۳. زمین نینگ اوستینده داغلار چوکار سن
 ۱۴. تماشاگر بولوب کسه چیقر سن
 ۱۵. هر نرسه نی بر وجه ایله بیقار سن
 ۱۶. جلگه نی گون بیله، داغی قار بیله
 ۱۷. دلیریب داد ایتسه قولاق توتمز سن
 ۱۸. یغلاب یاش دوکانه رحم ایتمز سن
 ۱۹. جان متاعین آلسنگ قایدیب ساتمز سن
 ۲۰. ینه قایدیب آلماق بولمز زر بیله

- ۹-۴: اوسدیکج اوج آرتار دنیانینگ یلی. ل ۴: اوسدیکچه. ت ۱: آسدیکچه جوش ایدار دنیانینگ یلی. ع ۱، ۲، ۳، ۲ ل، بک، ع ۸، ۹: اوج ارتدیر.
 ۱۰-۷: قصد ایتار قوریدور دریای نیلی. ل ۴: قورتور دریای.
 ۱۱-۲: هر کونده. ع ۴: مست ایدیب اسریدیب بو کونده پلی. ع ۷: بر ساعت اسرودیب. ت ۱: بر کونده اسرتیب مست ایدار سیلی. ل ۱: بر کونده اسریدور. ف: بر کون مست اسریدیب فیلی. ع ۸: بیلان. ل ۴: بر کونده مست ایتوب اسیرتر فیلی.
 ۱۲-۴: ل ۱: پشه فیل بیله. ع ۷: بر ساعت نیست ایدار پشه پر بیلان. ت ۱: بر کونده دنک ایلار بحر بر بیله. ف: بر کونده پنهان ایلار بیشه فیل بیله. ل ۴: ایدار فیشه فر بیله.
 ۱۳-۲: ل ۲: زمی نینگ اوستنده. ل ۲-۱۴: تماشاکار. ل ۴: تماشاکار بولوب هر یان باقارسن.
 ۱۵-۲، ۳، ۴، ۷: ع ۷: بر وسیله. ت ۱: یخشی ایلاب یمان ایلاب اوتارسن. ف: هر نیسان بر وسیله یقرسن. ت ۲: هر کیمسه نی بر دمیله باقارسن. ل ۳: هر بر دم ایله یقارسن. ع ۸: هر نارسه نی بر وسیله یقارسن. ل ۲، بک: هر نسنه نی بر وسیله یقرسن. بخ: بر وجه بیله. ل ۴: هر نسنه نی بر وسیله ایله یقار سن.
 ۱۶-۸: ع ۸: قار بیلان. بخ: جلوه نی کون بیله تاغنی قار بیله. ل ۳: کون بیلان.
 ۱۷-۲، ۷: ع ۷: دلنمب. بم: توتمار سن. ت ۱: تلموروب بقانه قولاق توتماس سن. ع ۸: دالبنیب داد اتانه قولاق توتمرسن. ع ۹: زیرانیب داد ایتسه. ل ۳، ۲: تلموریب داد ایتسام قولوم توتمز سن.
 ۱۹-۴: ل ۲: جان مطاسین. بم: ساتمارسن. ف: جان مطاسین استنک قیدیب ساتمزسن. ع ۹: جان متاسین. ل ۴-ده: «آلسنک» سوزی یوق.
 ۲۰-۴: ع ۴: آلماق اولمز زور بیله. ل ۱: ینه اونی آلماق اولمز زر بله. ف: زور بیله. ع ۸، بخ: بیلان. ل ۴: آلوب بولماس.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۱. لیلی اوچون نه جور ایتدینگ مجنونه
 ۲۲. ظالم انصاف ایلا، بو ناحق خونه
 ۲۳. گونده قرق آط بزاب بردینگ قارونه
 ۲۴. عیسی مدار بردینگ یکه خر بیله
 ۲۵. مختوم قلی آیدار ایشینگ تالان دور
 ۲۶. بو نوبت کویلاردین گچیب قالان دور
 ۲۷. اعتبارینگ یوقدور سوزینگ یالان دور
 ۲۸. دوست قویمادینگ یگسان ایتدینگ یر بیله

- ۲۱-۲۷: نه جبر. ت ۱: لیلی اوچون کوب جبر ایتدینگ مجنونه.
 ۲۲-۲۴: نا حق قانه. ب م: کافر انصاف ایلاب بناحق قانه. ل ۱: بو ظالم انصاف ایله بو نا حق قانه.
 ۲۳-۲۴: ده: «آط» یوزی یوق. ل ۴: آط بردینگ بزاب.
 ۲۴-۲۶: بیلان. ل ۴: عیسی غه.
 ۲۶-۲۷: ع ۲، ۹، ب ک، ل ۲: بو نوبت چوخلاردین کلوب کچاندور. ع ۳: بو نوبته چوخلار کچیب کلان دور. ل ۴: بویله نوبت چوخلار کچریب قالاندور. ع ۴: بو نوبت چوخلاره کلیب کچاندور. ع ۷: بی نوبت. ت ۱: بو ایشلار چوخلاردین کلیب کچاندور.
 ف: بو نوبت چوخلاره کچیب کلاندور. ب خ: بو نوبت چوخلاردین کلیب کچاندور. ت ۲: کچیب کیلاندور.
 ۲۷-۲۸: ف: اغیارینگ یوقدور.
 ۲۸-۲۸: دوست قویمرسن یگسان ایتدینگ یر بیلان.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. غافل آدم غم آستینده یاتیب سن
۲. اوتدی عمرینگ اوشاق دوشک کار بیله
۳. دنیا ماردور، یاستانیب سن یاتیب سن
۴. اینجالور می، بیله یاتان مار بیله
۵. ایمان قازان انصافنگی یوتماغین
۶. گوره بیلا اوزینگ اوده آتماغین
۷. بیدار بولوب گیجه لارده یاتماغین
۸. مونچه دوزوب یاتاجق سن گور بیله
۹. هر یان گیتسنگ بار جق یرینگ گور بولور
۱۰. خیر قازان، یاتان یرینگ نور بولور
۱۱. یخشی بولسنگ جایینگ جنت حور بولور
۱۲. یمان بولسنگ کویدور گای لار نار بیله

- ۲-۷: بیان. ب:م، ب:خ: دوشاق کار. ت:۱: اوند عمر. ۸: ب:ک، ب:خ: اوتدی عمرینگ. ۹: اوتی عمرینگ. ل:۴: اوتدی عمرینگ آشاق توشدینگ کار بله.
- ۳- ت:۱: یاستانوبان یاترسن.
- ۴-۷: بیان. ت:۱: نچه لار می بیلانچه یار بیلا. ل:۴: ب:خ: دینجالور می بیله یتان.
- ۵-۶: خیر قزان.
- ۶- ت:۱: کوروب بیلیب. ل:۲: مونده بیدار کونچه کورکین یتماغین.
- ۷-۱: ع، ۷: ع، ۸: ب:خ: مونده بیدار کچه کورکین یاتماغین. ع:۲: مونچه بیدار کیچه کورکین یتماغین. ع:۳: مونده بیدار کونچه کورکین یاتماغین. ع:۹: مونچه بیدار کچاورکین یاتماغیل. ل:۴: مونده بیدار کزه کورکین یاتماغین. ع:۴: مونده بیدار بولغین کیچه یاتماغین. ع:۶: مونده بیلا کیچه کورکین یتماغین. ب:م: مونچه بیدار کیچه کوندور یاتماغین. ب:ک: مونده بیدار کیچه کورکین یاتماغین.
- ۸-۳: ع، ۶: ت، ۱: ع، ۹: ل:۲: مونچه توریب یاتجق سن کور بیله. ع:۷: شونچه قورلیب یاتجق سن کور بیلان. ب:م: شونچه توروب یاتجاق سن کور بیله. ل:۴: آنچه توروب. ع:۴: آنچه تونیب یاته جق سن کور بیله. ب:خ: آنچه دوریب یته جق.
- ۹-۶: ع، ۸: ب:خ: بارور یرینگ. ل:۴: هر یانه.
- ۱۱-۴: ده: «جنت» سوزی یوق.
- ۱۲-۲: ب:ک: کویدورور لار. ب:خ: یمان کویدورور لار بلسنگ نار بیله. ل:۴: کویدیریر لار.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. گوز یومدینگ سندن آیریلور مالینگ
 ۱۴. اولان سونگ دیری لار نا بیلسون حالینگ
 ۱۵. یخشی یمان هر نه ایتگان اعمالینگ
 ۱۶. قرشینگ آلیب دورار مدام بار بیله
 ۱۷. اصلی کافر مسلمان قاتیشمز
 ۱۸. چین مسلمان حرام ایشه توتوشمز
 ۱۹. منزل کسمز هیچ بر جایه يتوشمز
 ۲۰. باشچی توتوب یوله گیران کور بیله
 ۲۱. عمرینگا آلدانمه اودینه یانمه
 ۲۲. مالینگا قوانمه ملکه دایانمه
 ۲۳. مونده بد ایشلامه آنده اوتانمه
 ۲۴. حساب گونی خیرینگ آلیب بار بیله
 ۲۵. مختومقلی دوغری سوزه تن برگین
 ۲۶. ثواب موندین اوتمز تاپسنگ نان برگین
 ۲۷. کونگلینگ تاپان دوست یولینده جان برگین
 ۲۸. ایشینگ نا دور سنی دیمز یار بیله

- ۱۳- ۲، ۳، ۴، ۱، ۹، ب، ک، ب، خ، ل، ۴: کوزینک. ب، خ: ایرلار بلنک.
 ۱۴- ۴: اولانده ناییلسون تریک لار حالنک. ت، ۱: اولان سونک نه بیلسون دیارلار حالنک. ب، ک: اولان سونک نا بیلسون تریک لار حالنک. ب، خ: اولان سونک نا بیلار تریکلار حالنک. ل، ۴: اولکان سونک تریکلار صوراماز حال نک.
 ۱۵- ۴: بو دنیا ده هر نه اتکان اعمالنک. ۱۶- ت، ۱: مدام قرشونک آلیب تورار بار بیله.
 ۱۸- ۷: توتاشمز. ۸: ایشه اولاشمز. ۱۹- ۶: منزل کسلماز. ۹: بر منزل کسمز.
 ۲۰- ۶: ب، م: یوله کیدان. ت، ۱: یوله توشان. ۹: باشچی توتوب یوله کیدان یول بیلا. ل، ۴: باشی توتوب یوله کیدان کور بله.
 ۲۱- ۴، ۶، ۷، ۳، ۲، ل، ۲، ب، م، ت، ۱، ۸، ۹: اوتکانکه یانمه.
 ۲۲- ۷: مال مغرور اولما ملکه دیانمه.
 ۲۳- ت، ۱: مونده بی جای ایشلاب آنده اوتانمه. ب، خ: اونده اویانمه. ل، ۴: مونده شر ایشلامه آنده اوتانمه.
 ۲۴- ۴: حساب کونده خیرینک بولسه بار بله. ۲۷- ۴: ل، ۴: کونکل سوکان دوست لار اوچون جان برکین.
 ۲۸- ۲: ندورستی دیمز. ب، ک: سنی دیمان یار بله. ل، ۴: ناموس هار بله.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. گورارگه سپاه من، تانیرغه دلکش
۲. دیوانه دهرم قلندر بيله
۳. چکدیگیم ناله دور، یوراگیم غمکش
۴. خوراکیم آتشدور سمندر بيله
۵. جسدیم خوش نما، جگریم بریان
۶. یوراگیم پرغم دور، گوزلاریم گریان
۷. تلیم قوش تلی دور، صورتیم انسان
۸. همزبانم بارچه چمندر بيله
۹. فلک کینه چکمیش، ایام انط ایچمیش
۱۰. دولتیم بویونینه قیل کمند آتمیش
۱۱. اقبالیم ایشیگین بختیم بند ایتمیش
۱۲. داشین دمیر ایچین کلندر بيله
۱۳. حاجتیم بر، یاحق ایله تدبیریم
۱۴. مقصدیم شانینه دوقینه تیریم
۱۵. درمانده قالیب من، سن سن دستگیریم
۱۶. خضر آتا، عیسی پیغمبر بيله

۲-۳ ل، ۲ ت: دیوانه همدیم قلندر بیلان.

۴-۲ ل: ثمندر بيله.

۶-۱ ل: یوراگیم پر غم دور چمندر بيله.

۹-ب ک: انط ایتمیش.

۱۱-۳ ل، ۲ ل: اقبالیم اشاکین.

۱۲-۳ ل، ۱ ل، ۲ ل: داش دمر ایچان کلندر بيله.

۱۴-ب ک: شانه سنه. ل ۳: ذوقینه تیریم.

۱۵-۲ ل، ۳ ل، ۴ ل، ۷ ل، ۸ ل: قالب من ایلاندریم بیریم. ل ۱: درمانده قالیب ایله داستکیریم. ب ک: درمانده قالب من ایله دستکیریم.

۱۶-۷ ل: خضر آته. ل ۱، ۴ ل، ۳ ل، ۲ ل، ۲ ل، ۱ ل، ۸ ل، ۲ ل: حضر آتانی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادى

۱۷. مختوم قلی آیدار یر یوزین یورسنگ
 ۱۸. آخری اولوم دور دنیانی دوزسنگ
 ۱۹. اوچ یوز اللی آلتی یل عالمی گزسنگ
 ۲۰. فیلقوس اوغلی شاه اسکندر بیله

۱۷-۷: مخدوم قلی آیدور یر یوزین کزسنگ.

۱۸-۳: دنیا نی سورسنگ.

۱۹-۷، ۸: یوز اللی آلتی.

۲۰-۸: بیلقوس نینک اوغلی اسکندر بیله. ۴: بلقیس اوغلی. ۲: بلقیس نینک اوغلی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۰۶

۱. کیمسام یاردور عرضیم یاره یتورسون
۲. عشق اودینه کویدم گیتدیم کوز بیله
۳. الی بیله گلیب اودیم اوچورسون
۴. یوقسه سونمز باران بیله بوز بیله
۵. گلان گچدی گلاجگه یورت قویدی
۶. آشنالیغنی نامرد آچدی مرد قویدی
۷. یار سینامده داغ اوستندین درد قویدی
۸. درد اوستینه بورج دوکیب دور دوز بیله
۹. معشوقیم تاپدرمز تاپسام ال برمز
۱۰. اقبالیم اویانمز بختیم هم یورمز
۱۱. یوراک هم اینجالمز کونگل هم دورمز
۱۲. دوست جمالین گورماگینچه گوز بیله

-
- ۱- ت ۱، ب خ: یتورسه. ل ۳، ت ۲: کیمسام بار دور دیاریمدین دوریمدین. ل ۴: هیچ کیمسه یوق یاره.
  - ۳- ع ۳، ع ۹، ب ک: اودیم اوچورسون. ع ۶: الی بیله اودیم کلوب اوچورسین. ت ۱: ایلی برله کیلیب اوتیم اوچورسه. ب خ: کیلیب الی بیله اودیم اوچورسون. ل ۳، ت ۲: قولى برله کیلیب اودیم. ع ۱، ع ۲، ع ۴، ل ۲، ب م، ع ۸، ل ۴: اودین.
  - ۵- ت ۲: کیلاجیکه.
  - ۶- ع ۱: آشنالیغنی مرد آچدی نامرده قویدی. ل ۱، ل ۲: آشنالیغنی. ت ۲: نامرد آشدی. ل ۴: نامرد آشتی.
  - ۷- ع ۱: یار منینک سینامده دورلی درد قویدی. ع ۶، ت ۱: اوستونه. ع ۹: اوستنده. ب خ: داغ اوستنه دردق. ل ۳، ت ۲: یار سینامده درد اوستنه درد قویدی. ل ۴: ایچده آتش تشده تریمنی صویدی.
  - ۸- ع ۲: بورج تولوبدور. ع ۳، ع ۴، ع ۹، ل ۲: درد درد اوستندین. ل ۴: داد اوستنه بوش توکمش توز بله. ت ۲: درد اوستندین بورج قویدی دوز بیله. ل ۳: درد اوستندین بورج قویبودور دوز بیله.
  - ۱۰- ع ۳، ت ۲، ل ۳: بختیم هم تورمز. ت ۱: بختیم هیچ تورماز.
  - ۱۱- ع ۴: یوراک هم آچلمز. ت ۱، ب ک: یوراکیم اینجالمز. ب خ: کونکل هم دینماز. ل ۳، ت ۲: یوراکیم اینجالمز کونکلم هم تینماز. ل ۴: یوراک هم انانمز کونکل هم تورمز.
  - ۱۲- ب م: جمالینک. ع ۸: یار جمالین.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. بر درده دوشیب من، هیچ کیمسه بیلمز
 ۱۴. عیسی آنگمز، لقمان چاره سین قیلمز
 ۱۵. گلودورمز، دومان باشدین سرپلمز
 ۱۶. هر زمان بر درد اگسر من سوز بیله
 ۱۷. مُنگ عشق ایله مال دنیا یغر سن
 ۱۸. بر شی اوچون یوز کونگله دگر سن
 ۱۹. دنیا دریا، تن بر سال دور آغار سن
 ۲۰. قچانه دنگ تایی گیدار سن دوز بیله
 ۲۱. بو دنیا مالیندین کیم آلدی بر ذات
 ۲۲. اولی غم قیغی، آخری بی باد
 ۲۳. بولاجینگ بودور سنینگ آدمزاد
 ۲۴. یوق بولور سن، توفراق بیله توز بیله

۱۳-۴: بر درده توشمشم هیچ.

۱۴- عیسی انکلامز لقمان چاره قلمز.

۱۵- ع ۱، ب خ: کین دورمز دومان. ع ۲، ب ک: کلو تورماز دومان. ع ۳: کئی تورمز دومان باشدین سویلماز. ل ۲: کلو تورمز دومان باشدین سویلمز. ع ۶: کلوب دورمز دومان باشدین سرپلمز. ب م-ده: بوزوق (ناخوانا). ع ۹: کلوب اوتورماز دومان باشدین سرپلمز. ل ۴: یلار تمماز تومان باشدین سرپلمز. ت ۱: کیلون تورماز دومان باشدین سرپلمز. ل ۳، ت ۲: کلدورماز دومان باشدین ساولمز.

۱۶- ع ۳: هر زمان بر درد اگسر. ت ۱: هر زمان بر درده. ع ۹: هر زمان درد ایدار من سوز بیلا. ل ۴، ت ۲: هر زمان بر درد سرلی سوز بیله. ل ۴: هر زمانده درده سر من سوز بیله.

۱۷- ت ۱: عشق برلا. ل ۲: مالی دنیا. ل ۴-ده: «ایله» سوزی یوق.

۱۸- ت ۱: بر فول اوچون یوز خیاله کیدار سن. ل ۱: بر شها چون. ت ۲: بر شایی اوچون کونکله ینه دکارسن. ل ۲: بر شها اوچون. ل ۳: کونکله نیشه دکار سن. ل ۴: بر شاه اوچون.

۱۹- ت ۱: دنیا تن بر سال دور آغرسن. ل ۴: تن بر سالدین.

۲۰- ب م، ل ۱، ۲، ع ۹: قچان دنک. ت ۱: قچان دنکی تایی کیدار دوز بیله. ل ۴: قچانغاچه تایی.

۲۱- ع ۲: التدی بر ذات. ل ۱، ع ۸: ب دنیا ملکندین کیم التدی بر زاد. ع ۹، ب ک: بو دنیا الیندین کیم التدی بر زات.

۲۲- ت ۱: اولی قیغو غم. ل ۳، ت ۲: آخری بر باد.

۲۳- ع ۶: سنینک غافل آدمزاد.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۵. مختوم قلی نه منزل دور دورار سن
 ۲۶. یوردینگمی دور، آغر ایش لار قورار سن
 ۲۷. قسمت اولسه قریش یره گیرار سن
 ۲۸. نصیب ایتسه آلتی قری بیز بیله

۲۶- ع ۱: یورت کمنک. ع ۴: یورکمنکی آغر ایشلار قورور سن. ع ۶، ب م، ل ۱، ع ۹، ب ک، ب خ، ل ۲، ت ۲، ل ۳، ل ۴: یورت کیمنک دور. ت ۱: نه منزل دور آغر ایشلار قورار سن. ل ۳، ت ۲: آغر مجلس قورار سن.
 ۲۷- ت ۲، ل ۳، ل ۴، ب خ: قسمت بولسه.
 ۲۸- ع ۲: التی ارشو بیز بیله. ع ۴: عرشون بیز بیله. ع ۶: عرشین. ب م، ل ۱، ت ۲، ل ۲، ل ۳: آلتی ارشون. ت ۱: آرشین. ب خ: نصیب ایتسه اون یکی ارشون بیز بیله. ل ۴: ایلی آرشین بوز بله.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۰۷

۱. گوز کونگل تل عقل قالدی بو توردی
۲. جان وطن آرزولاب توردی یل بیله
۳. درخواستیم بار، گل ترک ایتمه بو یوردی
۴. عشرت قورغین صحبت سور گین گل بیله
۵. بر عجب منزل دور، امیدینگ اوزمه
۶. گورانگی سویتمه، وطن دیب قیزمه
۷. دکانینگ داغیتمه، بازارینگ بوزمه
۸. تن ملکینده بر نیچه گون قال بیله
۹. مهمان بولدینگ بو دنیانینگ اویینه
۱۰. کونگل بریب گیتمه آنینگ کویینه
۱۱. باشینگ باغلاب مشغول ایدار اویونه
۱۲. گیتسنگ برمز، آلدار گزار تل بیله
۱۳. مونده قل بول، بار اول جهان سنینگ دور
۱۴. الوان نعمت تازه بریان سنینگ دور
۱۵. بهشت براق حور رضوان سنینگ دور
۱۶. عاصی آدم دوغری گلسنگ یول بیله

۱- ل ۴: کونکل دالی عاقل قالدی جان توردی.

۳- ب م: ترک ایلا بو سوزی.

۶- ع ۳: کردینکی ساویتمه وطن دیب قیزمه. ل ۴: کره ینکی صوتمه.

۸- ع ۹: قال بویله. ل ۴: بر نیچه یل قال بله.

۱۰- ع ۳: اویونینگ کوینه. ل ۴: کتمه اوزنک کوینه.

۱۲- ع ۷، ۸: گزار فول بیلا. ل ۴: کیتسنگ منزلدور کیدره یول بله.

۱۳- ع ۶، ل ۴: مونده قوللق بار اول جهان سنینکدور. ب م-ده: یوق.

۱۴- ب م-ده: یوق.

۱۵- ع ۷: بهشت براغ لاری حوری رضوان سنینکدور. ب م-ده: یوق. ل ۴: بهشت پراق خور غلمان سنکدور.

۱۶- ع ۳: دوغری کلسه یول. ب م-ده: یوق.

۱۷. فلک قویمز بو گزديگینگ سرايده
 ۱۸. قورت قويون مدار ایتمز بر اویده
 ۱۹. دنیا دولی خزینه یغسنگ نه فايده
 ۲۰. چین مال اولدور جاینه برسنگ ال بیله
۲۱. گوگی بوکوب یازسه یرینگ یوزینی
 ۲۲. قورت قانگریلب قاپه بیلمز قوزینی
 ۲۳. مبارزلار توته بیلمز اوزینی
 ۲۴. فیل هم دورار باغلاسه لار قیل بیله
۲۵. مختومقلی حق قوللغین بترسه
 ۲۶. أر اول بولور امرین برجای گترسه
 ۲۷. مولام اوزی دیوان اوچون اوتورسه
 ۲۸. پشه توروب دعوا توتار فیل بیله

- ۱۸- ۷ع بر جایده. ل ۴: قورط بله قوی مدار ایتمز بر جایده. ع ۲، ۴، ۶، ب م: ایتمز بر یرده.
 ۱۹- ۷ع: سطرینک باشی یرتیق (ابتدای این سطر، پاره شده): قزل یغسنگ نه فیدا.
 ۲۰- ۴ع-ده: «ال» سوزی یوق.
 ۲۱- ۳ع: بوکیب بارسه. ع ۴: یوزینه.
 ۲۲- ۳ع، ل ۴: قانگریلب بقا بیلمز.
 ۲۳- ۶ع: مبارزه لار.
 ۲۴- ۴ل: باغلاسه بر قیل بله.
 ۲۵- ۴ع، ۸ع: یتورسه.
 ۲۷- ۶ع: ملام.
 ۲۸- ۳ع: پشه تورار دعوا. ع ۶، ل ۴: دعوا ایدار.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱. بناء بهشتده اول گون خوش يورور
۲. دنياده همخانه بولان غم بيله
۳. نه خلقه بيرىگر نه آيرى گزار
۴. چين درويش خلق ايچره يورور خم بيله
۵. كيم كه شقاوت دين اورولسه بنياد
۶. عالم تربيهسى ايلامز آباد
۷. هر كيمينگ كيم دردى بولسه مادرزاد
۸. افسون اوقوب آرا گلمز ام بيله
۹. قايسى قل درگاهه خالص بنده دور
۱۰. سووگوسى يوراكده، دردى جانده دور
۱۱. هر كونگل كه حق يولينده زنده دور
۱۲. كونگلى تغيير تاپمز بولسه جمع بيله

-
- ۱- ع ۲: خوش بوزار. ع ۳: خوشيواز. ع ۴، ۶، ۹، ب م: خوش يوزار. ع ۷: خوش گزار. ع ۸: اول كون تاك يوزار.
  - ۲- ع ۷: بيلان. ب م: دنيا همخوانه.
  - ۳- ع ۴: نه خلقه دور بير بيرينه آيرى گزار. ع ۷: نه خلقه سر كورنور نه آيرى. ع ۷: نه خلقه سر كورنور نه آيرى. ب م: نه خلقه سريكور. ب خ: نه آير گزار.
  - ۴- ع ۲: چين درويش ايچره يوز هم بيله. ع ۳، ب م: يورير جم بيله. ع ۴، ۶: چين درويشلار خلق ايچره جم بيله. ع ۷، ۸: چين درويش خلق ايچره گزار جم بيلان.
  - ۵- ع ۲: كيمكا شقاوتدين اوريلسه بنياد. ع ۳: كيمكه شفاعت دين. ع ۸: كيمه شفاعتدين آيريلسه.
  - ۶- ع ۲، ۷، ب م، ۸، ب خ: تربيتى. ع ۴: عالم تربيتى.
  - ۷- ع ۲: مادر داد. ع ۷: هر كيمسه نيك دردى. ب خ: مادر زد.
  - ۸- ع ۷: بيلان.
  - ۱۰- ب م: عشقى جانده دور.
  - ۱۱- ع ۷، ۸: هر كونگل حق ذكريندين زنده دور. ب م: هر كشى كم حق.
  - ۱۲- ع ۳: كونگل تفسير تاپمز. ع ۶، ۸، ۹: كونگل تغيير. ع ۷: كونگل تغيير تاپماس اورسه جم بيلان.

۱۳. حق دوستی کلمز کهنه جهان‌دور
 ۱۴. لیکن جهان ایچره دوستی پنهاندور
 ۱۵. دوست بولانه بو ایکی ایش نشاندور
 ۱۶. یوراک عشق‌دین دوله، دیده نم بیله
۱۷. دولتینگ قوشینی قاچر مه دستدین
 ۱۸. یخشی لیق اسلامه آنکلامز مستدین
 ۱۹. زینهار ال اوزماگین تل بیلان دوستدین
 ۲۰. آبروینک آرار، آلور ام بیله
۲۱. گرچه تلده دوست هم بولسه شانینگده
 ۲۲. بر ایت بیلیب آغاچ ساقلا یانینگده
 ۲۳. بر گون بولور علت قویار جانینگده
 ۲۴. عمرینگده اوغراشیب گزسنگ شوم بیله
۲۵. فراغی مرده‌دور، ییل لار یل چکسه
 ۲۶. آیلاز ابر سالسه، گون لار گون چکسه
 ۲۷. الیاس آب دوکسه، خضر ال چکسه
 ۲۸. زنده بولمز عیسی اورسه دم بیله

- ۱۳-۷: حق نینک دوستی کلامز کهنه جهان دور. ب.م: حق دوستی آنکلامز کهنه جهان‌دور. ع.۸: کلمز بر کهنه. ب.خ: حق دوستی کلمسه کهنه جهان‌دور.
 ۱۴-۸: دوستی ننهاندور.
 ۱۵-۷: دوستلارینه بول ایکی ایش نشانه دور. ع.۸، ع.۹: دوست اولانه.
 ۱۶-۷: دولی دیده نم بیلان.
 ۱۷-۳-ده: یوق. ۱۸-۳-ده: یوق. ب.م: آنکله مز فسدین.
 ۱۹-۳-ده: یوق. ب.خ: دل بیلان دوستدین. ۲۰-۳-ده: یوق. ع.۴: ایم بیله. ع.۷: بیلان. ع.۹: ایم بیله.
 ۲۳-۴: بر کون سنینک ارمان قویار جانینگده. ع.۲، ع.۶، ع.۸: برلت قویار.
 ۲۴-۶: عمرینک اوغراشیب. ع.۷: بیلان.
 ۲۵-۲، ع.۳: فراغی مرده ییل لار یل چکسه. ع.۴، ع.۶، ع.۹: ب.خ: فراغی دیر مرده ییل لار یل چکسه.
 ۲۶-۴: آی لار ابر سالسه کونلار کل چکسه.
 ۲۷-۴: الیاس آب چکسه حضر ال چکسه. ب.خ: آب توکسه لار.
 ۲۸-۷: بیلان.

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. کینگ گورانی غم باسیب دور اوزیندین
۲. باش هم گلسه آغلاب گچر حالیمغه
۳. باغر یاشین کونگل دوکر گوزیندین
۴. قاش هم گلسه آغلاب گچر حالیمغه
۵. قزیلغه دوندار یگیت چاغلاری
۶. گدا ایلار تاج ایهسی بگلاری
۷. قورشون دیک اریدار قاف دیک داغلاری
۸. داش هم گلسه آغلاب گچر حالیمغه
۹. عالم ایچره بر آه اورسام بر ضربه
۱۰. ادا بولمز انسان گلmez بیل قربه(?)
۱۱. قابلان گوچدین قالور، دونار قورت گربه
۱۲. قوش هم گلسه آغلاب گچر حالیمغه

-
- ۱-۲ ده: یوق. ل ۴: کنک کوزنی غم با صبدور اوزنکدین.
  - ۲-۲ ده: یوق. ب-م-ده: یرتیق (پاره شده). ع ۸: یاش. ل ۴: حالمه.
  - ۳-۲ ده: یوق. ع ۳، ۹: شر یاشین کونکل. ب-م: یغر قانین. ت ۲، ل ۳: یعنی یاشین. ل ۴: باغر یاشین کونکل سوکار کوزندین.
  - ۴-۲ ده: یوق. ل ۴: حالمه.
  - ۵-۲ ده: یوق. ع ۳: کویا ایلار. ت ۲: قاری لغه دوتدی. ل ۴: قاریلقغه دونار یکت چاغلاری.
  - ۶-۲ ده: یوق. ل ۴: کیدا ایلار.
  - ۷-ب-ده: بوزوق (ناخوانا). ل ۴: قور غاشین تک اریدور قاغی داغلاری.
  - ۸-ب-ده: بوزوق (ناخوانا). ب-خ: تاش هم بولسه. ل ۴: حالمه.
  - ۹-۲: بر آه ایتسم بر ضربه. ع ۳: عالم ایچره بر آه اتسام بر خذبه.
  - ۱۰-۲: ادا بولوب انسان کلمز یل قربه. ع ۳، ۴: ب-خ: ادا بولور انسان کلمز بیل قربه. ل ۴: ادا بولور انسان کلمز فیل قربه. ع ۷: بک: ادا بولور انسان کلماز فل قربه. ع ۸، ب-م: فیل قربه. ع ۹: کلمز بر قوربه. ل ۳: قربه.
  - ۱۱-۸: قبلانک. ع ۹: قورت قربه. ت ۲: فلنک کوچدین قالور قورت بولور کربه. ل ۳: قالور تورت بولور کربه.
  - ۱۲-۳: پشیمان ده من ایدان اتمیش. ب-خ: قوش هم بولسه. ل ۴: حالمه.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. پشیمان من ایدان ایتمیش کاریمدین
 ۱۴. بی پروایم بولان بولمیش باریمدین
 ۱۵. یولداس بولان یاته بیلمز زاریمدین
 ۱۶. داش هم گلسه آغلاب گچر حالیمغه
 ۱۷. حق عشقی دور، بزنی قویان کوزلارده
 ۱۸. بو کوزلار دور، قسمت بولان بزلارده
 ۱۹. بلبل تل سز قالور بارسام یازلارده
 ۲۰. قیش هم گلسه، آغلاب گچر حالیمغه
 ۲۱. آنگلامین عشق دردینینگ کانیندین
 ۲۲. بارسه یوزین توتوب گچر یانیندین
 ۲۳. عشقه دوشان امید اوزار جانیندین
 ۲۴. لاش هم گلسه آغلاب گچر حالیمغه
 ۲۵. فهم ایلاین مختومقلی سوزینی
 ۲۶. درده دوشیب یاشه دولدیر گوزینی
 ۲۷. دوش گلان لار توتنه بیلمز اوزینی
 ۲۸. خوش هم گلسه آغلاب گچر حالیمغه

- ۱۳- ۲، ع: ب: پشیمانده من. ۸: فشانده من. ۴: فشانده من. ۴: فشان اولدیم اول اتکان کاریمدین.
 ۱۴- ۸، ع: ۳: بولمیش کاریمدین. ۹: بولمیش باریمدین. ۴: فروای سزلیقده بولغان هر نه باریمدین.
 ۱۵- ۱، ع: ب: خ: همراه بولان. ۴: بولان چیدا بیلمز. ۴: بولغان.
 ۱۶- ۱، ع: ۲، ۳: ل: خ: یاش هم بولسه. ۴: حالمه.
 ۱۷- ۳، ع: ۴، ۷، ۸: ع: کوزلاره. ۹: ب: ک: ب: خ: ت: ۲، ۳: ل: حق عشق دور بزنی قویان کوزلاره. ۴: ل: بزنی.
 ۱۸- ۳، ع: ۴، ۷، ۸: ع: ۹، ب: ک: ت: ۲، ۳: ل: بزلاره. ۱۹- ۳، ع: ۴، ۷، ۸: ب: ک: ت: ۲، ۳: ل: یازلاره.
 ۲۰- ۴: ع: تیشهم گلسه. ب: خ: قیش هم بولسه. ۴: حالمه.
 ۲۲- ۲، ع: ۳، ۴، ۷، ۸: ع: ب: م: ۹، ع: ۹، ب: ک: بو سوز کچمز یاتاننده یانندین. ب: خ: ۴: ل: سوزیم کچماز یاتاننده یانندین.
 ت: ۲: بو سوز کچمز هاتنیدین. ۳: ل: بو سوز کچار یاتاننده یانندین.
 ۲۳- ۷، ع: ۴: ل: عشق دوشن. ۲۴- ب: خ: لاش هم بولسه. ۴: ل: حالیمه.
 ۲۵- ۷: ع: سوزیندین. ۹: ع: سوزینکنی. ۲۶- ۷: ع: کوزیندین. ۹: ع: کوزینکنی.
 ۲۷- ۲، ع: ۴، ۸، ۹: ع: ب: ک: ت: ۲، ۳، ۴: ل: شاد کلانلار. ۳: ع: شاده کلتور توتا بیلمز اوزینی. ۷، ع: ب: م: شاد کلانلار توته
 ۲۸- ۴: ل: حالیمه. ۲۸- ۴: ل: حالیمه.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱. خدايېم نېنگ ارصالنى دولاندى قهبرى قانه
۲. دوندى على ضربيندين خيبرينگ شهري قانه
۳. بهشت بنا كوشكيندين گوز نورلانر مُشكيندين
۴. دوندى احمد عشقيندين هزارينگ مهري قانه
۵. غضبين دُلْدُل مندى، چكىلدى يرينگ بندى
۶. على ضربيندين دوندى مقاتل زهري قانه
۷. اى بويى اوزين عقلى آز باشى شده قولى ساز
۸. جنگ ايلادى بهري بار دوشدى صد بحرى قانه(?)
۹. عاشقم عشق مستى من، دامن يار دست من
۱۰. مختم قلى دوست من كورمادېم مهري قانا

- ۱- ع ۹: قهر قانه. ۲- ل ۴: چريك شهري قانه.
- ۳- ع ۳: نور مشكيندين. ع ۷: كورنورلار عشكدين. ت ۱: بهشت بنا كوشكنده كوزلانور مشكندان. ع ۸: كوز نورلارى. ع ۹: كورينورلار مشكندن. ل ۳، ت ۲: كوز نورلانور مشكندن.
- ۴- ع ۲: دوندى احمد عشقين اميراز مهر قانه. ع ۳: عشقدين هر آيده نهر قانه. ل ۴: عشقدين هر آدمينك ترى قانه. ع ۴: هزاره مهري قانه. ل ۳، ت ۲، ع ۷: هزارى مهري. ت ۱: هزارى مهر قانه. ع ۸: دوندى احمد عشقدين هراتى مهري قانه. ع ۹: هزار مهر قانه.
- ۵- ع ۳: چكلور يرينك بندى. ع ۷: يرلار بندى. ل ۴: غضبيندين.
- ۶- ت ۲: زهر قانه. ل ۴: مقاتل شهر قانه.
- ۷- ع ۲، ع ۸، ت ۲، ل ۳: اى بوى اوزون عقل آز باشى. ع ۳: اى بويى اوزين. ل ۴: اى بويى اور عقلى آز باشى شته قولى ساز. ع ۴، ع ۹: اى بوى اوزين عقلى آز. ع ۷: اى بوى اوزون عقل آز باشى كشته قولى ساز.
- ۸- ع ۳: جنگ ايلادى بهر يار دوشدى صد بهر قانه. ل ۴: جنگ ايلدى بهر ياز توشدى صد بهره قانه. ع ۴: جنگ ايلادى مهري باز دوشدى صد بهر قانه. ع ۷: جنگ ايلادى بهره ياز دوشدى صد مهري قانه. ت ۱: جنگ ايلادى بهري بار دوشدى صد بهر قانه. ع ۸: جنگ ايلادى بهر باز دوشدى صد مهري قانه. ع ۹: جنگ ايلادى بهري باز دوشدى صد بهر قانه.
- ۹- ع ۲، ع ۸: دامن يار دوست من. ت ۱: عاشق عشق مستى من دامن يار دست من. ع ۹-۹-ده: يوق. ل ۳، ت ۲: مست من. ل ۴: عاشقم عشق مست من دامن ياره دست من.
- ۱۰- ع ۹-ده: يوق. ت ۲: مختم قلى دير دوست من. ل ۴: دوست من كورمادېم مهره قانه.

۱. ای آغه‌لار آغلار من گلدی گچدی زمانه
۲. یخشه قدری بولماین دوندی دور یمانه
۳. یمان آلدی جهانی دونمز تلی ایمانه
۴. کوب فقیرلار آغلاشر گلمز آندین آمانه
۵. اسلاری بار آز وقتدین برهم اوله زمانه
۶. نه صفالی گون میشدیک دنگ دوش بیلان باش قوشماق
۷. باشینگ آلدینگ قوتولدینگ نه دوست بیلدینگ نه دوشمان
۸. ای یارانلار سود ایتمز ایمدی ایتسنگ یوز پشیمان
۹. دنیا سینه دولاشان اوغله قیزه بولاشان
۱۰. نه حضورلی گون میشدیک بولوب گیتسنگ دیوانه

-
- ۱- ع ۴، ع ۷، ع ۹، بخ، ت ۲: ای عاشقلار آغلار. ل ۴: یغلارم.
  - ۲- ع ۱، بخ: یخشی قدری بولمدی دوندی دور یمانه. ع ۴: یخشا قدر بولماز. ع ۷: یخشی غه قدر بولمای. ل ۴: یخشینک قدری یوقدور. ب م: یخشی دویر بولمیان دوندی دویر یمانه. ت ۲: یخشی قدری بولماین دوندی دوری یمانه.
  - ۳- ع ۴: دلی دونمز ایمانه. ل ۴: کلمز تلی ایمانه.
  - ۴- ع ۱، بخ، ل ۴: کوب فقیرلار آغلاشوب کلور آندین آمانه. ب م، ع ۹: کوب فقیرلار آغلاشوب کلمز آندین آمانه.
  - ۵- ع ۳: ایستارم آز وقتدین در هم اوله زمانه. ع ۷: استار بار. ب م: ورهم اوله زمانه. ع ۸: ورهم اوله. بخ: استاری بار وقتدین ورهم بولدی زمانه.
  - ۶- ع ۹: دوش بیله قوشمغان. ل ۴: ریز غالی دونمش دیک تنک دوست باش قوشمغان.
  - ۷- ع ۱، ع ۲، ع ۴، ب م، ت ۲: آلدینک قارلدینک. بخ: باشنک سالدینک قارشدینک. ل ۴: آلدینک قارشدینک نه دوست.
  - ۸- ع ۴: منک پشیمان. ل ۴: ای یرانلار فائده اتمز ایندی قلسنک یوز فشمان.
  - ۹- ع ۳: دنیا سینه اولاشماق. ع ۷، ب م: اوغله قیزه بولاشماق. ل ۴: دنیا سینه اولاشماق اوغول قزه بولوشماق.
  - ۱۰- ب م، ت ۲: بولوب کتسنگ دیوانه. ل ۴: نه حضورلی کون ایمیش دیب بولوب.
- دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۱. دوشماگین بو خیاله دنیا گلان اولمز لار
 ۱۲. گلان گچر دنیا دین، بری آمان قالمز لار
 ۱۳. جان لار چکیب چاغر سنگ دوغری یوله گلمز لار
 ۱۴. هر نه بولسه یودار لار حلال حرام بيلمز لار
 ۱۵. دیور لار حق دور محمد اویوبدورمز قرآنه
 ۱۶. دوران نچوک دوران سن، غریب آغلار ایل دینمز
 ۱۷. ظلمی آرتدی ظالمینک هیچ کونگینه رحم ایتمز
 ۱۸. جهانی یاقدی گیتدی یمانیگ اودی سونمز
 ۱۹. بر محمد خاطرینه یر یار یلمز گوک اینمز
 ۲۰. چرخ بو ایشه قوانر بولمز آخر زمانه
 ۲۱. غافل قالدیم یارانلار اوز اوزیمدین رشتام یوق
 ۲۲. حقدین غیری هیچ یرده پناهیم یوق پُشتیم یوق
 ۲۳. فکر بحرینه گیردیم، یلکنیم یوق کشتیم یوق
 ۲۴. مختوم قلی من موندین چیقر ینگلیغ دشتیم یوق
 ۲۵. الیم سونسام توتان یوق، دوشدیم دو یوبسز عمانه

۱۱- ۹ع: دوشمه کان بو خیاله.

۱۲- ۱ع، ۴ب، ۴ل: جهانک کلان کچر بری آمان قالمز لار. ۳ع: کچر جهاندین.

۱۳- ۲ع، ۲ب، ۹ع، ۲ت: چاغر سم. ۴ل: جان بروبان چاغر سنگ.

۱۴- ۱ع، ۱ب: هر نه کلسه یوتر لار. ۲ت: هر نه بولسه تو یار لار.

۱۵- ۴ل: آیتور اول مختوم قلی اویوب تورمز قرانه.

۱۶- ۱ب: ایل تویمز. ۴ل: ایل تتماز.

۱۷- ۲ع، ۲ع، ۴ب، ۸ع: ظلم آرتار ظالم نک. ۴ل: ظلمی آرتار ظالمک هیچ کونکلکه رحیم اتمز.

۱۹- ۲ت: یر یقلمز کوک اینمز. ۴-۵ع: یوق.

۲۰- ۲ع، ۲ع، ۴ت، ۲ع، ۷ع، ۸ع: چرخ بو ایشه قوانب. ۴ل: چرخ قوانور بو ایشه.

۲۱- ۲ب: غافل قالدیم یارانلار اوزیمدین رشتام بار. ۲ت: ایشیم یوق. ۴ل: رشتام یوق.

۲۲- ۲ع، ۲ع، ۴ب، ۹ع، ۹ع، ۲ت: حقدین غیری هیچ میرده. ۴ب: بو یرده.

۲۳- ۱ع، ۱ب: فکر دریاسنه توشدیم. ۷ع: فکر دریاسینه کیردیم. ۴ل: فکر دریاسنه توشدیم.

۲۴- ۲ب، ۴ل: چقار یالی. ۴-۵ع: یوق.

۲۵- ۲ع، ۲ع، ۹ت، ۲ت: الم برسیم. ۷ع، ۷ب: الم کرسیم توتان یوق. ۴ل: الم سوزسم.

۲۱۲

۱. یوق یردین صورت ایلاب
۲. حق منزل ایتدی جانه
۳. توقوز آیلاب اوتوردینگ
۴. اینیب گلدینگ جهاننه
۵. دیزینه مندیردی
۶. قوچدی بویونین سوندیردی
۷. سویب مهرین اینداردی
۸. غریب آتا شوم انا
۹. حرص نفسینگ اوتورمز
۱۰. قاچردنیا یاتورمز
۱۱. عمرینگ اوتر توتدیرمز
۱۲. شو بازیگر زمانه

۱- ع ۱: یوق یردین منزل ایلاب.

۲- ل ۴-ده: «حق» سوزی یوق.

۳- ع ۱: دو قوز آی. ع ۴: توقوز ایی تولدوریب.

۵- ع ۲، ع ۴، ع ۹-ده: یوق. ع ۳: دایسنه مندردی ت ۱: باله سیننه مندردی. ل ۴: داشنه مندیردی.

۶- ع ۲، ع ۴، ع ۹-ده: یوق. ل ۴: قوچدی بویونون قوچوب سوندیردی.

۷- ع ۲، ع ۴، ع ۹-ده: یوق.

۸- ع ۲، ع ۴، ع ۹-ده: یوق. ل ۴: عزیز انا شوم آنا.

۹- ت ۱: حرص نفسنگ اوتورمز.

۱۰- ع ۳: قچان دنیا یاترمز.

۱۱- ع ۴، ع ۹: عمر اوتار.

۱۲- ع ۲، ع ۹: بو بازی کر. ت ۱: بوزکر زمانه. ل ۴: بو حیلله کار زمانه.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. عشقیم نینگ یلی جوشر
 ۱۴. عقلم دومانى چاشر
 ۱۵. سوز باردور حددین آشر
 ۱۶. گیتسنگ موندین بو یانه
۱۷. عشق ایچنده یایلار من
 ۱۸. بو جهانی نیلار من
 ۱۹. عیبلاشمانگ سوزلار من
 ۲۰. هر سوز گلسه زبانه
۲۱. مختومقلی یا جبّار
 ۲۲. اوزینگ بولغین مددکار
 ۲۳. کهنه عشقه تازه یار
 ۲۴. دردین قیلدینگ بهانه

- ۱۳- ع ۱: عشقنک یلی جوشر. ل ۴: یلی توشار.
 ۱۴- ع ۴: دومانه. ل ۴: عقلم دومانور چاشار.
 ۱۵- ع ۱: سوز بارار. ل ۴: وز بار دور.
 ۱۶- ل ۴: کتسه.
 ۱۷- ع ۴، ۹: نا چه جهان یایلار من. ت ۱: تازه جهان یایلار من.
 ۱۹- ت ۱، ع ۹، ل ۴: سویلار من.
 ۲۰- ت ۱-۵: یوق.
 ۲۱- ل ۴: دیر یا جبّار.
 ۲۴- ع ۱، ت ۴: قیلمه. ع ۴: قیلدیق.

٢١٣

١. يارسزليقدين يمان ايش يوق
٢. گوز ساليب گزسام هر يانه
٣. يارادان بر يار برگين
٤. چين مشقت دگدى جانه
٥. بر يار برگين اتلى قانلى
٦. كونگلى گينگ، گوگسى ميدانلى
٧. تل بيلان عقلى كماللى
٨. يوزى هم بولسون گوركانه
٩. قدر بيلاندين داش ائتمه
١٠. ناقدره يولداس ائتمه
١١. تل بيلمز بيله دوش ائتمه
١٢. ساده تل بولسون تُركانه
١٣. كرمينگ گوچلى دور گورگين
١٤. ديور سن دعا قيل ألغين
١٥. هر نه برسنگ تيزراك برگين
١٦. اعتبار يوقدور بو جانه

١- ع: عيال سز ليق دين مدار بولمز.

٢- ع: باش آلب كيتسم بر يانه.

٣- ب: م: حق يرادان. ب: خ: يا يرادان بر همراه بر.

٤- ب: خ: كوب مشقت.

٨- ب: م- ده: يوق. ٩- ب: م- ده: يوق.

١٠- ب: م- ده: يوق. ١١- ب: م- ده: يوق.

١٣- ب: م- ده: يوق.

١٤- ب: م- ده: يوق. ب: خ: دير سن دعا قيل ال كر كيل.

١٥- ب: م- ده: يوق.

١٦- ب: م- ده: يوق.

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

١٧. يخشى عيال الهه گلمز
 ١٨. نادان يخشى قدرين بيلمز
 ١٩. عيال سزه مدار بولمز
 ٢٠. دونسنگ حكم سلیماننه
 ٢١. درويش لاره يولسيزليغي
 ٢٢. يگيت لاره مال سزليغي
 ٢٣. الهى عيال سزليغي
 ٢٤. گور كز مه هيچ مسلماننه
 ٢٥. مختوم قلى كويسام بشسام
 ٢٦. اينانمز لار اوده دوشسام
 ٢٧. هوسيم بار بر يار قوچسام
 ٢٨. ديسم سوزيمنى ار كانه

- ١٧-١٤، ب-م-ده: يوق.
 ١٨-١٤، ب-م-ده: يوق.
 ١٩-١٤، ب-م-ده: يوق.
 ٢٠-١٤، ب-م-ده: يوق.
 ٢٢-بم: غريب لاره مالسز لفي.
 ٢٣-بم: خدايم عيالسز ليغي.
 ٢٥-بم: مختومقلى يانسام بشسام.
 ٢٧-بم: بر قيز قوچسام.
 ٢٨-بخ: سوزيمنى ديسام دوس ياره.

۱. یازیغیم یاد ایدیب یوزیم خاک ایدیب
۲. سحر نالش بیلله بولدیم گریانه
۳. دیده دین یاش دوکیب سینام چاک ایدیب
۴. تلبه دیک اوزیمنی اوردیم هر یانه
۵. کونگلیمنی گچردیم جمله جهان دین
۶. نه جهان دین بلکه ال اوزدیم جان دین
۷. خضر دین عیسی دین شاه مردان دین
۸. همت اسلاب باقدیم سوی آسمانه
۹. آسمانینگ یوزیندین کهکشان اوچدی
۱۰. ناگهان اوچ اره نظریم دوشدی
۱۱. ایکی یاشیل گیمیش بر سفید پوشدی
۱۲. گوزیم گوردی تلیم گلدی فرمانه

-
- ۱-۳: یوزیم چاک ایدیب. ل ۴: کنهیم یاد ایتوب.
  - ۲-ف-ده: "بولدیم کریانه" سوزلاری یوق. ع ۹، ب-خ: نالش بیلان بولدیم.
  - ۳-ت ۱: کوزیم دین یاش توکوب. ب-ک: دیدم دین. ل ۴: دیدم دین یاش توکوب سینه می چاک ایتب.
  - ۴-ت ۲: اوزیمی. ل ۴: بریانه.
  - ۵-ت ۲: کونکولومی.
  - ۶-ب-ک: نه بر جان دین.
  - ۷-ع ۶، ف، ب-خ، ل ۴: حضرت عیسی دین.
  - ۹-ف: آسمان یوزیندین کهکشان اوچدی. ت ۲: یوزیدین. ل ۴: اوشدی.
  - ۱۰-ت ۱: ناگهان نظریم اره دوشدی. ت ۲: اوچ ایرکا.
  - ۱۱-ع ۱: ایکیسی یاشیل پوش بیری سفید کیمشدی. ت ۱: یاشیل کیکان.
  - ۱۲-ب-م: کوزیم کورار تلیم کلمز فرمانه. ف: کوزیم کوردی دیم کلمز فرمانه.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. بری گلیب ایلن گوگسیمه اوردی
 ۱۴. بری بر تیغ بیلان یوراگیم یاردی
 ۱۵. آغزیمه آغزین قویوب بری دم اوردی
 ۱۶. دیورلار عرضینگ دیگین شاه مردانه
 ۱۷. بولار بویله دیگاچ تلیم اچلدی
 ۱۸. قانه قانه می محبت ایچلدی
 ۱۹. کونگلیمه یدی تورلیک سوال گچیلدی
 ۲۰. دیدیم رخصت بولسه گلسون بیانه
 ۲۱. ایکی اوزون آر دور بری قیسغه قددور
 ۲۲. دیدیلار خوش وقت دور، یخشی فرصت دور
 ۲۳. سوزینگ بولسه سورا دیورلار رخصت دور
 ۲۴. کونگله گلان سوزینگ گتیر بیانه

۱۳- ل ۱، ل ۲: الکین کوکسیمه اوردی. ل ۴: بر کیلیب.

۱۴- ل ۴: بر تیغ ایلان.

۱۵- ب م، ت ۱، ل ۱، ل ۲، ع ۹: بردی دم اوردی. ف: آغزیم آغزین قویوب بر دم اوردی. ت ۲: آغزین آغزیمه. ع ۸: بر دم

اوردی. ب خ: قویوب دم. ل ۳: آغزین آغزیمه قویوب بر دم اوردی.

۱۶- ت ۱: عرضینک دی. ل ۳: دیر عذرینک تیکین.

۱۸- ل ۳: محبت می ایچلدی. ل ۴: محبت اچلدی.

۱۹- ع ۱، ع ۶، ع ۷: یدی طور سوال. ب م: کونکلم اوزره طور سوال کچلدی. ل ۱: سوال ساچیلدی. ب خ: یدی دورلو سوزکه

کونکله کچلدی. ت ۲: یتی تورلی سوز کونکله کچیلدی.

۲۰- ع ۹: کلسون ریانه. ب خ: تلیم رخصت.

۲۱- ع ۱، ع ۲: قیسغه قد دور. ف، ع ۹: بری قسه قد دور. ب خ، ب ک: بر قیسغه. ت ۲: قیس قد دور. ل ۳: ایکی اوزین ایرور

بری قیسغه دور. ل ۴: بری دور قسغه.

۲۲- ف: دیدیلر خوش وقت یخشی فرصت دور. ل ۳: دیدیلار خوب وقت دور.

۲۳- ع ۷: سوزینک سوره بولسه دیرلار رخصت دور. ل ۴: سویله دیدی. ب م: هر نه سوزینک بولسه تيله رخصت دور. ت ۱:

بولسه سور دیدیلار. ف: سوزینک بولسه سوزه دیرلار رخصت دور. ل ۳، ت ۲: سورغیل دیدی رخصت دور.

۲۴- ل ۳، ت ۲: کیلسون بیانه.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۵. دیدیم گوکدین آغر یردین مرد نادور
 ۲۶. دریادین بای نادور داشدین سخت نادور
 ۲۷. اوتدین یاقغوجی بوزدین سرد نادور
 ۲۸. زهردین آجی راق نادور بو جانه
۲۹. یالان تهمت آغر یردین آسماندين
 ۳۰. قهرسز یخشی سوز، گینگ دور جهاندين
 ۳۱. منافقینگ کونگلی سخت سنگستاندين
 ۳۲. اهل قانع منگزار بحر عمانه
۳۳. جبر ایتگوجی سلطان یاقغوجی کوزدین
 ۳۴. بخیل دین دیلاک ایتماک سویق دور بوزدین
 ۳۵. جفایه صبر ایتماک آجی زهردین
 ۳۶. اوگوت دور بو سوزلار بزدین نشانه

۲۶- بک: یردین سخت نادور. ل ۴: دریا بایدور تاشدین برک نه دور.

۲۷- ت ۱: یاقجی ینه بوزدین. ل ۱: اوتدین یاقغوجی نادور بوزدین سرد نادور. ل ۴: اوتدین یخشی نه دور بوز دین سرد نه دور. ف: اوتدین یاقغوجی نا، بوزدین سرد نا دور. ع ۸، ب:خ: اوتدین یاقچراق. ت ۲: اوتدین یاقوجی اول بوزدین سرد نه دور.

۲۸- ت ۱: آجیغ راق. ف: زهردین آجیراق نا بو جانه. ل ۳، ت ۲: آجی اول نه دور.

۲۹- ع ۱، ع ۲، ع ۷، ب:م، ع ۹: دیرلار یخشی یمان تهمت آغر آسماندين. ل ۱، ل ۲: یمان تهمت. ف: یخشی غه یمان تهمت آغیر آسماندين. ت ۲، ل ۳، ع ۸: دیرلار یمان تهمت آغیر آسماندين. ل ۴: یخشی یمان تهمت. بک: دیرلار یخشه یمان تهمت آغر آسماندين.

۳۰- ت ۱: قهر سیز خوش سوزینک. ف: قید سز یخشی سوز کینک دور جهاندين.

۳۱- ع ۷: سکسان دین. ت ۱: سخت دور سنگستاندين. ل ۳، ت ۲: منافقلار کونکلی سخت داشدین.

۳۲- ع ۳: اهل قاتیغ. ل ۳۳-۴: سلطان هم یمان کوردین.

۳۴- ع ۱، ت ۲، ل ۳: بخیل دین دیلاسنک. ت ۱: بخیل دین مهم ایتماک. ل ۱: بخیل دیلاک.

۳۵- ع ۲، ع ۶، ع ۸: جفایه جان ایتماک زهر جان سوز دین. ل ۴: اتمک هم زهرلی سوزدین. ع ۳، ل ۲: جفایه جبر ایتماک زهر جان سوزدین. ع ۷، ب:م: جفاغا جان چکماک زهر جان سوزدین. ت ۱: جفایه جبر ایتماک زهر جان سوزدین. ل ۱، بک، ب:خ: جفایه صبر ایتماک زهر جان سوزدین. ف: جفایه جفر ایتماک زهر جان سوزدین. ع ۹: جفایه جان ایتماک زهر جان سوزدین. ل ۳، ت ۲: جفایه جان ایتماک زهر دور جان دین.

۳۶- ع ۳: بزدین زبانه. ع ۷: بول سوزلار اوکوت دور بز دین نشانه. ت ۱: بردین نشانه. ل ۱: اوکوت بو سوزلار بزدین زبانه ف: اوکته دور بو سوزلار بزدین زبانه. بک: اوکت بو سوزلار بزدین نشانه. ل ۲: اوکته دور بو سوزلار بزدین زبانه.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۳۷. بولار بويله ديگاج يريمدين تورديم
 ۳۸. قدم اورديم ال اتاگينه يترديم
 ۳۹. مست بولديم سُست بولديم عقليم يترديم
 ۴۰. گپ كلام تاپماديم قالدیم حيرانه
 ۴۱. ديورلار بز اوچ كشي بولديق استادينگ
 ۴۲. دايم داستان بولور عالم ده آدينگ
 ۴۳. مختوم قلى وقت دور، اسلا مرادينگ
 ۴۴. بو سرى احمق آچر يا بر ديوانه

- ۳۷- ۲: بونلار. ف: بو بويله ديگاج يريم دين تورديم.
 ۳۸- ۶: قديم اورديم. ت ۱: ايل ايتاكه يتورديم. ت ۲: اتاكنه ال قويديم. ل ۳: قدم قويدوم ايتاكنه ال اورديم.
 ۳۹- ۲، ۷، ۲: اوزيم يتورديم. ت ۱: مست بولوب شولزمان اوزيم يتورديم. ت ۲: مست بولدوم بيهوش بولديم اوزيم يتورديم. ل ۳: مست بيهوش بولوب اوزيمدين باردیم. ل ۴: مست بولوب سست بولديم عقليم يتورديم.
 ۴۰- ۱، ۹: كوب كلام. ل ۴: قارشى جواب تابماديم.
 ۴۱- ۴: بخ: ديديلار بز. ت ۲، ل ۳: ديديلار اوچ كيشى بولدوق استادينك. ل ۴: ديديلار اوچ.
 ۴۲- ۱: دايم داستان عالمده آدينك. ت ۱: مدام قالور داستان عالمده آدينك. ل ۳، ت ۲: دائما دستاندور عالمده.
 ۴۳- ۱: مختوم قلى شول وقت ايسته مرادينك.
 ۴۴- ۲، ۷، ۹: بو سر احمق. ع ۷: بول سر احمق. ب م: بو سرى. ف: بو سرلار خموق ايچرا يا ير ياد ديوانه. ل ۳، ت ۲: بو سر احمق.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. مالینگا ملکینگا مغرور اولونمه
۲. ای یوق یردین گلان گیتدی بو رایه
۳. بولور بولمز ایشالار اوچون بولانمه
۴. چوخلار گلیب باتیب قالدی بو لایه
۵. کوب گروه لار گچرمیش دور بو یورت لار
۶. نچه سینهلارده روشن بو دردلار
۷. یوز اوگوردی موندین بر نچه مردلار
۸. بر نچه لار بال دیب باتدی بلایه
۹. عقلی آریغ یگیت، مونده باری گل
۱۰. نچه سوزیم بار، جاندین قولاق سال
۱۱. نیرده درویش گورسنگ باریب آلقیش آل
۱۲. درویشدین یگ هیچ کیم یوقدور خدایه

۱- ۴: مغرور اولماغل.

۲- ۲: کلان کیدی بو رایه. ۶: بو لایه. ۴: یوق یردان کلکانلار کیتدی بو رایه.

۳- ۲: ۳: ۴: ۷: ۸: ۹: اوچون اولونمه. ۶: اوچون اولانمه. ۲: ۳: اوچون قوانمه. ۴: بولور بولمار بو ایشالار اوچون بولغانچه.

۴- ۴: ۳: ۴: ۸: ۹: بک، بخ: قالمیش. ۲: کوب لار کیلیب باتیب قالمیش بو لایه. ۴: قالمیش بو رایه.

۵- ۱: ۳: ۴: ۶: بخ: ۴: کوب کردشالار. ۶: کوب کردانلا کچرمیشدور بو یورتلار. ۳: ۲: چوخ کردهلار.

۶- ۱: بخ: روشندور بو دردلار. ۴: نچه سینهلارده روشن ترورلار.

۷- ۲: ۳: ۴: ۶: ۸: یوز چویردی. ۴: موندین نچه مردلار. ۴: یوز چوردی بیچه بر نچه مردلار. ۹: بک: یوز چوردی. ۳: ۲: یوز اور کورسه موندین.

۸- ۱: ۳: ۴: ۶: ۹: باتدی بو لایه. ۸: باتیمش. ۲: یال دیب.

۹- ۱: ۳: ۴: ۶: ای عاقلی اریغ یکت مونده کل. ۲: ای عقل اریغ یکت مونده باری کل. ۴: ای عاقللی یکت تورمه بونده کیل. ۳: ای عقلی اری یکت مونده کل. ۹: ای عقلی اریغ مونده بر کل. بک: ای عقل اریغ یکت مونده کل. ۷: ای عقلی یکت مونده کل. ۷: ای عقلی یکت مونده. ۶: ای عقلی لی اریغ یکت مونده کل. ۳: ۲: ای عاقل لی اریغ یکت مونده کل. ۱۰- ۴: بر نچه سوزلارم بار.

۱۱- ۳: کورسنگ آلقش آل. ۶: بارده آلقش آل. ۲: ۳: قانده درویش کورسنگ باریب.

۱۲- ۲: ۳: درویش دین یخشی سی یوقدور خدایه. ۴: درویش لاردین یک دکلدور خدایه.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. تموغینگ دایانجی زکوه سز بای دور
 ۱۴. درویش یرده دریا یا گوکده آی دور
 ۱۵. درویشه طعن ایدان لعن خدا دور
 ۱۶. دونگز دریا نیلار، ایت اویریب آیه
 ۱۷. یالانچی یری دأل، آدم اوقلاسین
 ۱۸. کیم قولاق بیر دنکلاب سوزیم حقلاسین
 ۱۹. محتوم قلی نصیحت قیل ساقلاسین
 ۲۰. تازه گلان ارلار کهنه سرایه

- ۱۳- ۲: تموغینگ دفنجی. ع ۶: تموغ نینک دیقاجی. ع ۷: تیقاجی. ع ۹: تموغ نینک تیقنجی. ل ۳، ب ک: دفنجی. ب خ، ل ۴: تموغ نینک قوانجی. ت ۲: تموغنگ داقنجی.
 ۱۴- ۱ ع، ۲ ع، ۴ ع، ۶ ع، ۷ ع: آسمانده آیدور. ت ۲، ۷ ع، ب ک، ب م، ب خ: درویش یرده دریا گوکده آی دور. ل ۴: گوکده مثلاً بر آی دور.
 ۱۵- ۲ ع، ۴ ع، ۶ ع، ۷ ع، ب م، ب ک: درویشه طعن ایدان لیکن بی جایدور. ع ۶، ۷ ع: درویشه طعن ایدان سک و بی جایدور. ل ۴: درویشه تعیین ایدان نقطی جرایدور. ع ۹، ب م: سک بی جایدور. ع ۸: درویشه طعن ایدان سک دور بیچایدور. ل ۳، ت ۲: ایدان بنکلی جایدور.
 ۱۶- ت ۲: ایت هوریب. ل ۴: ایت او بریلور آیه.
 ۱۷- ۲ ع: یلانچی یر دال قرار اوقلاسین. ع ۴: یلانچی بر دال ادم قرار اوقلاسون. ع ۶، ب ک: یلانچی یر دال آدم قرار اوقلاسین. ل ۳، ت ۲: یلان دنیا ایچره آدم اوقلاسه. ل ۴: یلانچی یورط دور آدم آنی اوقلاسین. ب م، ع ۷: یلانچی یر دال آدم قرار اوقلاسین. ع ۸: یلانچیده آدم قرار اوقلاسون. ع ۹: یلانچی بر دال قرار اوقلاسون.
 ۱۸- ۳ ع: دینکلای. ع ۳: قولاق بیر کیم دنکلاب سوزیم حقلاسون. ع ۶: کم قولاق بیرله دینکلاب سوزیم. ع ۷: قولاق برکان تنکلاب سوزیم. ل ۴: قولاق توتوب یخشی سوزیم صاقلاسون. ل ۳، ت ۲: کیم قولاق بیر سوزیم دینکلاب حقلاسه.
 ۱۹- ل ۳، ت ۲: محتوم قلی نصیحتیم ساقلاسه. ل ۴: محتوم قلی نصیحتی م تنکلاسین.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. یا احمدشاه یرده یایلیب چاوینگ
۲. آدینگ آسمان گیدار عرش اعلايه
۳. گلان نوکرینگ دور گلیمان آوینگ
۴. بیکلیک زینه سین قال پایه پایه
۵. ایرانه قلچ اور یورت سپاهی
۶. باشینگده برک اولسون دولت کلاهی
۷. همایون داغینده شیرلارینگ شاهی
۸. گویا بر نهنگ سن موج دریایه
۹. بیشه لارینگ آو آنگدیان شیرى سن
۱۰. زمستانینگ بیینی سی دیوینگ برى سن(?)
۱۱. زال اوغلی نینگ آلماز پیکان تیری سن
۱۲. گشتاسب اوغلی دیک بللی بلایه

۱- ۲: شاهیم یر یوزینه. ب: یا احمد شهره یایلیب آدینگ. ت ۱: شاهیم یر یوزینده یایلیب چاوینگ.

۲- ۴: عرشى اغلايه.

۳- ۴: کلیمان یاوینک.

۴- ب: بیوک لیک زینه سین قالدوریب پایغه. ل ۴: بیوک لیک زینتین آل ایله پایه پایه.

۵- ۱، ۴: ایرانه قلچ اور یورت سیاخی. ب: ابراشه اورولدورب سپاهی. ع ۹: یوریب سپاهی.

۶- ۴: کلاهی.

۸- ۱: کویا نهنک سن. ل ۴: کویا نهنکی سن.

۹- ۳: آوی اونکیان شیرى. ت ۱-۵: یوق. ع ۹: ماشه لارینگ. ل ۴: پادشاهلارنک آوین آنکلغان شیر سن.

۱۰- ۳: نری سن. ب: زمستانینگ پسی. ت ۱-۵: یوق. ع ۹: زمستانینگ قیشی دونک نری سن. ل ۴: زمستانک سیمنی

دیور برى سن.

۱۱- ۲: پیکان سن تیر سن. ب: تیره سن. ت ۱-۵: یوق. ل ۴: زال اوغلونک آلماز چکان شیر سن.

۱۲- ۱-۵: یوق. ع ۹: کشتاسیب اوغلینیک پیلی بلایه. ل ۴: کشتاسیب اوغلونک بللی بلایه.

دیوان مختمقلی فراغی.....متن انتقادى

۱۳. پیشینگ ایران بولسه، پشتینگ توران دور
 ۱۴. دوست ایشینگا خوشوقت، دوستان حیران دور
 ۱۵. اقبالینگ آچیلور ایشینگ روان دور
 ۱۶. مرحمت نظرینگ سالسه بر سایه
 ۱۷. فراغی دیور رواج برارسن دینی
 ۱۸. شاهلارینگ شاهی، اسلامینگ زینی
 ۱۹. امرینگا مطیع ایت ایران زمینی
 ۲۰. روز و شب نالیشیم بودور خدایه

- ۱۳- ع ۱: پیشه نک. ت ۱: باشینک ایران بولسه. ع ۹: باشینک آیران بولسه باشنک طوراندور. ل ۴: بشانک ایران بولسه بوشنک توران دور.
 ۱۴- ع ۱: دوست ایشنک خوشوقت دوستان حیران دور. ل ۴: دوست قاپوسنه خوشوقت.
 ۱۵- ع ۲-ده: دوشنوکسز (نامفهوم). ع ۳: اقبالینک خوبی کلدو رواندور. ل ۴: اقبالنک سور کلپاده دوراندور. ب م: اقبالینک کلدی رواندور. ت ۱: اقبالنک خیری کلدو روان دور. ع ۹: اقبالنک حری کلدی رواندور.
 ۱۶- ع ۱، ل ۴: نظرینگ. ب م: نظرینگ سالسنک.
 ۱۷- ع ۱: برسن سن دینه. ب م: رواج برسن دنیا نی. ت ۱: رواج برسن سن دینی. ع ۹: رواج برسن. ل ۴: فراغی دیر رواج برکیل سن دینه.
 ۱۸- ع ۲، ت ۱: شاهلارینگ سالاری. ع ۳: اسلام نینک زینی. ب م: شاهلارینگ شاهیدور اسلامینک زینی. ل ۴: شاهلارینگ سالاری اسلامینک زینه.
 ۱۹- ع ۱، ل ۴: ایران زمینه. ب م: امرینک مطیع ایدار ایرانی. ت ۱: مطیع آسمان زمینی. ع ۹: امرنک مطیع ایدر آیران زمینی.
 ۲۰- ل ۴: روز شب.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. من یعقوبم آه و زاری
۲. چکم یوسف ديه ديه
۳. گوزلاريمدين قانلى ياشى
۴. دوکام یوسف ديه ديه
۵. فلک آغلار گوز ياشيمه
۶. نه سودا سالىنگ باشيمه
۷. مجنون بولوب داغ باشينه
۸. چيقام یوسف ديه ديه
۹. هر طرفدين جلگه جلگه
۱۰. بولوت اوينار سالور کولگه
۱۱. اون آلتى داغ یدی جلگه
۱۲. سوکام یوسف ديه ديه
۱۳. گيتدی یوسف گلمز خبر
۱۴. آغلاب تورار من هر سحر
۱۵. قلعه قلعه شهر شهر
۱۶. سوکام یوسف ديه ديه

۱- ب م: زارين. ت ۲: آه زاری. ل ۴: آهی زاری.

۳- ب خ، ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ع ۹: کوز لاريمنک قانلى ياشين.

۶- ل ۴: صالدى باشيمه. ۷- ل ۴: مجنون کيى داغ باشينه.

۹- ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۹: چلغه چلعه. ع ۸: هر طرفدين چقب چولکه. ت ۲: هر طرفدين چولکا چولکا.

۱۰- ع ۷: اويناب. ب خ: بولوت اوينار کولکه. ل ۳، ت ۲: بولوت کوچار سالور کولکه.

۱۱- ع ۴، ع ۷: چولکه. ت ۲: چولکا. ۱۲- ع ۹: سورام یوسف.

۱۳- ع ۱، ع ۳، ل ۴: یوسف يتدی کلماز خبر. ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳: يتدی یوسف گلمز خبر.

۱۴- ع ۲، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۹: تورارين آغلاب هر سحر. ع ۶: تورارين آغلارين هر سحر. ل ۳، ت ۲: تورار من يغلاب هر سحر.

ع ۸: تورارم آغلاب. ب خ: توريب آغلارين.

۱۵- ع ۱: شهر بشهر.

۱۶- ع ۲: سورم یوسف. ع ۳: کزم یوسف. ع ۹: سورام.

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

۱۷. حسرتیمه فلک آغلار
 ۱۸. عاشق بولدی تل سز زاغلار
 ۱۹. فرهاد کمین بیک داغلار
 ۲۰. یقام یوسف دیه دیه
 ۲۱. اوتر ایام دونه دونه
 ۲۲. گچر بو جان یانه یانه
 ۲۳. ارتیر آخشام آیه گونه
 ۲۴. باقام یوسف دیه دیه
 ۲۵. مگر یوسف دوشدی چایه
 ۲۶. جمالینگ دیب باقام آیه
 ۲۷. عراق زمین کربلایه
 ۲۸. باقام یوسف دیه دیه
 ۲۹. یوسف گزار تلدین تله
 ۳۰. شیدا بولوب چولدین چوله
 ۳۱. سوراغ سالیب ایلدین ایله
 ۳۲. چیقام یوسف دیه دیه

- ۱۷-۳: فلک حسرتیمه آغلار. ع ۷: حسرتیمدین فلک آغلار.
 ۱۸-۱: دیل سز داغلار. ع ۳: عاشق بولدی سز زاغ لار. ع ۶: عاشق بولدی دیمز زاغ لار. ب م: کویا بولدی تیل سز زاغ لار.
 ل ۴: عاشق اولور تلسیز داغلار.
 ۱۹-۲: ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ع ۹: فرهاد اولوب بیک. ل ۳، ت ۲: فرهاد بولوب بلند تاغلار. ل ۴: فرهاد کبک بیک.
 ۲۰-۲: ع ۶، ل ۴: بقام.
 ۲۲-۲: ع ۸: چیقار بو جان.
 ۲۳-۲: ل ۴: سحر اخشام.
 ۲۹-۳: ده: یوق. ع ۸: یوسف گزار چولدین چوله. ل ۴: یوسف توشار دیلدین دیله.
 ۳۰-۳: ده: یوق. ع ۴: شیدا بولوب ایلدین ایله. ع ۶: شیدا بولوب کلدین کله. ب م: شیدا بولوب دیله دیله. ع ۸: ب خ: شیدا بولوب الدین اله.
 ۳۱-۳: ده: یوق. ع ۴: سوراغ سالیب چولدین چوله. ب خ: سوراغ ایلاب.
 ۳۲-۳: ده: یوق. ع ۸: کزام یوسف.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۳۳. مختومقلی دوست یوزیندین
 ۳۴. دورمز یاش آقر گوزیندین
 ۳۵. بلبل بولوب یار سوزیندین
 ۳۶. اوقام یوسف دیه دیه

۳۳- ۸: مختومقلی دوست سوزیندین. ۹: مخدومقلی دوست یوزینکدین. ل ۴: دوس.
 ۳۴- ۳: دویماز یاش. ۹: آقار کوزینکدین. ل ۴: تورماز آقار یاش کوزیندین. ع ۱، ب م، ع ۲، ع ۷، ۸: یوزیندین.
 ۳۵- ب م: اولوب. ع ۸: یار یوزیندین.
 ۳۶- ل ۴: اوقورام.
 دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱. مسلمان لار قلچ اورسه بر بره
۲. دولت دونوب دینلار نقصانه گلگای
۳. ظلم ایلاب بر برین سالسه اسیره
۴. فلک بو فکر دین پشیمان گلگای
۵. بر برینی چاپماق ایرمز آرلیکدین
۶. بوایش شیطان دور، بلکه کورلیکدین
۷. آغاز آلیق آیرار ایلی دیرلیکدین
۸. مونده دولت دونوب دشمنانه گلگای
۹. گورلده یوق بولدی، بر حسیب قالدی
۱۰. یمان یالاولاندی، یول کسب قالدی
۱۱. شریعت هیچ بولدی، بر تعصب قالدی
۱۲. زمانه نینگ ذوقی شیطان گلگای

-
- ۱- ع ۱، بخ: بر برینه. ع ۴، ب م، بخ: قلچ قویسه. ل ۴: قلچ قویسه بر برینک سرینه.
  - ۲- ل ۴: دوستی دونوب تنار ایشی نقصانه کلکای.
  - ۳- ع ۶: بر برینی. ب م: ظلم ایلا بر برین. ت ۱: ظلم ایدیب بیر برین سالسه سیره. ل ۴: ظلم ایتوب بر برینی سالسه اکر اسیره.
  - ۴- ع ۶: فلک فکر دین. ب م، ت ۱: فلک بو فکریندین. ل ۴: فلک لاره.
  - ۵- ت ۱: چاپماق دالدور. ل ۴: چاپماق اول ایرماس.
  - ۶- ع ۴، ع ۸، ع ۹: شیطان دور. ب م: شیطان دور. ل ۴: بو شیطان دور اوتری دور بلکه کوزی کورلیکدین.
  - ۷- ع ۲، ع ۴، ع ۸، ع ۹، ع ۷، ب م-ده: «آغز» سوزی یوق. ل ۴: آغاز آلیغی آیرور ایکی کونی درلیکدین. ت ۱: آیر ایلی.
  - ۸- ع ۱، ع ۳، ع ۶: دولت دونوب نوبت شیطان کلکای. ع ۴: دوستلار دونیب. ت ۱: پشیمان کلکای. ل ۴: مونده بو ایش بولسه دولت دونوب دشمنانه کا.
  - ۹- ب م: حساب. ل ۴: کورکه الدهه یوق بولدی آنچه بر.
  - ۱۰- ل ۴: یمانی یوله دولاندی یول لار کسلب قالدی.
  - ۱۱- ع ۳: شریعت یوق بولدی. ع ۶: شریعت نیست بولدی.
  - ۱۲- ت ۱: زمانه نینگ شوقی. ل ۴: زمانه نینگ شول شوقی بلکل شیطان کلکای.

۱۳. دنگلا مسکن توتان کشی چول لارده
 ۱۴. تصدق کملسه اولی ایل لارده
 ۱۵. خلق اوستنه آغرام دوشیب یل لارده
 ۱۶. خسته لیق کویلب قصد جانہ گلگای
 ۱۷. مسلمان سن، خبر آغین ضالالدین
 ۱۸. قاچه گور حرامدین، ایشلا حالالدین
 ۱۹. طبیقین کیچلیدیب دانشین اولالدان
 ۲۰. برکتی گوچوب آسمانه گلگای
 ۲۱. سوزیمنی دنگلاسه بر بیلان بلکه
 ۲۲. مرادیم نصیحت ایلاماک دور خلقه
 ۲۳. قاضی سی آنگلامز بگی پیس اولکه
 ۲۴. یاغین یاغمای یرلار فرمانه گلگای

- ۱۳- ع ۱: تانکلا مسکن توتار کشی چول لارده. ع ۳-ده: یوق. ت ۱: مسکن توتان داغده چول لارده. ل ۲: دینکله مسکن توتان چول لارده. ل ۴: تنکلاه.
 ۱۴- ع ۳-ده: یوق. ب م: تصدیق. ت ۱: تصدیق کم اولوب اولی. ب خ: تصدیقی کمالسه. ل ۴: اخلاصار کملسه.
 ۱۵- ع ۳-ده: یوق. ل ۴: اوستنه اوغرام.
 ۱۶- ع ۳-ده: یوق. ل ۴: خسته لق چوخلانوب قصد جانہ کلکای.
 ۱۷- ع ۲: زلالدین. ع ۶، ل ۳، ۱: دلالدین. ل ۲: دلال دین.
 ۱۸- ع ۳: ایله حالالدین.
 ۱۹- ل ۱: تاباغین کملدیب. ل ۴: تا بغل کجالدیب.
 ۲۰- ت ۱: برکتی اوچوب آسمانه قالغای. ب خ: برکتی کوچوب آسمانه قالغای. ل ۴: براکتلار کوتاریلوب آسمانه قالغای.
 ۲۱- ع ۶، ۷، ۸، ب خ: دینکلایه. ت ۱: سوزیمی دینکلار بیر بیلان اولکا. ل ۴: سوزیمنی تنکلایوب بار بر بلان بلکه. ل ۲: سوزینی.
 ۲۲- ع ۳، ل ۱: مرادیم نصیحت آیتماق دور خلقه. ل ۴، ۴، ل ۲، ب خ، ع ۹: اتماکدور خلقه. ع ۶: نصیحت آیماکدور. ع ۷، ع ۸: نصیحت برمک.
 ۲۳- ل ۴: قاضی آنکلامار بکی پیس بولان اولکه.
 ۲۴- ع ۷: یر لار لرزانہ. ع ۸: یغمر یغمایی یرلار لرزانہ کلکای. ل ۴: هر یرلار.
 دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵. شره شهرت برماک، شیطانینگ کاری
 ۲۶. قهری یوتماق دور، رحمانینگ کاری
 ۲۷. کویلسه هر ایلینگ سری سرکاری
 ۲۸. نظامی بوزولیب ویرانه گلگای
 ۲۹. پروردگار اوزی فقیره پناه
 ۳۰. اول فقیر کیم بولسه تیلنده ثنا
 ۳۱. قایسی ولایتده کویلسه زنا
 ۳۲. زمین جنبش ایلاب لرزانه گلگای
 ۳۳. مختوم قلی دور سام سوزیم ساچماغه
 ۳۴. آنگلامزلار یوز توتارلار قاچماغه
 ۳۵. هر ایل دستور ایتسه شراب ایچماغه
 ۳۶. اول یورتده طاعون دورماغه گلگای

- ۲۵- ب: شرکی شهرت. ت ۱: شیطانینگ باری. ل ۴: شهرکه برماک شیطانک یاری. ب خ: شیطانینگ یاری. ل ۲: شرکا.
 ۲۶- ت ۱، ل ۲: قهرین. ع ۹: قهرینکی. ل ۴: یوتماق دورور.
 ۲۷- ت ۱: سربه سرکاری. ل ۴: کویلسه هر ایلنک سری سرداری.
 ۲۸- ع ۲: نظاملار. ب خ: نظام بوزلوب ایشلار ویرانه کلکای.
 ۳۰- ع ۳: اول فقیرینک هم بولسه تیلنده ثنا. ت ۱: فقیر اولدور آنینک تیلنده ثنا. ع ۸: کم اوله تلنده.
 ۳۴- ع ۲: قاچرغه.
 ۳۵- ل ۴: آراغ اچمکه.
 ۳۶- ع ۲، ع ۹: درمانه کلکای. ع ۳: اول یرده طاعوندر دومانه کلکای. ع ۴: اول یویرده طاعون درمانه. ت ۱: طاغون دردی
 دورمانه کلکای. ل ۱: اول یرده طاعون دور درمانه کلکای. ل ۴: اول یورطه طاغون تک بلالار کلکای.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. بر دلبره دوش گلدیم غمزه سی اوق قاشی یای
۲. گون خیره دور گور کیندین خجالتده دولغان آی
۳. جانینگ برسنگ جایزدور بویله صفت محبوبه
۴. هیچ گور مادیم آنینگ دی، باشی درست باغری تای
۵. غلغله دوشدی قوپوز هم جینگ جینگه دوشدی چنگ
۶. شوقیدین اول نگارینگ نه ناله غه دوشدی نای
۷. نه عشرت دور عاشقه جنت ایچره جمالی
۸. ایرالیق نینگ آتشی تموغ ایچره ویل وای
۹. اول دیده دلداردین بولمه کوری بی بهره
۱۰. قالمه گور منیم دی، عقلی آز و گور که بای
۱۱. اسلاسه عالم لارنی شیطان.....
۱۲. خواها لاغانین خلیل دیک اوغلان ایکان بردی پای
۱۳. مختوم قلی مداما دعا قیلور درگاهه
۱۴. سائل من محروم ایتمه درگاهینگدین یا خدای

۱۱-ع ۲-ده: دوشنو کسز (نامفهوم).

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. بر الله‌غه آیتای حمد و ثنالار
۲. بر قسم توفراقدين آدم ياراتدى
۳. تن فانوسين قيلماق اوچون منور
۴. جان نوريندين شمع تابان ياراتدى
۵. گورماگه گوز بريب تلده مقالت
۶. جاننى قويدى تنده باش گون امانت
۷. ازلده هر کيمه قيليب عنایت
۸. کوکرگينده نور ايمان ياراتدى
۹. اولاً ياراتدى آدم اتانى
۱۰. انگا جفت ايلادى حوا انانى
۱۱. فردوس اعلاده ايردى مكانى
۱۲. انگادوشمان ملعون شيطان ياراتدى
۱۳. حق دين نزول بولدى موسى غه تورات
۱۴. داود زبور اوقوب قيلدى مناجات
۱۵. انجيل وصفين عيسى ايلادى اثبات
۱۶. محمد شانينده فرقان ياراتدى
۱۷. محمدنى سرور ايلاب جهاننه
۱۸. دیدى پيغمبر آخر زمانه
۱۹. جبرائيل دين وحى اينداريب روانه
۲۰. کافرلاره شاه مردان ياراتدى

۲- ع ۴: دين انسان ياراتدى.

۷- ع ۴: قيلدى عنایت.

۱۰- ب م: شيطان لعين ياراتدى.

۱۳- ع ۴: نزول بولدى.

۱۵- ب م: عيسى وصفين انجيل ايلادى اثبات.

۱۸- ب م: ايتدى پيغمبرى.

۲۱. برین پست ایلادی برین سربلند
 ۲۲. برین فقیر ایتدی برین دولتمند
 ۲۳. برین خوار ایلادی برین ارجمند
 ۲۴. برین گدا، برین سلطان یاراتدی
۲۵. آوازه‌سی دوشیب روم و یمنه
 ۲۶. مصر شام هندوستان دکنه
 ۲۷. چاوی دوشیب ختای بیلان ختنه
 ۲۸. حق بر آری صاحبقران یاراتدی
۲۹. قارقره‌سی بگلار ایچره شاهانه
 ۳۰. شجاعت بابینده دَر یگانه
 ۳۱. ایش محمد شاه‌دین قالان نشانه
 ۳۲. تنگریم آنی مرد میدان یاراتدی
۳۳. قره یردین یاشیل سبزه گوگردیب
 ۳۴. هر آغاچدین دورلی میوه دورادیب
 ۳۵. گون گوندین باغلارینگ میوه‌سی آرتیب
 ۳۶. گل آچیلیب باغ و بوستان یاراتدی
۳۷. مختوم‌قلی آیدار حقه ستایش
 ۳۸. هر مشکل ایشیمه سن سن گشایش
 ۳۹. گیجه گوندیزلارگه بریب نمایش
 ۴۰. خورشید ایلله ماه تابان یاراتدی

۲۲- ب م: بیرنی فقیر ایتدی بیرنی دولتمند. ع ۴: فقیر ایلادی.

۲۸- ب م: بر امیری صاحب قران یاراتدی.

۲۹- ب م: قرقابه سی بیک لار ایچره شاهانه.

۳۰- ع ۴: شجاعت بحر دور.

۳۱- ع ۴: محمد جاندین قالان نشانه.

۳۳- ب م-ده: یوق. ۳۴- ب م-ده: یوق. ۳۵- ب م-ده: یوق. ۳۶- ب م-ده: یوق.

۳۷- ب م: قل مخدم دیر بر الله غه ستایش.

۳۹- ب م: کیجه کوندیزغه بریب نمایش.

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۲۱

۱. بو دنیا بازیگر دور
۲. بازيسين چالدى گيتدى
۳. گمراه ايديب نچه نى
۴. يولداش ديب آلدى گيتدى
۵. عاقل، فكر ايت هر قچان
۶. يوز قونان بار، يوز گوچان
۷. تختى آسماندين اوچان
۸. سليمان اولدى گيتدى
۹. يا مروتلى شاهيم
۱۰. اوميديم قبله گاهيم
۱۱. مونچه يغدى ابراهيم
۱۲. هانى، نامه آلدى گيتدى

-
- ۱- ۴ ل: بو دنیا بازرگان دور.
  - ۲- ۴ ل: بارچه سين چالدى كندى.
  - ۳- ۲ ع، ب ك: كمراه ايتدى. ب خ: همراه ايديب نچه نى. ل ۴: بر نچه نى.
  - ۴- ۴ ل: يولداش ا يتب.
  - ۵- ۱ ل، ب ك، ل ۴: عقله فكر ا يت. ۸ ع، ب خ: عقل فكر ايت.
  - ۷- ۴ ل: تختى ايله آسمانده اوچان.
  - ۸- ۴ ل: اول سليمان.
  - ۹- ۴ ل: اى مروتلى.
  - ۱۱- ۴ ل: شونچه يغدى ابراهيم.
  - ۱۲- ۲ ع، ۸ ع: نچه نان آلدى كيتدى. ۳ ع: نچه نى آلدى كيتدى. ۶ ع، ب ك، ل ۲: نامانى آلدى كيتدى. ب م: نه جنان آلدى كيتدى. ل ۴، ب خ: نچه نى آلدى كندى.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. جگرین داغلاي داغلاي
 ۱۴. زُنارین باغلاي باغلاي
 ۱۵. نچه لار اَغلاي اَغلاي
 ۱۶. نچه لار گولدي گيتدي
 ۱۷. نچه لار گله دونميش
 ۱۸. گل يانميش کوله دونميش
 ۱۹. نچه لار قومه دونميش
 ۲۰. نچه سي سولدي گيتدي
 ۲۱. قالور سن گورده باغلي
 ۲۲. بللي بر يورده باغلي
 ۲۳. بيهوده آدم اوغلي
 ۲۴. يغانينگ قالدی گيتدي
 ۲۵. احمق ليق بيلان اوزيم
 ۲۶. بيلماي سوزلارين سوزيم
 ۲۷. مختوم قلی ديور گوزيم
 ۲۸. قان ياشه دولدي گيتدي

۱۳-۳-ده: يوق.

۱۴-۱ع، ۲ع، ب، م، بخ، ل، ۲، ل، ۴، ع: زينهارين. ع ۳-ده: يوق. ع ۸: بيل لارين باغلاي باغلاي.

۱۵-۳-ده: يوق.

۱۶-۳-ده: يوق. بخ: نچه لار دونميش کله.

۱۷-۲ع: نچه سي کله دونمش. ع ۳: نچه لار دونميش کله.

۱۸-۳ع: يانيب. ب، ک: کولي يانمش کله دونميش. ل ۴: نچه لارنک کلي سونمش.

۲۰-۴ل: نچه سولدي کتدي.

۲۲-ب، م، بخ: بلي بر يورده باغلي. ل ۴: يورته.

۲۴-۲ع، ۱ل، ۱ل، ۴ل: يفرسن قالدی کيتدي.

۲۶-۸ع: سوزلاين.

۲۸-۳ع: قانلي. ع ۶، ب، م: ياش بيلان تولدي کيتدي.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. فهم ایلا سوزیمنی عاشقلار باشی
۲. کیم بر خدا اوغلین کفارت ایتدی
۳. خلیل الله حقینگ کعبه تراشی
۴. کیم آندین سونگ کعبه عمارت ایتدی
۵. آزیق گوتر آلمز اولاغ سز کوچ نه
۶. آلتی نه، یدی نه، تورت نه دور، بأش نه
۷. آقدین قره دونان شرفلی داش نه
۸. آدی نه دور هر کیم زیارت ایتدی
۹. بیلمز سن نچه یول دور سالیندی
۱۰. قایسی یولدور مختار بولدی آلیندی
۱۱. شمع شعله اوردی یاندى بیلیندی
۱۲. شول شمع نی حق کیمه کرامت ایتدی

-
- ۱- ع ۷، ل ۴: سوزیمی. ت ۲: فهمله سوزیمه.
  - ۲- ع ۱، ت ۲، ل ۳: کم بورخده. ع ۷: کم برجده اوغلین. ع ۹: کیم بر خده. ل ۴: کم بر صدا.
  - ۵- ع ۷: آریقه کوتاریلمز. ع ۱، ع ۲، ع ۳: کوتارینماز اولاغه کوچ نه. ع ۹: آزیق کوتارمز اولاغ سز کوچ نه. ع ۸: آزیق کوتاریلمز. ت ۲، ل ۳: آزیق کوتاره بیلمز. ل ۴: آزیق کوتاریتمار.
  - ۶- ع ۲-ده: دوشونوکسز. ل ۳، ل ۴، ت ۲: آلتی نه یدی نه تورت نادور بیش نه.
  - ۷- ع ۸: شربتلی تاش نه. ل ۴: شرخلی تاش نه.
  - ۸- ت ۲: آدی دومز هر کیم. ل ۳: آدی تورمز هر کیم.
  - ۹- ع ۳، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ل ۴: بیلور موسن.
  - ۱۰- ع ۴: اول قیسی دور مختار. ت ۲، ل ۳: مختار بولدی بیلیندی. ل ۴: قایسی ساس دور مختار بولدی.
  - ۱۱- ع ۲، ع ۳: شمع شعله بولدی.
  - ۱۲- ت ۲: اول شمع. ل ۳: اول شمع حق کیمه زیارت ایتدی. ع ۹: شو شمع حق کیم کرامت ایتدی. ل ۴: شول شغله نی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. کیم دور خاتم اسلان گوروب توراتده
 ۱۴. یولوغیب دور داش آياقلار بر اطفده
 ۱۵. بیلورمی سن حیات آقار ظلماتده
 ۱۶. خضر بیلان کیمسه طهارت ایتدی
۱۷. صورت پرست نادور وفاسی هیچ دور
 ۱۸. خبر برگین نوحینگ قینی نه ایش دور
 ۱۹. آزانه توزانه دستگیر نه قوش دور
 ۲۰. کیمینگ تربتینه زیارت ایتدی
۲۱. اول نه تور دور، اینیب گلدی سبحان دین
 ۲۲. خلق لار شهرت تاپدی بیل نچه جان دین
 ۲۳. قایسی ملک اینیب دوشدی آسمان دین
 ۲۴. نه آدم اوغلینه عنایت ایتدی

- ۱۳-ع ۱: حاتم اسلان دور. ع ۴: حاطم اسلاب. ت ۲: کیم دور حاطیم اسلان دور کوریب توراتد. ل ۴: خاتم اسلاب.
 ۱۴-ع ۲: براتده. ع ۷: یولغیب دور داشلار آياقغه برات ده. ع ۸: یولغیب دور داشلار آياقلار آتده.
 ۱۵-ع ۲، ع ۳، ع ۹: بیلمز موسن حیات آقان ظلماتده. ت ۲، ل ۳: بیلزمو سن حیات آقار ظلماتده. ع ۴: بیلورمو سن حیات آقان ظلماتده. ل ۴، ع ۸: بیلور موسن حیات آقان ظلماتده.
 ۱۶-ع ۸: خضر برله. ل ۴: برلان.
 ۱۷-ع ۸: صورت فرصت نا دور چغه هیچ دور. ل ۴: صورتی فرستدور وفا سی. ع ۹: وفاسی میخدور. ت ۲: صورت فراسنا دور وفاسیهیچ دور. ل ۳-ده: یوق.
 ۱۸-ع ۲، ع ۴: خبر برگین لوحینک قینی. ع ۹: نوحینک قینی. ل ۳-ده: یوق.
 ۱۹-ع ۳: آزانه دور ینه. ع ۸: آزانه دور توزنه دور دستگیر نه قوشدور. ل ۳-ده: یوق.
 ۲۰-ع ۳-ده: یوق.
 ۲۱-ع ۳: اول تور ایت دور. ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳: کلدی سلطان دین.
 ۲۲-ع ۲، ع ۳: خلقه شهرت تاپدی. ع ۴: تابدی بر نچه جان دین. ع ۷: خلقه. ل ۳: شهر ایتدی. ل ۴: خلق شهرت تابدی بل نچه خاندین.
 ۲۳-ع ۲، ع ۳، ع ۹، ل ۴: قایینی ملک اینیب کلدی سلطان دین.
 ۲۴-ع ۸: کیم آدم اوغلون دین امانت ایتدی. ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴: انابت اتدی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقاد

٢٥. مختوم قلى كيم لار بر جايه دوشدى
 ٢٦. اول كيمدور بر گيجه ديوالدى قاچدى
 ٢٧. نچه يلدن گلى جايده دوشدى
 ٢٨. تانگري پناهينده سلامت ايتدى

٢٥-٣: مخدوم قلى كيم دور. ٨: مختوم قلى كملا سرخايه توشدى. ل ٤: بو جايه.

٢٦-٤: دوآليب قاشدى. ٨: آليب قاچدى.

٢٧-٢، ٣: كلى قاوشدى. ٤، ٧، ٩: نچه يلدن كلى قوشدى. ل ٤: نچه يلدن صونكره كلى قوشدى.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. بزدين سلام مختوم قلى اوستاده
۲. آتاميز آدمينگ طونين كيم بچدى
۳. دومانلى سرينه قربان بولالى
۴. بيلمليدك مالايك مين كيم ايچدى
۵. بزدين سلام بولسون دوردى شاعره
۶. جبرائيل كتردى رضوان لار بچدى
۷. يارادان حكيميندين شير و شربت
۸. آدم آتا بيلان حوا انا ايچدى
۹. عالمينگ دگره سي نه رنگلى داغ دور
۱۰. بر قوش باردور مدام آنده توستاغ دور
۱۱. عاشق ليق شربتى نچه بولاغ دور
۱۲. جنتينگ قلىنى بارىب كيم آچدى

- ۱- ع ۴: مخدوم قلى شاعر خبر آلالى. ب م: بزدين سلام بولسون مخدوم قلى شاغيره. ل ۴: مختوم قلى سندن خبر سوراييم.
- ۲- ل ۴: دومانلى سرينكه قل لار بولاييم.
- ۳- ع ۷، ب م، ع: بولايين.
- ۴- ع ۴: بجملى ملانينك نم كى بشدى. ع ۷، ب م: بلملى ملائك مين كيم اى ايچدى. ع ۸: بيلملى ملائك مين.
- ۵- ع ۴: دوردى شاعر بزدين خبر السانكز. ع ۷، ب م، ع ۸، ل ۴: دوردى شاعر بزدين خبر سوراسانك.
- ۶- ع ۴: عرضى وان بشدى. ع ۷، ب م، ع ۸: جبرائيل كتوردى ارغوان بچدى.
- ۷- ع ۴: حدانينك حكمندين شيطان شربت. ع ۷، ع ۸: قدرت بيلان شول شيطانينك شربت. ب م: قدرت بيلان اول شيطانينك شربت.
- ۸- ب م: بيلان.
- ۹- ع ۴: دونيانينك دكراسى نارنكلى داغ دور. ع ۷، ب م، ع ۸: جهان نينك دكره سي.
- ۱۰- ع ۴: بر قوش بار دور دايم شونده توسداغ دور. ع ۷، ب م، ع ۸: اول نه قوش دور دايم شونده دوساغ دور. ل ۴: آنده توتناقدور.
- ۱۱- ع ۴: نچه بيلاغ دور. ع ۷، ب م، ع ۸: عاشق لار سودكى نچه بولاغ دور.
- ۱۲- ع ۴: مفاغيل ابوابين اونى كم آشدى. ع ۷: هفتائيل نينك ابوابينى كيم آچدى. ب م: هفتايلنك ابوابين كم آچدى. ع ۸: هفتايلنك ابوابينى كيم آچدى. ل ۴: مفتاح ابوابينى ينه كم آچدى.

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

۱۳. قاف داغی زبرجد رنگ برنگ داغ دور
 ۱۴. سیمرغ قوشی دایم آنده توستاغ دور
 ۱۵. معاسل (?) دیگانینگ عجب بولاغ دور
 ۱۶. بیغمبردور اول گون قاپی نی آچدی
 ۱۷. جهانده تانگری نینگ اول داغی نچه
 ۱۸. جنت ده طوبی نینگ پوداغی نچه
 ۱۹. یوز منگ مشقتدین یافراغی نچه
 ۲۰. بهشتینگ آچری کیمه قوشدی

- ۱۳- ع ۴: قاف داغ زبرجد حوب رنگی داغدور. ع ۷، ب م، ل ۴: قاف داغی زبرجد حوب رنگلی داغ دور.
 ۱۴- ع ۴: زیمریخ قوشدیرلار شونده توستاغ دور. ع ۷: ققنوس بر قوش دایم شونده دوساغ دور. ع ۸، ب م: ققنوس بر قوش دایم شونده دوستاغ دور. ل ۴: سمرغ غنقا دیرلار آنده توناقدور.
 ۱۵- ع ۴: مقدس داغ دیرلار عجب بیلاغدور. ع ۷، ع ۸: مقصد سدعت دیرلار عجب. ب م: مقصد ساعت دیر عجب. ل ۴: مقصور رضوق دیرلار عجب بولاقدور.
 ۱۶- ع ۴، ل ۴: عاشق لار اول کون. ع ۷، ب م، ع ۸: هفتائیل ابوابن عاشقلار آچدی.
 ۱۷- ع ۴: جهانده تنگری نینگ بیلداغی نچه. ع ۷، ب م: تنگری جهانده بیل داغی نچه. ع ۸: تنگری نینگ جهانده بیل داغی نچه. ل ۴: بل داغی نچه.
 ۱۸- ع ۷، ع ۸: بهشت ده طوبی نینگ یفراغی نچه. ب م: بهشتینگ توبی نینگ پوداغی نیچه.
 ۱۹- ع ۴: یوزنینک یفراغی وراغی نچه. ع ۷: ... نینگ مشقینک دراغی نچه. ب م: ع ۸: یوزنینک مشقینک وراغی نچه. ل ۴: عشقنک یافراغی حسابی نچه.
 ۲۰- ع ۴: بهشت نینگ کیلدی کیمکا قوشدی. ع ۷، ب م، ع ۸: اوچماغ نینگ کیلدی کیمه قوشدی. ل ۴: بهشتنک کلیدین کملاره قوشدی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۱. یدی دور اقلیمی یدی دور داغی
 ۲۲. طوبی آغاجی نینگ یتیمیش منگ دور بوداغی
 ۲۳. لاله مشق اولمیشدور ورقی
 ۲۴. بهشتینگ کلیدین اول رسول آچدی
 ۲۵. داغلارینگ داغینده کیم دور اول گزار
 ۲۶. کیم دور باریب مرمردین یازار
 ۲۷. شاخ نباتده باریب شکرلار ازار
 ۲۸. گوگده زهره یلدیز کیمه قوشدی

- ۲۱- ۴: یدی عقلیم بار دور. ع ۷، ب م، ع ۸: یدی ایقلمی بار دور یدی دور داغی. ل ۴: یدی اقلیم بار دور یدی دور داغی.
 ۲۲- ۴: یتیمیش منک دور طوبی یغا چنک فوداغی. ع ۷، ب م، ع ۸: یتیمیش مینک دور طوبی نینک فوداغی. ل ۴: یتیمیش منک بوداغی.
 ۲۳- ۴: لاله دین مشع اولوبدور وراغی. ب م: لاله بولور مشقنک وراغی. ع ۸: لاله الا الله بولور وراغی. ل ۴: لاله الا الله مشق اولمیش وراقی.
 ۲۴- ۴: رسول الله قوشدی. ع ۷، ع ۸: اوچماغ کیلیدی رسول الله قوشدی. ب م: اوچماخینک کیلیدی رسول الله قوشدی. ل ۴: مفتاح الجنه حق رسول آچدی.
 ۲۵- ۴: طغلامون داغنده کیم دور کزانلار. ع ۷: طعلمون داغنده کیم دور کزان لار. ب م-ده: یوق. ع ۸: تغلمون داغنده کمدور کزانلار. ل ۴: تعلمون داغنده کم.
 ۲۶- ۴: مکره مونده کیم دور مورود یازانلار. ع ۷، ع ۸: مؤمن مونده کیم دور آنده یزانلار. ب م-ده: یوق. ل ۴: منکر مونده کم دور یزانلار.
 ۲۷- ۴: شامیحانده کیم دور شکر ازانلار. ع ۷: شامی خاطده فراغتی دوزانلار. ب م-ده: یوق. ع ۸: شامی خاتده فراغتی دوزانلار.
 ۲۸- ۷، ع ۸: نچه یل ده یردین کوکا یتوشدی. ل ۴: کمکه یتشدی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادى

۲۹. داغلارينگ داغينده زاهدلار گزدي
 ۳۰. شونگا اوغراشان لار مكرمون يازدي
 ۳۱. شاخ نباتده باريب هر سحر گزدي
 ۳۲. هر قرق يلده زهره گوگه قوشدي
 ۳۳. حق نه يرده قيلميش سکز جنتي
 ۳۴. نچه ديواري بار، نچه گنبدي
 ۳۵. بر آريغي بار، نامه دور آدي
 ۳۶. طيراً ابابيل لار كيمه قوشدي
 ۳۷. حق آسمانده قيلميش سکز جنتي
 ۳۸. آلتى منگ بنادور، بر دور گنبدي
 ۳۹. بر آريغي باردور، نيتمه دور آدي
 ۴۰. ابابيل اصحاب الفيله قوشدي

- ۲۹- ب.م، ع. ۸: تلامون داغنده زاهد كزديلار. ل. ۴: تلامون داغنده.
 ۳۰- ب.م: مؤمنه بر نامه آنده يازديلار. ع. ۸: مؤمن مونده بر آت آنده يازديلار. ل. ۴: آنكا اولاشبدور مكرمون يازدي.
 ۳۱- ع. ۴: شاميحاحده حسرات مغن قرق كزدي. ب.م: شامى جانده براغ آطى دوزديلار. ع. ۸: شامى خاتده فراغتي دوزديلار. ل. ۴: شامى خاتده مغان فرات حق ازدي.
 ۳۲- ع. ۴: هر قرقده زهره كوككا يتوشدي. ب.م: نچه يلده يردين كوكه يتوشدي، هر قرق يلدين زهره كوككا يتوشدي. ل. ۸: هر قرق يلده زهره كوكه يتوشدي. ل. ۴: باري قرق يلدين صونك زهره كوككه يتوشدي.
 ۳۳- ب.م، ع. ۸: بيل نيره ده يرآدى سکز جنتي. ل. ۴: نه يرده يرآدى.
 ۳۴- ب.م: نچه بناسى بار نچه كومتي. ع. ۸: نچه بناسى بار نچه كنبدي. ل. ۴: نچه كوماتي.
 ۳۵- ب.م: ايچنده تورت آريق بار نامه دور آدي. ع. ۸: ايچنده ناچه آريق بار نامه دور آتي. ل. ۴: نچه آريغي بار نمه دور آدي. ل. ۴: طيران ابابيلار كمكه يتوشدي.
 ۳۷- ب.م، ع. ۸: ل. ۴: آسمانده يرآدى سکز جنتي.
 ۳۸- ع. ۴: عملينك نبي دور بو دور كومتي. ب.م، ع. ۸: پناسى بر بولور بر دور كومتي. ل. ۴: عملنك بنادور بر دور كوماتي.
 ۳۹- ع. ۴: تورت عاريخي بار دور مفضل آتي. ب.م، ع. ۸: ايچنده تورت آريق بار مصور آدي. ل. ۴: دورت آريغي باردور مصفى آدي.
 ۴۰- ع. ۴: ابابيل اصحاب لار فيله قوشدي. ب.م: ابابيل اصحابيل بيله قوشدي. ل. ۴: ابابيل اصحاب فيل لره يتوشدي

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۴۱. حق نه یرده یاراتدی سقر دوزخی
 ۴۲. نچه قویوسی بار، نچه بولاغی
 ۴۳. حریش یلان نادور آنینگ سوراغی
 ۴۴. قدرت بیله اول مار کیمه دولاشدی
 ۴۵. حق آسمانده قیلیمیش سقر دوزخی
 ۴۶. ویل آتلی قویوسی ارمیش بولاغی
 ۴۷. حریش یلان غیبت کش نینگ سوراغی
 ۴۸. یالانچی اوغری زناخواره دولاشدی
 ۴۹. دوردی شاعر آیدار یول لار اوزاقدور
 ۵۰. اول ندور کیم من گداغه دوزاقدور
 ۵۱. شرعی بیلماسنگ اورنونگ دوزخدور
 ۵۲. داغیلان ارانلار نیرده قوشدی
 ۵۳. مختومقلی عشق میدانی اوزاقدور
 ۵۴. فانی دنیا مؤمن لاره دوزاقدور
 ۵۵. الله بیلور کیمینگ جایی دوزخدور
 ۵۶. سگسان منگ ار سیرده قوشدی

۴۱- ب:م: بیل نیرده قیلیمشدی سقر دوزخی.

۴۲- ع:۴، ب:م: نچه بولاغی بار نچه کنبدی. ع:۸: ویل دور سچین دور اورنی بولاغی. ل:۴: نچه قاپوسی بار نچه بولاغی.

۴۳- ب:م: ایچنده بر یلان بار نامه دور آدی. ل:۴: اول نه آتلی اوطدور نچه بند ایله باغلی. ع:۴، ع:۷: اول نه اجروت آتلی بنده لی باغلی.

۴۴- ع:۴: اول مال کیمکا سوراغی. ب:م: بیلمان من اول ماری کیمه دولاشدی. ع:۸: بیلان. ل:۴: قدرت ایله اول مار.

۴۵- ب:م: یدی قت یرده قیلیمشدی سقر دوزخی. ع:۸: یدی قت یرده یراتدی سقر دوزخی. ل:۴: یدی یرده قلمش سقر دوزخی.

۴۶- ب:م: واویلا سچین دور اورنی بولاغی. ع:۸: ویل سچین دیر لار اورنی بولاغی. ل:۴: وایل دور سچیندور جامی بولاغی.

۴۷- ل:۴: حریش بر یلاندر غیبت کش سوراغی.

۵۰- ب:م، ع:۸: من بیلمام فانی کیمه دوزاقدور. ب:م: شرحنی بیلماسنگ. ل:۴: بیلماسنگ یرینک.

۵۲- ب:م، ع:۸: توقسان توقوز منک آر نیرده قوشدی. ل:۴: نه یرده قوشولدی.

۵۵- ل:۴: خدای بیلور.

۵۶- ب:م، ع:۸: توقسان توقوز مینک ار سیرده قوشدی. ل:۴: توقسان توقوز منک ارلار سیرده قوشولدی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۲۴

۱. هر پیغمبر بر کسب آچدی
۲. کسببب مدام ایدیب گچدی
۳. اول آدم دنیا ایندی
۴. بو دنیانی اکیب گچدی
۵. گلدی بلا لنبر لنبر
۶. دعا قیلدی انبار انبار
۷. اوز دوربنده نوح پیغمبر
۸. نجار ایشین توتوب گچدی
۹. عزرائیله جانین بران
۱۰. آنینگ بیله صحبت قوران
۱۱. جنت ایچره دیری گیران
۱۲. ادريس کوینک تکیب گچدی

-
- ۳-۴: اول آدم کلدی دنیا. ت ۲: اول آدم دنیا ایندی. ل ۴: اول آدم دنیاغه توشدی.
  - ۴- ت ۲: بو دنیانی آلیب گچدی.
  - ۵- ۱ ع، ۲ ع، ۳ ع، ۴ ع، ۷ ع، ۸ ع، بک، بخ، ل ۳، ت ۲: بلا کلدی. ل ۴: بیله کلدی لنبر لنبر.
  - ۶- ۴ ع: دعا قیلدی آن پعمر.
  - ۷- ۴ ع: اوتوز تورتنده نوح پیغمبر. ل ۲: اوز دربندين نوح پیغمبر.
  - ۹- ۲ ع، ۷ ع، ۸ ع: عزرائل.
  - ۱۰- ۷ ع: اونکی بیلان دوران قوران. ل ۳: بیرله. ل ۴: صحبت قوران.
  - ۱۱- ۷ ع: جنت ایچره تیریک کزکان. ع ۸: تیریک بوران.
  - ۱۲- ب م: کهنک تکب. ل ۳، ت ۲: کورینک ادريس تکیب گچدی. ل ۴: ادريس کویلک.

۱۳. عیسی گلینچه اول دایم
 ۱۴. اصحاب الکهف یاتور قایم
 ۱۵. حق نینگ یولینده ابراهیم
 ۱۶. جانین اوده یاقیب گچدی
 ۱۷. ذاتی اگریلار گونمادی
 ۱۸. اصلی دوغری لار دونمادی
 ۱۹. ایوبینگ تنن قورت ایدی
 ۲۰. ابلیس شونچه دگیب گچدی
 ۲۱. سلیمان دیک عالی جاهی
 ۲۲. تورت یوز قورلور بارگاہی
 ۲۳. انس و جنینگ پادشاهی
 ۲۴. اول هم زنبیل دوقیب گچدی

- ۱۳-۷: اول عیسی گلینچه دایم. ۸: اول عیسی کلکونچه دایم.
 ۱۴-۱: ع ۱، ۲، ۴: اصحاب کهف. ع ۴: اصحابه کهف یتار قایم. ع ۷: اصحاب کاف یتار قایم. ت ۲، ل ۳-ده: یوق.
 ۱۵-۳: ت ۲-ده: یوق. ل ۴: حق یولنده.
 ۱۶-۱: ل ۱-ده: «اوده» سوزی یوق. ت ۲، ل ۳-ده: یوق.
 ۱۸-۷: ع ۸: دانمادی.
 ۲۰-۴: ع ۴، ب ۸، ک ۲: ابلیس شونچه نکیب کچدی. ع ۷: ابلیس شونچه ناکیب کچدی. ل ۴: ابلیس چونچه تکیب کچدی.
 ۲۱-۳: ت ۲: سلیمان اول عالی جاهی. ل ۴: سلیمان نینک عالی جاهی.
 ۲۲-۸: ع ۸: تورت یوز قوردیلار بارگاہی. ل ۳، ت ۲: اول تورت قورلان بازارگاہی. ل ۴: تورت یوز قولار بارگاہی.
 ۲۳-۴: ع ۴، ۷، ۸، ت ۲، ل ۲: انسینک جنسینک پادشاهی.
 ۲۴-۴: ع ۴: اولهم توقوب کچدی. ع ۸: اولار زنبیل دوقیب کچدی. ل ۲: اول زنبیل اوقیب کچدی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵. طور داغی دیور دوشر یوله
 ۲۶. راز آیدیشر خدا ایله
 ۲۷. عصاصین گوترب اله
 ۲۸. موسی قویون باقیب گچدی
 ۲۹. قُییس داغی نینگ بورنینه
 ۳۰. اوغلین تابمدی اورونینه
 ۳۱. یونس بالیق نینگ قرنینه
 ۳۲. اَنْتْ سُبْحان اوقوب گچدی
 ۳۳. کنعان ایچنده قرق یل لاب
 ۳۴. گیجه گوندیز زار آغلاب
 ۳۵. یوسفینگ کاکلین زارلاب
 ۳۶. یول اوستینده یعقوب گچدی
 ۳۷. خرما دوراب خشک آغاچدین
 ۳۸. اِل بیلان آی یاردی عرشدین
 ۳۹. رسول الله اول قریشدین
 ۴۰. نه جفالار چکیب گچدی

- ۲۵- ع ۴: طور داغی دیر دوچار یوله. ت ۲: دوشدی یوله. ل ۳: طور داغیده دوشدی یوله.
 ۲۶- ب م، ب ک: خدای بیله. ل ۳، ت ۲: رازلاشوردی خدا بیله. ل ۲: زارلاشوردی خدای ایله.
 ۲۷- ع ۴، ع ۷، ع ۸، ت ۲، ل ۳: کوتاریب قوله.
 ۳۰- ع ۴: هورین تابمادی اونونده. ل ۳۱-۴: بالق قرننده.
 ۳۲- ل ۴: آیات سبحان. ل ۳۳-۴: کنعان اچنده قرقیل لاب.
 ۳۴- ع ۲، ع ۳، ع ۷، ب م، ل ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۲، ل ۳، ل ۴: کیجه کوندیز دعا ایلاب.
 ۳۵- ع ۳: یوسف کاکلنی زار لاب. ل ۳، ت ۲: کاکلین سویلاب. ل ۴: کاکلین.
 ۳۷- ع ۲: خرمة سوراب. ع ۱: دیلاب. ل ۲: حرمة توار خشک آغاچدین. ل ۴: خرما اکیب خشک آغاچدین.
 ۳۸- ع ۲: آل آی یاردی عرشدین. ل ۱: ال بیله. ع ۸: آنی بیله یاردی عرشدین. ت ۲: ال بیله ای یار عرشدین. ل ۲: ال بیله یاردعرشدین. ل ۳: ال بیله ای بار عرشدین. ل ۴: ال بله.
 ۳۹- ب خ: رسول محمد عرم قریشدین.
 ۴۰- ع ۱: چکدی. ل ۴-ده: «نه» سوزی یوق.

۴۱. آلدی لار جنت ایوانین
 ۴۲. حق یولدایش ایتدی ایمانین
 ۴۳. بر نچه امام لار قانین
 ۴۴. کربلاده دوکوب گچدی

۴۵. سوزیم یوقر حق دوستنه
 ۴۶. کار ایتمز دنیا مستینه
 ۴۷. دوشمان جفاسی دوستنه
 ۴۸. اویسز یردین دگیب گچدی

۴۹. مختوم قلی هر کیم خاص دور
 ۵۰. ایشی درگاهه اخلاص دور
 ۵۱. بزه اولاردین میراث دور
 ۵۲. هر کیم دوشیب دگیب گچدی

- ۴۱- ع ۳: ایدیلار جنت ایوانین. ع ۸-ده: یوق.
 ۴۲- ع ۸-ده: یوق. ل ۲-ده: «ایتدی» سوزی یوق.
 ۴۳- ع ۴: بر نچه مؤمن لار قانین. ع ۸-ده: یوق. ل ۴: بر نچه لار توکدی قانین.
 ۴۴- ع ۳: کلبلاده. ع ۸-ده: یوق.
 ۴۵- ع ۲، ت ۲: سوزیم یوق دور.
 ۴۸- ع ۲، ل ۳، ع ۷، ل ۸، ۴: اویسز یردین یوق. ع ۳: دوکیب گچدی. ع ۴: هول سز یردین یوقوب گچدی. ب م: اویسز یردین یعقوب گچدی. ت ۲: اویسز یوقیب گچدی.
 ۵۰- ب م: ایشه درگاهه.
 ۵۱- ع ۲، ل ۷، ل ۱، ت ۲: بلا اولاردین میراث دور. ع ۴: بیل اولاردین. ل ۲: بیله اولاردین. ل ۴: آنلاردین.
 ۵۲- ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ب خ، ل ۲، ل ۴: هر دوستنه دکب گچدی. ب م: هر بر دوستینه دکیب گچدی. ل ۱، ل ۳: هر دوستینه یوقیب گچدی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. اللى منگ يل دوران سوران بنى جان
۲. دنياده قالمدى یر به یر گچدی
۳. یوز یگریمی فرزند قرنی گوتران
۴. آدم حوا بیله سربسر گچدی
۵. حق اوزی باشلاير یوله بندهنى
۶. یوله گيريب امیدلی بول سندهنى
۷. شیت بیله کیومرث گیان جندهنى
۸. رستم زال گیان قلندر گچدی
۹. دیولارنى بند ایدیپ دینه گتران
۱۰. سوره سوره بو دنیا دین اوتوران
۱۱. زمینه دریایه حکمین اوتوران
۱۲. سلیمان صفتلی اسکندر گچدی

-
- ۱- ت ۱: الیک مینک. ت ۲-ده: «یل» سوزی یوق. ل ۴: عمر سوران.
  - ۲- ع ۳، ع ۹: دنیایه قالمدی. ت ۱: قالمدی دنیا ده. ل ۴: یره یکسان اولوب برابر کچدی.
  - ۳- ع ۳: قران فرزند. ت ۱: یوز یکر مه. بخ: یوز یکر می فرزند قرن کلتوران.
  - ۴- ت ۱: آدم بیله هوا سر. بخ: خوابلان.
  - ۵- ع ۴: اوزی بشارور. ع ۹: حق اوزی باشدور.
  - ۶- ل ۴: بول سن آنی.
  - ۷- ع ۱، ت ۱: شیش. ع ۳: شیش پیغمبر کیان کوینه جندانی. ع ۴: شیش کیدیلار رسول چندانى. ل ۴: شیش کیوب مرد کچن قوتلی چندانى. ع ۷: شوش. ع ۹: شش بیله کیومر شاه کیان جندانى. ل ۳، ت ۲-ده: «شیت» سوزی یوق: بیله کمر شاهی کیان جندانى.
  - ۹- ت ۲، ل ۳: دیو لاری.
  - ۱۰- ع ۷، ع ۹: بو دنیا نی یتوران. ت ۲، ل ۳، ل ۴: بتوران.
  - ۱۱- ت ۱: حکمین بتوران. ت ۲: یتوران. ل ۴: روی زمینه دریایه حکمین یتوران.
  - ۱۲- ل ۴: سلیمان هیبتلی اسکندر کچدی.

۱۳. سلیمان اوغلی داود عالم نی سوردی
 ۱۴. حق آنگا زبورینگ کلامین بردی
 ۱۵. حضرت داودینگ حضور شاگردی
 ۱۶. آلتی منگ آلتی یوز آهنگر گچدی
 ۱۷. کوبلارنی گچرمیش بو کهنه جهان
 ۱۸. آخری انسان دور اونگی بنی جان
 ۱۹. مختومقلی آیدار قالمدی یگسان
 ۲۰. یوز یگریمی تور ت منگ پیغمبر گچدی

- ۱۳- ع ۲، ع ۴، ع ۹، ت ۲، ت ۱، ل ۳: ایشان اوغلی داود عالمده سوردی. ع ۳: اشیان اوغلی داود عالم سوردی. ل ۴: اوغلی سلیمان عالمده سوردی.
 ۱۴- ب خ: زبور کلامین.
 ۱۵- ت ۱: ایشان اوغلی داود. ت ۱: داودینک حاضر.
 ۱۶- ع ۹: آهنک کیر. ل ۴: آهین کیر.
 ۱۷- ل ۴: ب خ: کوبلاری کچورمیش. ت ۲، ل ۳: کوبلاری اوتورمیش بو کهنه جان.
 ۱۸- ع ۷: اوّل انسان دور اونکی بنی جان. ل ۴: اوّل بنی جان.
 ۱۹- ت ۲: محتم قلی آیدور قانمدی توقسان. ل ۳: قالمدی توقسان. ل ۴: مختومقلی دیور.
 ۲۰- ت ۱، ت ۲، ل ۳: یوز یکرمه.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱. گشت ایلادیم گزدیم عشقینگ داغیندین
۲. نه بلادور کیمسه چکر بو دردی
۳. عشق داغین آسسه لار گوگینگ بویونیدین
۴. گوک تترایب چکه بیلمز بو دردی
۵. عشق اثر ایتمسه یانمز چراغ لار
۶. عشقه دوشسه قوشلار انگرار قورت آغلار
۷. اگلور هیبتلی قوتلی داغلار
۸. داشلار اریب چکه بیلمز بو دردی
۹. کیم دور عشقینگ یوکین چکان مردانه
۱۰. فلک گوردی قورقوب دوشدی گردانه
۱۱. زمین جنبش ایلاب گیردی لرزانه
۱۲. چول لار چداب چکه بیلمز بو دردی

-
- ۱- ۳ ع: عشقنک یلنیدین. ع ۷، ۸: داغنده. ت ۱: عشقینک داغی نی. ب: عشقنک تاغنی. ل ۳: ایلادیم. ل ۴: ایلام کچدیم.
  - ۲- ۴ ع: چکا. ت ۱: نه بلادور هیچکیم چکمز بو دردی. ل ۳، ۲: هر کیم بولسه چیکه بیلمز شو دردی.
  - ۳- ۲ ع، ۷ ع، ۸ ع، ۹ ع، ب: خ، ت ۲، ل ۳: داغین آسدیلار. ل ۴: عشق داغینک آسدیلار.
  - ۴- ت ۱: گوک لار تترار چکه بیلمز بو دردی. ل ۴: چکاه بیلمز.
  - ۶- ۸ ع، ۹ ع: انکراب. ل ۳، ت ۲: انکرایوب.
  - ۷- ت ۱: انکیلوب. ب: اینکلور قوتلی هیبتلی تاغلار.
  - ۸- ت ۲: داشلار ایرور چکا بیلماز. ل ۳: داشلار اریر. ل ۴: چکافه بیلمز.
  - ۱۰- ۳ ع: فلک کوردی قوریب دوشدی گردانه. ت ۱: فلک کوریب قورقوب دوندی گردانه.
  - ۱۱- ت ۲: زمین جنس. ع ۲، ۳ ع، ۴ ع، ۷ ع، ت ۱، ۸ ع، ۹ ع، ب: خ، ل ۴: قالدی لرزانه.
  - ۱۲- ۳ ع، ب: خ، ل ۴: چوخلار تاب کتورمز. ع ۴: کتورمز چکامز بو دردی. ع ۲، ۷ ع، ت ۱، ۹ ع: چول لار تاب کتورمز چکمز بو دردی. ت ۲: چولههم بولسه چکه بیلماز بو دردی. ل ۳: چول هم بولسه چکه بیلمز بو دردی.

۱۳. بهشت قاچیب چیقمیش عرشینگ اویونه
 ۱۴. تموغ قورقوب اینمیش یرینگ تهینه
 ۱۵. قاچدی دریا آدم آلدی بویونه
 ۱۶. تورت یوزیل لاب سوریب گچمیش بودردی
۱۷. مختوم قلی چکسنگ دردی دوگوندین
 ۱۸. عاصی بولوب شکوه ایتمه بو گوندین
 ۱۹. بو اولماک آیریلماق قالب دور آندین
 ۲۰. پدر بزه میراث قویدی بو دردی

- ۱۳- ع ۳، ۸، ل ۴: عرشینگ اوستینه.
 ۱۴- ع ۳: یرینگ آستنه. ت ۱، ۲، ل ۳: تموغ قاچیب اینمیش. ب خ: قورقیب کیرمش. ل ۴: تموغ قورقوب توشمیش یرینگ آستنه.
 ۱۵- ع ۳: بویینه. ب خ، ل ۴: آلدی دستنه.
 ۱۶- ت ۱: سوروب چکمیش بو دردی. ل ۳، ت ۲: تورت یوزیل لاب چکه بیلماز بو دردی.
 ۱۸- ع ۷، ۸، ل ۳: شکات ایتمسه اول کون دین. ت ۱: عاصی بولوب شکات ایتمه اولومدین. ع ۸، ل ۳، ع ۹: شکاد. ل ۴، ب خ: شکات اتمه.
 ۱۹- ع ۸: قالب دور اونکدین. ل ۴: بی دادلامنک آیریلماق قالب دور آندین.
 ۲۰- ع ۳، ب خ: قویمیش. ع ۴: بی دور بزه. ع ۸: پدر بزه میراث قویمیش بو دردی. ل ۳، ت ۲: پدرمونده چکه بیلماز بو دردی. ل ۴: پدر سزا میراث قویمیش بو دردی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۲۷

۱. بر گيجه ياتوردیم شاه نقشبندی
۲. کرمی جوش ایلاب بر نان گتردی
۳. ساغ الینده گلگون باده شرابی
۴. سول الینده تازه بریان گتردی
۵. اویانندیم اوقی دین قالدیم دوشیمدن
۶. حیران قالدیم دیوانه نینگ ایشیندین
۷. باده سین نوش ایلاب گیتدیم هوشیمدین
۸. غم دیده دین اشک گریان گتردی
۹. جان خروشه گلدی قایناب جوشمادیم
۱۰. یوراگیم موج اوردی دولوب داشمادیم
۱۱. بر اشارت قیلدی آنکا دوشمادیم
۱۲. فهم ایتما دیم جان دین آرمان گتردی

۱- ب م: شاه نفس بند.

۲- ب م: کرم جوش ایلاب. ع ۹: کرملی چوش ایلاب. ل ۴: عشقی جوش ایتب.

۳- ع ۱: ساغ النده باده کلکون شرابی. ل ۱، ب ک: شرابی. ل ۳، ت ۲: ساغ قولینده بار دور کلکون شرابی. ل ۴: ساغ النده باده کلکون شبالی.

۵- ع ۹: قالدیم هوشمدین. ت ۲، ل ۳: قالیم دوشندین.

۷- ت ۲: نوش ایدیپ. ل ۴: نوش ایتب.

۸- ع ۴: کتوردیم. ب ک: اشکه گریان. ل ۲: غم دیده ده. ل ۴: اشک برنان.

۹- ع ۱، ع ۲، ل ۱، ب خ: جوشمدین. ت ۲: جان خروجه قیناب جوشمدین. ل ۴: خروش کلیب قاینابوب جوشمادیم.

۱۰- ع ۱، ع ۳، ب خ: قیناب داشمدین. ل ۱: دولیم داشمدین. ت ۲: تولوب داشیمدین.

۱۱- ع ۱: انکا دوشمدین. ل ۱-ده: «بر» سوزی یوق. ت ۲: بر اشارت بولدی آنکله دوشمدیم.

۱۲- ل ۴: جان آرمان.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. آنگلامادیم بولدیم عشقه خریدار
 ۱۴. بيلمادیم اسلادیم دلبردين دیدار
 ۱۵. عشق اودینه دوشدیم قالدیم گرفتار
 ۱۶. کیمسه بو درد اوچون درمان گتردی
۱۷. مختومقلی تورديم طواف ایتماگه
 ۱۸. تل فرمان برمادی جواب ایتماغه
 ۱۹. عشق اهلی نینگ حالین خراب ایتماگه
 ۲۰. عقلین آلیب مست حیران گتردی

۱۳- ۴ع: آنکلادیم. ل۴: انکلامز دین بولدیم.

۱۴- ل۴: بلمادیم استادیم غائبانه دیدار.

۱۵- ل۴: ت۱، ل۱، ع۹، بک، بخ، ت۲، ل۲، ل۴، ع۴: عشق دردینه. ب۴: عشق درینه.

۱۶- ت۱: کیجه بو درد اوچون درمانه کتوردی.

۱۸- ت۱: تیل فرمان دی جواب ایتماکا.

۱۹- ل۴: عشق ایلین حالین.

۲۰- ت۱: عقلیم آلیبمست حیرا کتوردی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۲۸

۱. دنگیم دوشیم قوچ یگیت لار
۲. هر کیم بر ایشه اولاشدی
۳. حق هر کیمه بر یول بردی
۴. هر کیم بر بورچه دالاشدی
۵. کیم لار گیردی حق یولینه
۶. یخشی لیق دوشدی فعلینه
۷. کیم قلیج آلدی الینه
۸. چالدی اسلام دینین آچدی
۹. نر بدولی بگلار خان لار
۱۰. آطلانسه دولار میدانلار
۱۱. سوکدی ذره دوکدی قان لار
۱۲. قوچقلار سریندین کچدی

-
- ۱- ۳ع: دنکیم دوشیم قرداش لار. ل ۴: تینک دوستلاریم خوش یکت لار.
  - ۲- ل ۳، ت ۲: هر کیم بر ایشه تلاشدی.
  - ۳- ف-ده: «بردی» سوزی یوق. ل ۴: هر کیم بربره تلاشدی.
  - ۴- ۲ع: بر بورجی. ف: هر کیم بر بورج اولاشدی. ع ۸: هر کیم بر بورچیده داشدی. ت ۲، ل ۳: هر کیم بر ایشه دالاشدی.
  - ۵- ۳ع: کیمی کیردی. ل ۳، ت ۲: کیم لار دوشدی حق یولینه.
  - ۶- ت ۲: یخشیلیق کیتدی تیپنه.
  - ۷- ۹ع: کیمی. ت ۲: قلیج الینه.
  - ۸- ل ۴: قالدی اسلام.
  - ۹- ۱ع، ۲ع، ۳ع: نه بدولی. ت ۲: نر بدولار بیک خانلار. ل ۳: زیداور بیک لار خان لار.
  - ۱۰- ت ۲: دولو میدانلار.
  - ۱۱- ۳ع: سوکدی ذره. ف: سوکده زره دوکدی قانلر. ل ۳، ت ۲: سوکدی ذره.
  - ۱۲- ل ۳، ت ۲: قوچ یکت سریندین کچدی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. بز اسلاردیک اولاق یاران
 ۱۴. نصیب بزی سالدی حیران
 ۱۵. کیمی گیتدی ایران توران
 ۱۶. کیم اصفهان تبریز آشدی
۱۷. حقه عیان بولدی حالیم
 ۱۸. خلقده بیلان بولمز معلوم
 ۱۹. مختومقلی منینگ یولیم
 ۲۰. اول دوستلاردین آیره دوشدی

-
- ۱۳- ۳ع: بز اوستادینک. ف: بز اوستاذنک اولاق یاران. ت: ۲: بز ایستاردیک ایلاق یاران. ل: ۴: بر اوستادینک اولام یاران.
 ۱۴- ۳ل، ۲: نصیب بیزی ایتدی یاران.
 ۱۵- ۳ع: کیمی کندی ایران حیران. ف: کیمی کیتدی ایران حیران. ل: ۳، ت: ۲: کیمیلار کیتی ایران حیران.
 ۱۶- ۴ع، ۹ع: کیمی اصفهان توریز آچتی. ت: ۲: چوخ ایلندین غیره دوشدی. ل: ۴: کمی اصفهان تبریز آچدی. ت: ۲: چوخ ایلندین غیره دوشدی. ل: ۳: چوخ ایلندین خیره توشدی.
 ۱۷- ۸ع، ۹ع: عیان بولدی حالیم.
 ۱۸- ۴ل: خلقده بللی بولمز حالیم.
 ۱۹- ۴ل: مختومقلی منم یولیم.
 دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱. بر گيجه ياتوردیم شاه نقشبندی
۲. بهاءالدين آتلی دیوانه گلدی
۳. عصاسین سویرایب گلدی بخاردین
۴. عشق حقینده مست مستانه گلدی
۵. بر نچه یار یاران دوردیلا
۶. مجلس لار دوزیلدی حلقه قوردیلار
۷. نعره لار چکدیلا سماع قوردیلار
۸. صدالار دوزیلدی جانہ جان گلدی
۹. غوغا قوپدی رحمت بویاندی دوزلار
۱۰. ساچیلدی قان یاشلار آچیلدی گوزلار
۱۱. یقلدی درویش لار دوکلدی فیض لار
۱۲. گویا دیور سن آخر زمانه گلدی

-
- ۱- ب م: شاهي نقشبند. ع ۸، ع ۹: نقش بنده. ل ۴: نقشبنده.
  - ۳- ع ۸: عصاصنی کلمش بخاردین. ب م: عصاسین سودرایب.
  - ۴- ع ۷، ع ۸، ع ۹، ل ۴: حق عشقینه. ع ۹: مستی مستان.
  - ۵- ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹: بر نچه سی یاران دوردیلا.
  - ۶- ب م: مجلس اوزاتدی حلقه اوردیلا. ع ۸: مجلس لار اوزنده حلقه. ل ۴: مجلسی اوزاتیب. ع ۹: مجلس لار اوزالدى حلقه اوردیلا.
  - ۷- ع ۸، ع ۹: نعره لار چکلدی. ل ۴: نعره لار چکلدی سیما یوردیلر.
  - ۸- ب م: صدالار چاکلدی جان جانہ کلدی. ع ۹: جان جانہ کلدی. ل ۴: صدالر قوزغالدى جانہ.
  - ۹- ل ۴: غاوغاه در رحمت بویاندی دوزلر.
  - ۱۱- ع ۸: یقلدی درویش دوتدی فایضلار. ع ۹: توتدی فیضلار.
  - ۱۲- ل ۴: سن وقت آخر زمانه.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. اوقور بولسه علم لدن آجیغ لی
 ۱۴. هم دیوانه هم بنگی هم ایچیک لی
 ۱۵. قولینده کادوسی باشده کشکولی
 ۱۶. سینامده قویدیلار بر شانہ گلدی
 ۱۷. مختومقلی آیدار قرآنہ اویدیم
 ۱۸. غیبتی تاشلادیم حرامی قویدیم
 ۱۹. سیغیرینه بیلما دیم سریمنی دیدیم
 ۲۰. ساقلانہ بیلما دیم زبانہ گلدی

- ۱۳- ۷ع، ۹ع: آجغالی. ب م: آچیلغی. ل ۴: علم عشقلی.
 ۱۵- ۸ع: باشده کچکیلی. ل ۴: قولنده کاسه سی باشه کچکلی.
 ۱۷- ۴ل: مختومقلی دیار.
 ۱۸- ۹ع: حرا قویدیم.
 ۱۹- ۴ل: سریمه دیدیم.
 ۲۰- ۴ل: ایچده سریم یتشه زبانہ کلدی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۳۰

۱. کونگل بردیم بر بی وفا محبوبه
۲. چیقدی الدین داغی جانہ درد اولدی
۳. عاشق دیور باقمنم ایمدی اول خوبه
۴. یول اوستیندین دوشسه گوزیم تورت اولدی
۵. منلیک بیلہ ایتدیم ایشیمنی ضایع
۶. اقبالیم اشگین باتردیم لایه
۷. یا بر مرده یقیل، یا ده خدایه
۸. بنده ایشی باش توتمادی آرد اولدی
۹. توغونیم تور بولوب قاچدی صیاددین
۱۰. گوره غمدین دولی، یوراک هم اوتدین
۱۱. قورقارم یار بزنی چیقره یاددین
۱۲. آیری یرده مسکن توتدی یورت اولدی

۳-۴: عاشقیم باقمیشام.

۴-۹: یول اوستنده. بخ: دوشدی ایزی اول خوبه. ل ۴: یول اوستندین توشدی کوزیم درد اولدی.

۵-۴: فلک بیلا ایتدیم ایشیمی زایه. ع ۹: فلک بیلہ ایتدیم ایشیم زایه. ل ۴: ایشمنی ضایه.

۶-۴: ایشکین.

۷-۲: یا مرده یقیل یاددین خدایه. ل ۴: یا بر مرده یقین یا ده خدایه.

۸- بخ: باش تابمدی.

۹-۳: طوغونم شور بولدی قاچدی هوا دین. ع ۴: صیادین.

۱۰-۳: بخ: کوره غم دین تولدی. ع ۹، ل ۴: غمدین دولدی.

۱۱-۴: بزى.

۱۳. سونام ال برمادی سالدیم بازیمنی
 ۱۴. لاچین آلدی قرغه قودی قازیمنی
 ۱۵. شونچه فقیرلیغه اوردیم اوزیمنی
 ۱۶. تلکی لانیب گزدیم آدییم قورت اولدی
۱۷. مختومقلی یوراگمده درد دورار
 ۱۸. کیم گوروبدور قویون لاردین قورت دورار
 ۱۹. ای یارانلار مرد یگیتدین مرد دورار
 ۲۰. قچان توردی نامردلاردین مرد اولدی

۱۳- ل ۴: سونام.

۱۴- ع ۳: لاچن قوری قرغه اگری قازیمنی. ع ۹، ل ۴: لاچین قودی قارغه آلدی بازیمی.

۱۵- بخ: فقیرلیغه سالدیم. ل ۴: شویله فقیرلقغه سالدیم اوزیمی.

۱۶- بخ: قورت بولدی. ل ۴: تولکی لاین کزدیم آویم قورط اولدی.

۱۷- ع ۴: یوراکیمدین.

۱۸- ع ۴، ع ۹: کوروبدور کیم قوینندین قورت تورار. بخ: قوی یانینده قورت تورار. ل ۴: کم کوروب دور قوینونده قورط تورار.

۱۹- ع ۹: ای یکت لار.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۳۱

۱. مکه دین چقدی بر گوزل
۲. مدینه گه روان اولدی
۳. گوران تاج ایتدی سرینه
۴. گورمانینگ چشمی قان اولدی
۵. حقدین آنکا ایندی کلام
۶. آدی شب چراغ عالم
۷. مطیع اولدی جمله عالم
۸. شويله صاحبقران اولدی
۹. دوسته یتدی باره باره
۱۰. یدی گوگی یاره یاره
۱۱. هر کیم مُنکردور اول اَره
۱۲. کافردور بی ایمان اولدی

-
- ۱- ل ۱: کعبه دین.
  - ۲- ب خ: روان بولدی. ل ۴: مدینه روان.
  - ۳- ع ۱: کوران لار.
  - ۴- ع ۲، ع ۴، ع ۸، ع ۹: بغری قان اولدی.
  - ۵- ع ۴-ده: «آنکا» سوزی یوق.
  - ۶- ع ۹، ل ۴: آدی شام چراغ عالم. ب خ، ل ۲: آدی شام چراغ العالم.
  - ۷- ب خ، ل ۲، ل ۴: مطیع بولدی.
  - ۸- ع ۱، ع ۳، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۲: صاحب زمان. ل ۴: شويله صاحب زمان اولدی.
  - ۹- ع ۲: دوسته یدی.
  - ۱۰- ب م: یری کوگی یاره یاره.
  - ۱۱- ب م: شول اَره.
  - ۱۲- ع ۱، ب خ، ل ۴: کافر بی کمان اولدی. ل ۱-ده: «اولدی» سوزی یوق.

۱۳. قول گو تریب رسول آغلار
 ۱۴. قوشاشدی غنجه لار باغلار
 ۱۵. بدرینگ اورشنده داغلار
 ۱۶. یدی آیلاب دومان اولدی
۱۷. صف قوردی باطر بنگی لار
 ۱۸. دو گوشه چیقدی زنگی لار
 ۱۹. قانه دولدی اوزنگی لار
 ۲۰. علی نینگ دستی قان اولدی
۲۱. مقاتل ایتمادی تشویش
 ۲۲. علی بیلان سالدی دو گوش
 ۲۳. توفراق دمیر پولاد کموش
 ۲۴. قلعه لاری یکسان اولدی
۲۵. مختوم قلی رومستانه
 ۲۶. چالدی قلچ هندوستانه
 ۲۷. بدخشانه تورکستانه
 ۲۸. یدی اقلیمه سلطان اولدی

۱۵- ل ۱، ع ۱، بخ: بدرینگ دوشنده. ب، ل ۲: بدرینگ دوکشنده. ل ۴: بدر چنکده نچه داغلار.

۱۶- ل ۱- ده: «اولدی» سوزی یوق.

۱۷- ع ۹: صف توتدی باطر بنگلار. ل ۴: صاف دوزدی باطرینگی لار.

۱۸- ع ۲، ع ۴، ل ۱، ع ۹، ل ۲: چقدی دوشه زنگی لار. ع ۳: چقدی اورشه زنگی لار. ب، ل ۴: سواشه کیردی زنگی لار. بخ: دویشه چقدی.

۲۲- ع ۳: سالدی اوروش. ع ۹، ل ۴: علی بیله. بخ: دویشه.

۲۳- ع ۱، بخ: دمر قلی توفراق کموش. ع ۴: دمر پولاد قزیل کموش. ل ۴: تمر قلاه بولاظ کموش.

۲۴- ع ۱، ع ۲، بخ: قلی لاری ریکان اولدی. ع ۳، ع ۴، ب: قلالاری ریکان اولدی. ل ۱، ع ۹: قلا ریکان اولدی. ع ۸: قیلف لاری ریکان اولدی. ل ۴: قلالاری ریکان اولدی.

۲۶- ل ۴: سالدی قلچ.

۲۷- ب: تورکستانه بدخشانه.

۲۸- ع ۳، ب، بخ: خان اولدی. ل ۴: خان بولدی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۳۲

۱. ای یارانلار مسلمانلار
۲. جهان یوقدی نالار بولدی
۳. حق اوزی اوزینه توتیمیش
۴. یتیمیش منگ پرده لار بولدی
۵. نام نشانه یوقدی یردین
۶. آسمان دین جنت دین حور دین
۷. آنینگ ایچکی پرده نوردین
۸. رسول الله شولار بولدی
۹. اول نوری قوشه دونداردی
۱۰. بر درخت اوزره مندردی
۱۱. ایزیندین سلام گوندردی
۱۲. دریندین دریالار بولدی

۲- ع ۱، ع ۶: جهان یوقدین.

۳- ع ۷: اوز اوزینه بنا توتیمیش. ل ۴: حق اوزی یرینده توتیمیش.

۴- ع ۱: یتیمیش منک بر پره لار بولدی. ع ۳: ینه منک ده بر پرده لر بولدی. ل ۴: منکده فرده لار بولدی. ع ۴: اورینه. ل ۳: پرده لار بولور.

۵- ت ۲، ل ۳: نام و نشان. ل ۴: یوق ایدی.

۷- ع ۱، ب:خ: اینکی ایچکی پرده دین. ت ۲، ل ۳: دولی نوردین. ل ۴: ایکی ایشکی فرده نوردین.

۸- ع ۷: شول لار. ل ۴: شونده بولدی.

۹- ع ۱-ده: یوق. ت ۲، ل ۳: اول قوشه دوندوردی.

۱۰- ع ۱-ده: یوق. ع ۳: بر درخت اوستنه مندردی. ل ۴: بر درخت اوستنه قوندردی.

۱۱- ع ۱-ده: یوق.

۱۲- ع ۱-ده: یوق.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. قُدرتدین بر دریا قیلدی
 ۱۴. هیبت ایله نظر سالدی
 ۱۵. گوک سوبندین آسمان بولدی
 ۱۶. کوپوگیندین یرلار بولدی
۱۷. قوشی اول یردین گوتردی
 ۱۸. التب قندیلده قوندیردی
 ۱۹. اول نور اوزینی دپرتدی
 ۲۰. جمله ملانکلار بولدی
۲۱. اوتدین عزرائیل یاراتدی
 ۲۲. یدی قت یرده جای آلدی
 ۲۳. قوللیق ایلاب گوگده قالدی
 ۲۴. ملانکلار اوستاد بولدی

-
- ۱۳- بخ: قدرتدین. ل ۳، ت ۲: قدرت بیلان دریا قیلدی.
 ۱۴- ع ۶: هیبت برله. ع ۷، ت ۲، ل ۳: هیبت بیلان. بخ: هیبت برلان.
 ۱۵- ع ۲، ع ۳، بخ: آسمان قیلدی. ع ۶: بولوب. ل ۴: کوک صودین آسمان بولدی.
 ۱۷- ع ۲، ع ۷، ت ۲: یردین کوترتدی. ل ۴: قوشنی.
 ۱۸- ع ۲، ع ۶، ع ۷: قندیلده اورتدی. بخ: ایلتب قندیلده اولتورتدی. ل ۳، ت ۲: ایلتب قندیلده اوتورتدی. ع ۴: التب قندیلده اوترتدی.
 ۱۹- ع ۳: اول نوری اوزینه تفرتدی. ل ۴: اوزین.
 ۲۱- ع ۷: عزرائیل. ل ۴: عزایلنی.
 ۲۲- ع ۲، ت ۲، ل ۳: یرده جای بولدی. ل ۴: جای قیلدی.
 ۲۳- ع ۳، ع ۷، بخ، ت ۲، ل ۳: قلولق ایلاب کوکه قالدی. ل ۴: قلولق ایتوب کوکه چقدی.
 ۲۴- ع ۲، ع ۶، ع ۷، بخ، ل ۴: ملک لار اوستادی بولدی. ل ۳، ت ۲: اوستادی ملک لار بولدی.
- دیوان مخمومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵. قادرینگ قدرت دور ایشی
 ۲۶. یر میخی دور داغی داشی
 ۲۷. ساغی ارکک سولی دیشی
 ۲۸. شوپله قدرت دیولار بولدی

۲۹. حق یاراتدی شول پیس لاری
 ۳۰. سگسان گز بولدی پست لاری
 ۳۱. آسمانه چیقدی سس لاری
 ۳۲. اللی منگ یل شولار بولدی

۳۳. مختوم قلی آشدینگ سردین
 ۳۴. هیچ کیمسه بیلمز بو یردین
 ۳۵. قوم آلینب یدی یردین
 ۳۶. آدم صفی الله بولدی

- ۲۵- ۶ع: قدر تدور قادرینگ ایشی.
 ۲۶- ۷ع: یر میخی داغینک داشی. ل ۴: یره میخ قیلدی داغی تاشی.
 ۲۷- ۴ل: صاغی ایر دور سولی تیشی.
 ۲۹- ۶ع: حق یراتمیش. ت ۲: شول دیولاری. ل ۳: حق یراتدی شول شوادیولاری. ل ۴: شول قیشلاری.
 ۳۰- ۳ل، ۴ل، ۲: سکسان بولدی بویلاری.
 ۳۱- ۳ل، ۲: آسمانه چقدی هایلاری.
 ۳۲- ۷ع: شول لار بولدی. ت ۲: اللی منکی شولار بولدی.
 ۳۴- ۳ع، ۴ع، ۷ع، ۲، ۳ل: بیلمز بو سر دین. بخ، ل ۴: توفراق بولمای نچه یردین.
 ۳۵- ۲ع: سونک آلنوب یدی یردین. ع ۳، ۴ع: سونکی آلیب آلتی یردین. ع ۶: سونکره آلوب یدی یردین. ع ۷: توفراق
 آلیب آلتی یردین. بخ: سونکی آلتب یدی یردین. ت ۲، ۳ل: توفراق آلیب یدی یردین. ل ۴: صو دین آلدی یدی یردین.
 ۳۶- ۲: آدم صفی کیلور بولدی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. گوچی قونی بیلان گیتدی عبدالله
۲. همه گیدان گلدی بولار گلمدی
۳. محمدصفا گیتدی کوماک برماکه
۴. اوزادانلار گلدی بولار گلمدی
۵. اناسیندین آیری یاتمز اوغلانلار
۶. یارب گوران بارمی بولاردین ایل لار
۷. آیلانار آی لاری دولانار یل لار
۸. آیلا یل لار گلدی بولار گلمدی
۹. خسته دین ساغالدی زهر دادانلار
۱۰. اینجی آلیب چیقدی قویون باقانلار
۱۱. آلتی آیلیق یوله کعبه گیدانلار
۱۲. حاجی بولوب گلدی بولار گلمدی
۱۳. یراقدین یاقیندین باریب گلانلار
۱۴. بارمی دور بولاردین گوروب بیلانلار
۱۵. هندوستانه بازرگان لیک قیلانلار
۱۶. مالین ساتیب گلدی بولار گلمدی

۱- ع ۸: برله.

۳- ع ۷: کوماک برماکا. ب م: محمد صفی.

۶- ع ۷: ایل لاری.

۷- ع ۲: آیلانیب ایل لار دولانب یل لار. ع ۷: آی لاینار آی لار دولانب یل لار. ب م: آیلانوب آیلا دولانوب یل لار. ع ۸: آیلانبار آیلا.

۹- ع ۷: زهر دادین لار. ب م: خسته دین آینکلدی زهر دادانلار.

۱۰- ع ۷: آلیغی آلیب. ع ۸: حق آلیب کلدی قوین باقانلار.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۷. داریدی بر دولی یولوقدی باران
 ۱۸. بیرین یوردی بیلان ایلادی ویران
 ۱۹. بری سنینگ یاری ایزینده حیران
 ۲۰. گوزلاری یولده دور بولار گلمدی
۲۱. یقیلانینگ باغری یردین قالمز
 ۲۲. هیچ باران گلمز می آغلان گولمز
 ۲۳. اوتاندین گچاندین سورسنگ بیلمز
 ۲۴. بیلینمز لار گلدی بولار گلمدی
۲۵. مختوم قلی ډردی قویمز یاتماغه
 ۲۶. اوغرین بیلمز سوراب سوراب گیتماکه
 ۲۷. یردین خبر چیقمز خبر توتماغه
 ۲۸. گوران بیلان بارمی بولار گلمدی

- ۱۷- ۷ع، ۸ع: یولوقدی بر دولی تکدی بر باران.
 ۱۸- ب م: بر سین یوردی بیلان. ۸ع: یوردی بیله.
 ۱۹- ب م- ده: یوق.
 ۲۵- ۷ع: قویماز یاتماغه.
 ۲۶- ۷ع: اوغرین بیله بیلنم سورای سورای کیتماکه. ب م، ۸ع: اوغرین بیلمای سورای سورای کیتماکه.
 ۲۷- ۸ع: یر دین جواب چیقمز.

۱. کوب یگیت لار گلیب گچدی جهانندین
۲. نیتینه گوره اقبال بولمادی
۳. گردشی کج قحبه فلک الیندین
۴. ارتیری شاد بولان اویلان گولمادی
۵. گونده کفن بچر بو اجل خیاط
۶. بر بلادور هیچ قوتارمز بو صیاد
۷. پله پله آشاق دوشر آدمزاد
۸. بو گون گورانلارینگ ارته قویمادی

-
- ۱- ع ۳، ع ۹، ب ک، ت ۲: کلوب کچار. ع ۶: نه حنان لار کلوب. ع ۷، ع ۸: قوچ یکت لار. ت ۱: دنیادان. ف: کچر جهانندین. ل ۴: کچدی فنادان.
  - ۲- ع ۴: اقبالی. ت ۲: نیتنه کورار.
  - ۳- ع ۳، ع ۷، ب ک: قحبه چرخینک الیندین. ب م: کردانی کج قهبه چرخینک الیندین.
  - ۴- ت ۱: ایرته سی شاد بوله سونکره کولمادی. ف: آرتیر. ت ۲، ل ۳: ارتیر شاد اولان لار. ل ۴: قانغانلار شاد بولمادی اویتاب کولمادی.
  - ۵- ع ۴: بو اجل جلاد. ع ۶: اجل صیاد. ت ۱: اجل هیهات. ب خ: خیاد. ت ۲: کونده کین بو جار بو اجل حیات.
  - ۶- ع ۶: نه دور هیچ قوتارمز بو صیاد. ع ۷، ت ۱: نه بلا دور. ب م: نه بلانک بار هیچ. ع ۸: نه بلا دور هیچ. ل ۴: بو بلا دین هیچ تاپلمز بیل آباد.
  - ۷- ب م: ایشان. ف: بیله بیله آشاق دوشر.
  - ۸- ب م، ت ۲، ع ۴، ل ۴: کوردیکمز. ع ۶: بو کون کوردی جکمز صبا قالمدی. ع ۷: بو کون کورکانلارمز. ف: بر کون کوردی کمز آرته قالمدی. ع ۸: بو کورکانلاریمز ارته قالمدی. ل ۳، ت ۲: بر کون کورکانلاریمز ایرته.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۹. بر دگش خانه دور دنیانینگ یوزی
 ۱۰. نصیحتیم دنگلا اشیت بو سوزی
 ۱۱. اجل یتب آدم یومولسه گوزی
 ۱۲. گویا بو دنیاگه گلدی گلمدی
۱۳. همایون قورغانین سالدیران هارون
 ۱۴. دنیانی تورت بولان قانی فریدون
 ۱۵. قزیلدین قرق شهری غرق ایدان قارون
 ۱۶. گوزی قومدین دولدی پولدین دولمادی
۱۷. مختومقلی حیران هر یانه باقر
 ۱۸. بونه قدرت ایشدور سودین اوت چیقر
 ۱۹. یخشی اوغلدین رحمت آریغی آقر
 ۲۰. لعنت کرده اوغل دوغدی دوغمادی

- ۹- ت ۱: عالم نینک یوزی. ف: بر دکشکی خانه در دنیانینگ یوزی. ت ۲: بر دم کیش خانه دور.
 ۱۰- ع ۶، ل ۴: نصیحتیم اشیت دینکلا بو سوزی. ع ۷: خلاق لار کیلنک اشیتدینک بو سوزی. ع ۸: خلاق لار یغلینک
 اشدینک بو سوزی.
 ۱۱- ع ۷: قضا یتب آدم. ب: م: عجل یتب. ت ۱: اجل یتب یومولسه آدم ذاد کوزی. ل ۴: آدم ننک. ع ۸: قضا دولب یومولسه
 آدمک کوزی.
 ۱۲- ع ۶: کویه بو جهان. ت ۱: کویا بو جهان. ع ۱۳-۷: هاهون.
 ۱۴- ع ۳، ت ۱، ب: ک: قنی بو دنیانی تورت بولان فریدون. ع ۴: قنی دنیانی تورت بولان فرودون. ع ۶: قنی دنیانی تورت بولان
 فرودون. ع ۹: قنی دنیانی تورت بولان پریدون. ل ۳، ت ۲: قانی دنیانی تورت بولان فریدون. ع ۷: پری دون. ف: قانی دنیانی
 تورت تولاب پریدون. ل ۴: قانی دنیانی تورته بولان فریدون. ع ۸: ب: خ: قنی دنیانی تورت بولان فریدون.
 ۱۵- ع ۲، ل ۳: قرق شهری قزلدین دولدیران قارون. ع ۴، ع ۹: قزیلدین قرق ایدیب قرق شهری قارون. ع ۶: قرق شهری
 قزیلدین قرق ایدان قارون. ع ۸، ب: م: قزیلدین غرق ایتدی قرق شهری قارون. ف: شهرین. ب: ک: قزلدین غرق ایدیب
 قرق شهری قارون. ب: خ: قرق شهری قزیلدین غرق ایتب قارون. ت ۲: قزیلدین تولدوران قرق شهری قارون. ل ۴: قرق
 شهر تولتوردیب قزیلدین قارون.
 ۱۷- ب: ک: مخدومقلی هر یان هر یانه باقر.
 ۱۸- ل ۴-ده: «بو» سوزی یوق.
 ۱۹- ت ۱: یخشی اوغول رحمت آریق دور آقر.
 ۲۰- ع ۳، ت ۱، ل ۴: اوغول بولدی بولمادی. ف، ب: ک: نعلت کرده اوغول بولدی بولمادی. ع ۸: نعلت کرده. ل ۳: لعنت
 کرده فرزند.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. عشق آتشینه دوشدیم، پروانه بولدیم ایمدی
۲. شوقینگ کوزینه کویدم، بریانه بولدیم ایمدی
۳. جسمیم کبابه دوندی، گریانه بولدیم ایمدی
۴. گنج اسلایان گلسون، ویرانه بولدیم ایمدی
۵. آیریلدیم اغیارلاردین، بیگانه بولدیم ایمدی
۶. چیقردیم باشدین ایمدی دنیا هوسین مطلق
۷. نه فرشه آیاق باسدینگ، دولان بر اوزینگه باقی
۸. کول بولوب یل گه ساوریل، اول گدازده جانینگ یاقی
۹. لازم اولدی اوقوماق انا الحق و من الحق
۱۰. می ایچیب میخانه دین مستانه بولدیم ایمدی

۱- ل ۴: عشق اوطنه توشوبان.

۲- ع ۸: شوحلنک کوزینه. ل ۴: شوقینک کوینه کویدم.

۳- ع ۹: دوندی بریانه بولدیم ایمدی.

۴- ل ۴: گنج استیانلار کلنکلار.

۵- ب م: آیریلدیم اعتبارلار دین. ب خ: آیریلدیم اغیارلار دین.

۶- ل ۴: باشدان اندی.

۷- ل ۴-ده: «باسدینک» سوزی یوق.

۸- ب خ: کل بول کلندازغه سوردل او کذره جانینگ یاق. ل ۴: کل بول کل لار ایله سوریل کز جانینگه باقی. ع ۱: کل بول کل ایله سوروله اول کذارده جانینگ یاق. ع ۳: کل بول کلوله سور دل اول کذاره جانینگ یاق. ع ۴: کل بول کلوله سوریل اول کذارده جانینگ یاق. ع ۷: کل بول کلوکا سوریل اول کذارده جانینگ یاق. ب م: کل کلوکا سوریل اول کذار جانینگ یوق. ع ۸: اول کذارده جانینگ یاق.

۹- ع ۱: لازیم اوقیماق. ع ۷: لازیم دور اوقیماق انا الحق من الحق. ع ۹: لازیم اوقیماق از عینال حق منال حق. ب خ: لازم اولدی اوقیماق عینا الحق منال حق. ل ۴: لازم اولدی اوقمقلق عین الحق من الحق. ع ۸: لازم دور.

۱۰- ل ۴: می ایچیب میمانه دان.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۱. دنیا من دین حظ ایتمز، من هم بهره آلمز من
 ۱۲. اودیم اوتگور، دردیم چوخ، خوشوقت بولوب گولمز من
 ۱۳. آغر بها عالمنی آلتی جوکه آلمز من
 ۱۴. دوست قایسی دور، دوشمان کیم، فرقین اییدی بیلمز من
 ۱۵. هیچ کیمسه آنگمز حالیم، عیانه بولدیم ایمدی
 ۱۶. بر مقامه دوش گلدیم، فکر آنده فکره باتدی
 ۱۷. جان آنده جانن دین بولدی، هوشیندین گیدی ب یاتدی
 ۱۸. جسد یولده یوق بولدی، کونگل اویین اوشاتدی
 ۱۹. عشق قوشون یغب گلیب، عقل ملکین داغدی
 ۲۰. تالانه بریب عقلیم، دیوانه بولدیم ایمدی

- ۱۱-۳ ع، ۴ ع، ب م، ۹ ع، بخ: دنیا من دین هزل ایتمز. ل ۴: دنیا من دین هزل ایتوب من بر بهره آلمز من.
 ۱۲-۳ ع، ۴ ع، اودیم اوتگور دیم کوب خوشوقت. ع ۷: خوشوقت کلمز من. ع ۹، بخ: دردیم کوب. ل ۴: اوطم اوتوب یتکودیم
 کوب خوشوقت بولمز من.
 ۱۳-۲ ع: آلتی فول غه آلمز من. ع ۴: جوکه. ع ۹: عالمی. بخ: آلتی پولکه آلماس من. ل ۴: آلتی فوله.
 ۱۴-۱ ع، ب م، ۹ ع: دوست قایسی دوشمان قایسی فرقین اییدی بیلمز من. ع ۹: دوست قایسی دوشمان قایسی فرقین آیره
 بیلمز من. ع ۷: دوشمان قایسی فرقین ایته بیلمز من. ع ۸: دوست قایسی دوشمان فرقین ایته بیلمز من. بخ: دوست قایسی
 دوشمان قایسی فرقین ایده بیلماز من. ل ۴: دوست قایسی دوشمان قایسی فرقین آیتوب بلمز من.
 ۱۵-۳ ع: حالیم آیانه. ب م: آنکمز سوزیم. ع ۸: هر کیمسه حالیم آیانه بولدیم ایمدی. ع ۹: هیچ کیمسه بیلماز حالیم اعیانه.
 ل ۴: آنکلاماز حالیم آیانه بولدیم ایمدی.
 ۱۶-۱ ع: دوش بولدیم فکر آنده فکره باتدیم. ع ۳، بخ: بر مقامه دوش بولدیم. ل ۴: دوش اولدیم.
 ۱۷-۴ ل: بولدی آستندین کتوب یاتدی. ع ۹: جان آنده جانانیندین ایسیندین کیدی ب کیتدی. بخ: جان آنده جانن دین
 اوتدی آسیندین کیدی ب یتدی. ع ۱: جان آنده جانن دین بولدی آستندین کتب باتدیم. ع ۲: جان آنده جانن دین اسندی کیدی ب
 یتدی. ع ۳، ع ۴: جانن دین بولدی آستندین کیتب یاتدی. ب م، ع ۷: بولدی اسیندین کیتب یاتدی. ع ۸: بولدی آستندین کتب
 یاتدی.
 ۱۸-۴ ع-ده: یوق. بخ، ع ۸، ب م، ع ۷: کونکل اوزین اونوتدی.
 ۱۹-۱ ع: داغدی. ع ۹: عشق کلیب یغب ملکین کلیب عقلی داغدی. ل ۴: عشق یغوب قوشین کلتوردی.
 ۲۰-۷ ع: تالان بروب عقلیم دیوانه بولدیم ایمدی. ل ۴: عقلمی.

۲۱. مختوم قلی هر زمان نیلاین اولمای گریان
 ۲۲. فکر پالچیغینه باتدیم، چیقہ بیلمز من بریان
 ۲۳. گوره خراب، تن تراب، کونگلیم نینگ شہری ویران
 ۲۴. جان جسددین عقل دین آیریلیب قالدیم عریان
 ۲۵. ایش گلدی باشه دوشدی، دیوانه بولدیم ایمدی

۲۱- ع ۹-ده: یوق.

۲۲- ع ۷: چقہ بیلماين هر يان. ب م: بیلماين من. ع ۹-ده: یوق. ب خ: فکر لاینه باتدیم.

۲۳- ع ۹-ده: یوق.

۲۴- ع ۲: قالدیم بریان. ع ۱: جان جسده. ع ۳: جان جسد تیل عقل دین. ع ۴: جان جسدين دل عقل آیریلوب قالدیم بریان.

ع ۷: جان جسد دین تیل عقلدین آیریلیب قالدیم حیران. ع ۸: جان جسدين آیریلیب. ع ۹-ده: یوق. ب خ: جان جسد عقل

دین. ل ۴: جان جسد عقل دین آیریلیب قالبمن اندی عریان.

۲۵- ع ۹-ده: یوق. ب خ: ایش کلدی باشه دوشدی مردانه بولدیم ایمدی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. یوزی ماه تابانیم
۲. گون یالی آیه دوندی
۳. چرخ اولدی نردبانیم
۴. گوک پایه پایه دوندی
۵. برگون عاشق شوخ اولدی
۶. غم غصه سی چوخ اولدی
۷. هر کرپگینگ اوق اولدی
۸. قاشلارینگ یایه دوندی
۹. عاشقی سالدینگ اوده
۱۰. قویدینگ گیتدینگ اویاده
۱۱. گون اورته بردینگ وعده
۱۲. وقت گجدی سایه دوندی
۱۳. جان قالمدی بدنده
۱۴. یاناردیم آه ایدانده
۱۵. گوزیم گلیب گیدانده
۱۶. هر گونیم آیه دوندی
۱۷. منگ سودام بار، بر باشیم
۱۸. قویدوم ایلیم قرداشیم
۱۹. آغلاماقدین گوز یاشیم
۲۰. جوشغونلی چایه دوندی

۱- ب م: یوزینک.

۲- ب م: نردوانینک.

۷- ع ۸: اوخ اولدی.

۲۱. یارینگ کونگلی چاغ اولدی
 ۲۲. عاشق لار توستاغ اولدی
 ۲۳. دالده یریم داغ اولدی
 ۲۴. دوز یریم قایه دوندی
 ۲۵. دال پوداق لار اگیلدی
 ۲۶. گوچدی بلبل داگیلدی
 ۲۷. آقر سولار سوغولدی
 ۲۸. چول یرلار سویه دوندی
 ۲۹. درمان بولمز آلداجه
 ۳۰. زات برمز لار محتاجه
 ۳۱. بایلار دوندی قلاجه
 ۳۲. فقیرلار بایه دوندی
 ۳۳. مختوم قلی گزانده
 ۳۴. حلب قیصر دوزینده
 ۳۵. گوزل یارینگ ایزینده
 ۳۶. عمریمز ضایعا دوندی

- ۲۱- ۸ع: یارینگ کونکا چاوازی.
 ۲۲- ۸ع: دوستاغ اولدی.
 ۲۵- ب-م- ده: یوق.
 ۲۶- ب-م- ده: یوق.
 ۲۷- ب-م- ده: یوق.
 ۲۸- ب-م- ده: یوق.
 ۳۴- ۸ع: حلق قیغی دوزینده.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. قلزمی قارسانیب قرق یول گچر من
۲. اگر که میل ایتسه یار بزیم ساری
۳. قدم یرینه قانت باغلاب اوچر من
۴. دیسه دلبر، عاشق، یور بزیم ساری
۵. قرق یل قول قوشوریب قوللیقده دورسام
۶. آلتی گونچه گورمان آلتیش یل یورسام
۷. بر شونچاقلی بولسه گورسام جان برسام
۸. جمالین عرض ایتسه بر بزیم ساری
۹. نه لایق لی یوزیم باردور توتارغه
۱۰. نه آیری قاپیم بار، آندین گیدارگه
۱۱. امیدیم بار قوینی بیله یاتارغه
۱۲. درگاهیندین آچه در بزیم ساری

- ۱- ع ۱، بخ، ع ۳: قلزمی قوریتب قرق یول. ع ۴: قلزمی قربانوب. ع ۷: قرق سانیب. ف: قلزیم قرسانوب. ل ۴: قلزمنی قورشانوب قرق یول کزر من.
- ۲- ف-ده: یوق. ل ۴: اگرچه میل ایتسه. ۳- ف-ده: یوق. ل ۴: قداممه.
- ۴- ع ۲، ب: عاشق یول بزیم ساری. ع ۴: عاشق یول بزیم. ل ۴: دلبار.
- ۵- ف: قول قوشورسم. بخ: قوشریب خدمتده دورسام.
- ۶- ف: آلتی کونچه کورسم آلتیش ییل یورسم. ل ۲: کورمم. ل ۴: آلتی یلچه کورمن.
- ۷- ع ۳: برشون چنلی. ل ۴: بر چونشاقلی بولسه.
- ۸- ع ۷: ایتسه یار بزیم ساری. ل ۴: بر جمالین.
- ۹- ع ۱: بار دور آیتارغه. ب: ک: دوترغه. بخ: نه لایق لی سوزیم بار دور آیتارغه.
- ۱۰- ع ۲: بار دور. ع ۴: اندین اوتارغه. ب: م: نه آیری یریم بار. ب: ک: کترلی. ت ۲: نه آیری غم بار دور آندین. ل ۴: نه آیری خفام بار.
- ۱۱- ع ۲، ع ۳، ب: ک، ل ۴: امیدیم بار قویمی بیله بترکا. ع ۴: امیدیم بار قویمای بلا بترکه. ل ۴: امیدیم بار قمی برلان. ع ۷: امیدیم بار قویمه بیلا بترکا. ب: م: امیدیم بر قویماز بلا بترغه. ف: امیدیم بار قویمی بلا بترغه. ل ۳، ت ۲: امیدیم بار قویمای بیلا بترکا.
- ۱۲- ع ۳، ع ۷، ف، ب: ک، بخ، ت ۲، ل ۳: آچسه.

۱۳. بر کیمسه یولوقدی دستی شرابلی
 ۱۴. یلدين جای نمازلی، سودین محرابلی
 ۱۵. اگنی آق ردالی یا شیل نقابلی
 ۱۶. اوغراشدی بر عجب ار بزیم ساری
۱۷. یولداش بولوب یوردی گوردیم بر میدان
 ۱۸. میدان ایچره دولوب اوتورمیش مردان
 ۱۹. بر ایوان اوستنده چرلاب تورت یردین
 ۲۰. دیدی لار قولینگنی بر بزیم ساری
۲۱. فراغی دیب چاغردیلار التدیالار
 ۲۲. قانده دینگ دیب قولایمیدین توتدیالار
 ۲۳. استخوانیم آلتیمیش پاره ایتدیالار
 ۲۴. دیدیلار مرد بولسنگ دور بزیم ساری
۲۵. مختومقلی باش گون عشرت سورماگه
 ۲۶. جای ایمز دور اگلانماگه دورماغه
 ۲۷. قراریم یوق اوتورماغه تورماغه
 ۲۸. آغزین آچیب دورمیش یر بزیم ساری

۱۳- ف: بر کیجه یولوقدی دست شرابلی. بک: داستی شرابلی.

۱۴- ب م: یلدين سودین نماز جایلی محرابلی.

۱۵- بک: انکنی آق. ۱۶- ب م: اوغراشدییم بر عجب آر بزیم ساری.

۱۷- ع ۴: یولداش بولدییم یوردیم. ل ۳: یولداش بولوب کوردیم یوردیم بردان.

۱۸- ع ۳: ایچره دولی.

۱۹- ع ۷: بر ایوان اوستنده چرلاب تورت یران. ب م: تورت مردین. ل ۴: بر ایوان اوستندان چرلاب دورت یاندین.

۲۱- ع ۱، ب خ، ل ۴: فراغی دیر. ۲۲- ت ۲: قایده دینک. ل ۴: قانده ایدینک.

۲۴- ع ۱، ع ۳، ع ۲، ع ۴، ل ۲: دیرلار مردینک بولسه دور بزیم ساری. ب م: تیدیلار قولینگنی بر بزیم ساری. ل ۳، ت ۲: مرد

بولسه دور. ف: دیرلار، دردینک بولسه دور بزیم ساری. ب خ: دیرلار مردینک بولسه دور بزیم ساری.

۲۶- ل ۲: جان ایماس دور.

۲۷- ع ۲: قرار یوقدور اوتورماغه تورماغه. ت ۲: قرار یوق.

۲۸- ف: آغزین آچیب دورمیش بزیم ساری.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقاد

۲۳۸

۱. آنده آدم سايلور
۲. هزارستانه ساری
۳. فلک بقال اوتورمیش
۴. بازارستانه ساری
۵. قره یر اغز آچه
۶. غافل دور آدم گچه
۷. بلبل لار اسلار گوچه
۸. باغ و بوستانه ساری
۹. نور آتا بابا دورغان
۱۰. دگرهسی دریا قورغان
۱۱. باردیق سایی باقرغان
۱۲. شول تور کستانه ساری

-
- ۱- ع ۶: کونه آدم سايلور. ب م: اولده آدم سايلور. ت ۲: آنده آدم سايلانور. ل ۴: آط آدملا رسا.
  - ۲- ل ۴: هزارستان ساری.
  - ۳- ع ۶: اوتارمیش. ع ۷: بقالی. ل ۴: فکر بقال دونو اورمیش.
  - ۴- ع ۳: بارارستانه. ل ۴: سایی.
  - ۵- ع ۸، ت ۲، ل ۳: آچار. ل ۴: قراه.
  - ۶- ع ۳: غافلدی. ع ۷، ۸، ت ۲، ل ۳: کجار. ل ۴: غافل آدم کچه کچه.
  - ۷- ع ۷: کجار. ع ۸: کوچهر. ل ۳، ت ۲: کوچار. ل ۴: بلبل لار استار تازه غنچه.
  - ۸- ع ۱: غنچه باغ بوستانه ساری. ل ۴: سایی.
  - ۹- ع ۷: نور آتا بابا درغان. ل ۴: نور یافه تورغان.
  - ۱۰- ع ۶: دریا قوران. ع ۷: دکره سی تمر قورغان. ب م: دکره سین.
  - ۱۱- ع ۳: با دریقاسی باقرغان. ع ۶: باترلیق سایی بارغان. ع ۸: بار یقالی باقرغان. ل ۴: بارور یقاسین سیرغان.
  - ۱۲- ع ۳: سول.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. حق دین رحمت سیپلور
 ۱۴. عمارت‌لار یاپیلور
 ۱۵. گیتسنگ کعبه تاپلور
 ۱۶. رومستانه ساری
۱۷. گون دوغردین گون باتر
 ۱۸. ترسا جهود هم تاتار
 ۱۹. شهرلار قطار قطار
 ۲۰. مغربستانه ساری
۲۱. عاشق آیدار یا سبحان
 ۲۲. مشکلیم ایله آسان
 ۲۳. شفقت ایلا ای یاران
 ۲۴. شول دهستانه ساری
۲۵. مختوم‌قلی دیلانر
 ۲۶. گوزده یاشی سیلانر
 ۲۷. گونده گوچ دور یوللانر
 ۲۸. مزارستانه ساری

۱۳-۴: حق دین همت سیپلور.

۱۵-۴: کعبه یافلور.

۱۶-۳، ۲: اول رومستانه ساری.

۱۸-۴: شهرلار قطار قطار.

۱۹-۳: شهر در خطر خطر. ع ۶: شهر بار خطر خطر. ت ۲: شهر دور خطر خطر.

۲۰-۴: مغرب خوارستانه ساری.

۲۲-۲، ۲، ۳: مشکلیم قیل غیل آسان. ع ۷: مشکلیم قلغیل آسان.

۲۳-۶: صحبتینک ایلا یاران. ع ۳: شفقت ایله بازاره.

۲۴-۶، ۸: اول دهستانه.

۲۵-۴-ده: یوق.

۲۶-۷، ب، م، ۸: یاشیم. ل ۴-ده: یوق.

۲۷-۴-ده: یوق.

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. مسکنی مکه مدینه سکز اوچماخ لاله‌سی
۲. هر سوزینگ ایزینده یوزمنگ قمری بلبل ناله‌سی
۳. شب چراغ‌دور عالمه اول گل یوزی نینگ شعله‌سی
۴. قد و قامتی بلند طوطی قوش نینگ بالاسی
۵. سیر ایدان توقوز فلک آسمانی سن سن ای پری
۶. مکه‌دین گشت ایلادینگ شهر ولایت کانی سن
۷. رف رفی کوفه طرف بصره حلب شیروانی سن
۸. هم مصر هم قیصر و شیراز ایله اصفهانی سن
۹. خیبر و هرات ایله لکاهری سکوانی سن
۱۰. راه بین بو عالمینگ سلطانی سن سن ای پری

۲- ع ۹: قمر بلبل.

۳- ع ۱: شاه چراغ. ع ۲، ع ۹: شام چراغ دور عالمه کل یوزنیک شعله‌سی. ع ۴: شام چراغ اوز عالمه. ت ۱: یوزینک نی. ب‌خ: شام چراغ دور اول کل یوزینک نینگ شعله‌سی.

۴- ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب‌م، ت ۱: قد قامت بلند ای نور حق نینگ باله‌سی. ع ۹: قدی قاماتی بلند ای نور حق نینگ بالاسی. ب‌خ: قد قامتی بلند ای نور حق نینگ والی‌سی. ل ۴: بلند ای حقنک سن سن عاله‌سی.

۵- ع ۲: آسمانه سن سن. ب‌م: سن سن یا رسول.

۶- ع ۲، ب‌م، ع ۹: ولایت کانه سن.

۷- ع ۲، ع ۳، ب‌م، ع ۹: رف رفل کوفه طری بصره حلف شیروانه سن. ع ۴: رف رفل کوفه طیرای بصره حلف شروان سن. ت ۱: رف رفیل کوفه بیله بصره حلف. ب‌خ: رف رفیل کوفه. ل ۴: رف رفیل کوفه هیرات بصره.

۸- ع ۴: اصحان سن. ب‌م، ع ۹: ایله صفهانه سن.

۹- ع ۲: خیبر و هرات کلاه‌ری سکوان سن. ع ۴: سکوان سن. ب‌م: ایله کلاه‌ری سکوانه سن. ع ۹: خیبر هراد. ب‌خ: خیبر و خرات ایله لکای سکوانی سن. ل ۴: خیبر هم خاور ایله لکال هری بکلانی سن.

۱۰- ع ۳: سلطان سن سن. ع ۴: راه سن. ب‌م: سن سن یا رسول. ع ۹: راه بین بو عالمین نینگ سلطانی. ل ۴: راهی بو عالمنک سلطانی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۱. معجز ايله صالحينگ داشدين چيقيب دور مايه سي
۱۲. نوح طوفانينده تنها قالدی نوحينگ دويه سي
۱۳. يا محمد احمديم يا دين اسلام پايه سي
۱۴. گلدی لار اقرار ايديب اول شيري دلدل ايه سي
۱۵. بخش ايديب دلدل بيله قمقام سن سن ای پری
۱۶. شهر فرخار تفليس روم بغداد سفليان (?)
۱۷. يز دو کرمان شام وموصل باشده بولور ديباعيان (?)
۱۸. قيره سي خرم ختای قبيجاق فرنگی جاميان
۱۹. شرق و غربی هند و سند دکن دور دور جهان
۲۰. تورت طريقینگ جمع اولان عمانی سن سن ای پری

- ۱۱- ۴ع: زارلع ايله صالحنک. ب.م: چقاندور مايه سي. ۹ع: چقيب دور دايه سي.
- ۱۲- ۲ع: قالدی نوح طوفاننده شهدايه سي. ۱ع: تنها قالدی يالغوز که نوحنک. ۴ع: طوفاننده يلغوز قالدی. ب.م: قالدی نوحينک طوفاننده شهدايه سي. ۹ع: نوحينک ديه سي.
- ۱۳- ب.خ: دين اسلام ايا سي. ل.۴: يا محمد يا احمديم يا دين اسلام خياسی.
- ۱۴- ب.م-ده: يوق.
- ۱۵- ب.م: سن سن یا رسول. ل.۴: بخش دلدل بله قمقام سن ايرورسن ای فری.
- ۱۶- ۲ع، ۳ع، ۴ع: شهر فرخار قرص تفليس اوروم بغداد سفليان. ت.۱، ۹ع: شهر فرخار قرص توفليس روم بغداد سفليان. ب.خ: شهر فرخار قرص تفليس بغداد سفليان. ل.۴: شهر فرهاد قرص تفليس روم بغداد ساليان.
- ۱۷- ۲ع، ۳ع: باشده بولاردی باغيان. ۴ع: يز کرمان شام موصول باشده بولاردی باغيان. ب.م: باشده باغيان. ت.۱: يز کرمان شام مثل باشده بولاردی باغيان. ۹ع: يز کرمان شام مصل باشده بوللدی باغيان. ب.خ: يز کرمان شام مصل باشده بولاردی باغيان. ل.۴: يز کرمان شام مقان باشده بولاردین باغيان.
- ۱۸- ۲ع، ب.م: قيره سي قيرم. ب.م: قيراسی خرمی. ت.۱: قيجا فرنگی جاميان. ۹ع: فرانکنکی قيراسی خطی قبيجاق جاميان. ل.۴: فارسی قرم خطای قبيجق فرنگی جاميان.
- ۱۹- ۳ع: شرق غربی هندستان کن دور جهان. ۴ع: هند پندی دکين جمله جهان. ب.م: شرق عرب هند سند دکن دوری جهان. ت.۱: شعر غرب هنده فندی سنده کاندور بو جهان. ۹ع: شرقی غربی سنده کن دوکيم بر جهان. ل.۴: شرقی غرقی هندي سندی رکن دور دوری جهان.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۱. فیراونگده کاف شقشق دور و بوسرینگده لؤلؤئی(؟)
 ۲۲. اول آشاگی کاوقلی دور قیره سی اوت محفلی(؟)
 ۲۳. یوقارسی شههر زنان قنطق سرایدور اول بلی
 ۲۴. آیدیار مختمقلی سن سن جهانینگ کاکلی
 ۲۵. دینه سالغان فارس ایله ایرانی سن سن ای پری

۲۰- ۳: جمع ایدان غمان. ب: سن سن یا رسول.

۲۱- ۲: ع ۳، ت ۱، ع ۹: پی رونکده کاف شقشق دیو سرای لؤلؤئی. ع ۴: شقشق دوسرای لونوی. ب: پی رونکده کاف شقشق دو سرائی لؤلؤ. ب: خ: فیر اونکده کاف شق شق و بو سرینکده لؤلؤئی. ل ۴: باردینکده کاف شق شق دیو سرائی لؤلؤئی.

۲۲- ۳: ع اول آشاگی کادقلی دور قیراسی اوت محفلی. ع ۴: هم آشاگی کافلی دور قیره سی اوت محفلی. ت ۱، ب: اول ایشاگی کاوقلادور قیراسی اوت محفلی. ع ۹: اول آشاگی کاوقلی دور. ل ۴: اول شاقی کاوقلادور قیره سی اوط محفلی.

۲۳- ۲: ع قنطق سرایدور بلی. ع ۳: یوقارسی شههر زمان سرایدور اول بلی. ع ۴: زنان بابل سرایدور بلی. ب: شهر زمان قلمق ذروبی لی. ت ۱: یوقاری شههر زنان قوندیق. سرای بابلی. ع ۹: قطب سرایدور بلی. ل ۴: زنان قانطوی سرایدور بلی.

۲۴- ۲: ع سن سن جمالینک جان کلی. ع ۴، ب: م: آیدیار مخدومقلی سن سن جهانینگ جان کلی. ت ۱: آیتایور مختمقلی سن سن جهانی چین کلی. ب: خ: ع ۹: جهانینگ جان کلی. ل ۴: مختمقلی دیار سن سن جهان نک جان نکلی.

۲۵- ب: م: سن سن یا رسول. ت ۱: پارس ایلان. ع ۹: ایله ایران سن سن. ب: خ: فارسی ایرانی سن.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۴۰

۱. ای پری من عاشقم سنگا یانرم دوغریسی
۲. گورماگینچه گل یوزینگ بی قرارم دوغریسی
۳. شهرینگزده بر پری آدین اشیتدیم من سنینگ
۴. بللی بیچاره‌ام چوخ آه و زارم دوغریسی
۵. من بر بازارگنم عشقینگ متاع‌سین ساترم
۶. شهرینگز که گلمیشام بس سوداگرم دوغریسی
۷. گیده بیلمان شهرینگز دین خیزو حرامدین قورقارم
۸. یدی پیرینگ لفظی دین بر یادگارم دوغریسی
۹. ای پری زلفینگ پری والله سنینگ دی خوبلاره
۱۰. آیدیار مختوم‌قلی بس پیشه‌کارم دوغریسی

۲- ۷ع، ۸ع: کورماینچه.

۳- ۷ع: من سزینک. ۸ع: بر فری آیدین من سزینک.

۵- ۷ع، ۸-ده: «من» سوزی یوق.

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۴۱

۱. مسلمان اهلینه آجی سوز آیتمه
۲. فقیره مسکینه دلالت یخشی
۳. بخيله اوغرامه یوزینی گورمه
۴. مهم بترماگه دلالت یخشی
۵. یتیمی گورانده گولار یوز برگین
۶. قولدین گلسه آنکا طعام دوز برگین
۷. غمگینی گورانده یخشی سوز برگین
۸. انتانی قولداره حمایت یخشی
۹. غریب لبق بر درد دور آدم اولدورمز
۱۰. اولدورماسه دیری لیکده گولدورمز
۱۱. ایت آریق لیغین قورده بیلدیرمز
۱۲. البته دوئشمانه سیاست یخشی
۱۳. الله نینگ ایشینه قیلماغین بدل
۱۴. باشرتمز ایشینگه یارامز جدال
۱۵. نامه گرک ایمدی بو قوری عمل
۱۶. بگه بریم شاهغه عدالت یخشی
۱۷. مختوم قلی شکر بزه تل بردی
۱۸. شجرلار یتوشیب ثمر گل بردی
۱۹. گوراوغلی ریحانه نچوک یالباردی
۲۰. امان دور دینه دیانت یخشی

۱. خوش گونینگده خوش تابلاشیب گلماگه
۲. باریشماغه گلشماغه یات یخشی
۳. غم گونینگده غملاشماغه اوستنگده
۴. قرداش یخشی دوغان یخشی ذات یخشی
۵. حلال ایشلا آخرتدین وهمینگ بار
۶. فقیری اینجتمه کونگل رحمینگ بار
۷. عاشق آیدار آزده کوبده فهمینگ بار
۸. عاقل بولسنگ سوزه قولاق توت یخشی
۹. یگیدینگ دنیاده اوچ دور مرادی
۱۰. شیرین محبوب ایرار سونکینگ قوتی
۱۱. یوراک دایانجی دور اوغل فرزندى
۱۲. محبوب کرک یاراغ کرک آط یخشی

-
- ۱- ل ۳، ت ۲: خوش کدانیکه خوشتابلاشیب کیلماکه. ل ۴: یخشی کونده خوشتابلاشیب کزماکه. ع ۱: خوشلاشیب کزماکا. ع ۴: خوش کوننگده سلام لاشیب کلمکله. ت ۱: کولماکه. ع ۸: خوشتابلاشیب کزماکه. ب خ: خوشوقتلاشیب کزماکه.
  - ۳- ل ۴: غملى کونده قایغورماغه ایشنگده. ع ۲: غم کوقین لماغه اوستنده. ع ۴، ع ۸، ع ۹: غملى کونده غلمغالینک اوستنده. ب خ: غم کونینگده قیناشماغه یانینگده. ت ۲، ل ۳: غم کونده غلمه غل لار اوستونده.
  - ۴- ع ۸: قرداشی یخشی زات یخشی. ل ۳، ت ۲: دغان یخشی قرداش یخشی ذات یخشی.
  - ۵- ع ۷: آخره ده.
  - ۶- ع ۱: کونکل ده رحمک. ل ۴: کونکلنده رحیم بار.
  - ۷- ع ۳: عاشق آیتور آز ایت کوبده فهمک بار. ع ۷: آزاده کوبده.
  - ۸- ب م: قولاق سال یخشی. ع ۸: عارف بولسنگ.
  - ۹- ع ۱: محبوب سونکنک. ل ۴: سوماکنک قواتی.
  - ۱۰- ت ۱: شیرین محبوب بولور سونکونک قواتی. ع ۹: شیرین محبوب تورور. ت ۲: سوکینک قواتی.
  - ۱۱- ب م، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳: اوغول ذریاتی. ت ۱: یوراک قوانجی دور اوغول ذریاتی. ل ۴، یوراکده یانجیدور اوغول ذریاتی.
  - ۱۲- ع ۱: محبوب یخشی یاراغ یخشی آط یخشی. ع ۳: محبوب کرک یاراغ کرک آط کرک. ب م: محبوب کراک یاراغ کراک آط یخشی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادى

۱۳. تانگری گینگ ایلاسه بنده گونگلینی
 ۱۴. رزق آغزینه گیرار توتسنگ الینی
 ۱۵. دولت گذر ایتسه تاپر یولینی
 ۱۶. گلور بولسه گیدار بولسه یات یخشی
۱۷. مالار آخرت سوزین سوزلارلار
 ۱۸. منکر اولمه گلجک ایشدور ایلارلار
 ۱۹. کیم بیلور که آخرتده نیلارلار
 ۲۰. ایب ایچیب منب قوچوب اوت یخشی
۲۱. نفع آلمایان کشی سوزدین اوگوتدین
 ۲۲. آیرالیغی یوقدور قوری سوگت دین
 ۲۳. دنک دوش بولمز معنی آنگمز یگیتدین
 ۲۴. آرقاسینده آسسی بران ایت یخشی
۲۵. مختومقلی سرینگ دوستدین گیزلمه
 ۲۶. بی وفا دور نامحرمی گوزلمه
 ۲۷. ابسم اوتور خلق ایچنده سوزلمه
 ۲۸. سوزلار بولسنگ سوز اصلینه یات یخشی

۱۳-۴: ایلاسه دونیا کولینی. ۹: بنده کولنی. ۲: بنده کولنی. ۲: بنده کونی نی. ۳: ل ۴: بنده کولی نی.

۱۵-۳: دولتی کذر.

۱۸-۳، ۷، ۸: منکر اولمه کرچک ایشدور سویلار لار. ۴، ۱: منکر اولوم کرچک ایشدور ایلارلار. ب: منکر اولام کرچک ایشدور ایدارلار. ۹: منکر اولوب کرچک ایشدور ایلارلار. ب: منکر اولمانک کرچک ایشدور ایلارلار. ۳، ۲: منکر اولان کرچک ایشدور ایلیاور. ۴: منکر اولدور کرچک ایشدور سویلارلار.

۱۹-۳، ۲: کیم بیلور که آخرتده سویلیاور. ۲۰-۴: بیوب ایچیب یاتوب قوچوب آد یخشی.

۲۲-۲، ۳، ۴: انایلیغی بولمز قوری. ۷: انایسی. ب: ۸: انایسی بولماز قوری سوددین. ۴: ایناملغی بولمز قوری صاوتدین. ۱: انایلیغ بولمز قوریغ. ۹: انار باغلی بولماز قوری سوکوتدین. ب: دیانیکغه بولماز قوری سویتدین. ۲۳-ب: ۱، ۳، ۲، ۷: دنک دوش بولمز معنی. ۱: دنک دوش آنکمز قدر بلمز یکتدین. ۴: تنک دوست بولمز معنی انکلاماز یکتدین.

۲۴-۱، ۲، ۳، ۷، ۸، ۹، ۲، ۳: آرقاچینده اصی. ۴، ب: آغلنده اصی بران. ۱: آرقاچینکده آسلیب باران ایت یخشی. ۴: هر قچانده فائده بران ایت یخشی.

۲۸-۴: سویلر بولسنگ.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. آغز آچدیم گوز یومدیم
۲. قول سوندیم طاسه قرشی
۳. طاس اوستنده یاتیب دور
۴. قلندر یاسه قرشی
۵. ساقی توردی سس ایتدی
۶. کیم گیچ قالدی کیم یاتدی
۷. قلندر طاسی توتدی
۸. دوشدیم هوسه قرشی
۹. من بی کمال اول یرده
۱۰. عشق ایچره دوشدیم درده
۱۱. گل یوزه گلگون پرده
۱۲. توتدی پالاسه قرشی

۱- ل ۴: آشدیم.

۳- ع ۳: باتیب دور. ب خ: طاس آستنده. ل ۴: اوستنه.

۵- ع ۷، ت ۲: کم یاتدی.

۷- ع ۳، ع ۸: طاسین. ع ۷: قلندر توتدی.

۸- ع ۷: اوچدیم هواسه قرشی.

۹- ع ۷: بو یرده. ع ۸: بو یردی.

۱۰- ع ۷، ع ۸: اوچرادیم سانسیز درده.

۱۱- ل ۳: یوزده. ل ۴: یوزنده.

۱۲- ب خ: فلانه قرشی. ل ۳: توشدی فلاشه قارشی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. خبر توتان جاناندين
 ۱۴. آيريلور خانماندين
 ۱۵. عاشق لار گچر جاندين
 ۱۶. توتولسه كاسه قرشى
 ۱۷. بو دنيا بر سرايدور
 ۱۸. گلان گچيب بارايدور
 ۱۹. مختوم قلى هرايدور
 ۲۰. خضر الياسه قرشى

۱۳-۳ ل: جانان. ۴ ل: جاناندين.

۱۵-۸ ع: عاشقى كچر جاندين. ب، خ، ل: ۴ ل: جاناندين.

۱۸-۴ ل: براندور.

۱۹-۴ ل: مختوم قلى فرايدور.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. بنده سن بد ایشه باطریق ایتمه
۲. آلینگده قویارلار اول گون بو ایشی
۳. نفسه اویمه شیطان راینه گیتمه
۴. خجالتیه قویار بیلگین بو ایشی
۵. نفسینگ آیدار اورغین بو بر حضور دور
۶. جانینگ آیدار حی دور تانگری حاضر دور
۷. سن گورمسنگ الله سنکا ناظر دور
۸. اوتانغین ایمنگین قویغین بو ایشی

۱- ع ۱- ده: یوق.

- ۲- ع ۲، ب ک، ت ۲، ل ۳: آلینگده قویارلار. ب م: آلینگده قویارلار بیلگین بو ایشی. ل ۱، ل ۲: آلینگده. ع ۸: آلینگده. ع ۹: آلینگده قویارلار شول کون بو ایشی. ب خ: آلینگده قویارلار. ل ۴: آلینگده قویارلار تانکلا بو ایشی.
- ۳- ب خ: نفسه اویمه کیتمه شیطان راینه. ل ۲: نفسه او یوب. ل ۴: نفسینگ او یوب شیطان راینه کیتمه.
- ۴- ع ۴، ع ۶: خجالتیه قویارلار اولکون بو ایشی. ل ۴: خجالتیه سالور.
- ۵- ت ۱- ده: یوق.

- ۶- ع ۴: هی دیر جانینگ ایدر تنکر حاضر دور. ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ل ۱، ل ۴: کورمسنگ اول ها سنکا ناظر دور. ب م: جانینگ آیدار ایتمه تنکری حاضر دور. ت ۱- ده: یوق. ل ۴: جانینگ آیتور قویغیل حاضر دور. ب خ، ع ۸: جانینگ آیدار سنکا تانگری حاضر دور. ب ک: جانینگ آیدیر هی دی تنکری حاضر دور. ل ۳، ت ۲: جانینگ آیدور ماهی وای تنکری حاضر دور. ل ۲: جانینگ هی دور.

۷- ت ۱- ده: یوق.

- ۸- ت ۱- ده: یوق. ع ۸، ل ۲، ل ۴: اوتانغین ایتمکین قویغین بو ایشی. ل ۳: اوتانغین اویالغیل.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۹. بر يولده گناه بار، بر يولده ثواب
 ۱۰. عرصاتده سندن اسلارلار جواب
 ۱۱. حلاله حساب بار حرامه عذاب
 ۱۲. شکی يوقدور ياده سالغين بو ايشی
 ۱۳. عمرینگ گچیب باریار، یازدور بر ساعت
 ۱۴. نه بولور ایلاسنگ یازده بر طاعت
 ۱۵. ثوابه شادلیق بار جرمه خجالت
 ۱۶. بویونینگا آلماغین اول گون بو ایشی
 ۱۷. باشینگ گوگه گوگسینگ یله گوترمه
 ۱۸. کونگلینگه قورقینی چاله گترمه
 ۱۹. یوراکده یوق سوزی تله گترمه
 ۲۰. اخلاص قولاغینه چالغین بو ایشی

- ۱۰- ت ۱: عرصاتده سندن ایتارلار جواب. ت ۲، ل ۳: سندن سورارلار جواب. ل ۴: محشر کونی سندن سورارلار جواب.
 ۱۱- ل ۴: حلاله حساب حرامه عذاب.
 ۱۲- ل ۴: نشک ایتسنک کافر سن قویغیل بو ایشی.
 ۱۳- ت ۱، ت ۲: کیچیب باران. ع ۹، ب ک: بارغان. ل ۴: عمر کچان مَلک یازار هر ساعات.
 ۱۴- ع ۸: بو یازده. ت ۲، ل ۳: نه بولور اول یازده.
 ۱۵- ل ۲: ثواب شادلیق. ل ۴: گناهه خجالت.
 ۱۶- ب م، ل ۴: بویونکا آلمغیل قویغین بو ایشی. ل ۳: بیلکیل بو ایشی.
 ۱۷- ع ۶: کیتامه. ت ۱-ده: یوق. ع ۸: باشینگ کوکا یتسه بیله کتورمه. ل ۳: باشینگ کوکسینگ.
 ۱۸- ع ۲، ع ۳، ل ۱، ب ک، ع ۴: کورانکا قورقونی. ت ۱-ده: یوق. ع ۹: کورانیکا قورقینی. ل ۴: اوزنکنی قورقنج حاله کتورمه.
 ۱۹- ت ۱-ده: یوق. ل ۳، ت ۲: ایچنکده یوق ایشی تیله کیتورمه. ل ۴: کونکلده یوق سوزی تله کتورمه.
 ۲۰- ب م: قولاغینکا. ت ۱-ده: یوق. ت ۲: اخلاص قولاغین چالغین بو ایشی.

۲۱. مسافرکن مقیم ایشین قورار سن
 ۲۲. بی بقا دنیاده نچه دورار سن
 ۲۳. مونده نه ایش ایتسنگ آنده گورار سن
 ۲۴. یخشی دور یمان دور شول گون بوایشی

۲۵. شیطان آیدار شیرین ایشدور آزه قوی
 ۲۶. رحمان آیدار نفس امیدین اوزه قوی
 ۲۷. مختومقلی تور الینگی کوزه قوی
 ۲۸. اگر دوزه بیلسنگ قیلغین بو ایشی

- ۲۱- ع ۱، ۲، ۳-ده: یوق. ع ۳، ۶، ت ۱، ۱، ب، خ، ل ۴: مسافرسن. ت ۲: مقیم ایشه.
 ۲۲- ع ۱، ۳، ۲-ده: یوق. ب، خ، م: ناکه دورار سن. ع ۳، ت ۲: بی بقا دنیاده تاکی دورارسن. ب، ک، ت ۲، ل ۴: دنیاده
 تاکه دورارسن.
 ۲۳- ع ۲، ۳-ده: یوق. ع ۱، ۳، ب، ک: بیان کورارسن. ل ۴: اتسنگ تنکلا کورارسن.
 ۲۴- ع ۱، ۳، ۲-ده: یوق. ب، م، ت ۱، ۱: اول کون. ت ۲: اول بو ایشی. ل ۴: یخشی یمان دور.
 ۲۵- ل ۱، ب، ک، ۲: شیطان دیر. ب، ک: اسدور آزه. ب، خ: ایشدور ایدا کور. ل ۴: شیرین ایش آیته قوی.
 ۲۶- ب، م، ل ۴: امیدینک. ب، خ: رحمن آیدار یمان ایشدور قایدا کور.
 ۲۷- ب، خ: مختومقلی کوتار قولینکی کوزه اور. ل ۴: قولینکی اوزه قوی.
 ۲۸- ل ۱، ۲، ل ۸: اکر بولسنگ. ع ۸: ایتکین بو ایشی. ب، خ: کوزه دوز بیلسنگ قیلغین بو ایشی. ل ۴: اتکیل بو ایشی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۴۵

۱. سحر وقتی گلینگ دوستلار
۲. عشقینگ کتابین اچالی
۳. هر حرفده نچه سوز بار
۴. انگا بر حساب گچالی
۵. بو دنياده نچه باغ بار
۶. نچه بوستان نچه داغ بار
۷. نچه اولی نچه ساغ بار
۸. انگا لایق طون بچالی
۹. اولی نی اولی بيلمیاندين
۱۰. پيره خدمت قيلمیاندين
۱۱. سوزدين معنی آلمیاندين
۱۲. تنده جان باردور قچالی
۱۳. عاشق فراغی دیور عرضین
۱۴. روزه نمازدين فرضین
۱۵. بویونمزّه اوشبو فرضین
۱۶. جان چیقمان بربب گچالی

۱۳- ع ۴: عاشق فراق.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. ای یارانلار مسلمانلار
۲. گورینگلار حکم داوری
۳. که مسجده اوتورمیش دور
۴. بر گون مرتضی علی
۵. پشت برمشدی محرابه
۶. وردین برمیش کتابه
۷. اولیغ کیچیک صحابه
۸. اوتورمیشدی یارلار باری
۹. اول شاه حیدر گوردی
۱۰. بر گوکجه کبوتر گلدی
۱۱. حضرتغه عرضین دیدی
۱۲. سلام علیک یاعلی

-
- ۲- ع ۱، ت ۲، ل ۳: حکم دادگری. ع ۴: کورینک بو حکم داوری.
  - ۳- ع ۴: که مسجده اوتور میشدی. ع ۷، ۸- ۵: «که» سوزی یوق. مسجده اولتور میشدی.
  - ۵- ع ۴: پشدی ورمشدی محرابه. ل ۳، ع ۱: قوشت قویمش دو محرابه. ت ۲: قوشت قویمش دور محرابه.
  - ۶- ع ۴: بر مش وردین کتابه.
  - ۸- ع ۴: اولتور مشدی لار باری.
  - ۹- ع ۱، ۸، ت ۲، ل ۳: بر شاه صفدر کیلیدی. ع ۴: اول شاه صفدر کوردی.
  - ۱۰- ت ۲: کفدر.
  - ۱۱- ع ۴: اوتوردی تعظیم قیلیدی. ع ۷، ۸: اوتورب تعظیم قیلیدی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. سن سن دینیم ایمانیم
 ۱۴. سنگا فدا بو جانیم
 ۱۵. فلان یرده آشیانیم
 ۱۶. باش چاغام بار یا علی
 ۱۷. سیر ایداردیم هر یانه
 ۱۸. شکر ایداردیم سُبْحانه
 ۱۹. اسلارم انعام دانه
 ۲۰. الترم آشیانیم ساری
 ۲۱. یرینگ گوگینگ آستینده
 ۲۲. خرمن لار قراسینده
 ۲۳. خدانینگ پناه سینده
 ۲۴. گزاردیم صحرالاری
 ۲۵. دوشماندین غافل ایدیم
 ۲۶. خرم و خوشحال ایدیم
 ۲۷. چاغامه مشغول ایدیم
 ۲۸. گوردیم که بر شاه پری

۱۶-۷-ده: یوق.

۱۵-۷-ده: یوق.

۱۴-۷-ده: یوق.

۱۳-۷-ده: یوق.

۱۷-۱، ۲، ۳-ده: یوق. ۴: طیر اوراردیم یزدانه. ۷: طیر ایداردیم یزدانه.

۱۸-۱، ۲، ۳-ده: یوق. ۴: شکر ایدادیم سبحانه.

۱۹-۱، ۲، ۳-ده: یوق. ۷: یغدیم اکتام دانه. ۸: یغدیغیم آلدیم دانه.

۲۰-۱، ۲، ۳-ده: یوق. ۷: برام آشیانیم ساری. ۸: بارایم آشیانین ساری.

۲۱-۴، ۷، ۳-ل: یر کوکینک.

۲۲-۲: خرمنلا قراشنده.

۲۵-۱، ۲، ۳-ده: یوق.

۲۶-۱، ۲، ۳-ده: یوق.

۲۷-۱، ۲، ۳-ده: یوق. ۷: بالامه مشغول ایردیم. ۸: بالامه مشغول ایدیم.

۲۸-۱، ۲، ۳-ده: یوق. ۷: کوردی که بر شاه فری.

۲۹. گوردیم بر شاهین گلور
 ۳۰. هواده هوالانر
 ۳۱. بیلدیم که جانیم آلور
 ۳۲. آمان برمز یا علی

۳۳. گوردیم بی طاقت بولدیم
 ۳۴. شیرین جاندین ال اوزدیم
 ۳۵. سنینگ آلدینگا گلدیم
 ۳۶. قوتار منی یا علی

۳۷. علی چون واقف بولدی
 ۳۸. کبوترینگ حالین بیلدی
 ۳۹. لطف ایله کرم قیلدی
 ۴۰. دیدی کبوتره گل باری

۴۱. کبوتر گلدی اونگینه
 ۴۲. بارمز لاجین چنگینه
 ۴۳. قول اوزاتدی ینگینه
 ۴۴. سالدی کبوترنی علی

۴۵. شول دمده لاجین گلدی
 ۴۶. حضرتغه عرضین ایتدی
 ۴۷. اوتوریب تعظیم قیلدی
 ۴۸. سلام علیک یا علی

-
- ۳۳- ۴: قورقدیم بی طاقت بولدیم. ع ۷، ۸: قورقیب بی طاقت بولدیم.
 ۳۵- ۴: ۷: سنینگ قفونکا کلدیم.
 ۴۰- ۴: ۸، ۳، ۲: تیدی کبتر کل باری.
 ۴۲- ۴: ۷: بر من لاجین چنکینه.
 ۴۵- ۷: ۸: اول دمده.
 ۴۶- ۴: حضرتغه عرض قیلدی. ع ۷، ۸: حضرتغه عرضین تیدی.
 ۴۷- ۷: اوتوردی تعظیم.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۴۹. درماندهام محتاجم
 ۵۰. شرمندهام قلاجم
 ۵۱. بوگون اوچ گوندور آجم
 ۵۲. اوييم برگين يا على
 ۵۳. صحرالارى اولاديم
 ۵۴. داغ داشلارى گوزلاديم
 ۵۵. بر كبوترى قوالاديم
 ۵۶. گليب دور سزینگ سارى
 ۵۷. اول شير پروردگار
 ۵۸. اول صاحب ذوالفقار
 ۵۹. اول شاه دلدل سوار
 ۶۰. ندا قيلدى قنبرى

۴۹- ع ۴: لاجن ايدا محتاج من. ع ۷: در بنده ايم محتاجيم.

۵۰- ع ۴: غلاج من.

۵۱- ع ۴: شو کون اوچ کون دور آچمن.

۵۳- ع ۱-ده: يوق. ع ۷، ۸: هر سحر اولارديم.

۵۴- ع ۱-ده: يوق. ع ۴: داغ داشنى اولارديم. ع ۷، ۸: داغى داشى اولارديم. ل ۳، ت ۲: داغ داشى اولارديم.

۵۵- ع ۱-ده: يوق. ع ۴، ۷: بر كبترنى قولارديم. ع ۸: بو كبترى قولارديم. ل ۳، ت ۲: بر كفتري جيك قولارديم.

۵۶- ع ۱-ده: يوق.

۵۷- ع ۱، ت ۲، ل ۳-ده: يوق. ع ۴: اول شاه پرور چكار. ع ۷: اول شاه پروردكار.

۵۸- ع ۱، ت ۲، ل ۳-ده: يوق.

۵۹- ع ۱، ت ۲، ل ۳-ده: يوق. ع ۸: اول شير دلدل سوار.

۶۱. قنبر چون حاضر بولدی
 ۶۲. تعظیم اکراملار قیلدی
 ۶۳. دیدی خدمت نه بولدی
 ۶۴. چاغردینگز یا علی

۶۵. دیدی چرخ چنبره
 ۶۶. مشک قاتلمیش عنبره
 ۶۷. دیدی علی قنبره
 ۶۸. آلیب گلگین خنجری

۶۹. گورینگ ایمدی نه قیله
 ۷۰. اسلار اول کرم قیله
 ۷۱. لاچین دیدی علی غه
 ۷۲. سز نا ایدارسز خنجری

-
- ۶۱- ع ۱، ت ۲، ل ۳-ده: یوق. ۸: عنبر چون ظاهر بولدی.
 ۶۲- ع ۱، ت ۲، ل ۳-ده: یوق. ۴: تعظیم تولا قیلدی. ع ۷، ۸: لطف ایلا کرم قیلدی.
 ۶۳- ع ۱، ت ۲، ل ۳-ده: یوق.
 ۶۴- ع ۱، ت ۲، ل ۳-ده: یوق. ۴: چاغردینگز غمبری. ع ۸: چاغردینگز بزلاری.
 ۶۶- ع ۱، ت ۲، ل ۳: مشک آتلمیش عنبره.
 ۶۷- ع ۴، ۷: علی تیدی.
 ۶۸- ع ۸: علی تیدی غنبر.
 ۶۹- ع ۴: نه قیلدی. ع ۷: کوردیم ایمدی نه قیلار.
 ۷۰- ع ۴: لطف ایله کرم قیلدی. ع ۷: استار اول کرم قیلور. ل ۳: ایسلار اولکرم قوله.
 ۷۱- ع ۴: لاچن علی غه ایدی.
 ۷۲- ع ۷، ۸: سز نا دور سز خنجری.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۷۳. ای لاجین من حیدرم
 ۷۴. صاحب لطف و کرم
 ۷۵. اوز بودیمدین ات برم
 ۷۶. سن دیلامه کبوتری
 ۷۷. خنجر چیقدی قین دین
 ۷۸. تات کسه بودیندین
 ۷۹. لاجین توتدی قولیندین
 ۸۰. دیدی کسمه یا علی
 ۸۱. سنینگ ایشینگ کرم دور
 ۸۲. قل لارینگ محترم دور
 ۸۳. بو ات بزه حرام دور
 ۸۴. ایا ساقی کوثری

۷۳-ع ۷-ده: یوق.

۷۴-ع ۷-ده: یوق.

۷۵-ع ۷-ده: یوق.

۷۶-ع ۷-ده: یوق.

۷۷-ع ۴، ۳، ل ۳: چکدی خنجر قیندین. ع ۷، ۸: خنجر چکدی قیندین. ت ۲: قینی دین.

۸۴-ع ۴: یا ساقی.

۸۵. لاجین دیماگین منی
 ۸۶. کبوتر دیماگین مونی
 ۸۷. سیناماق اوچون سنی
 ۸۸. گلبدیک سزینگ ساری
 ۸۹. ساز صحبت لار قوردیلار
 ۹۰. آیاق اوزره قالدیلار
 ۹۱. پرواز قیلیب اوچدیلار
 ۹۲. گیتدیلار آسمان ساری
 ۹۳. تمام بولدی بو داستان
 ۹۴. قورولمیش باغ و بوستان
 ۹۵. تیلنده دور بو داستان
 ۹۶. مختومقلی خاکساری

- ۸۵-۸: لاجن بیلماکین نی. ع ۷: لاجین دیماگین بزی.
 ۸۶-۴: کبوتر بیلماکین انی. ل ۳، ع ۷: کفتر دیماگین آنی.
 ۸۷-۴: کلدیک سینامغه سنی.
 ۸۸-۴، ع ۷: بر ملائک لار باری. ع ۸: کلوبمز سزینک ساری.
 ۸۹-۴، ع ۷، ع ۸: شاهدین رخصت آلدیلار. ت ۲-ده: «لار» سوزی یوق. صحبت قوردیلار.
 ۹۰-۴: آیاق اوزره قالدی لار. ل ۳: آبا قدرت اوردیلار.
 ۹۱-۴: پرواز ایدیپ کتدیلار. ع ۷: پرواز بولوب کیتدیلار.
 ۹۲-۴، ع ۷: اوچدیلار آسمان ساری.
 ۹۴-۴: بو داستانیم تنکلادان. ع ۷: بو داستان هم تیلندین. ع ۸: بر داستان هم تیلینکدین.
 ۹۵-۴: مخدومقلی خاکستان. ع ۷: مخدم قلی خاکسار. ع ۸: مختومقلی خاکساری.
 ۹۶-۴، ع ۷، ع ۸: شاه مردان چاکری.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱. ای آغه لار بر گون بولور پای آلور
۲. قوللیق ایدیب گزان اوستاده بللی
۳. خدای اوزی کیمه دوغری گوزلسه
۴. یتوشر مقصده مراده بللی
۵. اوربله اوربله شربت ایچر سن
۶. دولانه دولانه پری قوچر سن
۷. اول ایوانی گورسنگ موندین گچر سن
۸. عمرینگ یله برمه دنیاده بللی
۹. جوشر سن، هر سوزی پیدا ایدار سن
۱۰. جان بلبلین سائراب شیدا ایدار سن
۱۱. فلک بر بقال دور سودا ایدار سن
۱۲. آخر اول اوتر سوداده بللی

۱- ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده). بخ: آغه بکلار بر کون بولور پای اولور. ل ۴: بر کون اولور پای اولور.

۲- ع ۷: قوللیق ایلاب.

۳- ع ۲، ع ۹: اوزی کمی. ع ۷-ده: یوق. ب ک، ل ۲: خدای اوزی. بخ-ده: «اوزی» سوزی یوق. ل ۴: خدانک اوزی دوغری کوزلاسه.

۱۴- بخ، ل ۲: یتوشار مقصوده بللی. ل ۴: یتوشور مقصوده مراده بللی.

۵- ع ۲، ع ۶، ع ۷، ب م، ب ک: اویلو اویلور شربت. ل ۱: اویلور اوریلور. ع ۸: اوریلب اوریلب شربت ایچارسن. ل ۴: بخ: کوثر ساقی سندین شربت ایچر سن.

۶- ع ۲، ع ۷، ب م، ل ۱، ب ک، ل ۲: دولانور دولانور. ع ۶: دولانور دولانور حورلار قوچارلار. ع ۸، ع ۹: دولانب دولانب. ل ۴: فری قوشار سن. بخ: دولانور دولانور قیزلار قوچارسن.

۸- بخ: انجیلده زبورده تورته بللی. ل ۴: فرقان محمد تورته بللی.

۹- ع ۸: هر سوزه. ل ۴: خوب چوشار سن هر سوزی پیدا ایدار سن.

۱۰- ع ۲، ب م، ع ۸، ع ۹، ب ک: جان بلبلی سیرار شیدا ایدار سن. ع ۷، ل ۱، ل ۴: جان بلبلی.

۱۲- ع ۳: آخر اول.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. مست اولور سن جاهل ليقده جوشر سن
 ۱۴. بيلمزسن هر ايشه باشينگ قوشر سن
 ۱۵. بر گون بولور بر ظلماته دوشر سن
 ۱۶. باشينگ بيلمز گچر غوغاده بللی
۱۷. هارس اوروبان قان لار دوکدينگ الليکده(?)
 ۱۸. گل نه ايش بتردينگ سگسان يليليکده
 ۱۹. قايت يمان يولدين گزگين قولليکده
 ۲۰. جنت ديب گزگين طمعده بللی
۲۱. اجل دريا بويلار باشينگدين آشر
 ۲۲. سررشتهنگ سو بولور عقلينگ چاشر
 ۲۳. قرق گون اوليندين يافراغينگ دوشر
 ۲۴. اولی ديب ات بيرلار ثناده بللی

- ۱۴-۱ ل، ۱، ۸، ب، ک، ل، ۲: بيلمز سن. ل، ۴: بر ايشه.
 ۱۵-۳: بر کون بر ظلماته باريب دوشارسن.
 ۱۷-۲، ۳، ب، م، ع، ۸، ل، ۲، ۴: حرام اوريب قانلار دوکدينک ايل ليکده. ع، ۶: حرامه اوروب قانلار توکدينک ايل ليکده.
 ع، ۷: حرام ايشلاب قانلار توکدينک ايلليکده. ع، ۹: يول لار اوروب قانلار دوکدينک ايلليکده.
 ۱۹-۲، ل، ۴: يمان يولونکده. ع، ۹: قايدمان يولدين.
 ۲۰-۷: کزکان. ع، ۹: جنت ديب گزکانينک تماغده بللی. ل، ۴: جنت ديب کرارسن طموغه بللی.
 ۲۱-بخ: اجل دريا ديلار باشينگدين آشار. ع، ۲: اجل دريا بوکار باشينگدين آشر. ع، ۶: اجل دريا بويلور.
 ۲۲-۷، ع، ۸، ع، ۹: عقلنک هم چاشر. ل، ۴: عاقلنک شاشر.
 ۲۳-۲، ب، م، ع، ۸، ع، ۹، ب، ک، بخ: قرق کوندين اولدين. ع، ۷، ل، ۲: قرق کوندين اول. ل، ۴: قرق کوندين اول کرفکنک
 توشار.
 ۲۴-۲، ع، ۳، ع، ۷، ب، م، ع، ۸، ع، ۹، ب، ک، ل، ۲: سماده بللی. ل، ۴: برور لار سماده بللی.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵. کرام الکاتبین ساغ و سولینده
 ۲۶. بتیب نامه‌نگ تابشیر محشر قولینگده
 ۲۷. چرخده بوگون دوزاق قورمیش یولینگده
 ۲۸. سنینگ اوچون اوتورمیش صیاده بللی
 ۲۹. کیمیدین آلور کیمینه بیر سن
 ۳۰. فرقینی آنگلامای حرامی ایر سن
 ۳۱. بر شهاده‌دین اوتری ثوابینگ بیر سن
 ۳۲. دوشر سن آندین سونگ ظلماته بللی
 ۳۳. چهار آئینه باغلاب گیمیش ساوت‌لار
 ۳۴. یر قوینینه گیردی منیب تابوت‌لار
 ۳۵. مختوم‌قلی آیدار دنگ دوش یگیت‌لار
 ۳۶. قرداشلار یاد ایدینگ دعاده بللی

- ۲۵- ۲، بک، ل ۲: سولینکا. ع ۶، ۷، ب م، ع ۸: کراماً کاتبین سغ و سولینکا. ع ۹: سولینه. ل ۴: کراماً کاتبین.
 ۲۶- ۲، ع ۶، ب م: قولینکا. ع ۳، ل ۱، ب ک: منیب نامانک تابشیر محشر قولینکا. ع ۱: یازیب نامه نک. ب خ، ل ۴: محشر کوننده. ل ۲: منوب نامانک تابشور محشر قولینکا. ع ۹: محشر قولینه.
 ۲۷- ۲، ع ۳، ع ۶، ب م، ل ۱، ب ک: یولینکا. ع ۹: یولینه. ل ۲: چرخده بر کون دوزاق قوریب یولینکا. ل ۴: بر کون دوزاق قورور یولنکده.
 ۲۸- ۷-ده: یرتقی (پاره شده).
 ۲۹- ۷-ده: یرتقی (پاره شده). ل ۴: کم‌دین آلور کیمه برور سن.
 ۳۰- ۲، ع ۳: حرجی دنکمر سن حرامی ایر سن. ع ۶: حرام حرجی دینکلامز سن ایر سن. ب م، ع ۸: حرجی دنکلامر سن حرامی ایر سن. ل ۱: شرعی دینکلامر سن حرامی ایر سن. ع ۹: حرجی دینکلامز سن اصرافنی ایر سن. ب ک: حرجی دنکله مز سن حرامی ییار سن. ل ۴: فرضین تنکلاماز سن حرامه اویور سن.
 ۳۱- ۳، ع ۳: بر شها اوچون توبنکنی بوزار سن. ع ۶: بر شهی دین اوتری ثوابینگ بیر سن. ل ۴: بر شبه دین اوتری اوتوز ثواب برور سن. ع ۷: بر شی اوچون ثوابنکی الدین برور سن. ب م: بر شها دین اوتری ثوابنک بیر سن. ب خ: بر شها دین اوچون. ل ۲: اوتر.
 ۳۲- ۶: آندین سونک دوشار سن ظلماده بللی.
 ۳۳- ۷، ع ۷: کیکن صوت لار. ل ۱، ل ۲: کیکان صوتلار. ب ک: چر آینه. ب خ: چار آینه باغلاب کیکان صوت لار. ل ۴: کوبه کورته باغلاب کیکان ساوتلار.
 ۳۴- ۷، ع ۷: یر قویننی قوچار منیب طاوت لار. ع ۹: میت تابوتلار. ل ۲: یر قویننیغه.
 ۳۵- ۴، ل ۴: مختوم قلی دیور تنک دوست یکتلار.
 ۳۶- ۹، ع ۹: قرداشی یاد ایدینک دعاده بللی. ب خ: بز غریبی یاد ایدینک دوغاده بللی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. نور مهوش بولان قوتلیغ حبیبیم
۲. آدینگ سردفترده لواده بللی
۳. یدی آسمان توقوز فلک اوستینده
۴. بشر رسولینده زیاده بللی
۵. ماهلارینگ تاجی سن، گوزلار چراغی
۶. گوکده ملک یرده بشر یگراگی
۷. زمینینگ رافعی گوگینگ دیراگی
۸. لوح محفوظده هم سماده بللی
۹. شفیع المذنبین محشر گونینده
۱۰. مقام اعلا سن حقینگ یولینده
۱۱. شام و سحر امتینینگ تلینده
۱۲. مؤمن دیلاگینده دعاده بللی

-
- ۱-۲: نور مهوش قوتلوغ حبیبیم. ع ۳: نور محوش قویاش قوتلی حبیبیم. ع ۴، ۷: نور بهوش قویاش قوتلیغ حبیبیم. ع ۶، ۸، ع ۹: نور مهوش قویاش قوتلیغ حبیبیم. ل ۴: مهوش اولان.
  - ۲-۳: اون ایکی سر دفتر ده لواده بللی. ع ۴: سر دفتر لواده بللی.
  - ۳-۴: ع ۴، ۶: فلک استنده. ع ۷: یدی قت آسمانینگ دولی مکی.
  - ۴-۵: ماهی لار تاجی سن. ع ۸: شاه لارینگ تاجی سن کوزله چراغی.
  - ۶-۱: ع ۱: بشر کوکی. ع ۳: کوکده ملک بشر یرینگ دیراگی. ع ۷: روی زمین ایچره بشر یگراگی. ع ۸: یرده بشر کوکده ملک یگراگی.
  - ۷-۸: زمینینگ دافعی. ع ۹: زمین نینگ رافع کوکینگ دیراگی. ل ۴: مبینک رافعی.
  - ۸-۱: ع ۱، ۶، بخ: لوح محفوظ. ع ۳: لوح محفوظ ده یدی سماده بللی. ع ۷: لوح محفوظده هم سماده بللی. ب م، ع ۸: لوح محفوظده سورده بللی.
  - ۱۰-۶: مقام اعلاسی سن حقنک یولنده. ع ۹: قمقامی اعلا و دینینگ حقنک یولنده. ل ۴: اغلاده.
  - ۱۱-۲: ع ۲، ۳، ۴، ۸، بخ: امت لارینگ. ع ۷: شامو سحر اومت لار غمنده. ع ۹، ل ۴: شام سحر امت لارینگ تلینده.
  - ۱۲-۷: مؤمن لار تیلاکنده دعاده بللی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. اونگكى لار قيمتینگ بيلمان قحبه لار
 ۱۴. از بهايه ساتدى نچه صبي لار
 ۱۵. آرزو ايلاب گچميش اونگكى نبى لار
 ۱۶. جليل رحمتى سن ثناده بللى
 ۱۷. محبتینگ جانده يوراكده تنده
 ۱۸. نه بر جانده بلکه جمله جهانده
 ۱۹. حور رضوان اوقور جنت مكانده
 ۲۰. طه و يس ده سوره ده بللى
 ۲۱. گلسون ديب خبر گلگاچ حبيدين
 ۲۲. براق مندینگ چيقدينگ ارض شريفدين
 ۲۳. شفاعتینگ دريغ ائتمه غريبين
 ۲۴. محشر گونى يترگين مراده بللى

- ۱۳- ع ۱، ۲، ۶، ۹، ب م، ۸، ب خ: ملك لار قيمتنگ بيلمان قبي لار. ع ۴: ملك لار قيمتنگ بلان قبي لار. ع ۷: عاشق چوخ دور جمالين كورانلار. ل ۴: ملك لار قيمتنگ بيلمز قبي لار.
 ۱۴- ع ۷: حقيقتده ذورقى صفا سورانلار.
 ۱۵- ع ۲، ۴: آرزو ايديب. ع ۳: آرزو ايتب كچمش نچه نبى لار. ع ۷: كوب ارزو لاب كچميش سنى ارنلار. ع ۹: آرزو ايديب. ل ۴: كچمش نچه نبى لار.
 ۱۶- ب م: جليل رحمت سن. ع ۹: جليل رحمتنده ثناده بللى.
 ۱۷- ع ۲، ۳، ۶، ب م، ۸، ۹، ل ۴: محبتنگ تنده يوراكده جانده. ع ۷: آدينك آشكار بولميش جمله جهانده.
 ۱۹- ع ۷: ملك رضوان آيدور جنت مكانده.
 ۲۰- ع ۸: طاها ياسين ده هم سوره ده بللى. ل ۴: طه و يس بولار سواده بللى.
 ۲۱- ع ۸: خبر يتكاج.
 ۲۲- ع ۲، ب م، ۸: منيب. ع ۳: ارض شريفدين. ع ۸: چقدى عرضو شريفدين.
 ۲۴- ع ۹، ل ۴: محشر گون.

۲۵. عقلمنی ایناتدی عشقینگ هوسی
 ۲۶. یوزجان بولسه بر گورنو شینگ فداسی
 ۲۷. مختومقلی دیور شرمنده عاصی
 ۲۸. اتاسی صحرائی آزاده بللی

- ۲۵- ۲، ب م، ۸: ع قلمی اونوتدی. ۷: صلوه آیدارین سندیک ولیکه. ب م، ۹: ع قلمنی اونوتدی عشقینگ هواسی.
 ۲۶- ۲: ب م، ۴: مونه شنک. ۷: بر نظر ایت غریب بنده حالیمغه. ۹، ب م: بر مورنشینگ بهاسی.
 ۲۷- ۱: ع مختومقلی دیر شرمنده. ۴-ده: «لار» یوق. ۷: اسمینک بر دوا دور مختومقلی غا. ۴: ل مختومقلی من من شرمنده عا صی. ۸: مختومقلی آیدار.
 ۲۸- ۱: ع صحراسی. ۳: اتاسی صحراء اراده بللی. ۴-ده: «صحرائی» سوزی یوق. ۹: اتاسی صمرائی.
 دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱. کونگل لار کوشکینده خیالینگ خانى
۲. اولاد خونکاره منگزار حکملى
۳. عاشق چكسه ناله‌نى
ياده سالور لاله‌نى
۴. یرده بشر پادشاهی خدایم نینگ خواهلانى
۵. غمزه نگ قرقچی‌سی سالسه تالانى
۶. کرپگینگ اوق قاشینگ یایدور چکملى
۷. گوزالارینگ وصفین ایتسه‌لار قانده
۸. عالم اغزی تمام جمع بولور سنده
۹. تاجان باردور بو تنده
آرزویم باردور سنده
۱۰. آدینگ رومه دوشدی آوازنگ گیتدی هنده
۱۱. لیلی سنکا کنیزک، زلیخا بولسون بنده
۱۲. باغده بتان چهره سن بلقیس باقیملى

۱- ع ۱: جانی.

۳- ع ۶: بشر پادشاه.

۵- ع ۳: سالسه نالانى. ع ۷: غمزانک قراقچی دور سالسه تالینکنى.

۶- ع ۷: حکملى.

۷- ع ۱، ۲: کوزلار کا وصفین.

۸- ع ۱، ۷، ۸، ۲: جمع اولاسنده.

۹- ع ۱، ۳: آرزوم بار سنده. ع ۷: تاجان بار دور بو تنده ارض منومده بار سنده. ل ۲: جان وار دور. ع ۸: ارض مندیم بار سنده.

۱۰- ع ۶: آدینک رومه کیدیپ دور آوازنگ هنده. ع ۸: آدینک رومه دوشدی عوضانک هنده.

۱۱- ع ۶: لیلی سنکا کنیزک زلیخا بنده باغده کلچهره لى. ع ۷، ۱، ۸: زلیخا سنکا بنده. ل ۲: زلیخا بند.

۱۲- ع ۳: بولغاری باسملی. ع ۶: بلقیس باقیملو عشق آتشی ساچنکر دور. ع ۷، ۸: باغده کل چهره سن بیلور باسملی. ل ۲: باغده کل چهره سن بلغر باسملو.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. عشقینگ آتشینى ساچیب سن دوزه
 ۱۴. جان پولاددین بولسه دوزمز بو کوزه
 ۱۵. دوقونسه دلبر گوزه
 زبان گیدار هر سوزه
 ۱۶. گورکینگ گونشی دوغسه، نه سان باردور یلدیزه
 ۱۷. آلمه زنخدانه بو گموش یوزه
 ۱۸. زلفینگ سیاه سواد کفر دور دوکملی

۱۹. همای اوتورشلی لاجین توروشلی
 ۲۰. کبوتر توپوقلی مارال گورنوشلی
 ۲۱. تازه هلال قاشلی
 مروارید دیشلی
 ۲۲. طاوس قوش زینتلی داود تاوشلی
 ۲۳. تذرو شیوهلی کاکلیک یوروشلی
 ۲۴. توغون قوش تیمارلی تارلانگ باقیملی

۱۳- ۷ع: سالوب سن توزه. ل ۲: عشقینک آشنی ساچیب.

۱۴- ۷ع: بو کو کوزه.

۱۵- ۶ع: دلبر دوقنسه کوزه. ۷ع: قونسه دلبر بو کوزه زبان کیدار هر سوزه. ۸ع: قونسه دلبر بو کوزه.

۱۶- ۱ع، ۳-۵ع: یوق. ۶ع: کورکینک کونشه دوغینه نه سان بولور یلدوزه. ۷ع، ل ۲: نه سان بولور یولدوزه.

۱۷- ۸ع: آلمه زنخدانی بو کومیش یوزه. ل ۲: آلمز زنخدانه بو کمش.

۱۸- ۶ع، ۶ع: زلفینک سیاه سوات کار دور دوکملو. ۷ع، ۸ع: زلفینک سیله صوت کار دور دوکملی. ل ۴: زلفنک سیاه سودا کار دور.

۱۹- ۳ع: همایون اوتورشلی. ل ۲: همائل اوتوشلی.

۲۰- ۶ع: مرار کورشلی. ۷ع: مرال باقشلی. ۸ع: مارال یوروشلی.

۲۱- ۳ع: تازه هلال قاشلی مروار دور دیشی. ۶ع: مروار تیشلی.

۲۲- ۴ع: طوس قوش تیمارلی طرلانک باقیملو.

۲۳- ۱ع، ۳ع: تذری شیوه لی. ۷ع: تربوزه شیوه لی. ل ۲: تذری شیوه لی.

۲۴- ۶ع: طوغون تیمارلی طرلانک باقیملی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵. باغلانیان چیقسنگ شده گلدار
 ۲۶. حُسنینگ خیالاتی عالمنی آلداری
 ۲۷. عاشق دیورای دلدار
 گورکی گونه تایی دلدار
 ۲۸. تاپر حجینگ ثوابین هر کیم بر غریب قولدار
 ۲۹. مختومقلی سن دیک گورمادی دلدار
 ۳۰. بر جانہ یارالی کونگله یاقیملی

- ۲۵- ع ۷: شده کلزار. ع ۸: شدی کلزار.
 ۲۶- ع ۶: سنینگ خیالاتی عالمی آلداری. ع ۸: عاشق آیدار دلدار.
 ۲۷- ع ۶-ده: «گورکی کونه تایی» سوزلاری یوق. ع ۷: عاشق آیدار ای دلدار.
 ۲۸- ع ۶-ده: یوق.
 ۲۹- ع ۷: مختومقلی سن دای کورمادیم دلدار. ع ۸: کورمادیم دلدار. ل ۲: کورمدی دلدار.
 ۳۰- ع ۱، ع ۳، ع ۶، ل ۱، ل ۲: بر جانہ ترالی. ع ۸: بو جانہ ترالی کونگله یقملی

۲۵۰

۱. بر کاکلیک آلدیرسه کورپه بالاسین
۲. سایرای سایرای گوزلاماین بولور می
۳. بر بلبل یترسه قزیل لاله‌سین
۴. حسرتیندین سوزلاماین بولور می
۵. کره‌سی البندین گیتسه اشگینگ
۶. دل‌مریب تورت یانه باقر اوشاغین
۷. آق مایه آلدیرسه الدین کوشگین
۸. باغ‌رین بوزوب بوزلاماین بولور می
۹. بالاسین دن‌گلایب سالور قولاغین
۱۰. دوکه دوکه گوز یاشی نینگ بولاغین
۱۱. بر جران آلدیرسه الدین اولاغین
۱۲. مالای مالای ایزلاماین بولور می

-
- ۱- ۳، ب: توره بالاسین. ع ۴: دوریه بلاسین. ت ۱، ع ۸، ل ۴: زریه بلاسین. ل ۱، ل ۲: طرفه بالاسین. ع ۹، ب: ک: ب: خ: ذریه بالاسین.
  - ۲- ت ۱: اسرای کوزلاماین بولور می. ب: خ: ایزلاماین بولور می.
  - ۵- ت ۱: کیتسه اشاکین.
  - ۶- ع ۲: یقر اوشاغین. ع ۸: باقر آشاغین. ل ۲-ده: «یانه» سوزی یوق. ل ۴: کوزلار اوشاغین.
  - ۸- ت ۱: بغرین یرتیب بوزلاماین بولور می.
  - ۹- ع ۱، ع ۲، ب: م، ت ۱، ب: ک: بالاسین دینکلار سالور قولاغین. ع ۶، ع ۸: بالاسین دینکلار سالوب قولاغین. ع ۹: بالاسنی دینکلاب. ل ۴: هر یانه سس تنکلاب سالور قولاغین.
  - ۱۰- ع ۹: توکا توکاه کوز یاشنی بولاغین.
  - ۱۱- ت ۱: آق جران. ل ۱: بر جرن آلدور الدین اولاغین.
- دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. آغساغینگ الیندین آلسنگ آغاجین
 ۱۴. یمان درده دوشسر، تاپمز علاجین
 ۱۵. بر گوجلی دوشمانه توشسه مکاجین
 ۱۶. جوجیغینی گیزلاماین بولور می
 ۱۷. ایرالیغه آدم اوغلی نیلا سین
 ۱۸. کیم قالور گورماین اجل حیلہ سین
 ۱۹. مختومقلی حیوان بیلسه بالاسین
 ۲۰. آدم اوغلی آغلاماین بولور می

۱۳- ع ۱: آلسنگ تایاغین. ت ۱: احسان نینک الیندین آلسنگ آغاجین.

۱۵- ل ۴: بر کوشلی دوشمانه توشسه محتاجین.

۱۶- ل ۴: یوزینک نینک فرده سین یرتمای بولورمی.

۱۸- ب م: کیم باقالور. ع ۸: اهل هوا سین. ل ۲: کم قالور اولماین اجل یتان سونک. ل ۴: اجل علله سین.

۲۰- ع ۳، ع ۴، ع ۶، ت ۱، ل ۲: آدم اوغلی دوزلاماین بولورمی. ع ۹: آدم بغرین دوزلاماین بولورمی. ل ۴: آدم اوغلی طوزلاماین.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. فلک سنینگ بو دولتلی گردانینگ
۲. بزینگ ساری اوریلزمی گلمزی
۳. لاشین یره سالدینگ نچه مردانینگ
۴. زمین انصاف ایلامزی دولمزی
۵. دنیا سنینگ بو گزکلی گردشینگ
۶. قزیل قاندين قرمز بولوب دور دیشینگ
۷. گچی قورت دوستلیغینه منگزایدور ایشینگ
۸. غملى شاد اولمزی، آغلان گولمزی
۹. اوراق سز اورار سن، تیغ سز کسر سن
۱۰. یومروق سز یوزار سن، یوب سز آسار سن
۱۱. ال آياق سز بر بی خبر باسر سن
۱۲. یقان باسر دورمی قایدیب قالمزی

-
- ۱- ۸ع: فلک سنینگ بو کردشلی کردانینگ. ل ۳، ت ۲: بو دولتی کردشینگ. ل ۴: دولتلی کروانینگ.
  - ۲- ۳ع: ۷ع، ۸ع، ل ۴: بزیم ساری. ت ۲: بزینگ ساری اورکورمازی.
  - ۳- بخ: لاشین سالدینگ نچه بندانینگ. ل ۴: صالدى انچه مردانینگ.
  - ۵- ب: دنیا سنینگ بو کزاکلی کرداش نک. ت ۱- ۵ع: قوشغینینگ شوندين سونکی یوق (ابیات بعدی ندارد). ل ۴: کراکلی.
  - ۶- ۴ع، ۷ع، ۹ع: قزل قاندين قرمزى بویاغدور تیشینگ. ت ۱- ۵ع: یوق. ل ۳، ت ۲: قیرمیزی اولوبدور.
  - ۷- ۸ع: منکزایر ایشینگ. ع ۹، ت ۲، ل ۳: منکزایدیشینگ. بخ: منکزار یوریشینگ. ل ۴: دوستلوغنه اوخشایور اشنگ.
  - ۸- ل ۴: آغلایان کولمزی.
  - ۹- ل ۴، بخ: اوراق سز بچارسن.
  - ۱۰- ت ۲: آشارسن.
  - ۱۱- ل ۳، ت ۲: ال آياق سز بر بی وفا یسر سن.
  - ۱۲- ۳ع: یقان باسه دورمای قایدیب قالمزی. ع ۴، ل ۳: یقان باسار دورور قایدوب قالمزی. ع ۹: باسر دورورمی. بخ: یقان باسیب یتار قیدیب قالمز می. ل ۴: یقان باسیب قایتوب تورا قالمزی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادى

۱۳. فلک اینانمزلاز اوروشسنگ سوکسنگ
 ۱۴. گورانگی گوترب قانتینگ یایسنگ
 ۱۵. اولوم ظلمین آدم بویونینه قویسنگ
 ۱۶. قورقی سنیدین سارارمزمی سولمزمی
 ۱۷. مختوم قلی هر سحر دین صباح دین
 ۱۸. خالی قالمه بو نالشلی دعادین
 ۱۹. بت پرستلار بُت دین آلسه مرادین
 ۲۰. حاجتی حقدین دیلان المزمی

- ۱۳- ۹ع: فلک بیلا اینانمزلاز اوروشسنگ. ب:خ: اینانمزلاز فلک اوروشسنگ. ل۳، ت۲: فلک اینانمزلاز اوریشی سوسنگ. ل۴:
 انانمزلاز اوروش هوا سنک.
 ۱۵- ب:خ: اولومنک ظلمنی. ل۴: اولومنک ظلمین بویوننده قویسانک.
 ۱۶- ت۲: ساریبان سولمز. ل۳: سارغاری بان.
 ۱۷- ب:خ: صفا دین.
 ۱۸- ۳ع، ۴ع: ب:خ: بو نالشیدین. ع۷: خالی قالمانک بو نالش دین دعا دین. ل۴: خالی قویمه بونلش دین.
 ۱۹- ل۴: فوط پرستلار فوطدین آلسه مرادین.
 ۲۰- ل۴: تلایان.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. یختی سالور گیدار ظلمات تونینده
۲. منینگ صاحب جمالیمنی گوردینگمی
۳. بهار ایامینده هیهات گونینده
۴. منینگ صاحب جمالیمنی گوردینگمی
۵. عنقاصت توروبحق دیب قالفان قوش
۶. گیجهسی دیری دور گوندیزی بیهوش
۷. نوائی ژندهلی اگنی خرقةپوش
۸. منینگ صاحب جمالیمنی گوردینگمی
۹. قان ایدیدور فلک باغریم فراقده
۱۰. من مدام گزارین یار دیب سوراغده
۱۱. کعبه طرفنده شام و عراقده
۱۲. منینگ صاحب جمالیمنی گوردینگمی

۱-ع: تونینه.

۲-ع: ۲، ۴، ب، ۲، ۳: منم صاحب. ۹: جمالیمدین.

۳-ع: ۴-ده: یوق.

۴-ع: ۲، ب، ۸، ۲، ۳: منم صاحب. ۴-ده: یوق. ۹: جمالیمدین.

۵-ع: ۳، ۲: عنقا صفات هو دیب آسمان اوچان قوش.

۶-ع: ۷: کوندیزلار.

۷-ع: ۹: انکنی خرقة. ۳: نوائی ژنده لی.

۸-ع: ۲، ۴، ب، ۸، ۲، ۳: منم صاحب. ۹: جمالیمدین.

۱۰-ع: ۴-ده: «من» سوزی یوق: المدام. ۷: المدام کیزار من سوراغده. ۸: المدام کزار من یار تیب سوراغده. ۹، ۲:

من مدام کزار من یار دیب سوراغده.

۱۱-ع: ۷، ۹، ۲، ۳، ۴: شامده عرقده.

۱۲-ع: ۲، ۴، ب، ۸، ۲، ۳: منم صاحب. ۹: جمالیمدین.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. رومده قبقاقده چین ده ماچین ده
 ۱۴. ظمائیل اورونینده عرشینگ ایچنده
 ۱۵. اقلیم دگره سینده عالم بورجینده
 ۱۶. منینگ صاحب جمالیمنی گوردینگمی
 ۱۷. عاشق لار راهینده قلمز دورینده
 ۱۸. قبه الاسلامده جیحون بحرینده
 ۱۹. سدره صحراسینده عیسی شهرینده
 ۲۰. منینگ صاحب جمالیمنی گوردینگمی
 ۲۱. حضرت علی ایتگاچ عالمه دعوی
 ۲۲. قافدین قافه دوشدی حضر تینگ چاوی
 ۲۳. یا اقلیم ایهسی احمد یسوی
 ۲۴. منینگ صاحب جمالیمنی گوردینگمی

- ۱۳- ت ۲، ل ۳، ج ۴: خرمده قبقاقده چین ما چین ده. ع ۱، ع ۳، ع ۷، ع ۴: خرمده قبقاقده. ع ۲: خرمده قتیده. ع ۸: حرامده قبقاقده. ب م: هرمده قبقاقده. ع ۹: حریمده قبقاقده.
 ۱۴- ع ۷: ظلما ظمائیل. ل ۴: ظلمائیل اورنوده.
 ۱۵- ع ۱: قیلام دکره سنده. ع ۸: قلم دکره سنده دریا بورجنده.
 ۱۶- ع ۲، ع ۴، ب م، ع ۸، ت ۲، ل ۳: منم صاحب. ع ۹: جمالیمدین.
 ۱۷- ع ۲: عاشقلار دهنده. ع ۹: عاشقلاره هنده قیلزم بورچنده. ع ۱، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ت ۲، ل ۳، ج ۴: عاشقلار آهنده.
 ۱۸- ع ۴: قبه السلام. ع ۱، ع ۲، ع ۷، ب م، ع ۸، ت ۲، ل ۳: قطبه الاسلامده.
 ۱۹- ع ۸: سودا سحراسنده عیسی شهرینده.
 ۲۰- ع ۲، ع ۴، ب م، ع ۸، ت ۲، ل ۳: منم صاحب. ع ۹: جمالیمدین.
 ۲۱- ت ۲: عالمی دعوی. ل ۴: عالمه دعوائی.
 ۲۲- ع ۲: قافه کیتدی. ب م: قافدین قافه یاتدی حضر تینگ چاوی.
 ۲۴- ع ۲، ع ۴، ب م، ع ۸، ت ۲، ل ۳: منم صاحب. ع ۹: جمالیمدین.

۲۵. مسکن توتمیش قره داغینگ بورونینده
 ۲۶. علی نینگ ملکینده عیسی اورونینده
 ۲۷. یرینگ آرقه سینده گوگینگ قرنینده
 ۲۸. منینگ صاحب جمالیم نی گوردینگمی
 ۲۹. مختوم قلی چکر یارینگ غمی نی
 ۳۰. آختاریب تابمادیم روی زمینی
 ۳۱. یا آدی جبرائیل حقینگ امینی
 ۳۲. منینگ صاحب جمالیم نی گوردینگمی

۲۵- ع ۱، ۷، ب، م، ۸، ۹، ت ۲، ۳، ل ۴-ده: یوق.

۲۶- ع ۱، ۷، ب، م، ۸، ۹، ت ۲، ۳، ل ۴-ده: یوق.

۲۷- ع ۱، ۷، ب، م، ۸، ۹، ت ۲، ۳، ل ۴-ده: یوق.

۲۸- ع ۱، ۷، ب، م، ۸، ۹، ت ۲، ۳، ل ۴-ده: یوق.

۳۰- ع ۲، ۳، ۴، ۷، ب، م، ۸، ۹، ت ۲، ۳: کزيب تابه بيلمز.

۳۱- ع ۳، ۴، ۷، ب، م، ۸، ۹، ت ۲، ۳: یا آدم جبرائیل تنکری امینی. ت ۲، ل ۴: تنکری.

۳۲- ع ۲، ۴، ب، م، ۸، ت ۲، ۳: منم صاحب. ع ۹: جمالیمدین.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵۳

۱. زبانیه ملک لار
۲. قول لارینده گرز دالمی
۳. اسلاگان راه راستنی
۴. گونی لیک بر طرز دالمی
۵. بیلمز گچر احمق لیق
۶. قیغی غصه چکمکلیک
۷. گوزده یاشین دوکماک لیک
۸. قادر حقه عرض دالمی
۹. امیدین اوزماسون دیب
۱۰. بیهوده گزماسون دیب
۱۱. مؤمن لار آزماسون دیب
۱۲. شریعت بر مرز دالمی

-
- ۱- ۶: آدم اوغلی امانتنک. ل ۴: زبانی ملکلرنک.
  - ۲- ۶: بو جان تنده قرض دالمی. ل ۴: قولنده کرزی داکولمی.
  - ۳- ۲: ۷، ل ۱، بخ، ت ۲: سکز عرشی کوترن. ع ۳، ل ۲: سکز عرشی کوتارکن. ع ۴، ۶: سکز عرشی کوک کوتاران. ل ۴: آیت کیل راهی راستین.
  - ۴- ۲: ۷، ل ۱، بخ، ت ۲، ل ۲: لاله ورز دالمی. ع ۳: لاله اوزی دالمی.
  - ۵- ۲: کیجا کیدار احمالیق.
  - ۷- ۴: کوزده یاشی.
  - ۱۲- ۳: شریعت. ل ۴- ۴: ده: «بر مرز» سوزلاری یوق.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. ایتماگین خیانتی
 ۱۴. یوتماغین دیانتی
 ۱۵. تانگری نینگ امانتی
 ۱۶. تیمزده قرض دالمی

۱۷. مختوم قلی غوغامز
 ۱۸. باشدین آشر سودامز
 ۱۹. قیامت گون گواه مز
 ۲۰. سنت بیلان فرض دالمی

۱۳- ع ۴-ده، یوق. ت ۲: خیانت نی.

۱۴- ع ۴-ده، یوق. ت ۲: دیانت نی.

۱۵- ع ۴-ده، یوق. ت ۲: امانت نی.

۱۶- ع ۲، ۳، ۴، ۶، ۷، ب خ، ت ۲، ل ۲، ل ۴: جان تنکده قرض دالمی. ل ۱: جانینکده قرض دالمی.

۱۷- ع ۴، ۶: سودامز. ل ۲: آشه.

۱۸- ع ۳، ۴: آشه. ع ۴: آشر غوغامز. ع ۶: باشدین آشدی غوغامز. ل ۴: آشه ساودامز.

۲۰- ت ۲: سنت برله. ل ۲: بیله.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. عمره اعتبار يوق جانہ دوريم يوق
۲. آخرت اسبابين شايلاماين مي
۳. بنده من بارارغه آيري يريم يوق
۴. ديلاگيم اوزيندين ايلاماين مي
۵. يارانلار يتماک يوق سبحان سرينه
۶. آچسه يوليم يتسم دوست اثرينه
۷. رياضتني يوکلاب نفسيم شترينه
۸. اخلاصيم اينداريب باغلاماين مي
۹. يوقليغه يانديريب منليگنگ ساغين
۱۰. اشکيم دين سوارسام نيست ليگنگ باغين
۱۱. عجب و ريا کبر و حسد متاعين
۱۲. بو يول راهزن لاره پايلاماين مي

-
- ۴- ب م: استاکيم اوزينکدين ايلاماين مي. ع ۲، ع ۹: استاکوم. ع ۴: استاکيم.
  - ۶- ع ۸: آچه لار يوليمي يتسام دردينه.
  - ۷- ع ۴: رياضت باريني. ع ۹: رياضت باريني تفسام شترينه.
  - ۸- ع ۲، ع ۴، ع ۹: اخلاصه ايتديريب هيلاماين مو. ع ۸: اخلاصه ايتدوريب حيداماينمي.
  - ۹- ع ۴: يوق ليغه. ع ۸-ده: بوزوق (ناخوانا). ع ۹: يوقليغه يانديريب منلنکا صاغين. ع ۲: يوقليقه يانديريب منليککا ساغين.
  - ۱۰- ع ۴، ب م: نست ليکنک باغين. ع ۴-ده: بوزوق (ناخوانا). ع ۹: نيست ليک باغين.
  - ۱۱- ع ۸-ده: يوق. ع ۹: کبر و جسد.
  - ۱۲- ب م: بو يولده هنرلاريم فايلاماين مو. ع ۸: يوق.

۱۳. آب توفیق یودیب جسدیم ناوین
 ۱۴. همت بیلان اوتسام عبادت زاوین
 ۱۵. روحیم قوشین بسلاب نفسیمینگ آوین
 ۱۶. فکر بیشه سینده اولاماین می
۱۷. مختوم قلی نه بار ایچماک ایماکدین
 ۱۸. جان جسدین کیدار، ات هم سومکدین
 ۱۹. گوز گوراردین قالور، تل هم دیماکدین
 ۲۰. تیلیم دپرانرکن سویلاماین می

۱۳-۴ع، ۸ع، ۹ع: آب توفیق یویب.

۱۴-۹ع: بیله.

۱۵-بم: نفسمنک آطن.

۱۶-۹ع، ۴ع: فکر پشه سندین.

۱۷-۲ع: ایمکده.

۱۸-بم، ۸ع: جان جستدین کیدار. ۹ع: سوکاکدین. ۲ع، ۴ع: جسد اتدین کیدار ات هم سومکدین.

۲۰-۴ع-ده: «تیلیم» سوزی یوق. بم: تیل تر فانورایکان. ۸ع: تیلیم دفراندیکچه سویلاماین می.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵۵

۱. ای یارانلار مسلمانلار
۲. ایکی دنیانینگ سلطانی
۳. روز ازلده یاراتدی
۴. حق رسول جسدی جانی
۵. یرده موسی نینگ طوریندین
۶. گوکده بهشتینگ حوریندین
۷. یاراتدی رسول نوریندین
۸. آی گونی یری آسمانی
۹. آرزو ایلاب گل رخسارینگ
۱۰. گزیدیم داغینده ابرارینگ
۱۱. سوراغین سالیب یارینگ
۱۲. گشت ایتدی کونگلیم دنیانی

۳-۱: اوزی ازلده یراتدی.

۴-۳-ده: «حق» سوزی یوق. ع ۴: رسول جسدیده جانی. ع ۸، ۹: جسدینده جانی. ل ۴: رسول جسد جانی.

۵-۹: یرده موسی نینگ ظهوریندین. ل ۴: طورنده.

۶-۴: خورینده.

۷-۴: رسولینگ نوریندین. ل ۴: نورینده.

۸-۲: آی کونی آسمانی. ع ۸: آی کونی زمین آسمانی. ل ۴: آی کونی یری یراتدی.

۹-۳: رخسارین. ع ۴: کلی. ع ۹: آرزولاب کل رخسارینگ. ل ۴: آرزولاب کل رخسارین.

۱۰-۳: داغینده ابرارینگ. ل ۴: داغنده ابرارینگ.

۱۱-۶: سالیب من یارینگ. ع ۸: سوراغین سالیب یارینگ. ع ۹، ل ۴: سوراغنی سالیب یارینگ.

۱۲-۴: کشت ایت کونکلوم دونیانی. ل ۴-ده: «ایتدی» سوزی یوق.

۱۳. عقلم حيران بولوب چاشدیم
 ۱۴. آخری بر آره ساتاشدیم
 ۱۵. آلمیش آلتی داغدين آشدیم
 ۱۶. گچدیم اون ایکی دریانی
۱۷. مختوم قلی بی قرار سن
 ۱۸. بو نه اوتدور سن یانر سن
 ۱۹. بارچه ذاتدین بکنار سن
 ۲۰. بیلمر سن سود و زیانی

۱۳- ل ۴: بولدی چاشدیم.

۱۸- ل ۴: بو نه اوتدور نه یانارسن.

۱۹- ع ۸، ع ۹: بی کنارسن. ل ۴: برکنار سن.

۲۰- ع ۸: بیلمز.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵۶

۱. بلند داغلارینگ باشینده
۲. بولوت اوینار سیل بیلانی
۳. قوچ یگیده توی دور بایرام
۴. هر ایش گلسه ایل بیلانی
۵. تل بیلانلار گونگ بولوبدور
۶. آلتون گموش زنگ بولوبدور
۷. پشه قچان دنگ بولوبدور
۸. اوغراشنده فیل بیلانی
۹. اوتلاغه قاچر بوزاولار
۱۰. اونگین باشلار یخشی گولار
۱۱. تانیلار خاصه بدولار
۱۲. کهنه یرتیک جول بیلانی
۱۳. حرام ایشدین قاچر پیرلار
۱۴. تلکی سارقیدیندین شیرلار
۱۵. قوسدیرمانی بولمز دیورلار
۱۶. قایماق ایسنگ قل بیلانی
۱۷. حق بندهسی حقه چوقر
۱۸. یمان اوز فعلیندین تاپر
۱۹. مختومقلی عیبین یاپر
۲۰. آش قلجی تل بیلانی

۲۰- بخ: تیل بیلانی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. بأش ایشینگ بر جای ایت مسلمان بولسنگ
۲. یوروگین محمدینگ یولی بیلانی
۳. یوز یگریمی تور ت منگ پیغمبر گچدی
۴. هر قایسی بر امت سانی بیلانی
۵. رضوانلار گیدارلار قاپی کوشکینه
۶. گیجه لار یختلور گوهر ایشقینه
۷. علی حاتم باشلار جنت ایشیگینه
۸. جومردلار گچرلار نانی بیلانی

-
- ۱-۲، ع ۳، ۹، ت ۲، ل ۳: بیش شرطی بیان قیل. ع ۴، ب م: باش شرط بیان قیل. ت ۱: بش ایشی بیان ییل مسلمان. ب خ: باش ایشی. ل ۴: ایشینگ بیان قیل.
  - ۲-۲: یورسنگ محمدینک یولی بیلانی. ع ۳: یورسنگ. ع ۴، ب م: یورسنگ محمد دینی بیلانی. ب خ: یوری محمدینک یولی بیلانی. ت ۲، ل ۳: یورکین محمد دینی بیلانی.
  - ۳-۴: پیغمبر کلور. ع ۴: پیغمبر اوتدی. ت ۲: یوز یکر مه.
  - ۴-۲، ع ۳، ۴، ب م، ۹: هر بیری. ب خ: هر بری امت نینک سانی بیلانی.
  - ۵-۲، ع ۹: ارضوانلار کیدار قیغی کشکنه. ع ۴: ارضوان لار کدر قعی کشکی نه. ب م: ارغوانلار کیدار قیغو کشکینه. ت ۱: رضوانی لار کیدار قافو کشکینه. ت ۲: رضوانی لار کیدار قایغو کوشکینه. ل ۴: ارضوآیلار کیدار قافو کیشینه.
  - ۶-ت ۱: صدفلار یانبار کوهر اشقنه. ل ۴: کچه لار یغلور کوهر ایشیغنه.
  - ۷-ع ۶: باشلاب.
  - ۸-ت ۱: کیچرلار جومردلار نانی بیلانی. ت ۲: کچار نانی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۹. حور قیزلارنى صف صف قوروب گوزايديب
 ۱۰. سايلاب آلور بربرينى حظ ايديب
 ۱۱. براق اطين چهار طرفه خيزلايديب
 ۱۲. شهيدلار گچرلار قانى بيلانى
 ۱۳. روزه همدمينگ دور نمازينگ چراغ
 ۱۴. زكوه حسابينگدور ايمانينگ ياراغ
 ۱۵. مونده بر آط برسنگ محشرده براق
 ۱۶. چكرلار قزبلدين زينى بيلانى
 ۱۷. مختوم قلى مستان عشق جامين ايچر
 ۱۸. كيم حساب اليندين قوتوليب قاچر
 ۱۹. صراط كوپرى سيندين سلامت گچر
 ۲۰. حقه قولليق ايدان جاني بيلانى

- ۹-۲، ۳، ۴، ۶، ۹: صف صف قوريب حور قيزلارنى كوزلايديب. ت ۱: حور قيزلارى صف صف دورار كوزلايديب.
 ل ۴: حور قيزلارنى صف صف ايدار كوزلايديب. ب: صف صف قوريب حور قيزلارنى كوز ايتب. ل ۳، ت ۲: صف صف توروب
 حور قيزلارى كوزلايديب.
 ۱۰-۲: سيلار آلور هر يريندين هزل ايديب. ع ۳: سايلاب آليب. ع ۴: بير يريندين هزلايوب. ع ۶: هر برسین سايلاب
 الغين هزلايديب. ب: هر يريندين هزل ايديب. ع ۹: سايلار آلور هر يريندين هزل ايديب. ل ۴: سايلاب آلور هر برينى هزىل
 ايتب. ب: هر برين. ل ۳، ت ۲: سيراب اولور هر يريندين هزل ايتب.
 ۱۱-۴: براغ آطى. ع ۶، ب: چهار طرفه براق اطين حزللايديب.
 ۱۲-۳: نانى بيلانى.
 ۱۳-۳: نمازينك براغ. ع ۶: روزام همدم نمازيم چراغ. ع ۹: روزانك همدمينك دور. ل ۴: روزه نك همدمينك دور.
 ۱۴-۳: ايمانينك براغ. ع ۶: زكواتيم حسابدور ايمانيم براغ. ع ۹: حسابنكدين. ت ۲: ايمانينك براغ. ل ۴: زكاتنك
 حسابدور.
 ۱۵-۲: بر كون بر آط برسنگ محشر كون براغ. ع ۱: مونده آط برسنگ. ع ۴: بو كون بر آط برسنگ محشر كون براغ.
 ت ۲: بر كون بر آط برسنگ محشر كون براغ.
 ۱۶-۲، ۴: قيزللى زينى بيلانى. ب، ت ۱: قزبلدين چكارلار ذينى بيلانى. ت ۲، ل ۳: چكارلار قيزللى زينى بيلانى.
 ۱۷-۱: حق جامين. ع ۴: مخدوم قلى استان عشق. ل ۴: مختوم قلى مستان حق جامين اچان.
 ۱۸-۲، ۳، ۴: كم حساب الندين قوتلور قچر. ع ۴-۵: يوق. ع ۶: كيمي حساب الندين قوتلور قچار. ب: كم اجل
 ايکين دين قوتلور قچار. ب: كم حساب الندين قوتلور قچار. ل ۴: كم حساب آلديندين قوتلور قچان.
 ۱۹-۴: سلامت كچان.

۱. رسول دامادی دور، اوزار صلانینگ دور
۲. یا امام علی غه باغیشلا بزنی
۳. چشم چراغیم دور، نور عینیم دور
۴. یا امام حسنه باغیشلا بزنی
۵. یالان دنیا کیمه بردی وفانی
۶. آخرتده آنلار سورار صفانی
۷. شمر ایله اول یزید بردی جفانی
۸. یا امام حسینه باغیشلا بزنی
۹. نصر سیار مروان حکم دورینده
۱۰. اماملار قالدیلار جفا جورینده
۱۱. بر چاهه آتدیلار دمشق شهینده
۱۲. زین العابدینه باغیشلا بزنی

-
- ۱-بم: رسول داماندور.
  - ۲-ع ۹: بزنی. ل ۴: حضرت امام علیه.
  - ۴-ع ۹: بزنی.
  - ۶-ع ۷، ۸: آخرینده.
  - ۷-ع ۱: ایله یزید. ع ۷: شمريک ایلا اول یزید بردی جفانی. ل ۴: شمريک ایله یزید بردی جفانی.
  - ۸-ع ۹: بزنی.
  - ۹-ع ۲، ۶، ۷، ۹: ناصر سیار. ع ۹: ناصر مردان سیيا حکم دورینده. ل ۴: ناصر سیار.
  - ۱۰-ل ۴: جفا جبرینده.
  - ۱۱-ع ۶، ۸: چاهه آتدیلار دمشق شهینده (»بر« سوزی یوق). ع ۷-ده »بر« سوزی یوق: چاهه اندیردیلار دمشق شهینده. ع ۹: چاهه آتدیلار دیمشق شهینده.
  - ۱۲-ع ۶: زین العابدین. ل ۴: زین العابدین جانه. ع ۹: بزنی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. فاطمه زهرا دور آښنگ اناسی
 ۱۴. ذاتینده بر ذره یوق دور گناهسی
 ۱۵. همایون داغیدور آخر بناسی
 ۱۶. محمد باقره باغیشلا بزنی
۱۷. کمالی فلکدین آشیب دور عرشدین
 ۱۸. باشه قویدی جدی گیدیگی تاجدین
 ۱۹. اوچ کرامت بیله قالدی حجاجدین
 ۲۰. یا امام جعفره باغیشلا بزنی
۲۱. کیم بیلور ایشینگده نچوگسه سر بار
 ۲۲. عقل آنگا یتوشمز قدر تلی جبار
 ۲۳. دوشمانینگه دوستینگ ایتدینگ گرفتار
 ۲۴. یا موسی کاظمه باغیشلا بزنی
۲۵. دنگ دوشلار یانینده بر بی کمالم
 ۲۶. عاشقم مجنونم شکسته حالم
 ۲۷. سیننه خراسان زوار عالم
 ۲۸. یا امام رضایه باغیشلا بزنی

۱۳-۴ ل: فاطمه الزهرا دور.

۱۴-۴ ل: ذاتنده یوقدور بر ذره کناسی.

۱۵-۴ ل: همایون داغدور آخر بنا سی.

۱۶-۹ ع: بزنی. ل: محمد باقره.

۱۷-ب م: کمانی فلک دین. ع: ۸: کمانی فلک ده. ل: ۴: کمالی فلک دین آجیدور.

۱۸-۴ ل: باشه قویدی حزیره کیدیگی تاجدین.

۱۹-۴ ل، ۹ ع: کرامت ایله.

۲۰-۹ ع: بزنی.

۲۱-۶ ع: نچو کسی. ع: ۷: نچوک سر بار. ل: ۴: ایشنکدین نچو کسی.

۲۴-۶ ع: موسه کاظم باغشلا بزنی. ع: ۹: بزنی. ب: خ: یا موسی کاظمه.

۲۵-۴ ل: بر بی کماله.

۲۷-۱ ع، ب: خ: سیننه آشفته زوار عالم. ع: ۶: زواره. ب: م: دوار عالم. ل: ۴: سیننه آشفته هواره عالم.

۲۸-۸ ع: امام رضا باغشلا. ع: ۹: بزنی.

۲۹. اماملار عشقینده منگا برگین جام
 ۳۰. آچاین زبانییم اوقویاین کلام
 ۳۱. الهی بحق خاتمه کلام
 ۳۲. محمد تقیه باغیشلا بزنی
 ۳۳. دنیاده چکدیلا یوز دردی داغی
 ۳۴. محشر گون منرلار سایلاب براغی
 ۳۵. حقیقت یولی نینگ شب چراغی
 ۳۶. اول امام نقیه باغیشلا بزنی
 ۳۷. یاقین کونگل بیلان مشتاقم بنده
 ۳۸. یادینگز ایلارم تا بارم زنده
 ۳۹. آدی گوندین مشهور اولمیش جهانده
 ۴۰. یا امام عسکره باغیشلا بزنی

- ۳۰-ع ۲، ۶، ۷: آچاین زبانی. ل ۴: آچایم زبانی اوقویام کلام.
 ۳۱-ع ۷-ده: «بحق الهی» سوزلاری یرتقیق. ل ۴: فاطمه کلام. ع ۱، ۲، ۴، ب م، ۸، ۹: بخ: الهی فاطمه قیام.
 ۳۲-ع ۹: بزنی.
 ۳۳-ع ۷-ده: «دنیاده چکد» سوزلاری یرتقیق. یوز درده داغی. ل ۴: دنیاده یوز تورلی درد ایله داغی.
 ۳۴-ع ۹: مندیرلار.
 ۳۵-ع ۷-ده: «حقیقت یولی» سوزلاری یرتقیق. ل ۴: شمسی چراغی.
 ۳۶-ع ۲، ۶، ب م، ۸، ۹: بخ، ل ۴: علی التقیه بغشلا بزنی. ع ۷: علی التقیه. ل ۴، ۹: بزنی.
 ۳۸-ع ۲، ۷، ۹: تا وارم زنده. ع ۶: یادینکز ایلارم تا ورم زنده. ل ۴: تا جان بارتنده.
 ۲۹-ع ۲: آدی کونده مشهور اویمیش عالمده. ل ۴: اول کوندان مشهور. ع ۶: اولمیش عالمده. ع ۷-ده: «آدی کوندین»
 سوزلاری یرتقیق: اولمیش عالمده. ب م: مشهور اولمیش کونده عالمده. ع ۸: آدی کونده مشهور اولمیش عالمده. ع ۹: آدی
 کونده مشهور.
 ۴۰-ع ۲: امام عسکره بغشلا بزنی. ع ۹: امام عسکره باغشلا بزنی. ل ۴: بزنی.

دیوان مختومقلی فراغی.....منتن انتقادى

۴۱. قاف داغیندین یول اچیلسه بأوجه
 ۴۲. دنیا یوزی دولور ظلم ایله گوجه
 ۴۳. زمان آخرینده گلور خروجه
 ۴۴. یا صاحب زمانه باغیشلا بزنی
۴۵. مختومقلی آیدار من خاک پایم
 ۴۶. اماملار یولینده هم جان فدایم
 ۴۷. کمینه بنده ام کلب گدایم
 ۴۸. یا عباس علی یه باغیشلا بزنی

۴۱-ع ۷-ده: «قاف داغیندین» سوزلاری یرتقیق.

۴۲-بم: جهان یوزی تولور.

۴۴-ل ۴: بزنی.

۴۵-ل ۴: مختومقلی دیر.

۴۶-ع ۱، ۷، ۸، ۸، بخ: یولنده جانی فدایم.

۴۷-ع ۲: بنده من کلب. بم: کلیب کدایم. ل ۴: بنده یم.

۴۸-ع ۹، ل ۴: بزنی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. بر عشق لی سو ایتدینگ، اول آتاده بزنی
۲. صورت ایلاب جان بردینگ، سونگره اناده بزنی
۳. خوشوقت ایلاب گز دیر دینگ، دارالفناده بزنی
۴. هر ایشه مایل ایتدینگ، نفس و هوی ده بزنی
۵. کیم ییلور که نیلار سن، دارالبقاده بزنی
۶. گاه دنیا طلب ایلاب، هم یورتار من یلار من
۷. گاه یغلاب اوز حالیمه، گاه خوش اولوب گولار من
۸. من بر عاجز بنده من، سنگا عرضیم قیلور من
۹. خدایا قیلمه رسوا، کرمینگدین دیلار من
۱۰. بو دنیا هم او دنیا، قویمه او یاده بزنی

۱-ع ۱، ۶-ع ۶: بخ: بر عشق سو ایلا دینک. ل ۴: بر عشق لی سو ایلا دینک.

۲-ع ۶-ده: یوق.

۳-ع ۶: خوش ایلاب.

۴-ع ۴: هر اشیا. ل ۴: نفس هواده.

۵-ع ۶: نیلا سین، دور بقاده.

۶-ع ۱: نیلار من. ع ۴: هم یورتار یلار من.

۷-ل ۴: کاه یغلاب اوز حالیمه، گاه شادخلان بکزر من. ع ۱، ۲، ۶، ۳: گاه شوخ اولوب. بخ، ع ۳: گاه شوخ ایلاب کولار من.

۸-ع ۶-ده: «بر» سوزی یوق. : عرضیم سنکا قیلار من.

۹-ل ۴: خدایم قیلمه رسوا.

۱۰-ع ۱، ۲، ۳، ۶، ۳: بخ: بو دنیا قیامت. ع ۴: بو دنیا قیامت. ل ۴: اویاتغه قویمه بزنی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۱. عاصی بولوب یورور سن ، کوب گوله گوله بو دم
 ۱۲. عذاب چکر یاتور سن ، یرینگ آستینده بی دم
 ۱۳. یغلاب یکه قالسنگ، کیم سنکا اولاهمدم
 ۱۴. یر سنکا آیدار مونی، اشیت ای غافل آدم
 ۱۵. قویمز لار خوش گزماگه، یالان دنیا ده بزنی
 ۱۶. توتسه لار قیل کوپریده ، تورماسه آنده وایا
 ۱۷. سوراغ بولسه شول یرده، «یسر لنا حساباً»
 ۱۸. مؤمنه خوش وعده دور، «و سقا هم شراباً»
 ۱۹. آیدار اول گون کافرلار، «یا لیتنی تراباً»
 ۲۰. یا رب اول گون لطف ایلاب ، آتماغین اوده بزنی
 ۲۱. حقیقتینگ یول لارین، رهبر سز گزماک اولمز
 ۲۲. جمال اسلاگان عاشق، گورماین قزماق اولمز
 ۲۳. عاشق لیغینگ بلاسین، چکمایین سزماق اولمز
 ۲۴. وصاله دویماق اولمز، هجرانه دوزماک اولمز
 ۲۵. اور تامه عشق اودینه، موندین زیاده بزنی

۱۱- ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ب خ: عاصی بولوب یو کورسن. ل ۴: یو کورور سن. ع ۱: شکر ایتمز سن بو دم.

۱۲- ع ۳، ب خ، ل ۴: عذاب چکیب. ع ۳: بو دم. ل ۴: بادم.

۱۳- ع ۴: یغلابور یکه قالسنگ، کم بوله سنکا همدم. ع ۶: یغلابور. ب م: یغلابو بو دم قالسنگ. ل ۴: کیم اوله سنکا همدم.

۱۴- ع ۴: بر سنکا. ل ۴: یر سنکا ایلار مونی.

۱۶- ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶: اول کوفریده. ب خ: توتسه لار بیل کوفریده. ع ۳، ع ۴، ب م: دورمسه آنده واین. ع ۶: آنده دابا. ب خ: دورمسه آنده دابن. ل ۴: آنده تایان.

۱۷- ع ۲، ع ۴، ع ۶، ب م: سورلان وقتده خیر شر. ع ۳: سورلان خیروشر. ب خ: سوراغ بولسه شول حالده. ل ۴: سوئال سول حالده. ع ۴: سیراً لنا حساباً. ل ۴: یسر لنا حسناً.

۱۸- ل ۴: مومن لار خوشوعده دور و سقا هم شراباً.

۱۹- ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب م: دیسه اول وقت. ب خ: آیدار اولوقت کافرلار. ل ۴: آیتور اول وقتده کافرلار.

۲۰- ب خ: لطف ایله. ل ۴: اول وقت ده لطف ایتوب.

۲۱- ع ۱: یولینی. ل ۴: هنر سز کزماک اولمز.

۲۲- ع ۶: استاین. ب خ: جمال استان عاشقه. ل ۴: استیان. ل ۴: کورمیان.

۲۳- ل ۴: عاشقلفنیک لاسنی، چکمیان.

۲۵- ب خ: موندین بو یانه بزنی

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۶. گل کونگل صبر ایلاگین، مونچاقلی اوده دوشمه
 ۲۷. آزبیلیب کوب سوز لایب، غمینگ چشمه سین ایچمه
 ۲۸. بی تاب اولوب دوکر من، گوز یاشیم چشمه چشمه
 ۲۹. بر و بار قاریشمه، یخشی یمان ایشیمه
 ۳۰. گناهیم گذشت ایلاب، یتر مراده بزنی
۳۱. مختومقلی بی نوا، بیچاره عندلیبی
 ۳۲. بر پارچه غم دوران، بولمیش آنینگ نصیبی
 ۳۳. یغلسه قیلمز چاره، آنکا دهرینگ طبیبی
 ۳۴. هر مجلس ده صحبتده، یاد ایدینگ بو غریبی
 ۳۵. ای یارانلار شاد ایلانگ، خیر و دعاده بزنی

- ۲۶- ل ۴: صبر ایله. ع ۱، بخ: مونچلی. ع ۲، ع ۳: مونچلی. ع ۴: مونچه سن اوده دوشمه. ل ۴: مونچه اوطلاره دوشمه.
 ۲۷- ع ۳: کوب سویلاب. ل ۴: کوب سویلامه. ع ۱، ع ۲، ع ۶، بخ: ل ۴: غم چشمه سنی ایشمه. ع ۳: غم چشمه سنی آشمه.
 ع ۴: غم چشمه سینه آشمه.
 ۲۸- ل ۴: توکار سن، کوز یاشین.
 ۲۹- ع ۲، ع ۴: بیرو بار قالمه. ع ۳: یا بیر بار قاشمه. ع ۶-ده: یوق. ل ۴: یا خری بار قاشمه.
 ۳۱- ل ۴: متومقلی بی نوا سن.
 ۳۲- ع ۴، ب: دوران. ل ۴: بر فارچه غملی دوران.
 ۳۳- ل ۴: دهر دنیا طبیبی.
 ۳۴- ل ۴: هر مجلس هر صحبتده. ع ۲: یاد ایتسنگ. ع ۳: یاد ایتب. ع ۶: یاد ایدینگ. ب: یاد ایدینگ.
 ۳۵- ع ۱: ای یارانلار یاد ایدینگ. ع ۶: ای یارانلار یاد ایلانگ. بخ: شاد ایدینگ. ل ۴: شاد ایدینگ، خیر دعاده بزنی.
 دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۶۰

۱. یا حبیب، حق رسولی سن
۲. چین جاندين سومیشام سنی
۳. درویش لار قدر گیجه سین
۴. سوان دیک سومیشام سنی
۵. ایلاب سیر سیرانی
۶. گشت ایتسام کل ایرانی
۷. مثل ابراهیم سارانی
۸. سوان دیک سومیشام سنی
۹. یعقوب یورت ایتدی کنعانی
۱۰. اوغلی دور مصر سلطانی
۱۱. یعنی یوسف زلیخانی
۱۲. سوان دیک سومیشام سنی

-
- ۱- ۴: یا حبیبه حق رسول من. ب م، ل ۳: حق رسول سن. ل ۴: یا حبیبیم چین رسول سن.
  - ۲- ۱، ۲، ل ۳: جان بيله سومیشام سنی. ب م: چون جاندين. ب خ-ده: «سنی» سوزی یوق.
  - ۴- ۴: ساوان تک.
  - ۵- ۴: ایلاب بو سیر سیرانی. ع ۸: ایلاسام سیر سیرانی. ب خ: ایلاب سیل صحرانی.
  - ۶- ۷: کشت ایتدی کونکلم ایرانی. ت ۲: کشف ایتسام کل ایرانی.
  - ۷- ۲: ابراهیم زهرانی. ل ۳، ت ۲: مثل اولظاهر زهره نی.
  - ۸- ۴: ساوان تک.
  - ۹- ب م: یعقوب ایتدی یورت کنعانی.
  - ۱۰- ۲، ب خ: اوغلی مصرینک سلطانی. ل ۴: یوسف دور مصرینک سلطانی.
  - ۱۱- ۴: مثل یوسف زلیخانی.
  - ۱۲- ۴: ساوان تک.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۳. یالانچی نی توتدی آدی
 ۱۴. آنلار هم عشق بنیادی
 ۱۵. مجنون لیلی پریزادی
 ۱۶. سوان دیک سومیشام سنی
۱۷. دیلدی داغلارینگ بایرینی
 ۱۸. تاپمدی بر برینی
 ۱۹. عاشق فرهاد اول شیرینی
 ۲۰. سوان دیک سومیشام سنی
۲۱. آلدی منی دنیا مالی
 ۲۲. بولمادی عشقیم کمالی
 ۲۳. سیف الملک مدح جمالی
 ۲۴. سوان دیک سومیشام سنی

- ۱۳- ع ۱، ت ۲: توتدی اودی. ع ۴: یلانچی ده توتدی آدی.
 ۱۴- ع ۲، ع ۴، ع ۸، ب خ، ت ۲: آلا دور عشقینک بنیادی. ل ۳: آلا عشقینک بنیادی.
 ۱۶- ل ۴: ساوان تک.
- ۱۷- ع ۲: داغلارینگ نه یرینی. ع ۳، ع ۴: داغلارینگ یرینی. ع ۷، ب م، ع ۸: دیلدی داغلارینگ زیرینی. ب خ: دیدیلار تاغینک زهرینی. ل ۳: داغلارینگ بیرینی. ل ۴: تلدیلا داغنگ زیرینی.
- ۱۸- ع ۲، ع ۴، ب خ، ت ۲، ل ۳: تابمین. ب م: هیچ تاپمین بیر بیرینی. ل ۴: تابمادی فری لارینی.
 ۱۹- ب خ: عاشق فرهاد کل شیرینی. ت ۲: او شیرینی. ل ۴: عاشق فرهاد و کل شیرینی.
 ۲۰- ل ۴: ساوان تک.
- ۲۱- ع ۱، ع ۲، ع ۴، ب ک، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴: اکدی منی. ع ۷: دنیا حالی. ب م: بردیلار دنیا مالی.
 ۲۲- ب خ: بولمدی عشقنگ کمالی. ل ۴: بولمادی عیشیم کمالی.
 ۲۳- ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب ک، ب م، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴: ماه جمالی
 ۲۴- ل ۴: ساوان تک.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵. باسدى محبت نشانى
 ۲۶. گشت ايلادى چهار گوشه نى
 ۲۷. يمن ده ورقه گلشاه نى
 ۲۸. سوان ديك سوميشام سنى
 ۲۹. گيتدى الدين اختيارى
 ۳۰. قالمادى ناموس و عارى
 ۳۱. عاشق نوروز گل بهارى
 ۳۲. سوان ديك سوميشام سنى
 ۳۳. بوگون يولوقدى لار خضره
 ۳۴. دورديلار نياز نذر
 ۳۵. بر برينى وامق عذرا
 ۳۶. سوان ديك سوميشام سنى

۲۵- ع ۱، ت ۲: بخت محنت نشانى. بخ: باسدى محنت نينك نشانى. ل ۳: بخت محبت نشانى.

۲۶- ل ۴: كشت اتدى.

۲۸- ل ۴: ساوان تك.

۲۹- ع ۷: كيتدى الدين ناموس عارى.

۳۰- ع ۷، ع ۸: قالمدى صبرى قرارى. ل ۴: ناموسى هارى.

۳۱- ع ۱، ت ۲: نهارى. ع ۲: كل فرحارى. ع ۴: فرخارى. ع ۷: كل فرخارى. بخ: كل فرخورى. ل ۴: عاشق ناووز كل فرهادى.

۳۲- ل ۴: ساوان تك.

۳۳- ب م: بر كون يولوقديلاز حقيره.

۳۴- ل ۴: نياز نذر.

۳۶- ل ۴: ساوان تك.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۳۷. گزديلار رومينگ دوزيني
 ۳۸. برديلار حقينگ قرضيني
 ۳۹. ارض ده قنبر آرزوني
 ۴۰. سوان ديك سوميشام سني

۴۱. توتماي آلار دنياني
 ۴۲. قالمادي يار و ياراني
 ۴۳. مثلي اول طاهر زهراني
 ۴۴. سوان ديك سوميشام سني

۴۵. بو دنيا قويوبدور كيمي
 ۴۶. خوش گورگين باش گونليكدمي
 ۴۷. عاشق غريب شاه صنمي
 ۴۸. سوان ديك سوميشام سني

۴۹. مختومقلي دنيا فاني
 ۵۰. اوتوبدور رستم لار قاني
 ۵۱. آي گوني زمين آسماني
 ۵۲. سوان ديك سوميشام سني

۳۷- ع ۳: رومنك روزي.

۳۹- ع ۱، ۳، ارض ده عنبر ارضيني. ع ۴: عرضده قنبر. ع ۴: مثل غمر عرضني. ع ۷: عرضده غنمر عرضني. ب م: عمرينده عمر عرضاني. ع ۸: عرضده غنمر عرضي. ب خ: ارضيده غنبر ارضيني. ل ۴: عرضده عنبر عرضوني. ل ۳، ۲: عرضده عنبر عرضيني.

۴۰- ل ۴: ساوان تك.

۴۱- ل ۳: آلار دنياني.

۴۲- ل ۴: يار ياراني.

۴۳- ل ۳، ت ۲: مثل ابراهيم ساراني.

۴۴- ل ۴: ساوان تك.

۴۶- ع ۱، ب خ: خوش توتنك. ع ۷: خوش كورينك. ل ۴: خوش توتونك باكوني.

۴۸- ل ۴: ساوان تك.

۴۹- ع ۴: مخدومقلي بو فاني.

۵۰- ع ۷: رستم زال. ل ۳، ت ۲: هيچكيمكا برماس امانی. ل ۴: كچيبدور.

۵۱- ع ۱، ۲، ۳، ۶، ب م: ای کون زمینی آسمانی. ل ۴، ت ۲: آي کون زمين آسماني.

ديوان مختومقلي فراغی.....متن انتقادی

۱. بولمادی بزگه نصیبینگ، اسلادیم گوزدین سنی
۲. دیدینگ اوتسون قیش، تاپرمن تازه نوروزدین سنی
۳. سایلادیم سچدیم سونام بر بولک قیزدین سنی
۴. نچون بیلینگ قوچمادیم من تاپیب دوزدین سنی
۵. اسلارم حقدین قوشدیرغای منگا تیزدین سنی
۶. سودیگییم سن گونده بر گز یادینگا سالسنگ منی
۷. گونده یوز قتله دیلار من یارادان حقدین سنی
۸. باشقی گونده اوده سالدینگ من فراغت بنده نی
۹. حق گوترسون آرادین شاید رقیب شرمنده نی
۱۰. قیل بحل بزدین یانگا اینجتسه لار سوزدین سنی

-
- ۱- ۸ع: استارام کوزدین. ۹ع: ایستادیم کوزدین.
  - ۲- ۷ع-ده: «من» سوزیندین سونکی یرتقی. ۴ل: ناوریزدین سنی.
  - ۳- ۷ع: بولاجک. ت ۱: سیلادیم سودیم صونام من بر بولک قیزدین سنی. ۴ل: آختاروبان ساچدیم صونام.
  - ۴- ۴ع: بیلنک قوچمادیم تاپوپ. ۴ل: نه اوچون بلنک قوچمادیم تابوبان توزدین سنی. ۷ع-ده: «سنی» سوزی یرتقی. ت ۱: نی اوچون بیلنک تافیب اوزدین سنی. ۸ع: نی اوچون بیلنکی. ۹ع: نی اوچون بیلنکی قوچمادیم تافیب دور دین سنی.
  - ۶- ۲ع، ۴ع، ۷ع: سالسنگ بزى. ۴ل: ساودیگییم کونده بر کز یادینکا صالحیل منی.
  - ۷- ۷ع: حقدین سز. ۴ل: یرادان حقدین تار من کونده یوز قتلا سنی.
  - ۸- ۲ع، ۴ع، ۷ع: باشلی کون سن اوده سالدینگ. ت ۱: بش کون سن اوده سالدینگ من فراغت بنده نی. ۸ع: باشلی کونده. ۹ع: باشد کونده. ۴ل: یاشلی کون سن اوطغه صالحیلنک.
  - ۹- ۲ع، ت ۱، ۸ع: آرادین شا الله رقیب. ۹ع، ۴ع: آرادین شویله رقیب. ۷ع-ده: یرتقی (پاره شده). ۴ل: آرادین شاللی رقیب.
  - ۱۰- ت ۱: قیل بحیل اینجتسه لار بیزدین یانکا سوزدین سنی. ۹ع-ده: یوق. ۴ل: قافل مایل بزدین یانکا.

۱۱. حق قتینده سوزیم اوتمز، من کبی آواره یوق
 ۱۲. ایل گون رحم ایلامز، من کبی بیچاره یوق
 ۱۳. یوراکیم صد پاره دور، هیچ تنیمده یاره یوق
 ۱۴. سن غریب سن، من فقیر من، سنده منده چاره یوق
 ۱۵. سودیکیم تقدیر حق دور ایرغان بز دین سنی
۱۶. باغینگا گیرسام سحر، بلبل بولوب سالسام اویون
 ۱۷. غفلته قالسه رقیب بر دم سالیشساق قول بویون
 ۱۸. حقدین اوزگا چاره یوقدور، نه قیلای من نیلاین
 ۱۹. اینچه بیل، شیرین زبان، کبوتر توبوق سن قاز بویون
 ۲۰. ساقلا سین الله پناهنده یمان گوز دین سنی

- ۱۱- ت ۱: حق قاشینده سوزیم اوتمز من کبی بیچاره یوق. ل ۴: هاواره یوق.
 ۱۲- ت ۱: آواره یوق. ل ۴: ایل کونلار.
 ۱۳- ع ۷، ل ۸، ل ۴: یوراکیم یوز پاره دور بللی تنمده یره یوق. ت ۱: یراکیم صد پاره دور بللی تنمده یاره یوق. ع ۲، ع ۴، ع ۹: پاره دیک.
 ۱۵- ع ۹: سودیکیم سن کونده بر کز یادینکا سالسنک بزی. ل ۴: آیران.
 ۱۶- ع ۷-ده: «باغینکا» سوزی یوق. ت ۱، ل ۴: بلبل کبی سالسام.
 ۱۷- ع ۴: قالسه رقیب لار غفلته بر دم سالیش سام قول بویون. ع ۹: رقیب لار.
 ۱۸- ع ۴: حق دین اوزکا چاره قیلماز من قیلای نیلاین. ع ۷-ده: «حقدین» سوزی یوق: اوزکا چاره یوق نی قیلاین نیلاین.
 ت ۱: شوم نصیبه چاره یوق دور نی قیلاین نیلاین.
 ۱۹- ت ۱: کفره توفیق. ل ۴: انچه بل شرین سخن کبوتر توبوقلی قاز بویوق.
 ۲۰- ل ۴: تنکری پناهنده.

دیوان مختمو قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۱. خیرینگی دوşمان گوروب دوستینگ چکر جور و جفانگ
 ۲۲. یار و دلدارلیق بولوب هم سورمادیم ذوق و صفانگ
 ۲۳. سالسه لار میزانغه بالقان داغی هیچ گلمز پا هنگ
 ۲۴. آیدادور مختومقلی عهدینگ یالان یوقمیش وفانگ
 ۲۵. بی وفاسن، خوب ساویتمیش لار سونام بز دین سنی

- ۲۱- ع ۴: دوşمان کورور. ع ۷-ده: «خیرینگی» سوزی یر تیق. ت ۱: جبر جفانک. ل ۴: جوری جفانک.
 ۲۲- ع ۴: بولوب یار سورمادیم. ل ۴: یار دلدارلق بولورمی کورمادیوب ذوق صفانک. ع ۷: یاری دلدارلیق بولورمی کورماین ذوقی صفانک. ت ۱: یار دلدارلیق بولور من سورمادینک زوق صفانک. ع ۸: یاری دلدارلیق بولورمی کورمین ذوق صفانک.
 ۲۳- ع ۴: داغی بولمز بهانک. ع ۷-ده: «سالسه لار» سوزلاری یوق. ت ۱: بولمز درد قانک. ع ۸: کلماز دور فاهنک. ع ۹: بلقان داغی درده پانک. ل ۴: میزانه بالقان داغی درده پانک. ل ۴: میزانه بالقان داغی بولمز درده قانک.
 ۲۴- ع ۷: یوقدور وفانک. ت ۱: آیدیار مختومقلی عهدینک یلان یوقدور وفانک. ع ۹: آیدیر مخدومقلی. ل ۴: مختومقلی دیر عهدنک یلان یوقدر وفانک.
 ۲۵- ع ۹: بی وفا سن خوب. ل ۴: بی وفا سن خوب صورت میشلار سنی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. حبيب الله سنى اسلان
۲. تاپر قايسى يولده سنى
۳. والله گورماگه مشتاقدور
۴. بگ ده، خان ده، قُل ده سنى
۵. عاشقلاږ گل يوزدين سولور
۶. منگ گون آغلار، برگون گولور
۷. بلبل باغينده آرزولار
۸. تازه غنچه، گل ده سنى
۹. نه گوهر سن، يوق قيمتينگ
۱۰. جهانى توتيميش همتينگ
۱۱. دورمز ياد ايدار امتينگ
۱۲. دوزده داغده چولده سنى

-
- ۱- ۴: حبيب الله اسلان سنى. ت ۲، ل ۳: رسول الله سنى استان.
  - ۳- ۱ ع، ۲: محتاج دور. ب م: كورمك. ل ۳، ت ۲: مدام كورمككا مشتاق من.
  - ۴- ۳ ع، ۴: بكده قلده خنده سنى.
  - ۵- ۴ ع: يوز دين سوزلار. ع ۷: يوزين سويلار. ب م: سويلار. ع ۸: ساولار. ت ۲: عاشق كل يوزيدين سويلار.
  - ۶- ۹ ع، ۲: آغلان. ل ۳: منك كون كولان بر كون آغلار. ل ۴: منك آغلاب.
  - ۷- ۲ ع: بلبل فاني ده آرزولار. ع ۳، ل ۲: بلبل ياننده آرزولار. ع ۴: بلبل بانده. ع ۶: بلبل پاينده. ل ۱: بلبل ياننده. ع ۹: بلبل ياننده. ل ۳، ت ۲: بلبل فانيده آرزولار. ل ۴: بلبل لار سايرايب آرزولار.
  - ۹- ۴ ل: نه گوهر سنك.

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

۱۳. ارانلار يولینگی ایزلار
 ۱۴. درویش لار سرینگی گیزلار
 ۱۵. مغرب مشرق تمام گوزلار
 ۱۶. بارچه ساغده سولده سنی
۱۷. دولت فلک بيله دونر
 ۱۸. کیمدین اوچر کیمه قونر
 ۱۹. گورماسه عاشقلار یانر
 ۲۰. هر وقت آیده یلده سنی
۲۱. بز هم امتینگ خاص لارین
 ۲۲. یاد ایدارین هوس لارین
 ۲۳. چاغرین مدد اسلارین
 ۲۴. یخشی یمان حالده سنی

- ۱۳-ع ۲: یولنکی. ع ۷-۵۵: یرتیق (پاره شده). ل ۳: یولین. ل ۴: ایزلاب.
 ۱۴-ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده). ت ۲، ل ۳: درویش سرنی کیزلار. ل ۴: کزلاب.
 ۱۵-ع ۱، ۳، ۴، ۶، ب، م، ل ۱، ۹، ب، ک، ت ۲، ل ۲، ل ۳، ل ۴: مشرق مغرب تمام کوزلار. ع ۷: ده: یرتیق (پاره شده).
 ۱۶-ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده). ل ۲-ده: «بارچه» سوزی یوق.
 ۱۷-ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده). ب:خ: دولت بلینک بيله دونر. ل ۳، ت ۲: بیلان.
 ۱۸-ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده). ل ۳، ل ۴: کیمده قونار.
 ۱۹-ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده).
 ۲۰-ع ۱، ۴: هر هفته. ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده). ب:خ: هر هفته آی یلده سنی.
 ۲۱-ع ۳: خاص لار. ع ۴: منهم امتنک. ب:خ: بزام امتنک. ل ۳: بزهم امتلار خاص لارین. ل ۴: بزیم.
 ۲۲-ب:خ: یاد ایدارین خواصلارین. ل ۳، ت ۲: یاد ایدار من هوسلارین. ل ۴: یاد ایدار من خواص لارین.
 ۲۳-ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده). ل ۳، ت ۲: چاقیریب مدام ایسلارین.
 ۲۴-ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده).

۲۵. مختوم‌قلی دیور اودیم بار
 ۲۶. عرضیم بار حقه دادیم بار
 ۲۷. شفاعتدین امیدیم بار
 ۲۸. قیل کوپریده دالده سنی

۲۵- بخ: مخدومقلی مرادیمبار. ل ۴: دیر اوکودیم بار.

۲۷- ع ۴، بخ، ل ۳، ل ۴: شفاعت تیب امیدیم بار. ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده).

۲۸- ع ۷-ده: یرتیق (پاره شده).

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. عشق يوراگيمده قايناب يانديردى دردى منى
۲. توتونيم باده بريب بولوده قاردى منى
۳. فلک بيليمي تولاب چرخينه ساردى منى
۴. خريدار گوزى برله كيم گليب گوردى منى
۵. هجران ياغمورى ياغيب غم سيلينه بردى منى
۶. غم سيلى بيله گيديب، عشق اولكه سينه باريب
۷. خيالىم فكره دونوب، عقليم نى يل آپاريب
۸. اول حيرت ميدانينده، من غريب قالدیم آريب
۹. عشق خنجرينى چكيب، هجران يوراگيم ياريب
۱۰. عالم گه داستان ايديب، آفتابه سردى منى

۱- ۷ع، ۸ع: درده منى. ل ۴: يوراكده.

۲- ۷ع: يله بروب. ع ۹: بو يوله قاردى. ل ۴: باده باريب.

۳- ۲ع، ۳ع، ۷ع: فلک بيلكم. ع ۱: چرخه. ع ۴: فلک بيلمنى تولاب. ل ۴: فلک بيلم بوكلايوب چرخه ساريدى منى. ع ۸: فلک بيلاکيم تولاب. ع ۹: فلک ايفليم تاوولاب. بخ: چرخه سریدی منى.

۴- ۸ع: كوزدى منى. ع ۹: برلان. ل ۴: برله قاراب كم كوردى منى.

۵- ۱ع، ۴ع: غم سيله. ع ۹: يغمر يغيب. بخ: غم سيله بردى منى. ل ۴: ياغوب سيلنه بردى منى.

۶- ۷ع، ۸ع: غم سيلى برلان باريب عشق اولكاسنه باريب. ع ۹: برلان.

۷- ۱ع، بخ: خيالىم فكره بريب. ع ۹: عقلمى يل آفاريب. ل ۴: خيالىم فكره توتوب عقلم باشدين آفاريب.

۸- ۱ع، بخ: اول عشقنك اولكاسنده حيران قالدیم من غريب. ع ۴: اول حسرت ميداننده. ل ۴: قالدیم هاريب.

۹- ۷ع، ۸ع: عشقنك. ل ۴: خنجرين.

۱۱. نه جسد ایچره جان بار، نه قوت قالدی تنده
 ۱۲. هم سرگشته هم حیران بو ایشه قالدیم منده
 ۱۳. نه خسته ام نه خُرم، نه مرده ام نه زنده
 ۱۴. غم هجوم ایلاب گوکدین، زمین ساری ایننده
 ۱۵. فلک الیمدین توتوب حواله بردی منی
۱۶. بر احواله دوش بولدیم، غم هجوم ایتدی اولدیردی
 ۱۷. بو ایشینگ سررشته سین عشق اوقودیب بیلدیردی
 ۱۸. بو حاله رحمی ایندی، الیم توتدی قالدیردی
 ۱۹. جمال بر جلوه بردی، ایچیم شوقه دولدیردی
 ۲۰. سوزلامین نیلایین، یارانلار یاردی منی

۱۱- ل ۴: جسد اچره نه جان.

۱۲- ع ۲، ع ۷، ع ۸، ل ۴: قالدیم بنده. ع ۴: بولدیم بنده.

۱۳- ع ۲، ع ۹: نه خسته یم نه بیمار نه مرده من نه زنده. ع ۳، ع ۴: نه خسته من نه بیمار نه مردیم نه زنده. ع ۷، ع ۸: نه خسته من نه مرده من نه زنده. ل ۴: نه خسته من نه بیمار نه مرده یم نه زنده.

۱۴- ل ۴: غم هجوم ایتوب.

۱۵- ع ۹: جواله بردی. ل ۴: فلک توتدی الممدین حواله.

۱۶- ع ۴، ع ۸: بر حواله دوش. ع ۷: بر حواله دوشدیم بولدیم غم هجوم اتدی اولدوردی.

۱۷- ع ۴، ع ۹، ل ۴: عشق اوقودیم بلدوردی.

۱۸- ع ۲: الم توتوب قالدیردی. ع ۳: وصاله ایندی رحم توتدی الم قالدیردی. ل ۴: وصاله رحیم اندی الم توتوب قالدیردی.

ع ۴: وصاله رحم ایندی توتوب الکیم قالدوردی. ع ۷: وصاله نینک رحمی کلیب الم توتوب قالدوردی. ع ۸: وصاله رحمی

کلیب الم توتوب قالدوردی. ع ۹: وصاله رحم ایندیریب الیم توتوب قالدوردی. ب:خ: بو حاله رحم ایندی.

۱۹- ل ۴: جمالی جلده بردی.

۲۰- ع ۸: یغلامین نیلایین. ل ۴: سویلامین نیلایین یارانلار یاندیردی منی.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۱. مختومقلی بگلیگیم یار جمالی قُل ایتدی
 ۲۲. وصاله امید بریب، یوز تللی بلبل ایتدی
 ۲۳. ایرالیق اوده سالدی، فراق توردی یل ایتدی
 ۲۴. عشق چکدی زبانه سین، یاقیب اورتاب کول ایتدی
 ۲۵. هجران الاگین اِلاب، یله سوردی منی

- ۲۱- ع ۹: یار جمال عکس ایتدی. ل ۴: مختومقلی کم لیکیم یار جمالی.
 ۲۲- ع ۲: وصال امیدین بریب منک سویللی بلبل ایتدی. ع ۳، ل ۳: وصال امید بریب. ع ۴، ع ۹: وصال امیدین. ع ۷، ع ۸: وصال امیدین بروب منک تیللی بلبل ایتدی.
 ۲۳- ع ۷: سالوب. ع ۸: ایریلق اوتده سالدی فراق توردی یل اتدی. ل ۴: ایریلق آوه سالدی.
 ۲۴- ل ۴: یاقب اورتب.
 ۲۵- بخ، ع ۱: هجران فره فح آلیب. ع ۲، ع ۳: هجران فرافچ. ع ۴: هجران فرافوج آلیب باده سوردی منی. ع ۷، ع ۸: هجران فرافچ آلیب یله. ل ۴: هجران خرافوج آلیب یله.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. سو یوزینده گزديرار سن گاميني
۲. بر گون آغدارار سن، سالی دنيا هي
۳. آدم اوغلی بارمز بولسه ايزينگدين
۴. مونده ديب آلدار سن، مالی دنيا هي
۵. بيلورمی سن قچان توکانر دمینگ
۶. قبر بولور بر گون باسان قدمینگ
۷. دوران گردشينده غافل آدمینگ
۸. اوستينگدين دوشيبدور يولی دنيا هي

-
- ۱- ۲، ۳: کامنکی. ل ۴- ۵: یوق.
  - ۲- ۵: بر کونی. ت ۱: دنيا سن. ل ۴- ۵: یوق.
  - ۳- ۲، ۳: آدم اوغلی ایدامسه اوزينکنی. ع ۵: آدم اوغلی کلمز. ب م: آدم اوغلی ادا بيلماس اوزينکنی. ب خ، ع ۸: آدم اوغلی ايندامسه اوزينکنی. ل ۴- ۵: یوق.
  - ۴- ۲: کوکوزر سن کل ديب دنيا هي. ع ۳: کوکوزر سن کل ديب بابی دنيا هي. ب م، ع ۸: کور کوزور سن کل تيب مالی دنيا هي. ت ۱: دنيا سن. ل ۴- ۵: یوق.
  - ۵- ۲، ۳: هيچ بيلمز سن قچن توکانور دمک. ع ۵: هيچ کم بيلماس قچان. ب م، ع ۸، ب خ، ل ۴: هيچ بيلمز سن.
  - ۶- ۲، ۳، ۴، ۵: ب م، ع ۸: بر کون قبر بولور باسغان قدمک. ب خ: بر کون قبر بولور باسان قدمک. ل ۴: بر کون قبر بولور ياتغان قدمک.
  - ۷- ۱: يلانچی ده غافل يوران آدمک. ع ۴، ت ۱: يلانچيده يوران غافل آدمک. ع ۸: دوزان کردشکنده غافل آدمک.
  - ۸- ۱، ۴، ب خ: اوستندين سالور سنک يولی دنيا هي. ع ۳، ب م: اوستندين دوشوبدور يولی دنيا هي. ع ۸، ت ۱: اوستندين سالور سن دنيا سن. ل ۴- ۵: «هي» سوزی یوق: اوستندين سالور سن يولی.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۹. خبرسز گلور سن، يقه توتار سن
 ۱۰. يخشی ایلار یمان ایلار اوتر سن
 ۱۱. بر گون آشیمزه آوی قاتار سن
 ۱۲. اول آلداب بیر سن، بالی دنیا هی
۱۳. آرامنگ یوق قرارینگ یوق دینمز سن
 ۱۴. گيجه گوندیز قان ایچر سن قانمز سن
 ۱۵. آخر نه بلانگ بار، سونگین سانمز سن
 ۱۶. یقیلغین یومریلغین لولی دنیا هی
۱۷. آیلانر، قیش گچر، یاز تموس گوز هم
 ۱۸. تاب گترمز اونگا، داغ دنگز دوز هم
 ۱۹. آخری گچرمز اوستنگدین بز هم
 ۲۰. قوغاریب قالور سن، خالی دنیا هی

۹-۵-ده: یوق. ت ۱: بی خبر.

۱۰-۲، ع ۳: یخشی ایلاب یمان ایلاب اوتر سن. ع ۵-ده: یوق. ت ۱: یخشی ایدیپ یمان ایدیپ اوتار سن.

۱۱-بم: بر کون چاشتمزه آوی قتر سن. ل ۴: زهر قاتار سن. ع ۵-ده: یوق. ت ۱: بر کون چاشتمزه آغو.

۱۲-۵-ده: یوق. ت ۱: اول آلداب بردینک بالی دنیا سن. ل ۴-ده: «هی» سوزی یوق: برور سن.

۱۳-۲، ع ۳، ت ۱: صبر یوق قرارینگ یوق دینمز سن. ل ۴: صبرینگ قرارینگ یوق دنماز سن. ع ۳، ۸، بخ: صبرینگ یوق قرارینگ یوق دینماز سن. بم-ده: یوق.

۱۴-۳، ع ۸، بخ: قان مر سن. بم-ده: یوق. ل ۴: ایشار سن.

۱۵-۵: بیلانینگ. بم-ده: یوق. ت ۱: نه بلانک بار آخر سونکین ساشمز سن. ع ۸: سانمر سن. ل ۴-ده: «بار» سوزی یوق.

۱۶-۲، ع ۳، ت ۱، ع ۸، بخ: عقلنی قچران دالی دنیا هی. ع ۴: یقلان یومرلان لولی دنیا هی. ع ۵: عقلنی قچران لولی. بم-ده: یوق. ت ۱: عقلنی نی آلدوران دالی دنیا سن. ل ۴-ده: «هی» سوزی یوق: عاقلنی چاشتران دالی دنیا.

۱۷-۲: آیلانر قیش گچر یاز تموس هم. بم: ایلانور قیش کچار یاز اوتار کوز هم. ت ۱: قیه لارینگ جولبه لار زوز لار. ع ۵: غیبیلار سلنکلار جولبه لار دوزلار. ل ۴: یاز فصلی کوزی هم.

۱۸-۲، ع ۳، بم: آنکله یخشی دور داغی دنکیز هم. ل ۴: بلانره یخشیدور داغ دنکز دوز هم. ت ۱: بیز بیلان یخشی دور داغلار دنکیزلار. ع ۵: بیر بیلان یخشی دور داغلار دنکیزلار. بخ، ع ۸: آنکلانه یخشی دور تاغ.

۱۹-۵، ت ۱: اوستنگدین یول سالیب اوتارمز بزلار. ل ۴: آخر کچرمز.

۲۰-ت ۱: دنیا سن. ع ۵: قوریلیب قالور سن حالی دنیا هی. ل ۴-ده: «هی» سوزی یوق: قوباریب.

۲۱. کوبلاری یوق ایتدینگ، کانینی توتدینگ
 ۲۲. محمد حق رسول، آنی یوتدینگ
 ۲۳. هارون قارون سلیمانی یوتدینگ
 ۲۴. بودور ایشینگ سنینگ، بللی دنیا هی
۲۵. همه آدملاری سالیب سن غمه
 ۲۶. یاش قرّی ایزینگده سرگردان همه
 ۲۷. بر ماده اشک سن، گلیب سن دمه
 ۲۸. قاسیغی غم بیلان دولی دنیا هی

- ۲۱-ع ۳، ع ۴، ع ۵، ب م: یوتدینگ. ل ۴: کوبلاری یوتدینگ کانی یوتدینگ. ت ۱: چوخلاری یوتدینگ کانینی یوتدینگ. ع ۸، ب خ- ۵۵: یوق.
- ۲۲-ع ۱: رسول جاننی. ع ۴، ل ۴: حق رسول پیغمبر جانی یوتدینگ. ب م: محمد حق رسول جانینی یوتدینگ. ت ۱: حق رسول پیغمبر جاننی یوتدینگ. ب خ، ع ۸- ۵۵: یوق.
- ۲۳-ع ۱: سلیمانی ناتدینگ. ع ۴: نمرود قارون سلیمانهم یوتدینگ. ع ۸، ب خ- ۵۵: یوق. ل ۴: هارون بله قارون.
- ۲۴-ع ۱: شو میدور ایتکانینک بلی دنیا هی. ل ۴- ۵۵: «هی» سوزی یوق: شو میدور ایتدینگ بلی دنیا. ع ۴: شومدور ایدانینک بل لی دنیا هی. ب م: بو دور سنینگ ایشینگ بلّی دنیا هی. ت ۱: شومدور ایدانینک بلی دنیا سن. ع ۸، ب خ- ۵۵: یوق.
- ۲۵-ع ۲، ع ۳، ع ۵، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴- ۵۵: یوق.
- ۲۶-ع ۲، ع ۵، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴- ۵۵: یوق.
- ۲۷-ع ۲، ع ۵، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴- ۵۵: یوق.
- ۲۸-ع ۲، ع ۵، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴- ۵۵: یوق.
- دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۹. مختوم قلی دنیا سرین دویمز سن
 ۳۰. بوگون گوردیگمز اړته قویمز سن
 ۳۱. نچه وقتدین باری ایر دویمز سن
 ۳۲. عقلینی آلدیران دالی دنیا هی

۲۹-۳: مخدوم قلی دنیا ایرسن دویمار سن. ع ۵، ت ۱: مخدوم قلی دنیا سرینک دویمادینک. ل ۴: مختوم قلی دنیاغه سرینک آچار سن. ب م: مختوم قلی آلدار سرین. ع ۸: محتوم قلی نیا سرینک آیمار سن. ب خ: مخدوم قلی آیدار سرینک آیمار سن.
 ۳۰-۳: ل ۴: قویمار سن. ع ۴: کور کانینک نی. ع ۵: قویمادینک. ب م، ع ۸: بر کون کوردینکمز اړته قویمار سن. ت ۱: بو کون کور کانینک نی ایرته قویمادینک.
 ۳۱-۱: ایب دویمز سن. ع ۵: دویمادینک. ب م: تویمار سن. ت ۱: نچه یل دور ایدینک ایچدینک دویمادینک. ع ۸: نچه وقتدین ایار دویمار سن. ب خ: نچه وقتدین باری ییار سن تویمار سن. ل ۴: بیر سن تویمار سن.
 ۳۲-۲: یقلغین یومرلغین لولی دنیا هی. ع ۳: یقلغان یومرلغان لولی دنیا هی. ع ۴: عقلنی قاجوران دالی. ع ۵، ب م: یقل غیل یومرلغیل لولی دنیا هی. ت ۱: یقیلان یومرولان لولی دنیا سن. ب خ، ع ۸: یقلغین یومرلغین خونی دنیا هی. ل ۴-۵: «هی» سوزی یوق: قاتی یومشاق سایلامز سن دالی دنیا.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. قسمت اولمز گیدام اوزاق یول لاره
۲. نصیب قویمز گیدام، یولیم باغلار هی
۳. حیران مجنون بولوب چیقام چول لاره
۴. باریب مسکن توتام سزی داغلار هی
۵. اویون بیله اوغلان لیغینگ دمیندین
۶. اوتدیم گلدیم کامل لیگینگ چمیندین
۷. کونگلیم لرزان بولدی دنیا غمیندین
۸. توتدی سینام چاپراز چاپراز داغلار هی
۹. قایده قایده اوغلان لیغینگ راهیندین
۱۰. یتیب گلدیم کامل لیگینگ یانیندین
۱۱. باتدی باشیم چیقہ بیلمان لاینیندین
۱۲. یاده دوشر اونگی گزان چاغلار هی

۱- ع ۱، ۳: کیدک اوزاق. ل ۴: اولمز کتمک.

۲- ل ۴- ده: «هی» سوزی یوق.

۳- ل ۴: حیران بولوب مجنون چقام چوللاره.

۴- ع ۳، ب: بارام مسکن. ع ۴: یاریم مسکن توتان سزی بو داغلار هی. ع ۸: باریب مکان توتام. ل ۴- ده: «هی» سوزی یوق.

۵- ب: اویون بیلان.

۶- ع ۲: کامل لغنک جندین.

۸- ل ۴- ده: «هی» سوزی یوق: توتدی یاقام سنامه حسرتلی داغلار.

۹- ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب: اوغلان لغم راینیندین. ل ۴: قایتدیم اندی اوغلانلق ننگ راینیندین.

۱۰- ع ۳، ع ۴، ع ۸: پاینیندین. ل ۴: باینیندین.

۱۲- ع ۸: اونکی اوتان چاغلار هی. ل ۴- ده: «هی» سوزی یوق: ازلیکی کزن چاغلار.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. جاهل لیقده چهار طرفه آتشان
 ۱۴. بیلمزلیکده همه ایشه قاتشان
 ۱۵. عاجز قالب قزی لیغه یتوشان
 ۱۶. دردایدینیب اوز اوزیندین آغلارهی
 ۱۷. معنی آلمان مختوم قلی سوزیندین
 ۱۸. فکره دوشر، یاشلار آقر گوزیندین
 ۱۹. همه ذاتلار تغییر تاپر اوزیندین
 ۲۰. یا رب یقلمزمی بیک داغلارهی

- ۱۴- ع ۴، ب م: هامو. ل ۴: وهملی ایشه قاتشان.
 ۱۵- ل ۴: عاجز بولوب.
 ۱۶- ع ۲، ع ۴: اوز اوزندین درد ایدیان آغلارهی. ع ۳: اوز اوزیندین درد ایدیب دور آغلارهی. ل ۴- ده: «هی» سوزی یوق.
 ۱۷- ل ۴: فهم ایتسنکز مختوم قلی تلی سوزندین.
 ۱۸- ب م: درده توشوب یاشی آقار کوزیندین. ع ۸: فکر توشار. ل ۴: فکره توشوب یاشلار آخار کوزیندین.
 ۱۹- ب خ: تغار ازلدین. ل ۴: هر بر زاتلار.
 ۲۰- ل ۴- ده: «هی» سوزی یوق: یا رب یقلماز نچوک بیوک داغلار.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. بيلماديم يقيلديم تورديم يريمدين
۲. سريمه كوي گليب جوشان گونلارهي
۳. عقليم فكريم توردي يرلي يريندين
۴. باشيمدين آغيان آشان گونلارهي
۵. قولليق ايلاب قايم خدمته دوردي
۶. ملك لار سيرينده آنكا ير بردي
۷. آدم سجودينده تكبر اوردی
۸. عزازيل ديور طوقی دوشان گونلارهي
۹. امت بيغمبر اویدی قرآنه
۱۰. حبيبيم نور سالدی عالم جهانه
۱۱. براق اطنی مندی قالدی آسمانه
۱۲. رفرف منيب معراج آشان گونلارهي

-
- ۱- ع ۹: يورديم يريمدين.
  - ۲- ع ۹: كونلاری. ت ۲: باشيمه كوي گليب چوكان كونلارهي. ل ۳: باشيمدين آغيان جوشان. ل ۴: سريمه نه كويلار كليب جوشان كونلاری.
  - ۳- ع ۳: عقلي فكريم. ب خ، ل ۴: عقل فكريم.
  - ۴- ع ۱، ۲، ۳، ۴، ۷، ۸، ۹، ب خ: سريمدين آغيان. ع ۹: كونلاری. ل ۴: سريمدين آچوبان آغان كونلاری.
  - ۵- ع ۲: مذمه دوردي. ع ۳: خدمته. ع ۴، ۹، ت ۲، ل ۳: قللق ايتدی قايم خدمته دوردي.
  - ۶- ع ۲، ل ۴: سريمده حق آنكا ير بردي. ع ۴: جای بردي. ع ۸، ت ۲، ل ۳: ملك لار سريمده حق آنكا ير بردي. ب خ: ملك لار سيرينده حق آنكا ير بردي.
  - ۷- ل ۳، ت ۲: آدم سجده سينده. ل ۴: سجوديندين.
  - ۸- ع ۴: عزرائل. ع ۹: كونلاری. ل ۳، ت ۲: توقه دوشان. ل ۴: عزرائل دير طوقی توشان كونلاری.
  - ۱۰- ع ۴، ۹: يوز سالدی. ل ۴: حبيب الله نور.
  - ۱۱- ع ۱، ۷، ۸: منب. ع ۹، ت ۲، ل ۳: آطی. ل ۴: پراق اطن مندی چقدی آسمانه.
  - ۱۲- ع ۹، ل ۴: كونلاری.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳. غریبیم عاشقم مصاحب دردم
 ۱۴. اوتانی یاد ایدیب آغلارین هر دم
 ۱۵. اوچماخ آرمانینده آتامز آدم
 ۱۶. حوا انا دیور شیطان دوشان گونلار هی
۱۷. یدی گونده حقدین اولوش آلدیلار
 ۱۸. ابراهیم پیغمبر بولوب گلدیلار
 ۱۹. اوده تاشلاب نمرود جفا بردیلار
 ۲۰. ابراهیم دیور اوده دوشان گونلار هی
۲۱. جای سز جبری کوبدور کهنه جهانینگ
 ۲۲. حق عشقینه صرف ایت بولدیقچه نانینگ
 ۲۳. اُحد اوروشینده اول مصطفی نینگ
 ۲۴. یکی دیشی شهید دوشان گونلار هی

- ۱۳-ع ۷، ۸، ۹، ل ۳، ت ۲: مصاحب دردمیم.
 ۱۴-ع ۱، ب، خ، ل ۴: کوردیکیم یاد ایدیب. ع ۳: کوردیکیم یاد ایدیب آغلار من هر دم. ل ۴: یغلارمن. ل ۳، ت ۲: اوتانی یاد ایلاب یغلادی هر دم.
 ۱۵-ع ۸: اوچماخ آرامنده. ت ۲، ل ۳: اوچامجی وقتنده آتامیز آدم.
 ۱۶-ع ۷: شیطان. ع ۹، ل ۴: کونلاری. ت ۲: خاوانا شیطان دوشان.
 ۱۷-ع ۲: یدی حقدین کونده. ل ۴: یدی کونده توروب اولوش آلدی لار.
 ۱۹-ع ۱، ب، خ: اوت یقدی لار نمرود اصلحه قوردیلار. ع ۲، ۹: اوت یقدیردی نمرود مصلات کوردیلار. ل ۴: اویاقیروب نمرود ایشین کوردیلار. ع ۳: اوت یاقدیردی نمرود مصلحت قوردیلار. ع ۴، ۷، ۸: اوت یقدوردی نمرود مصلحت کوردیلار. ل ۳، ت ۲: اوت یقادوردی نمرود مصهات کوردیلار.
 ۲۰-ع ۹: کونلاری. ل ۴: اول ابراهیم اوده توشان کونلاری.
 ۲۱-ل ۴: جبری کویدورور کهنه.
 ۲۲-ع ۷، ۸، ۹، ب، خ، ت ۲، ل ۳: بولدیقچه جانینگ. ل ۴-ده: یوق.
 ۲۴-ع ۹: کونلاری. ل ۴: پیغمبرینک تیشی شهید کونلاری.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۵. کافرلار قصد ایتدی رسول جانینه
 ۲۶. رسول دعا قیلدی دنیا حالینه
 ۲۷. داغلاردین ایکی داغ رسول آلنینه
 ۲۸. آلتون کموش بولوب سوشان گونلاره هی
۲۹. یوسف جمالینده یعقوب اوغلینده
 ۳۰. عاجز قالدی قرداش دوغان الینده
 ۳۱. قرداش لاری آزیب شیطان یولینده
 ۳۲. یوسف دیور زندان دوشان گونلاره هی
۳۳. مختومقلی درده قالدیم تلیمدین
 ۳۴. گلدیگینه مقدار یازدیم الیمدین
 ۳۵. حضرت پیغمبر توتوب قولیمدین
 ۳۶. صحابه لار بیلان قوشان گونلاره هی

- ۲۶- بخ: رسول دعا ایتدی. ل ۴: رسول الله دعا قیلدی دنیا حالنه.
 ۲۷- ع ۳، ع ۴: داغلارده ایکی. ع ۸: داغلارده ایکی داغ رسول قولینه. ل ۳، ت ۲: رسول یانینه. ل ۴: رسول آلدینه.
 ۲۸- ع ۹: آلتون کموش بولوب شوشان کونلاری. ت ۲، ل ۳: بولیب یشان. ل ۴: صونغان کونلاری.
 ۲۹- ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۷، بخ، ل ۴: یوسف صاحب جمال یعقوب اوغلنده.
 ۳۰- ع ۴: الینه.
 ۳۲- ع ۹: کونلاری. ل ۴: یوسفنک زندانه دوشان کونلاری.
 ۳۴- ل ۴: بلدیکم نه مقدار.
 ۳۵- ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ع ۹، بخ، ل ۴: حضرت پهلوان توتب.
 ۳۶- ع ۹: کونلاری. بخ: بیلان قوشان. ل ۳، ت ۲: برلان. ل ۴: بله جوشان کونلاری.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقاد

۲۶۷

۱. آیتدین حدیثدین بر سوز دیاین
۲. هیهات گوندین ظلمات گوندین آمان هی
۳. تانگری قل لارینه آشکار ایداین
۴. هیهات گوندین ظلمات گوندین آمان هی
۵. بر نچه یل لاردین بر ذات گلورمیش
۶. آدی دجال اوزی کافر بولورمیش
۷. ساغینده سولینده تورت داغ یورورمیش
۸. هیهات گوندین ظلمات گوندین آمان هی
۹. تانگری دور من دیب ایدار تلاشی
۱۰. بر ار آنینگ برلان قیلور سوشی
۱۱. تورت شهیره گیرارمیش اسلام قرداشی
۱۲. هیهات گوندین ظلمات گوندین آمان هی

۱- ع ۱، ۸: حدیثدین روایتدین.

۳- ع ۶: قل لارینه من آشکار.

۵- ع ۳- ۵: یوق. ع ۷: اوتوز منک یلدین بر ذات کلورمیش. ع ۸: اوتوز ایکی مینک یلدین بر ذات.

۶- ع ۳- ۵: یوق.

۷- ع ۳- ۵: یوق. ع ۶، ۷: ساغیندین سولیندین تورت داغ یوریرمیش.

۸- ع ۳- ۵: یوق.

۹- ع ۳، ۶: تنگری من دیبان ایدار تلاشی. ع ۸: تنکر دور من تیب ایدار طلاسی.

۱۰- ع ۸: بر ار آنینک برله سالور سواشی.

۱۱- ع ۳: شهیره قاچار اسلام. ع ۷: تورت شهیره قچارمیش اسلام قرداشی.

۱۳. چانگلار آسار مرکبی نینگ بویونینه
 ۱۴. مسلمان لار گیرمز آنینگ اویونینه
 ۱۵. کافرلار حق بیلیب گیرار دینینه
 ۱۶. هیهات گوندين ظلمات گوندين امان هی
۱۷. دجال حلقه اورار کعبه اوریلور
 ۱۸. بولوتلار یوگورشیب طوفان قورولور
 ۱۹. طیراً اباییل کافر قریلور
 ۲۰. هیهات گوندين ظلمات گوندين امان هی
۲۱. عیسی صاحب زمان گلور شول حالده
 ۲۲. عدل قورلور وزیر بولور اول گونده
 ۲۳. توتارلار دجال اولدورلار آنده
 ۲۴. هیهات گوندين ظلمات گوندين امان هی
۲۵. اوچ مرتبه انگقیر دجال إشگی
 ۲۶. قویب یته بیلمز مهدي نینگ اطي
 ۲۷. شول وقتده گوتارلار قرآنینگ خطی
 ۲۸. هیهات گوندين ظلمات گوندين امان هی

۱۳-ع ۱، ۸: زانكلار آسار.

۱۸-ع ۳: بولات لار بولاشب داغلار قوریلار. ع ۷: بولوت لار یوگورشیب توقوز اویلورلار. ع ۸: بولوت لار کوکراشب توقوز اوریلور. ع ۴: بولوت لار بولاشیب داغلار قوریلار.

۲۱-ع ۱: عیسی صاحب کلار. ع ۶-۵: یوق. ع ۷: شول دمده. ع ۸: عیسی صاحب زمان کلور شولدمده.

۲۲-ع ۱: دیزیر بولور. ع ۶-۵: یوق. ع ۸: شول کونده.

۲۳-ع ۳، ۶-۵: یوق. ع ۷، ۸: اولدیرلار شونده.

۲۴-ع ۳، ۶-۵: یوق.

۲۵-ع ۳-۵: یوق. ع ۶: اوچ انگقیر دجالینک اشاکی. ع ۷، ۸: اوچ مرتبه انکر خر دجال قتی.

۲۶-ع ۳-۵: یوق.

۲۷-ع ۳-۵: یوق. ع ۶: شول فله کوتاریلور قرآنینک خطی. ع ۸: شول وقت کوتاریلیمیش قرآنینک خطی.

۲۸-ع ۳-۵: یوق.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۹. شول اویونی اشیدیب یا جوج قرق یل دین
 ۳۰. دشر میش گلور میش قاف دین بر یر دین
 ۳۱. یوق ایدار ذات قویمان فانی دنیا دین
 ۳۲. هیهات گوندین ظلمات گوندین آمان هی
 ۳۳. مختوم قلی ایدار سوزینگ باری سین
 ۳۴. حقدین غیر ی هیچ کیم بیلمز چاره سین
 ۳۵. یا جوج سونگی گورار محشر غوغا سین
 ۳۶. هیهات گوندین ظلمات گوندین آمان هی

- ۲۹- ع ۳- ده: یوق.
 ۳۰- ع ۳- ده: یوق.
 ۳۱- ع ۱: یوبدور قویمز فنا دنیا دین. ع ۳، ع ۶- ده: یوق. ع ۷: یوریدور ذات قویماز فنا دنیا دین.
 ۳۲- ع ۳- ده: یوق.
 ۳۳- ع ۳، ع ۶، ع ۷: سوزینک پاره سین.
 ۳۴- ع ۳، ع ۸: حقدین غیر ی بیلمز آره سین. ع ۶: بیلماک بولمز آراسین. ع ۷: حقدین اوزکا بیلماک اولمز آره سین.
 ۳۵- ع ۷: یا جوج دین سونک.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

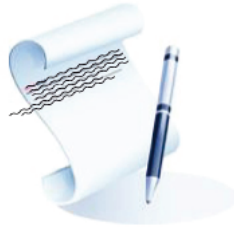
۱. خالقا بیهوده عمریم باده گچدی بیلما دیم
۲. آلمادیم توبه نصوح ظلمت یاراغین قیلما دیم
۳. اوشبو یالغان دنیا ده روحیم دین اوتدین بولما دیم
۴. اول قیامتده نه یوز برله سنگا بارغای منا
۵. خیروا احسان منده یوقدور جرم وعصیان دور ایشیم
۶. باتمیشام غم لاینه ویرانه دور مونگلی باشیم
۷. قیلما دیم اول یاراغین چرخ اوروب اوچر قوشوم
۸. اول قیامتده نه یوز برله سنگا بارغای منا
۹. قوقوشیب اعضالاریم بای تیده آلسه جانیمی (؟)
۱۰. ربکم دیب سورسه لار منکر نکر اعمالیمی
۱۱. مونده حاصل قیلما سام همراه نور ایمانیمی
۱۲. اول قیامتده نه یوز برله سنگا بارغای منا
۱۳. عاصی جافی بنده من، کوبدور گناهیم بی عدد
۱۴. قیل کرم فضلینگ بیلان اول قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ
۱۵. تانگله فریاد ایلاسم بر کیمسه دین یوقدور مدد
۱۶. اول قیامتده نه یوز برله سنگا بارغای منا
۱۷. گل بو گون مختوم قلی سوز لاگین افغان بیله
۱۸. چرخ افلاک گردشیندین بولدی باغریم قان بیله
۱۹. آزیغیمنی آلماین بارسام اگر عصیان بیله
۲۰. اول قیامتده نه یوز برله سنگا بارغای منا

توضیح:

مرحوم عاشورپور در تحقیقات خود، از این شعر (شماره ۲۶۸) تا آخرین شعر (شماره ۲۹۷) را در بخشی مستقل به عنوان «اضافات» آورده که به معنای الحاقی نیست. نظرش بر این بود که این شعرها را در بررسی های بعدی و تحقیقات تکمیلی، به دیگر شعرها اضافه نموده است. ی. قوجق

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱. سحر توردی پیغمبر
۲. مسجد ایچره بلال بار
۳. چیقدی بلال ایچردین
۴. گوردی ایکی هلال بار
۵. داود الینده پولاد
۶. مونچه توتمز نه حالت
۷. یتیمیش ایکی دور ملت
۸. یوزده اون تورت دلال بار
۹. چاره‌نگ یوق بی تدبیر سن
۱۰. تانگله نه جواب بیر سن
۱۱. نه اوچون حرام ایر سن
۱۲. حق بردیگی حلال بار
۱۳. یدی درویش اهل حال
۱۴. اسفندیار رستم زال
۱۵. قرق عاشق بار قرق ابدال
۱۶. هر باشده بر خیال بار
۱۷. مختوم‌قلی نینگ بندی
۱۸. دشت‌داشت بندربندی(؟)
۱۹. بارچه ایشینگ سریندی
۲۰. یارادان ذوالجلال بار

۲۷۰

۱. ارتیری اوقیسانگ نماز بامداد
۲. روز و شب گناهی بی گمان یاندورار
۳. اوچماغه یوز لانسنگ یول لاری آباد
۴. کوثرده تورت اریق آییندین قاندورار
۵. پیشینی اوقیسانگ اوزار سن فرضی
۶. قبول دور الله دین دیلاگان عرضی
۷. بهشتینگ ایشیگین آچار تورت فرضی
۸. قولیین آچیب روشن تختینه مندورار
۹. الله نی یاد ایدیپ تورسنگ سحرده
۱۰. حق بیلان آراده قالمغای پرده
۱۱. تورت فرضی اوقینگ نماز دیگرده
۱۲. عالم لار نمازینگ حدیثین ایندورار
۱۳. آخشام اوقیغانده شیطان لار آغلار
۱۴. گوگسینه داش اوروب سینه سین داغلار
۱۵. دوزخینگ قایی سین اوچ فرضی باغلار
۱۶. صبر ایتسنگ دوزخینگ اودینی سوندورار
۱۷. خفتن ده وتر اوقیب یاتسنگ سررشته
۱۸. راضی بولور سندین قنوت فرشته
۱۹. اگر برجای قیلسنگ اوشبو روشده
۲۰. خیرینگی فاش ایدیپ شرینگی سوندورار

۴- ب م، ع ۸: آیینه قاندیر.

۵- ب م: فیئینی.

۱۳- ب م: آخشامی. ع ۸: اغشامنی اوقیسنگ شیطان لار آغلار.

۱۵- ب م: دوزخینگ ایشکین. ع ۸: اوچ فرض.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۱. مختوم قلی مونده دورمز سن باقی
۲۲. المدام صبح و شام یاد ایلا حقی
۲۳. پنج وقت نمازی سن یخشی اوقی
۲۴. آتش دوزخینگ بارینی سوندورار

۲۳- ب م، ع ۸: باش وقت نمازینکی سن یخشی اوقی.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۷۱

۱. ایکی داغینگ آغاجی نینگ باشینی
۲. دویبی بر بولمسه چاتیب بولمیار
۳. معلقینگ آغر نهنگ داشینی
۴. ال بیلله بر اوغره آتیب بولمیار
۵. یکه دینگدین بولمز اوزین مناره
۶. باشین کسب دوز قویارلار خاره
۷. یمان خاتون دوشسه بر یخشی اره
۸. یا اولدوریب یا ده ساتیب بولمیار
۹. کور فقیرلار گوزیم دیور گورماسه
۱۰. آغساقلار آباق سز توروب یورماسه
۱۱. هر کیمینگ اسلاگین تانگری برماسه
۱۲. باریب منگا بر دیب توتوب بولمیار
۱۳. فقیرلار مال دیور بای لار زر دیور
۱۴. یکه اشکلی آط بر اسریک نر دیور
۱۵. دنیاگه دویماق یوق ینه بر دیور
۱۶. هر کیم بو بروغیندین اوتوب بولمیار
۱۷. هر کیم الین گرار فانی جهاننه
۱۸. ساغلیقده جفا بر بو شیرین جانه
۱۹. بو دنیا بیل بران قالور زیانه
۲۰. دنیا دوستلیغینه بتیب بولمیار
۲۱. اگر شو ایامده اولالسه آدینگ
۲۲. ای گورمز داشینگده یاقینینگ یادینگ
۲۳. اوزینگده بولماسه اسلاگان دادینگ
۲۴. دوغری باریب بر آل دیب بولمیار

۲۵. مختوم قلى نصيحتيم بولماسه
۲۶. سانه گچمان هر کيم قولاق سالماسه
۲۷. هر کيم رسه اوز سوديگين آلماسه
۲۸. فراغت اينجاليب ياتيب بولمييار

۲۷۲

۱. بو چولده رحم ایلا غریب حالیمه
۲. عالمی یارادان سبحان شفا بر
۳. چوخ اذالی دردلی شیرین جانیمه
۴. یا مصطفی فخر جهان شفا بر
۵. اون ایکی امام بر بریندین سرور
۶. یدی ولی یاران بولوب مدبر
۷. مشهد قره بابا یا شیث پیغمبر
۸. حسن حسین شاه مردان شفا بر
۹. نوح پیغمبر نظر ایله بر نفس
۱۰. عمریمی بیهوده گچیردیم عبث
۱۱. زکریا پیغمبر یا خضر الیاس
۱۲. غوث غیاث موسی عمران شفا بر
۱۳. اوغل دولتنی برمان ایه سی
۱۴. ایزینده بر نشان یوقدور نوه سی
۱۵. دیوپری نینگ انسینگ جنینگ پادشاه سی
۱۶. سلطان بولان شاه سلیمان شفا بر
۱۷. ابراهیمینگ جان دین آیریلدی تابی
۱۸. کعبه باران حاجی تاپر ثوابی
۱۹. یا قره عالم آتا یا خالدنبی
۲۰. گوزلی آتا باباسلمان شفا بر
۲۱. اوزینگ دوغری گوزلا یا ریم جلیل
۲۲. بارچه نینگ رزقینه سن اوزینگ کفیل
۲۳. یا داود یا جرجیس ابراهیم خلیل
۲۴. ابوبکر عمر عثمان شفا بر

۲۵. داد ایدیب تلیمدین قیلدیم فغانلار
۲۶. یاش یرینه آقدی گوزیمدین قانلار
۲۷. خوارزم یوردینده یاتان جانانلار
۲۸. اسم محمود آر پهلوان شفا بر
۲۹. مولام یتر مسکنیمه یوردیمه
۳۰. یوزیم دوشسون ارصلانیمه قوردیمه
۳۱. مختومقلی آیدور منینگ دردیمه
۳۲. دنیانینگ طبیبی لقمان شفا بر

۲۷۳

۱. دنیاغه اعتماد ایتمانگ یارانلار
۲. کیمدین گلیب کیمدین گیدیباره دور
۳. مثالی اسکندر شاه لیق سورانلار
۴. بر بر نوبتینده گیدیباره دور
۵. براونی بای ایدار، براونی گدای
۶. نه قیلسه اِرکی بار اول قادر خدای
۷. براونینگ مرادین بریب جای به جای
۸. براو غم شرابین ایچیب باره دور
۹. براوگه بریب دور قیغی غم محنت
۱۰. عمرینده بر زمان گورمادی عشرت
۱۱. براوگه ایدیباره دور نامردی الفت
۱۲. آه دیب آنینگ عمری اوتوب باره دور
۱۳. براونینگ باشینده کوبدور دومانى
۱۴. قیغی محنت بیلان چیکه دور جانی
۱۵. بر یخشی غه دوش ایلاسه یمانی
۱۶. ناعلاج دنیا دین اوتوب باره دور
۱۷. نچه لار آغلایدور مقصد تاپمانى
۱۸. کیملار دولت تاپدی محنت تارتمانى
۱۹. بر یابی بایراغین آلور چاپمانى
۲۰. بر بدو گزماکده قایدیب باره دور
۲۱. دنیا اوچون چکمه قیغی اندیشه
۲۲. صبر ایت بلاسیغه راضی قیلیمیشه
۲۳. آغلایب غم بیلان یورمه همیشه
۲۴. اجل ابکی یاقه ننگ توتوب باره دور

۲۵. خداغه قُل بولینگ رسول غه اَمّت
۲۶. مختوم قلی ایدار بارچه نصیحت
۲۷. بیلسنگیز دنیانینگ باریسی حسرت
۲۸. حسرت بیلان بر بر گیدیباره دور

۱. نادان کونگل اولماک اوچون غم ایمه
۲. سندین اول کوب جان گلیب گچیب دور
۳. یالان دنیا پایان بران دور کیمه
۴. آنچه یخشی آنچه یمان گچیب دور
۵. قانی آدم آتا حوا اناسی
۶. قانی دین بابامز خلیل اللهسی
۷. قانی موسی کلیم معجز عصاسی
۸. گاه کوفروک گاه یالان گچیب دور(?)
۹. اسکندر سلیمان پادشاه بولدی
۱۰. خدمتینده دیو پری لار جمع بولدی
۱۱. نه غلغله لی دیوان لار قوریلدی
۱۲. آنچه شاه صاحبقران گچیب دور
۱۳. عیسی گجدی، دیندین جان بردی مُرده
۱۴. اگر آچسه یوسف یوزیندین پرده
۱۵. گوران بیهوده بولوب یاتور شول یرده
۱۶. شوپله حسن ماه تابان گچیب دور
۱۷. آن حضرت حق رسول معراج آشدی
۱۸. آسمان لار در بدر بولوب قاپی سین آچدی
۱۹. قاب قوسین باریب حقه قوشدی
۲۰. شول سرور ایکی جهان گچیب دور
۲۱. ابوبکر گجدی ریاضت بیلان
۲۲. عمر پادشاه بولدی عدالت بیلان
۲۳. عثمان گجدی قرآن تلاوت بیلان
۲۴. دین قلجین چالیب ارسلان گچیب دور

۲۵. حسن حسین دینینگ انوری ماهی
 ۲۶. قانی فاطمه زهرا حورلارینگ شاهي
 ۲۷. قدرت بیلان دوران نور الهی
 ۲۸. شویله معجزاتلار موندین گچیب دور
۲۹. گورینگ نه جنان لار عشقه اولاشدی
 ۳۰. عمرینی ضایعلااب خارلار بولوشدی
 ۳۱. آه اوروب ایرالیق دردیندین گچدی
 ۳۲. دلمیره دلمیره گریان گچیب دور
۳۳. نه گوزل لار گچدی حُسن حور یالی
 ۳۴. گویا اون توردی آی دور مثالی
 ۳۵. نه عاشقلار گچدی افتاده حالی
 ۳۶. آلارینگ عشقینده حیران گچیب دور
۳۷. نه اولکه لار قالدی ویران بولوشیب
 ۳۸. ایلی خلقی زیر و زبون بولوشیب
 ۳۹. بایقوشلار قوقلاشیب ایتلار اوروشیب
 ۴۰. نه شاه لار قالب دور جیران گچیب دور
۴۱. قانی حیلہ بیلان مال لار یغان لار
 ۴۲. قانی اویلار دولی سیم بیلہ زرلار
 ۴۳. قانی صندوق حقه لعل گهرلار
 ۴۴. همه سالیب آشکار نهان گچیب دور
۴۵. نه یخشی لار گچیب صحبت لار توتدی
 ۴۶. نه دورانلار گلیب خوش بولوب اوتدی
 ۴۷. عمرینگ اوتدی یاشینگ یتدی حال گیتدی
 ۴۸. مختوم قلی سندن دوران گچیب دور

۱. نادان کونگل، بونه شاد اولوب گولماک
۲. تانگله گون غم گلور، آغلاشماق باردور
۳. عاقل بولسنگ عالم اهلين سومائيل
۴. بي پايان دور، آيره بولوشماق باردور
۵. دوستلار بر گون اوسر اجلينگ يلي
۶. خزان اوروب سولور عمرينگ تر گلي
۷. عزيز جانه اولوم اورار چنگالي
۸. آيلانيب آيلانيب يازيلشماق باردور
۹. ير يوتر بر گون قدي دالينگي
۱۰. حقدين اوزگه هيچ كيم بيلمز حالينگي
۱۱. يليب يوگروب يغان دنيا مالينگي
۱۲. بر بر حساب ايلاب پايلاشماق باردور
۱۳. باقى يورده ايلينگ گونينگ قونديرلار
۱۴. يدي قدم اوران دين سونگ قال ديورلار
۱۵. ريئينگ نيئينگ دينينگ ينه كيم ديورلار
۱۶. طاقت ايديب جواب آيشماق باردور
۱۷. من منليك دور بار آدمينگ خيالي
۱۸. تانگله معلوم بولور همه نينگ حالي
۱۹. ميزان ترازوغه ساليب اعمالى
۲۰. خيراً شراً عزم قيليشماق باردور
۲۱. تانگله گون قيامت محشر قوريلور
۲۲. انس و جن اهلى همه ديريلور
۲۳. قُل خواجه پيل پشه برابر بولور
۲۴. شاه آئينده حساب آيشماق باردور

۲۵. دوستلار، باردور صراط آتليخ بر گذر
 ۲۶. قيلدين اينچه قلچدين تيز كسر
 ۲۷. منگ يل ليق يول بولور يولي سربسر
 ۲۸. منگ يل اينيب منگ يل چيقيشماق باردور
۲۹. مختوم قلى شول خوف لاردين اوتدينگمى
 ۳۰. ايمان تاييب مرادينگه يتدينگمى
 ۳۱. يا ها جنت ايچره مكان توتدينگمى
 ۳۲. انچه تتراپ حيران بولوشماق باردور

۱. قچان یاقین بولسه آخر زمانه
۲. فساد ایش گون گوندين آرتسه گر کدور
۳. خلقلارينگ ايدييان فعلی يمانه(؟)
۴. خير اتدين ال لارين چکسه گر کدور
۵. عالملار درويشلار سوزلار لار ساغی
۶. رعیت لار بولور پادشاه ياغی
۷. مسلمان لار بولوب بر برگا ياغی
۸. اوغلان اوشاقلارين ساتسه گر کدور
۹. دورلی دورلی بلا عالمگه گلگای
۱۰. مدرسه ده علم اوقوماق قالغای
۱۱. عالملار خمر ايچيب زنالار قيلغای
۱۲. ضلالت بحرینه باتسه گر کدور
۱۳. دجال ديگان يمان کافر بولور ميش
۱۴. اصفهان شهري ندين خروج قيلور ميش
۱۵. اوزا قدين ير يوزين تمام آلور ميش
۱۶. عیسی مهدي هلاک ایتسه گر کدور
۱۷. یا جوج مأ جوج ديگان بر طرفه ذاتدور
۱۸. نوح نینگ اوغلی يافت اول هم اولاددور
۱۹. مسلمان لار ایشی آه و فرياددور
۲۰. قاف داغینی دشيب گلسه گر کدور
۲۱. ير اوريلور ديور لار ينه اوچ جايدين
۲۲. دابه الارض چيقر نچه يل آيدين
۲۳. شریعت گوتلور فقير دين بايدين
۲۴. يوز يل ليق جهانی توتسه گر کدور

۲۵. عالم تترار ظالم لارينگ ظلميندين
 ۲۶. هيچ كيمسه سورامز مظلوم حاليندين
 ۲۷. بر اولوغ اوت چيقر يمن شهريندين
 ۲۸. خاص و عام بارچهنى سورسه گركدور
۲۹. موني اسرافيل غه فرمان ايلايگاي
 ۳۰. اسرافيل هم شول دم صورنى اورغاي
 ۳۱. بارچه جاندار اشيديب بردين جان برگاي
 ۳۲. يلغوز مولام اوزى قالسه گركدور
۳۳. قرق گون ياغمور ياغر، آي گون بيلنمز
 ۳۴. هوانينگ يوزيندين دومان آيريلمز
 ۳۵. سو چكيلور، جهان قورير، نم بولمز
 ۳۶. قرق يل شويله بولوب دورسه گركدور
۳۷. اسرافيل هم قالمز ينه جبرائيل
 ۳۸. ميكائيل و فرقائيل و روائيل (?)
 ۳۹. بارچه سنينگ جانين آلور عزرائيل
 ۴۰. ينه اوز جانينى آلسه گركدور
۴۱. قرق يل دين سونگ ينه خالق الاشيا
 ۴۲. اسرافيلنى ينه ايلايب احيا
 ۴۳. اورغين صورينگنى ديب ايلايبر ندا
 ۴۴. اسرافيل صورينى اورسه گركدور
۴۵. قورت قوش بيلان بارچه آدم ديريلور
 ۴۶. توروب مقرب ملائكه بويريلور
 ۴۷. بر براغه طلا اگار قويولور
 ۴۸. محمده انعام بولسه گركدور

۴۹. طَلا اگار لعلی گوهر دوزارلار
 ۵۰. [توروب مقرب ملک لار گزارلار
 ۵۱. بر براغی طرفه عجب بزارلار]
 ۵۲. محمد قبرینه گلسه گرکدور
۵۳. صدا چیقیر فرشته نینگ پریندین
 ۵۴. تورغین محمد دیب یاتغان پریندین
 ۵۵. لیبک دیب تورار یاتان پریندین
 ۵۶. وای امتیم دیب تورسه گرکدور
۵۷. رسول جبرائیل دین اول دم سوراغای
 ۵۸. امتینگ حالی نه بولدی دیگای
 ۵۹. یر اوزره باشین سجده ده قویغای
 ۶۰. سونگره حقدین انعام بولسه گرکدور
۶۱. مقصدینگ امتینگ بولسه حبیبیم
 ۶۲. بردیم لایق بولسه قایسی بهشتیم
 ۶۳. بهشت ایچره باریب بولونگلار مقیم
 ۶۴. تانگری بویله احسان ایتسه گرکدور
۶۵. یوسف جمالینده تاج زر باشینده
 ۶۶. یگیت قری هم اوتوز باش یاشینده
 ۶۷. ذوق تماشالار سورارلار آنده
 ۶۸. قیغی غم غصه لار قاچسه گرکدور
۶۹. ینه گوز کورمادیک ناز نعمت لار
 ۷۰. کونگل که گچمادیک عیش عشرت لار
 ۷۱. باش یوز یل لیق بلندلیگی اول تختلار
 ۷۲. مؤمن قل لار آنگا منسه گرکدور
۷۳. اوشول قیغی غملی حسرتلی گونده
 ۷۴. تانگری قاضی رسول شفقت قیلانده
 ۷۵. مختوم قلی عاصی کمینه بنده
 ۷۶. شفاعتدین امید ایتسه گرکدور

۱. یدی قت آسمانی یری، محکم ایدان بر الله دور
۲. ایکی جهانینگ سروری دین محمد مصطفی دور
۳. محمد دین اول اوتان، الله نینگ سرینه یتان
۴. طور داغینده مسکن توتان، اول موسی کلیم الله دور
۵. گوزل الله نظر سالان مریمینک مهرینه قالان
۶. تورات کتابینگ برین آلان اول عیسی بروح الله دور
۷. توپراق دین بولدی باغلی حسن علی اسرافیل صورینه باغلی (؟)
۸. داود پیغمبرینگ اوغلی اول سلیمان پادشاه دور
۹. دوشوبدور زندان غضبه، یعقوب آغلار گونده صباح
۱۰. مصر شهرینده یوسفه عاشق بولان زلیخادور
۱۱. حقدین اسلار عمر توکل قیلدی لار تورت یاری (؟)
۱۲. حق یتر ذوالفقاری دین قوتی مرتضی دور
۱۳. ابوبکر عثمان علی، بر بریندین ثنالی
۱۴. کعبه شهرینده بنالی ابراهیم خلیل الله دور
۱۵. مختومقلی دیور حلیمیم، اونوتماسون سنی تلیم
۱۶. حضرتی محمد دور وکیلیم، دایانانیم بر الله دور

۵- ب م: مریمینک مهرینده قالان کوزل الله نظر سالان.

۷- ب م: چون توفراق دین بولمیش علی، اسرافیل صورینه باغلی.

۹- ب م: یعقوب آغلار کونده صبا توشسه زندانه عصه.

۱۱- ب م: حقدین تلارلار عمری توکل قیلدی لار تورت یاری.

۱۲- ب م: حق دین یتورسه.

۱۵- ب م: مختومقلی یا حبیبیم.

۱۶- ب م: حضرت محمد وکیلیم.

۱. غافل آدم گیدار بولسنگ
۲. کرملی یولداشینگ قالور
۳. جالاد گلیب جان آلانده
۴. یغلاشیب قرداشینگ قالور
۵. جالاد خنجرین سالانده
۶. عزرائیل جانین آلانده
۷. ایکی سوراغچی گلانده
۸. باشده عقلی هوشینگ قالور
۹. بو دنیانی توتمه قیزغین
۱۰. یولدین چیقیب بولمه آزغین
۱۱. بی وفادور امید اوزگین
۱۲. قوم قوانور لاشینگ قالور
۱۳. نامحرم گوران گوزلارینگ
۱۴. غیبت ایدان سوزلارینگ
۱۵. انگراشیب اوغل قیزلارینگ
۱۶. گوره گیدیب گوشینگ قالور
۱۷. بارسنگ ایمانگی آلیب
۱۸. باش گز بیزه دولانیب
۱۹. قره توفراغه بولانیب
۲۰. زمین ایچره باشینگ قالور
۲۱. اجل گلدی نوبت اوتدی
۲۲. کیمسه بو دنیانی توتدی
۲۳. مختوم قلی عمرینگ اوتدی
۲۴. داد ایدیب سرداشینگ قالور

۱. ای یارانلار مسلمان لار
۲. بر گون آخر زمان بولور
۳. آندین بورون كوب نشان لار
۴. یرینگ یوزینده کان بولور
۵. عدل سیز بولور خانلار
۶. بی حیا بولور عیال لار
۷. كوب دوکولور ناحق قانلار
۸. ایلینگ فعلی یمان بولور
۹. فساد ایش كوب بولور آز بولمز
۱۰. بو اووی اول اویه ساز بولمز
۱۱. یاغمور یاغر یاز بولمز
۱۲. بر گون باد خزان بولور
۱۳. حیلہ ایلار تاپر یول لار
۱۴. سودخوارلیقدین یانار مال لار
۱۵. دین یولینی تاشلاب ایل لار
۱۶. نه مکتب نه اذان بولور
۱۷. نماز قویر سوزلار یالغان
۱۸. آتا انا عاصی بولغان
۱۹. چاقر ایچیب زنا قیلغان
۲۰. عذابی منگ الوان بولور
۲۱. امرین توت تانگری دوستی نینگ
۲۲. عاصی بولمه ساقلا دینینگ
۲۳. انشاللهه مختوم قلی نینگ
۲۴. دین یولداشی ایمان بولور

۲۸۰

۱. یارانلار فانی دنیانینگ
۲. آخری بی-باد گورونور
۳. جان قوشینی آلداپ توتار
۴. شوم فلک صیاد گورونور
۵. آداغینه دوشمه بو گون
۶. کوکینگ کسر بوغون بوغون
۷. گورینگلار لولی دوست لیغین
۸. گون به گوندين یاد گورونور
۹. فلک بولمز میسرینگ
۱۰. نچه یرده دردسرینگ
۱۱. گور اوغلسز بنده لارینگ
۱۲. یوردی یوق بر باد گورونور
۱۳. گورونسه یخشی اقبالی
۱۴. گون گوندين یتیر کمالی
۱۵. قوچ یگیدینگ پیس عیالی
۱۶. جانینه جالاد گورونور
۱۷. یخشی یارینگ قوینی متاع
۱۸. سینه سی منگزار جتته
۱۹. گوزل گورمگان یالته
۲۰. گوزینه پر یزاد گورونور
۲۱. لبینده چینار شکر قندی
۲۲. گویا که فراغی بندی
۲۳. قره قرغانینگ فرزندى
۲۴. گوزینه صورت گورونور

۲۵. ياراشر ترکش قطاری
 ۲۶. قطارينده اسريک نری
 ۲۷. بر گدانينگ منن خری
 ۲۸. طويله سينده اط گورونور
۲۹. سوشده گرک اوستادلار
 ۳۰. شير بوراکلی الغير قورت لار
 ۳۱. ياگی گورانده نامردلار
 ۳۲. نا چاغلاب عورت گورونور
۳۳. مختوم قلی ديور بو دمده
 ۳۴. باردور امیديم کرمده
 ۳۵. روزی ایتسه آخر دمده
 ۳۶. ایمانيم مراد گورونور

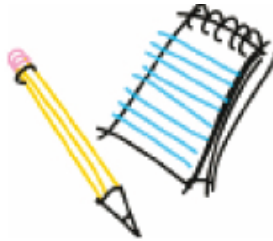
۲۸۱

۱. گچ کونگل دنيادين ايلامه هوس
۲. فانی دور هيچ کيمه فايانی بولمز
۳. جان قوشی بلبل دور، تيننگ بر قفس
۴. بر گون اوچر، دايم دورانی بولمز
۵. بر نچه نی شادليق بيله شاد ايديب
۶. شهريار ديب عالم ايچره آت ايديب
۷. اجلينگ اليندين بر گون داد ايديب
۸. گيتدی لار باریسی دورانی بولمز
۹. شاهليق ايدان انس و جنه سليمان
۱۰. جمشيد و اسکندر قانی سليمان
۱۱. قانی حق حبيبی، اول فخر جهان
۱۲. گيتدی باری، هرگز گمانی بولمز
۱۳. نچه مرسل گيتدی، نچه منگ صبی
۱۴. نچه منگ رسول گيتدی، نچه منگ نبی
۱۵. حاصل اولمای هيچ بر نينگ مطلبی
۱۶. فانی ايچره باقی قالانی بولمز
۱۷. کیمی غنی قیلدی کیم لارنی قلاج
۱۸. يوقسزنی بايلاره ایلادی محتاج
۱۹. گلسه اجل بادی بولور ناعلاج
۲۰. گيداجک دور، يخشی يمانی بولمز
۲۱. مال دنيا بريب نچه منگ غنی
۲۲. لعل و جواهردين بولور مسکنی
۲۳. گيتدی قویوب کوشک و قصر ايوانی
۲۴. بارغانيدین قايديب گلانی بولمز

۲۵. دنيا گانلارينگ باري يوق بولور
 ۲۶. غافل آدم بيلمز ليكده آلدانور
 ۲۷. يغان ذادينگ باري دنياده قالور
 ۲۸. هيچ بر آدم آيب بارانى بولمز
 ۲۹. قامتى سرو ديك نازك بدن لار
 ۳۰. سيب زرخدانلى غنچه دهان لار
 ۳۱. گل پرى لار يوزى سيمين ذقن لار
 ۳۲. عالمده شاد اولوب گولانى بولمز
 ۳۳. يوق وفاسى دوستلار فانى دنياينگ
 ۳۴. اولونچه ترك ائتمه خير واحسانينگ
 ۳۵. باران سونگ گلماگه يوقدور مجالينگ
 ۳۶. اينان، بو سوزلارينگ يالانى بولمز
 ۳۷. عاقل اولدور ميل ائتمسه دنياگه
 ۳۸. صدق ايله سيغينسه قادر اللهغه
 ۳۹. مختوم قلى هر صورت زيباغه
 ۴۰. باقماغين آلاينگ پايانى بولمز

۱. ای یارانلار مسلمانلار
۲. امانت دور جان اگلانمز
۳. ساغلیغه یوقدور اعتبار
۴. مثال ایت مهمان اگلانمز
۵. بلند داغدین هیبت گیدار
۶. یرلاردین برکت گیدار
۷. روم شهریندین قوت گیدار
۸. اوستاده دکان اگلانمز
۹. عزرائیل یول آچار بر گون
۱۰. جان شربتدین ایچر بر گون
۱۱. اردین دوران گچر بر گون
۱۲. اط اولور میدان اگلانمز
۱۳. شریعتدین انزیل بولمز(?)
۱۴. حق ایشدین بندیل بولمز(?)
۱۵. آدم اوغلی غافل بولمز
۱۶. گوج گیدار کاروان اگلانمز
۱۷. مختومقلی بودور اقرار
۱۸. حق یولینده دوران چین آر
۱۹. کیمسه نینگ ایزینده اوغل بار
۲۰. کیمسه ده نشان اگلانمز

۱۵- ع ۶: غافل بولمانکز.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱. هر یگیدینگ اصلین سوراب ناایدار سن
۲. معرکه ده توروب اوتورشین گورینگ
۳. براو بیله آشنا بولای دیسنگیز
۴. اول اقرارینده دوریشین گورینگ
۵. بر اوزاق یاقینه بارای دیسنگیز
۶. دین اسلام قلجین چالای دیسنگیز
۷. بر عرب اطینی الای دیسنگیز
۸. ساغری سین سینه سین گریشین گورینگ
۹. بر پول دوشسه بر افلاسینگ الینه
۱۰. گوگسین اچیب گیدار قیشینگ یلینه
۱۱. خریدار بولسنگیز قیزه گلینه
۱۲. ادبلی اوتوروب توریشین گورینگ
۱۳. قوچ یگیدینگ اط یاراغی شای بولسه
۱۴. يتوشر هر یرده های ده های بولسه
۱۵. اوزی حاتم بولوب ینه بای بولسه
۱۶. چهار طرفدین مهمان گلشین گورینگ
۱۷. بر نچه نی قیلدینگ مالی بسیاری
۱۸. بر نچه نی قیلدینگ بر پولینگ زاری
۱۹. یخشی یمان همه آدمینگ باری
۲۰. نوبت بیله اوتوب گیدیشین گورینگ
۲۱. تانگری بیزار بیلینگ زکوه سز بایدین
۲۲. زینهار قاچه گورینگ اول گلان جایدین
۲۳. مرده بر ایش دوشسه گورار خدایدین
۲۴. نامردینگ میداندین باریشین گورینگ

۲۵. نامرد یورور مدام اولومدین قاجیب
 ۲۶. اوینه گلانه زهرین ساچیب
 ۲۷. مرد یگیت مهمانه گوگسین آچیب
 ۲۸. نامردینگ اویندین قاجشین گورینگ
 ۲۹. ظالم لار اونودار ذکر اللهنی
 ۳۰. ارزان آلیب قیمت ساتر غلهنی
 ۳۱. سودخوار نانصافلار حلال طلانی
 ۳۲. حرام فایدهسینه بریشین گورینگ
 ۳۳. شیطان ملعون هرگز طاعت ایتدیرمز
 ۳۴. حرامدین قایتارمز حلال ایدیرمز
 ۳۵. روزهنی توتیرمز نمازه ایدورمز
 ۳۶. لعنت شیطانی تالاشین گورینگ
 ۳۷. قوچ یگیدینگ ایشی صحبت ساز بولور
 ۳۸. گونی قیش بولمز، دوام یاز بولور
 ۳۹. یخشی نینگ کونگلینده کینه از بولار
 ۴۰. یمانینگ هر گونده اوروشین گورینگ
 ۴۱. ناقدر قرداشدین اوزاق داش بولوب
 ۴۲. قدرلی یاد بیله هم یولداس بولوب
 ۴۳. مختومقلی ناسازلاره دوش بولوب
 ۴۴. سیدینگ خواجهنینگ یوروشین گورینگ

۳۸- ۴- ده: «بولور» سوزی یوق: دوام یازدی.

۳۹- ۴- ده: «بولور» سوزی یوق: کینه سی آزدی.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۸۴

۱. بو منینگ جانیم سنینگ یولینگده قربان یا رسول
۲. هر نه کیم قیلسنگ جفا، بو جانہ درمان یا رسول
۳. سویبان بار ایلامیشدور سنی رحمان یا رسول
۴. قوللیغینگده انتظار دور اوشبو جهان یا رسول
۵. اول عذاب الناریدین بولمیش سنینگ یولینگ براق
۶. اوزینگ قیلیمیش خدا فردوس اعلا هم براق
۷. سن که گلدینگ دنیا، بو عالمه یاندی چراغ
۸. شکر لله تا بیانی بولدی جهان یا رسول (؟)
۹. درد ایله بو یوراگیم هر لحظه آه قیلدی نچه
۱۰. آهی منگ درمانی اول عبدالله دیسه الحوجه (؟)
۱۱. هر زمان ماه جمالینگ دوشیمه گیرمز گیجه
۱۲. قالور اول مونچه کیم جانیمده آرمان یا رسول
۱۳. زار زار یغلابان اسلایه دور من سنی
۱۴. بو ذلیل لیک ایچره سن کوب قویماغین خواره منی
۱۵. هم ینه میزان چکیلیب اوله محشر نینگ گونی
۱۶. کوب اینانجیم سن دورار سن اولی دیوان یا رسول
۱۷. عاشقه هو هو دیب بولغوسی معرفت گلی
۱۸. بو ذلیل بیچاره نینگ بلکه سنکا یترا الی
۱۹. آه افغانینگ سنینگ کیم یاد ایدیپ مختوم قلی
۲۰. غم ایچنده شوپله بر بیمار و حیران یا رسول

۱. ای اهل درویشلار بیلگین ای
۲. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان
۳. صبر ایله اعمال قیلغا سن
۴. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان
۵. بی صبر اولان خوناب ایچر
۶. بولور بلالارغه دوچار
۷. باغلی قاپینی صبر آچار
۸. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان
۹. أوماک ایرور اول شیطان دین
۱۰. صبر ایلاماک رحمان دین
۱۱. نصرت ایرور جانانه دین
۱۲. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان
۱۳. ذکر ایلاگان لار ذوقلار
۱۴. سُکر ایلاگن لار شوقلار
۱۵. بی صبرلار مردود اولور
۱۶. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان
۱۷. بی صبر اولان ایشی یاتور
۱۸. صبر ایلاگان گه ایش تابر
۱۹. ناگاه خدایم ال توتار
۲۰. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان

۱- ۸ع: ای اهل درویش بیلکیل.

۳- ۸ع: قیلغیل.

۱۱- ۸ع: مغفرت ایرور جانان دین.

۱۵- ۸ع: بی صبر لار مرهم یولور.

۱۸- ۸ع: صبر ایلیان ایش تریر.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۱. بی صبر اولان گورار آزار
 ۲۲. باشی بیلان بولور بیزار(؟)
 ۲۳. شیطان بیلان یولیندین آزار
 ۲۴. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان
۲۵. حق ذکرینی چوخ ایلاگین
 ۲۶. صبر ایلاگین جهد ایلاگین
 ۲۷. صبر ایلاگین صبر ایلاگین
 ۲۸. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان
۲۹. مختوم قلی بیلگین عیان
 ۳۰. پند و نصیحت دور همان
 ۳۱. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان
 ۳۲. الصَّبْرُ مفتاحُ الجنان

۱. گل کونگل باشینگی چيقر دوماندين
۲. يکه قالدینگ غم اويينده درد بيلان
۳. نامرد بيلان اوزاق يوله گيتماگين
۴. باش قوشاور بر توکل مرد بيلان
۵. چين ارلار ابليسينگ يولينه گيتمز
۶. منافق لار حقينگ امرينه بتمز
۷. ايمان بيلان شيطان بر اويدة ياتمز
۸. نچوک مدار تاپر قويون قورت بيلان
۹. جان شهرينده اجل قوشلاری يايلا
۱۰. کونگليمينگ درياسی موج اوروب اوينار
۱۱. گاودار اوغلی دونگوز بيلان ايت اوينار
۱۲. بگ بالاسی شطرنج اوينار نرد بيلان
۱۳. چين عاشق لار بولمز تلده کايینی
۱۴. مونی بيلگين اقرار ساقلار ايمانی
۱۵. ياقين گلسه آخر زمان ايامی
۱۶. دعوا آرتار آنط ايچرلار شر بيلان
۱۷. فراغی ديور يدی اقليم چول قالور
۱۸. نه خان قالور نه بگ قالور نه قل قالور
۱۹. نه داغ قالور نه دوز قالور ايل قالور
۲۰. دجال چيقر ترسا جهود کرد بيلان

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۸۷

۱. نچه ایشی عقل بیلان جمع ایتسنگ
۲. فلک چاشیر بر گون حساب تاپمز سن
۳. عمرینگ نینگ باریچه خیر قازانغین
۴. گیرسنگ یر آستینه ثواب تاپمز سن
۵. مونچه بر ایش ایتسنگ آنده گرولی
۶. سن هم یخشی لاردین آله گور یولی
۷. حالی بر پله دور ای آدم اوغلی
۸. عالم لار گلمسه ادب تاپمزسن
۹. یگیت بولوب گزگین یخشی آط بیلان
۱۰. بدو منیب گزگین پریرزاد بیلان
۱۱. عمرینگ اوتورگین جماعت بیلان
۱۲. مسجدینگ یقیلسه محراب تاپمز سن
۱۳. مختوم قلی گورینگ نچوک جوش اولدی
۱۴. بر کاسه می ایچیپ جانہ نوش اولدی
۱۵. یارانلار ساغ بولسه بر گون خوش اولدی
۱۶. هر گون کاسه دولی شراب تاپمزسن

۱۵-ع ۳: ای یارانلار.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. گل کونگل گنگاش ایلالی
۲. سوزلاماین باش بولمر سن
۳. فانی دور بو یالان دنیا
۴. بر گون آندین جوش بولمر سن
۵. ینه بر گون آغاچلار سن
۶. هم داشلار سن، هم دیشلار سن
۷. بر گولدير سن، بر خوشلار سن
۸. ینه بزدين داش بولمر سن
۹. سن بيزینگ اوچون گيدار سن
۱۰. گلانی قرشی یودار سن
۱۱. حقینگ امری دور ناایدار سن
۲۱. بر دم بزدين بوش بولمر سن
۱۳. اول دوست بولور گولدير سن
۱۴. بر آز ايزينگدين يلدير سن
۱۵. بر گون ياسالاب اولدير سن
۱۶. باقی قریندایش بولمر سن

-
- ۱- ب م: کل کونکل کنکاش ایدالی.
  - ۲- ب م: بولماز سن.
  - ۳- ع ۱: بو ناداندور یالان دنیا.
  - ۴- ب م: بولماز.
  - ۸- ب م: بولماز.
  - ۹- ع ۱: بزیم اوچون.
  - ۱۱- ع ۱: حق امر دور.
  - ۱۲- ب م: بولماز.
  - ۱۶- ب م: بولماز.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۷. مختوم قلی بيلميش حالى
۱۸. بر يورته سن بنالى
۱۹. توبه ديب حقه دونالى
۲۰. ايمدى دين سونگ ياش بولمرسن

-
- ۱۷- ب م: مخدوم قلى دير بيلميش حالى.
۱۸- ب م: بر سن يورته بنالى.
۲۰- ب م: بولماز.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. دوست‌لار هیچ بنده نی یارادان الله
۲. عقلدین هوشدین جدا ایتماسون
۳. بران عقلین آلیب نعوذ بالله
۴. مال و ملکین و تختین تاراج ایتماسون
۵. یورومیان کمال شیان ایلینده(?)
۶. انتظاردور ایرالیغینگ یولینده
۷. اسیر بولوب بر ظالمینگ قولینده
۸. ایگام هیچ بنده نی محتاج ایتماسون
۹. وطندین ایریلان آغلار ایزلاشیب
۱۰. صفا بیلان گچان عمرین سوزلاشیب
۱۱. آه چکیب دونوب ایزین گوزلاشیب
۱۲. هیچ ایل نی یورتدین اخراج ایتماسون
۱۳. هیچ کیم مونگلی بولوب قالماسون
۱۴. اعضاسینه شکست گلیب سارغاریب
۱۵. داشین قراب ایله گونه دلمریب
۱۶. ناقوت ناتوان ناعلاج ایتماسون
۱۷. مختومقلی خدا توفیق برانده
۱۸. طریقت‌نینگ راست یولیغه گیرانده
۱۹. سحر توروب یلغوز یوللار یورانده
۲۰. یولین شیطان اوروب دوپاج ایتماسون(?)

۱. ای یارانلار مسلمانلار، بر گيجه سيران ايچنده
۲. اوتوز ايكي كشي گورديم، اول شاه مردان ايچنده
۳. اولاره برديم سلامي، سورديلار ساغليق كلامي
۴. شيخ سعيد ملاي جامي، اولي دور سلطان ايچنده
۵. سلطان اوييس پهلواني، حكيم آتا سلیماني
۶. خواجه يوسف همداني، شول شاه كنعان ايچنده
۷. توركستان إيه سي سرور، امام كاظم امام جعفر
۸. يحيي بيلان نوح پيغمبر، بايزيد سلطان ايچنده
۹. گوزل پيرلار گوزل يارلار، چكديلار بو بولده زارلار
۱۰. امام رضا شاه پيرلار نچه گوزل جان ايچنده
۱۱. مختوم قلى سريم چو خودور، من نيلاين آچان يوقدور
۱۲. اولماك حق، دير يلماك حقدور، اوقيديم قرآن ايچنده

۱. ایمدی کونگل بو دنیانی سوماغین
۲. اینانماغین یخشی ماه و سال لاره
۳. عاقل ایرسنگ هر بر سوزه اویماغین
۴. سوزه اویمان دوشر ایدین ایل لاره
۵. یوق ایکان دنیانی عهد و وفاسی
۶. قانی یگیت لارینگ ذوق و صفاسی
۷. گون گوندین آرتهدور جبر و جفاسی
۸. بر گون سالور سزی یمان حال لاره
۹. بر گون دوشرسینگیز دواسیز درده
۱۰. جان ایریلیب قالور سارغاریب مُرده
۱۱. یولوغر سز مونده آنده هر یرده
۱۲. دفتره یازیلان قیل و قال لاره
۱۳. گلان گچر مونده هیچ کیمسه قالمز
۱۴. اوتاندین گچاندین خبرین بیلمز
۱۵. بندوان دور آنده بارانلار گلمز
۱۶. غریب اولکه سینه گیدان ایل لاره
۱۷. جانینگی تارتار لار بوغزینگا قستاپ
۱۸. شول دم قرانگقیرار آی بیله آفتاب
۱۹. آتا اوغل دوست یاریندین دل استاب
۲۰. دلمریب باقر سن ساغ و سول لاره
۲۱. نصیب بولسه ایلینگ گونینگ یغیلور
۲۲. هجران اودی یوراگینگه داغ سالور
۲۳. اوغل قیز دوست یارینگ اوزادیب قالور
۲۴. ایرالیغه گیدان اوزین یول لاره

۲۵. جلاډ اجل بر گون گلسه نا ایدار سن
۶۲. مختوم قلی هم پشیمان ایدار سن
۲۷. علاجینگ یوق ناچار بولوب گیدار سن
۲۸. اسلاب.....که بیل لاره

۲۹۲

۱. گل کونگل من سنگا نصیحت قیلای
۲. وطنی ترک ایدیب گیدیجی بولمه
۳. اوزینگدین اگسیک بر غیرى نامردینگ
۴. خدمتینده قوللیق ایدیجی بولمه
۵. خدمت فیلسانگ بولسون بر اصلزاده
۶. آتا باباسیندین بگ و بگزاده
۷. هر چند اگر بولسه آچ هم افتاده
۸. یانیندین بر زمان گیدیجی بولمه
۹. آقماين قالمزدور بر آقان آریق
۱۰. بر تن ایچره آدم سمز گاه آریق
۱۱. بار یوزی چرکین دور بر یوزی یاریق
۱۲. چرک دیب قاتی سوز ایدیجی بولمه
۱۳. یخشی لاردین هرگز چیقمز یمانلیق
۱۴. اصلی یمان بولسه چیقمز یخشی لیق
۱۵. اصلینه تارته دور یوروک چمانلیق
۱۶. یوروگی چمانه ساتیجی بولمه

۱- ۴ع: نصیحت برای.

۳- ۴ع-ده: «بر» سوزی یوق.

۷- ۴ع-ده: «هم» سوزی یوق.

۱۰- ۴ع: بر تنده آدمکه سمریور آریق.

۱۱- ۴ع: بار یوزی یر یوقدور یوق یوزی.

۱۲- ۴ع: چریق دیب.

۱۴- ۴ع: بر اصلی یخشی دا بولماس یمانلیق.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۷. چاقیلیق خبرسز بر یره بارسنگ
 ۱۸. امتیاز ایلاگین اوتورسنگ تورسنگ
 ۱۹. بر نصیحت برای پندیمنی آلسنگ
 ۲۰. کشی آشینینگ دوزین دادیجی بولمه
۲۱. چاغرلان یره بارده اوتورده تورمه
 ۲۲. چاغر یلمادیق یره بارمه گورونمه
 ۲۳. اوتانمز آدم دیک سویرانیب یورمه
 ۲۴. بویر یلماغان ایشی ایدیجی بولمه
۲۵. اگر سن هم بولسنگ نرم و ملایم
 ۲۶. ملایم سن بولسنگ قلینگ بولایم
 ۲۷. قولایممه بران پندینگ آلایم
 ۲۸. کشی گه قاتی سوز ایدیجی بولمه
۲۹. گوکدین نم دوشماسه یراوت گتیرمز
 ۳۰. یغیلسه منگ قیغی بر ایش بترمز
 ۳۱. ار یگیت کونگلینه قیغی گترمز
 ۳۲. نامردینگ اوغلی دیک قاجیجی بولمه

- ۱۷-ع ۴: اینداکسز خبر سز بر یرکه بارسنگ.
 ۲۰-ع ۴: آشدین توزیندین تاتفوجی بولمه.
 ۲۱-ع ۴: چاغرغان یرکا بار تورغیل اوتورمه.
 ۲۲-ع ۴: چاغرمان یرکا بارمه کرون مه.
 ۲۳-ع ۴: اویولماس کشی دیک سویرایوب یورمه.
 ۲۴-ع ۴: بویرمغان ایشی.
 ۲۶-ع ۴: ملایم بولسنگ سن قولونک بولایم.
 ۲۹-ع ۴: نه توشماس کوکدین یر نه کتورماس.
 ۳۲-ع ۴: نامرد اوغلی دین قیعوچی بولمه.

۳۳. مرد اوغلی دور ایلگه یازر دستار خوان
 ۳۴. دوغری سوز اوستینده برار شیرین جان
 ۳۵. عمرینی اوتگرار دیمز بر یالان
 ۳۶. جهد ایلاب یالان سوز تاپیجی بولمه
۳۷. سخت دل یوراگی هرگز بوش بولمز
 ۳۸. هر نچه قینانسه کونگلی خوش بولمز
 ۳۹. بر براوگه ایکی یخشی دوش بولمز
 ۴۰. یخشی نی یمانه ساتیجی بولمه
۴۱. توکل نر بولور اندیشه مایه
 ۴۲. کونگلینگنی ایبرمه هر قایسی جایه
 ۴۳. بارچه نینگ دایانجی قادر الله غه
 ۴۴. الله دین اوزگه نی سویجی بولمه
۴۵. اوقور بولسنگ اوق اور نفسینگ گوزینه
 ۴۶. قرا چین گوز بیلان مصحف یوزینه
 ۴۷. آلدانیب گیرماگین شیطان سوزینه
 ۴۸. یخشی نی هیچ وقت قویجی بولمه

۳۳- ع ۴: ایلکا یایسه دستور خوان.

۳۴- ع ۴: بر سوزی اوستوند برسه شیرین جان.

۳۵- ع ۴: عمرنی اوتکاریب دیمسه یالغان.

۳۶- ع ۴: جهد ایله یالغان سوز آیتغوجی بولمه.

۳۷- ع ۴: سخت دل کوکراکی هر کز.

۳۸- ع ۴: هر نچه قاتلانسه کونکلی.

۳۹- ع ۴: بیر بیرینه.

۴۱- ع ۴: نر ایرور.

۴۲- ع ۴: بیارمه کونکلنکی هر قایسی جایه.

۴۳- ع ۴: بارچه ننگ یتوکی قادر الله یه.

۴۸- ع ۴: الله امرینی قویغوجی بولمه.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۴۹. اگر بولسون دیسنگ ینگل اغرلار
 ۵۰. کلچیک سوزلاپ اغرتماغین باغرلار
 ۵۱. یولوقسه گذرینگه گونگ و ساغرلار
 ۵۲. اولارینگ حالینه گولجی بولمه
۵۳. تاپسنگده دنیاده ملک اسکندر
 ۵۴. قارونینگ مالی هم بولسه میسر
 ۵۵. آخری بولور سن یرگه برابر
 ۵۶. کونگلینگده من منلیک ساتیجی بولمه
۵۷. آیدارلار یرتیق طون گورسه ایت قاپر
 ۵۸. فعلی یمان بنده خدایدین تاپر
 ۵۹. آخری بر گون قیلور سن سفر
 ۶۰. دار کونگللیک ایشی ایدیجی بولمه
۶۱. اگر چندی که بولسنگ اهل منصب
 ۶۲. سوزین دنکلاب عدالتلی بول دنکلاب
 ۶۳. سوز تاپسنگ سوزلاگین تاپماسنگ بول خواب
 ۶۴. قولدین گلمز ایشی ایدیجی بولمه
۶۵. قریلیق گلگوسی بر گون آفتی
 ۶۶. یگیتلیک کتگوسی بر گون قوتی
 ۶۷. غنیمت بیل غافل آدم فرصتی
 ۶۸. مُرده دیک اوزانیب یاتیجی بولمه

- ۵۰-ع ۴: چقب بر یانه تاب بر یانه بفرلار.
 ۵۳-ع ۴: که تاپسنگ دنیاده ملک اسکندر.
 ۵۴-ع ۴: قارونی مالی هم بولسه میسر.
 ۶۰-ع ۴: تار کونکل فعلنی تونغوی بولمه.
 ۶۲-ع ۴: سوزین تنکلاب کونکل بوز غونچه تنکلاب.
 ۶۷-ع ۴: غافل بو دم فرصتی.

۶۹. دانگ آتانه مُلا چاغرار اذان
 ۷۰. بوزيلمزميش هرگز قسمته يازان
 ۷۱. يگيت ليک بوستان دور، قري ليق خزان
 ۷۲. بوستانی خزانه ساتيجی بولمه
۷۳. کتابين آچيبان اوقيبان مُلا دور
 ۷۴. گوگارار ياغمورينگ سوی برله ير
 ۷۵. آلقیش و فاتحه دعا برله ار
 ۷۶. مظلومه ستمی ایدیجی بولمه
۷۷. دولتی اوغل لار ياشده باش بولور
 ۷۸. ياشاغنده بی دولت لار ياش بولور
 ۷۹. رحم سز ظالم لار باغری داش بولور
 ۸۰. بارار يره کيسک آتیجی بولمه
۸۱. ار يگیت بالاسی باره پُر بولور
 ۸۲. غامچی سی الينده يمان زور بولور
 ۸۳. معرکه گورمگان يگیت خوار بولور
 ۸۴. بولور بولمز سوزی ایدیجی بولمه

۶۹- ع ۴: تانک آتسه.

۷۰- ع ۴: بولماسدور هرکز قسمته يازان.

۷۲- ع ۴: تسبیحدين اوزکا سوز آیتغوجی بولمه.

۷۳- ع ۴: اوقوب ملالار.

۷۴- ع ۴: یغمر سوی برله ير.

۷۷- ع ۴: دولت لنینک اوغلی باشده بی بولور.

۷۸- ع ۴: ياشه ديقچه.

۷۹- ع ۴: بی رحم ظالم نینک بغری.

۸۳- ع ۴: یکت چنک بولور.

۸۴- ع ۴: کلور کالمز سوزنی ایتغوجی بولمه.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۸۵. ای کونگل گل ایمدی حقی تاپالی
 ۸۶. نفسیمز مرکبین منب چاپالی
 ۸۷. آیدارلار حق ایرمیش مهر و وفالی
 ۸۸. هرگز اوز سوزینگدین قایدیجی بولمه
۸۹. من دیدیم بر نچه پند و نصیحت
 ۹۰. بیلسنگ نصیحت دور، یوقسه فضیحت
 ۹۱. فضیحت بیلماگین بارچه نصیحت
 ۹۲. یالانچی سوزلاری آیدیجی بولمه
۹۳. مختوم قلی کونگلینگده دور کوپ آرمان
 ۹۴. تاپمدی دردینه عاقبت درمان
 ۹۵. یتوشر بر گونی حقدین بو فرمان
 ۹۶. غفلت دوشگینده یاتیجی بولمه

۸۵- ع ۴: کلکیل.

۸۸- ع ۴: شول سوزینکدین هرکز قایدوجی بولمه.

۹۱- ع ۴: فضیحت بیلماکیل بیلکیل نصیحت.

۹۳- ع ۴: آرمانی

۹۴- ع ۴: تاپمدی عاقبت درده درمانی.

۹۵- ع ۴: یتوشر بر کون تنکری فرمانی.

۹۶- ع ۴: روز و شب غفلتده یاتفوجی بولمه.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱. نه ذوق و صفالار يگيت ليک بيلان
۲. بهار بولوب گچدی بزدين داش قالدی
۳. قریلیق يتوشدی منگ کلفت بيلان
۴. میزان اوتدی خزان گلدی قیش قالدی
۵. عمریمنی صرف ایتدیم های بيله وایه
۶. قوللیق طاعت ایلامادیم خدایه
۷. اسر يگيت ليکنی اوتگاردیم ضایع
۸. ایمدی نه بر کوچ قوت، نه بر هوش قالدی
۹. عمریم نینگ قالمادی بر ذره شادی
۱۰. هیچ کیمسه اشیتمز آه و فریادی
۱۱. جسمیم کباب ایتمیش آیره ليق اودی
۱۲. یوراک لارقان بولوب گوزده یاش قالدی
۱۳. هر بر قله شوم آیره ليق سالیندی
۱۴. جسمین خزان اوردی گلی سولوندی
۱۵. خزینه سی اورولدی اویسی تالاندى
۱۶. نه آنده بر عقل، نه بر هوش قالدی
۱۷. قويدی منی یوز منگ آزاره فرقت
۱۸. گيجام اوزین بولدی، دانگ آتماق رقت
۱۹. غصه بيلان گون گچرماک مشقت
۲۰. نه جانده فراغت، نه بر عیش قالدی
۲۱. آیراليق جان جسمه چوخ آزار قلدی
۲۲. غصه بيلان ساچ سقالیم آغردی
۲۳. رنج و الم چکدیم، تنیم سارغاردی
۲۴. نه روحده شاد، نه کونگلدده خوش قالدی

۲۵. شوم أيراليق بيله عقليم لال بولدى
۲۶. مختوم قلى ايشيم قيل و قال بولدى
۲۷. بيلما ديم نچوك سودا، نچوك حال بولدى
۲۸. جان تندين أيريلدى، قورى لاش قالدى

۱. اولاً مال یخشی، مال دین باش یخشی
۲. باش دولتین تاپان ماله سر ایتمز
۳. دوغما دیق اوغلدین دوغان داش یخشی
۴. نادان اوغل آتاسینه سر ایتمز
۵. اطمده آیاق بولسه اوزگه سین بولمز
۶. ارده غیرت بولسه ایشی قین بولمز
۷. سوش گونی قوچ یگیتده سین بولمز
۸. قرشی باقر پیکان یایه سر ایتمز
۹. آلامن اونگی نی سرداری باشلار
۱۰. قوچ یگیتلار نیزه اورار قلچلار
۱۱. کیمسه لار بوقیلیب کیمسه اط اوشلار
۱۲. ابروی تاپمسه پایه سر ایتمز
۱۳. ار دوستدین قاچرلار آدم آچ قالسه
۱۴. یار یاردین آیریلار آره داش قالسه
۱۵. یمان خاتون یخشی اره دوش گلسه
۱۶. باشینی ترک ایدار دایه سر ایتمز
۱۷. کهنه دنیا مُختشینگ اویسی دور
۱۸. سودخوار بولان کسینگ دوزخ جایی دور
۱۹. آلتون کموش گوزلاری نینگ مایی دور
۲۰. قوچ یگیتلار بوزوق جایه سر ایتمز
۲۱. دنیا گورکی نازنینلار نه جانلار
۲۲. نادانه یولوقدی طرفه جانلار
۲۳. یاردین قالان آری اولان جوانلار
۲۴. قوچ یگیدی گوزلار، بایه سر ایتمز

۲۵. مختوم قلی غریب کونگلین بای ایدیب
۲۶. قناعت اولکه سین بنده جای ایدیب
۲۷. هر کیم اوز یارینی دوغان آی ایدیب
۲۸. آیین گوزلار، اوز گه آیه سر ایتمز

۲۹۵

۱. بلبلم آه و زار چکيب
۲. تازه گلزاردين آيريلديم
۳. گوزدين قانلى ياشيم دوکوب
۴. اول سور ياردين آيريلديم
۵. ياره ياراشر اوچ موچه
۶. صفتين سويلارم انچه
۷. لبي شکر اغزى غنچه
۸. اول زلفى تاردين آيريلديم
۹. شيرين جانده يوقدور طاعت
۱۰. جبرى آينگ جانه راحت
۱۱. قاشلارى فتنه آفت
۱۲. چشمى خونخواردين آيريلديم
۱۳. آيريلديم غنچه گلیمدين
۱۴. سياه زلفى سنبليمدين
۱۵. خوش آوازلى بلبلیمدين
۱۶. شيرين گفتردين آيريلديم
۱۷. دالى کونگليم آرزومانى
۱۸. کلی گوزل لارينگ خانى
۱۹. سکز چنتينگ سلطانى
۲۰. باغچهلى باردین آيريلديم
۲۱. ايل لارى بار دينگلى دينگلى
۲۲. سويق سولى، تر اولنگلى
۲۳. ايلي گوکلنگ آدى منگلى
۲۴. نازلى دلداردين آيريلديم

۲۵. مختوم قلی عاشق مستان
۲۶. باغلا دیم شانینه داستان
۲۷. منزلگاهی باغ و بوستان
۲۸. ألمالی ناردین ایریلدیم

۱. اونگینده بلند داغ، سرینده دومان
۲. دنگزدین اویسار یلی گرگانینگ
۳. بولوت اویناب، باران دولسه چایلارده
۴. آقار بوز بولانیب سیلی گرگانینگ
۵. توقایلاری باردیر قارغی قامیش لی
۶. گوزل لاری باردیر آلتین کموش لی
۷. بوز گوسفند، قیر یلقی، قره گاومیش لی
۸. آرغالی گاو بولور مالی گرگانینگ
۹. قطارلانیب دوران اینر مایه لار
۱۰. آغر بازرگان لار تجار ایله ر
۱۱. سنگریکلاب آبانیب دوران قایه لار
۱۲. اونگی آردی، ساغی سولی گرگانینگ
۱۳. یگیت لار ترمه شال قوشار بیلینه
۱۴. یورغه منب تارلان آلا ر ایینه
۱۵. آق گوگسین بیر جرن دنگز یلینه
۱۶. مالاییر مارالی چولی گرگانینگ
۱۷. مختوم قلی ایلدین ایله آرالار
۱۸. هجران تیغی بیلان باغرین پاره لار
۱۹. قولین ساللاب مارال قاباق پری لر
۲۰. اینر اولومیندین دالی گرگانینگ

۲۹۷

۱. ای سودیگیم سونگی داغی
۲. داغانلی دیر بیلینگ سنینگ
۳. دوشمان گورسه دودیلانشر
۴. یموت گوکلنگ ایلینگ سنینگ
۵. کسگین کسگین یولینگ گچر
۶. قزیل بایر گووین اچار
۷. ساویق چشمه سوینگ ایچر
۸. دورلی دومن مالینگ سنینگ
۹. دورلی دومن اوتونگ بیتر
۱۰. هر درهنگ بر ایله یتر
۱۱. قطارلانشیب کاروان اوتر
۱۲. نای بدای دیر یولینگ سنینگ
۱۳. اویلوقدده یایلانی قورساق
۱۴. اط چاپدیریپ بایراق برسک
۱۵. توره یتده خرمن قورساق
۱۶. نان دوکماک خیالینگ سنینگ
۱۷. مختومقلی سد اچاندور
۱۸. بو دوران سندن گچاندور
۱۹. اوستینگدین ایلینگ گوچاندور
۲۰. نچوک گچر حالینگ سنینگ

قوشماچه

ضمائم

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

در این بخش، آن دسته از ابیات، قوافی و عبارات شعرها در نسخ خطی که در متن انتقادی ذکر نشده اند یا اطلاعات مربوط به مصارعی که در شعرها تکرار شده اند، با ذکر منبع ذکر می شود:

شعر شماره ۵

ل ۴-۵: ۶ - دین سونک:

عاشق لرینک ا شتور هر سوز کذاف یا رب
عاشق لرغه حاجت ایمر روزه نماز یا رب

شعر شماره ۲۲

ل ۴-۵: ۹۱ - دین سونک:

علی دیدی صور اغیل مندین جوابین آغل
صونکره سنک حاضر بولغل ایا واعظ نابکار
واعظ باشلادی کورینک یاری قیلدی کندی اوزین
علیکه تکب کوزین سویلادی چار ناچار

ینه ۱۳۱- دین سونک:

بورجین بردی تمام جهود اولدی شاد کام

ع ۸-۵: ۱۳۱ - دین سونک:

جهودلار قارشو کلیب اعزاز اکرام قیلب
بارچه راضی بولوب مال بردی لار بی شمار

ل ۴-۵: ۱۴۹ - دین سونک:

علی دیر یا رسول الله یولونکده جان بولسین فدا
همتندین چوق وفاه کوردم معجزات آشکار
هر کیمده بولسه اخلاص کناهدان بولور خلاص
بر خداغه حمد سپاس ذکر قیل لیل نهار

شعر شماره‌ی ۲۹

ل ۴-ده: ۶۴- دین سونک:

خلقه رسواه شرمنده دور شول کونی
 یلان چیان تولى هر نه بدنى
 آتا انه سنه شول کون ایدانى
 کورزی بر لاکور ساتور لار یرانلار

زنانشی خاتونینک کلور اویناشی
 ایکی سین باغلار لار زنجر آتشی
 اول یرده حاضر دور ایری قرداشی
 بو عذابلار آزدور ایر یرانلار

صوصامقدین چاغرور هم
 اویناشینه آچی زهرلار برورلار
 خاطونه اوط یریندان نجس ایر دور
 اوط یرینه اوتلی شیش صوخار یرانلار

ت ۱-ده: ۶۸- دین سونک:

غیبت کش صورتی تونکوز دور خوکدور
 قرنی یرکا تیکار کوزلاری کوکدور
 زناخورلار بیک ظلماتده بک دور
 سوزچی نی میخه کرنار یرانلار

شعر شماره ی ۵۰

ع ۸- ده: شو قوشغی نینک آشاقداقی گورنوئی بار:

ای یارانلار آدم اوغلی
بوز توفراقدین بولماق حقدور
روزه نماز و حج و زکوه...
ادا ایلاب قیلماق حقدور

کیمیلار قیغی حسرت بیلان
کیمیلار غمی محنت بیلان
بیان بولمیش آیت بیلان
اولمک حق دیرلمک حقدور

عاصی بولسینک دوشدینک درده
قیغی ده حسرتده زارده
قرانکقو ظلماتده کورده
سوراغ سوال بولماق حقدور

کلیب یقانک توتسه اجل
غایب بولور کوزدین رجال
خروج ایلاب چقسه دجال
آی کون ظاهر قیلماق حقدور

امر شرع عالم دولانده
وعده سی یقین کلانده
آخر زمان قوبماق حقدور

کافرلار كوب غصه توتيب
رسول درگاهنه يتوب
اسرافيل ميزانين توتوب
خير شرينک چکماک حقدور

اول کون بولور هيهاات ظلمات
عجب ميزان عرصات
ديوانده قاضى الحاجات
رسول شفقت قيلماق حقدور

کيم صراطدين قوش ديك اوچار
کيمسه لار منک يلده کچار
عاصى قل لار يانار اوچار
تموق ايچره قالمق حقدور

سوسانده زهر ايچديرلار
آجيقسه زقوم ايديرلار
اوستوندين چيان يغديرلار
يلان مويلاز سوقماق حقدور

آنده قالغان بنده آغلار
اوتده جکر بغرين داغلار
عاجز قاليب يانان چاغلار
اونى سما ... قاماق حقدور

مخدوم قلى آلدیم دير سن
کوج بيلان کيمدين اير سن
چارانک يوقدور آنده بارور سن
آلمق حق برماک حقدين

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

شعر شماره‌ی ۵۳

ل ۴-۵۵: دین سونک:

عورتنه اوطلی ششیلار باصلور
ایکی سی هم اوطلی داره آصلور

شعر شماره‌ی ۵۹

ل ۴-۸: دین سونک:

رحمتنه توش اولان لار یلدیریم کبی کچار

ینه ۱۴- دین سونک:

بی نمازلار حسرت ایله آگاه چکار آنده یینار

ینه ۹- دین سونک:

خیر شر حساب کتاب بارچه سی میزانده دور

ینه ۲۴- دین سونک:

شول کونی دستگیر اولماغه نور ایمانک کرک.

شعر شماره‌ی ۶۲

ع ۷-۱۲: دین سونک:

کیجه کوندیز ایشیم کوچیم دور هیوای
تلمریب یغلارین کوزلانب هر تایی
اوجرا شیب کلوکا غرق اولدیم دهرهای
ارلار پیرلار سزیدین مدد هرای دور

شعر شماره‌ی ۶۴

ل ۴-۵۵: ۲۰- دین سونک:

دیوانه نه عاشق لق نه بو سرده
 کاینمه دونده سویله بو یرده
 اوتار دنیا تورماز بر دم
 غافل یاتمه اویغانه تور

دنیا نینک دوی دواز دور
 فرصت کوبدور عمر آزدور
 یکتک اکلانمز یاز دور
 قیش آزقینک کوتونه کور

ینه ۲۴- دین سونک:

مختومقلی دیر ایچن یکان ننگ
 کمک اوچون مونچه ایدان قیلوغنگ
 عاقل بولسنگ ایله آخر یراغنگ
 ثواب یرین گناه آلماق نمه دور

ینه ل ۴-۵۵:

شو قوشغی نینک جوابی، مخدوم قلی نینک هر سوالی نینک ایزیندین بریلیب دور:

جواب دوردی شاعر

مخدومقلی بز دین خبر سورا سنک
 دوزخ دین سقر دین سوزیلوب اوت چقار
 اولدیکنی بر یل دین صونک بلنان سلیمان
 خاتونی توفز یوز نیم ذریات دوغار

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

یرادان برندور هر كمه یولی
 تلنكه دولمه سین آولی ایلی
 نا محرمه باقسنك تموغینك میلی
 جهنم اوستنده قیلدور صراط بولور

اول کوتكل دور آدم زاتنك همراسی
 ایمان ترور مؤمن قلنك یولداشی
 باد صرصر دورور یلنك سراسی
 ایمان بیلان بارسنك جانینك شاد بولور

عالم خراب بولور فیکون دوشنده
 قدرت بله دورت یوز بلا بر دجال باشنده
 سوال اولمز قادر حقینك ایشنده
 توفاننده معلوم آندین اوط چقار

خداننك عشقی دور دیسك بو سرده
 کاینمایوب خبر برساک بو یرده
 آنی سورسنك بو یلانچی شهرده
 نوائی اوتاچی بو ایکی تط دور

حق یرادان جهاندور
 بللی دنیاده فانی دور
 دنیا ننك صونکی اولوم دور
 عاقل لاره بللی دور

اصلنک بنده بولسه
 آزیق خدا بران ایماندور
 یغلاب یعقوب کوز یاشین داشتردی
 اول شیطاندور ظالنتن جوشتردی
 ایللی یلده یوسفین قاویشتردی
 ضالالت ده قالان هاروت ماروت دور

دوردی شاعر سنکا بو سر دین
 لوح قلم اصلی طوبی شجر دین
 بلندین آشاغی عرشنک حجر دین
 هم جانلی هم جانسز عصاء موسی دور

اگر بز دین سوز سورار سن
 بی جای نه ایش قورارسن
 توت پندیمنی نه ایش کورارسن
 مغرورلق بلور سن شیطان اشیدور

شعر شماره ی ۸۲

ع ۱- ۵۵: ۲۷- دین سونک:

قدر بولسه چون اوستادینک

شعر شماره ی ۹۶

ع ۷، ۸- ۵۵: ۱۶- دین سونک:

روسیه سن محشر کونی کریمه

تنکری ثوابنکدین آلور جریمه

ایمان سیز ایدیپ التور جهیمه

کله ایدار سن دین جانیک غیبت کش.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

اورين بير لار سنكا التيب بر جايدہ
ايشينك كچار كيجه كونديز هيوايدہ
عذابينك آرتديرلار سننك هر آيدہ
چلم كمش همراه دور سنكا غيبت كمش

شعر شماره ۱۲۴

ل ۳- ۵۵: ۲۹- دين سونك:

باش قويوب يولينده يارانسيز مداريم يوق منينك

ل ۴- ۵۵: ۲۹- دين سونك:

استه مز ياريم مني اول ياره زارم يوق منك

شعر شماره ۱۳۰

ل ۴- ۵۵: ۲۸- دين سونك:

درمانن اوزي برسہ

بنده ده نه ارمان

شعر شماره ۱۴۹

بو قوشغي نينك ۲۱، ۲۲، ۲۳- نجی سطر لاری

۱۵۰- نجی قوشغي نينك ۵، ۶، ۷- نجی سطرلارينده كليار.

شعر شماره ۱۵۰

بو قوشغي نينك ۵، ۶، ۷- نجی سطر لاری

۱۴۹- نجی قوشغي نينك ۲۱، ۲۲، ۲۳- نجی سطرلارينده كليار.

شعر شماره‌ی ۱۷۹

ب م، ۸ع - ۵۵: ۱۲- دین سونک:

اوزینکی اوده یانديرلار (۸ع- ۵۵: یوزینکی)

ایچنکی زهره دولديرلار

چکيب قرق آرشون سونديرلار

تلنکنی بی نماز چرکین

شعر شماره‌ی ۱۸۲

بو قوشغی ۱۸۴- نجی قوشغی نینک آیری گورنوشی.

شعر شماره‌ی ۱۸۳

ل۴- ۵۵: ۴۴- دین سونک:

طور نه دیر آشار من

هر بر یانه اوچار من

یدی دریا کچر من

کل جهان ایچنده

شعر شماره‌ی ۱۸۴

بو قوشغی ۱۸۲- نجی قوشغی نینک آیری گورنوشی.

شعر شماره‌ی ۱۸۸

ت۱- ۵۵: ۱۶- دین سونک:

بزدان اوّل چو خودور کیچان

اولوم شربتنی ایچان

بر آق دور بر قره سیچان

قرار یتار باشیمزه

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

شعر شماره ۲۰۱

ب م - ۵۵: ۲۳- دین سونک:

عزیز جانینک فدا قیل

شعر شماره ۲۵۷

ع ۴- ۵۵: ۱۹- دین سونک:

بهشت قفوسینک اشیکنی آچار

شعر شماره ۲۶۳

ل ۴- ۵۵: ۲۴- دین سونک:

مختومقلی بلا کور شرمسار عالم اتدی

شعر شماره ۲۶۶

ل ۴- ۵۵: ۲۳- دین سونک:

حمزه شهید بولدی عمه سی آنینک.

آدم ، طایفه ویر آتاری
(اسامی خاص)

قوشا دیرناقینگ داشینداقی سان، تنقیدی متن داقی شعرینگ بلگیسینی و ایچینداکی سان، سطیری
آنجلادیار.

(عدد بیرون پرانتز، بیانگر شماره‌ی شعر در متن انتقادی و عدد داخل آن، بیانگر شماره‌ی
مصراع مورد نظر است)

آتانظر: (۱۵) ۱۵۹

آدم آنا (پیامبر): (۱۶) ۳۶، (۱۰۵) ۵۱، (۷) ۶۸، (۴) ۱۶۰، (۲) ۲۲۰، (۹) ۲۲۰، (۲) ۲۲۳، (۸) ۲۲۳، (۳) ۲۲۴،
(۴) ۲۲۵، (۷) ۲۲۶، (۱۵) ۲۶۶، (۳۶) ۲۳۲، (۵) ۲۷۴

آدینه خان (عیال آدی/نام زن): (۱۴) ۱۵۹

آذربایجان: (۲۶) ۴، (۲۲) ۵۵

آرزو (نام زن): (۳۹) ۲۶۰

آزادی (دولت محمد): (۶) ۱۳۶، (۸) ۱۳۶، (۱۶) ۱۳۶، (۲۴) ۱۳۶، (۳۲) ۱۳۶، (۴۰) ۱۳۶، (۴۸) ۱۳۶،
(۴۹) ۱۳۶، (۵۶) ۱۳۶، (۳۵) ۱۶۰، (۲۸) ۲۴۸

آصف: (۱۴) ۳۱

آل ایلی: (۱۵) ۹۵

آل ایلی: (۱۵) ۹۵

ابراهیم (پیامبر): (۱۰۶) ۵۱، (۲۰) ۱۶۰، (۱۱) ۲۲۱، (۱۵) ۲۲۴، (۷) ۲۶۰، (۱۸) ۲۶۶، (۲۰) ۲۶۶، (۱۷) ۲۷۲،
(۲۳) ۲۷۲، (۱۴) ۲۷۷

ابن سلطان: (۱۲) ۶۱

ابوبکر (اولین خلیفه مسلمین): (۴۷) ۳۶، (۸) ۱۲۱، (۳۱) ۱۶۰، (۲۴) ۲۷۲، (۲۱) ۲۷۴، (۱۳) ۲۷۷

اترک: (۱۴) ۷۳

احد (داغ/کوه): (۲۳) ۲۶۶

احمد (شاه درّانی): (۱) ۱۵۹، (۱) ۲۱۶

احمد (محمد پیامبر): (۱۴۹) ۲۲، (۱۷۶) ۲۲، (۱۹) ۱۱۲، (۳۱) ۲۰۰، (۳۴) ۲۰۰، (۴) ۲۱۰، (۱۳) ۲۳۹

احمد مختار (محمد پیامبر): (۲۵) ۶۱

احمد یسوی

ادریس (پیامبر): (۹) ۵۸، (۱۲) ۲۲۴، (۳۰) ۱۷۵

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

- ادهم: (۱۱) ۷۰
- ارض مکروه: (۷) ۱۷۵
- اسدالله (حضرت علی): (۳۲) ۱۶۰
- اسفندیار: (۵) ۱۷۵، (۱۴) ۲۶۹
- اسکندر: (۷) ۶، (۲۰) ۱۰، (۹) ۳۱، (۱۵) ۴۰، (۲۰) ۵۵، (۳۴) ۵۵، (۳) ۸۱، (۲۳) ۱۵۴، (۲۰) ۲۰۵، (۱۲) ۲۲۵، (۳) ۲۷۳، (۹) ۲۷۴، (۱۰) ۲۸۱، (۵۳) ۲۹۲
- اسلم خواجه: (۳۵) ۳۶، (۴۶) ۳۶، (۴۹) ۳۶
- اسم محمود: (۲۸) ۲۷۲
- اسماعیل (پیامبر): (۱۹) ۱۶۰، (۱۵) ۱۸۵
- اسماعیل: (۴) ۱۰۱
- اصحاب الفیل: (۴۰) ۲۲۳
- اصحاب الکهف: (۱۴) ۲۲۴
- اصفهان: (۲۴) ۳۳، (۲۳) ۵۵، (۱۵) ۹۳، (۴) ۱۵۶، (۱۶) ۲۲۸، (۸) ۲۳۹، (۱۴) ۲۷۶
- امین (محمد پیامبر): (۵۰) ۵۱
- اوراز منکلی (شاعر): (۱) ۵۸
- اویس (سلطان ویس، ویس القرن): (۳۶) ۳۶، (۱۳) ۶۱، (۱۴) ۱۴۵، (۵) ۲۹۰
- اویلوک: (۱۳) ۲۹۷
- ایران: (۳۲) ۱۰۸، (۱۷) ۱۶۱، (۵) ۲۱۶، (۱۳) ۲۱۶، (۱۹) ۲۱۶، (۱۵) ۲۲۸، (۲۵) ۲۳۹، (۶) ۲۶۰
- ایش محمد (شاه): (۳۱) ۲۲۰
- ایوب (پیامبر): (۹) ۵۰، (۳) ۶۲، (۱۸) ۱۴۵، (۹۴) ۱۸۳، (۱۹) ۲۲۴
- بابا دورغان (?): (۹) ۲۳۸
- بابا ذریات (?): (۳۵) ۳۶
- باباسلمان: (۲۰) ۲۷۲، (۴۶) ۳۶، (۴۹) ۳۶
- بایل: (۲۰) ۳۴
- باقرغان: (۱۱) ۲۳۸
- بایزید: (۱۳) ۶۱، (۸) ۲۹۰
- بخار (بخارا): (۲۶) ۳۳، (۳) ۲۲۹
- بدخشان: (۱۲) ۵۵، (۲۷) ۲۳۱

- بدن: ۳۴(۵)، ۲۳۱(۱۵)
 بذركوه (?): ۴(۲۷)
 بصره: ۳۳(۱۴)، ۲۳۹(۷)
 بغداد: ۳۳(۱۹)، ۲۳۹(۱۶)، ۱۸۳ (۴۶)
 بكداش: حاجى بكداش
 بلال: ۲۶۹(۲)، ۲۶۹(۳)
 بلخ: ۳۳(۱۳)
 بلغر: ۴(۱۷)، ۳۳(۳۹)، ۱۵۶(۱۰)
 بلقيس: ۱۱۴(۱۲)، ۲۴۹(۱۲)
 بهاء الدين: ۳۶(۳۷)، ۱۲۳(۳)، ۲۲۹(۲)
 بيت المقدس: ۱۶۰(۹)
 پنجاب: ۴(۱۵)
 تاتان: ۲۳۸(۱۸)
 تبريز: ۲۲۸(۱۶)
 ترمذ: ۳۳(۲۲)
 تفليس: ۲۳۹(۱۶)
 تكه: ۹۳(۱۱)، ۹۵(۱۵)
 توران: ۲۱۶(۱۳)، ۲۲۸(۱۵)
 توركستان (شهر): ۱۲۳(۱۸)، ۲۳۱(۲۷)، ۲۳۸(۱۲)، ۲۹۰(۷)
 توره يت: ۲۹۷(۱۵)
 جامى: ملای جامى
 جاميان: ۲۳۹(۱۸)
 جرجيس (پيامبر): ۱۷۵ (۲۲)، ۲۷۲(۲۳)
 جعفر (امام): ۲۵۸(۲۰)، ۲۹۰(۷)
 جعفر (اوستا): ۱۵۶(۳)
 جمشيد: ۴۱(۲۱)، ۸۱(۳)، ۲۸۱(۱۰)
 جنادل (? شهر): ۷۰(۱)
 جيحون: ۳۳ (۳۵)، ۲۵۲(۱۸)

- چودرخان: ۱۵۹(۲)، ۱۵۹(۴)، ۱۵۹(۸)، ۱۵۹(۱۲)، ۱۵۹(۱۶)، ۱۵۹(۲۰)، ۱۵۹(۲۴)، ۱۵۹(۲۸)
- چين ماچين: ۱۰(۳)، ۱۱۴(۱۱)، ۱۵۶(۱۷)، ۲۵۲(۱۳)
- حاتم: ۲۵۷(۷)، ۲۸۳(۱۵۹)، ۱۲۷(۲۰)
- حاجی بکداهش: ۱۷۶(۱۳)
- حبش: ۱۰(۳)، ۳۳(۱۵)، ۸۶(۲۳)
- حجاج: ۲۵۸(۱۹)
- حرفا (?): ۱۴(۱۷)
- حسن (امام): ۱۵۸(۴)، ۲۷۲(۸)، ۲۷۴(۲۵)، ۲۷۷(۷)
- حسين (امام): ۲۵۸(۸)، ۲۷۲(۸)، ۲۷۴(۲۵)
- حسين ميرزا: ۱۸(۵)
- حكيم آتا: ۲۹۰(۵)
- حلب (مکان): ۲۳۶(۳۴)، ۲۳۹(۷)
- حمص (مکان): ۸۶(۱۲)
- حوا (انا): ۲۲۰(۱۰)، ۲۲۳(۸)، ۲۲۵(۴)، ۲۷۴(۵)، ۲۶۶(۱۶)
- حيدر (امام على): ۲۲(۲۸۹)، ۳۶(۳۳)، ۲۴۶(۷۳)
- خالدنبی: ۱۹(۲۷۲)
- ختای: ۳۳(۳۰)، ۲۲۰(۲۷)، ۲۳۹(۱۸)
- ختن: ۲۲۰(۲۷)
- خراسان: ۴(۲۷)، ۵۵(۲۱)، ۵۵(۲۱)، ۹۳(۲۰)، ۲۵۸(۲۷)، ۱۰۸(۲۱)
- خض: ۴۰(۲۰)، ۵۵(۷)، ۵۵(۳۰)، ۶۱(۱۱)، ۹۵(۵)، ۱۰۹(۵)، ۱۱۹(۱)، ۱۲۳(۱۳)، ۱۲۷(۵)، ۱۲۹(۳۴)
- ۲۷۲(۱۱)، ۲۶۰(۳۳)، ۲۴۳(۲۰)، ۲۲۲(۱۶)، ۲۱۴(۷)، ۲۰۸(۲۷)، ۲۰۵(۱۶)، ۱۷۵(۳۱)، ۱۶۰(۲۴)، ۱۳۷(۲۹)
- خلده (?): ۱۴(۵)
- خليل (ابراهيم): ۶۸(۱۳)، ۵۱(۱۰۶)، ۱۶۰(۲۰)، ۱۸۵(۱۵)، ۲۱۹(۱۲)، ۲۲۲(۳)، ۲۷۲(۲۳)، ۲۷۴(۶)، ۲۷۷(۱۴)
- خواجه احمد (يسوی): ۳۴(۱۵)، ۱۷۶(۱۴)، ۱۸۵(۷)، ۲۵۲(۲۳)
- خواجه يوسف همدانی: ۲۹۰(۶)
- خوارزم: ۲۷۲(۲۷)، ۳۳(۳۵)
- خيبر: ۱۳(۱)، ۷۰(۷)، ۲۱۰(۲)، ۲۳۹(۹)
- دابّه الارض: ۷۷(۱)

دارغنه (شهر): (۳۷) ۳۳

داغستان: (۲۴) ۵۵

داود (پیامبر): (۱۴۷) ۵۱، (۶) ۱۰۹، (۱۴) ۲۲۰، (۱۳) ۲۲۵، (۱۵) ۲۲۵، (۲۲) ۲۴۹، (۵) ۲۶۹، (۲۳) ۲۷۲،
(۸) ۲۷۷

دقیانوس: (۱۱) ۳۴

دکن: (۲۶) ۲۲۰، (۱۹) ۲۳۹

دمشق: (۶) ۱۷۵، (۱۱) ۲۵۸

دوردی (شاعر): (۱) ۵۷، (۱) ۶۴، (۵) ۲۲۳، (۴۹) ۲۲۳

دولت علی: (۲) ۱۱۸، (۴) ۱۱۸، (۸) ۱۱۸، (۱۲) ۱۱۸، (۱۶) ۱۱۸، (۲۰) ۱۱۸، (۲۴) ۱۱۸، (۲۸) ۱۱۸،
(۳۲) ۱۱۸، (۳۶) ۱۱۸، (۴۰) ۱۱۸

دولت محمد (آزادی): (۳۶) ۱۶۰

دهستان: (۱) ۱۲۳، (۲۴) ۲۳۸

رامکار (?): (۱) ۱۴

رستم (زال): (۷) ۶، (۳) ۳۱، (۱۳) ۳۴، (۱۵) ۴۹، (۲۴) ۱۲۷، (۲۲) ۱۵۴، (۲۱) ۱۶۱، (۵) ۱۷۵، (۵) ۱۸۲،
(۹) ۱۸۴، (۸) ۲۲۵، (۵۰) ۲۶۰، (۱۴) ۲۶۹

رضا (امام): (۱۴) ۱۷۶، (۲۸) ۲۵۸، (۱۰) ۲۹۰

روم: (۳) ۱۰، (۱۷) ۳۳، (۱۱) ۵۱، (۳۳) ۵۵، (۲۳) ۸۶، (۱۹) ۱۰۵، (۲۶) ۱۰۸، (۵) ۱۳۳، (۱۰) ۱۳۳،
(۱۵) ۱۳۳، (۲۰) ۱۳۳، (۲۵) ۱۳۳، (۲۵) ۲۲۰، (۱۶) ۲۳۹، (۱۰) ۲۴۹، (۱۳) ۲۵۲، (۳۷) ۲۶۰، (۷) ۲۸۲

رومستان: (۱۴) ۴، (۲۰) ۱۲۳، (۲۵) ۲۳۱، (۱۶) ۲۳۸

ری: (۲۰) ۳۳

ریحان (عیال آدی / نام زن): (۱۹) ۲۴۱

زال: (۱۳) ۳۴، (۲۴) ۴۱، (۲۳) ۱۲۷، (۲۱) ۱۶۱، (۱۱) ۲۱۶، (۵) ۱۷۵، (۸) ۲۲۵، (۱۴) ۲۶۹

زکریا (پیامبر): (۱۱) ۲۷۲

زلیخا: (۱۲) ۱۵۶، (۱۱) ۲۴۹، (۱۱) ۲۶۰، (۱۰) ۲۷۷

زمزم: (۳۴) ۱۱۴، (۷) ۱۵۶

زنگستان: (۱۵) ۴

زنگی بابا: (۳۸) ۳۶، (۴) ۱۲۳

زهرا (دختر پیامبر اکرم): (۱۶) ۱۲۷، (۳۳) ۲۲، (۱۳) ۲۵۸، (۲۶) ۲۷۴ (همچنین ر.ک: فاطمه)

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

- زهرا (زهرة): (۴۳) ۲۶۰
 زين العابدين: (۱۲) ۲۵۸
 سارا: (۷) ۲۶۰
 سالور: (۱۱) ۹۳
 سجّين: (۲۳) ۱۴
 سرانديب: (۱۶) ۲۹
 سرخس: (۲۷) ۳۳، (۱۶) ۱۱۴
 سفليان: (۱۶) ۲۳۹
 سقلاب: (۱۵) ۴
 سکوان: (۳) ۱۳، (۹) ۲۳۹
 سلطان اويس (ر.ک: اويس)
 سلمان (? اسم مکان): (۲۱) ۱۴
 سلمان: باباسلمان
 سليم (شاه): (۱۲) ۶۱، (۱۵) ۱۲۷
 سليمان (پيامبر): (۶) ۱۰، (۱۷) ۱۰، (۱۱) ۳۱، (۱۴) ۳۱، (۱۵) ۴۹، (۱۹) ۵۵، (۳) ۵۷، (۱۲) ۶۰، (۱۱) ۶۱،
 (۱۶) ۷۷، (۱۷) ۷۷، (۱۳) ۱۱۴، (۳۵) ۱۱۴، (۳۵) ۱۱۸، (۱۷) ۱۲۷، (۲۸) ۱۲۹، (۹) ۱۶۵، (۳۹) ۱۸۳،
 (۲۰) ۲۱۳، (۸) ۲۲۱، (۲۱) ۲۲۴، (۱۲) ۲۲۵، (۱۳) ۲۲۵، (۲۳) ۲۶۴، (۱۶) ۲۷۲، (۹) ۲۷۴، (۸) ۲۷۷،
 (۹) ۲۸۱، (۱۰) ۲۸۱
 سليمان (حكيم آتا): (۳) ۵۷، (۵) ۲۹۰
 سمرقند: (۱۷) ۵۵، (۲۵) ۳۳
 سمنگان (شهر): (۲۳) ۱۲۷
 سنجر (خان): (۱۵) ۱۲۷
 سند: (۱۹) ۲۳۹
 سونكى داغى: (۱) ۲۹۷
 سيرام: (۱۲) ۳۶، (۲۶) ۳۶، (۸) ۱۸۵
 سيستان: (۲۳) ۱۲۷
 سيف الملك: (۲۳) ۲۶۰
 سينّا: (۱۵) ۱۶۰

- شام: (۲۶) ۴، (۱۱) ۵۱، (۵) ۱۳۳، (۱۰) ۱۳۳، (۱۵) ۱۳۳، (۲۰) ۱۳۳، (۲۵) ۱۳۳، (۴) ۱۷۸، (۲۶) ۲۲۰،
 (۱۷) ۲۳۹، (۱۱) ۲۵۲، (۶) ۱۷۵
- شاه حیدر: (۹) ۲۴۶
- شاه صفر: (۲۶۸) ۲۲
- شاه صنم: (۴۷) ۲۶۰
- شاه مردان (علی): (۷) ۳۴، (۴) ۳۵، (۴۵) ۳۶، (۲۲) ۷۰، (۷) ۲۱۴، (۱۶) ۲۱۴، (۲۰) ۲۲۰، (۸) ۲۷۲،
 (۲) ۲۹۰
- شبلی: (۷) ۳۹، (۱۰) ۱۱۴، (۱۸) ۱۷۵
- شداد: (۷۳) ۵۱، (۳۰) ۶۸
- شمر: (۲۲) ۵۱، (۷) ۲۵۸
- شیخ: (۷) ۲۲۵
- شیخ سعید: (۴) ۲۹۰
- شیراز: (۲۸) ۳۳، (۸) ۲۳۹
- شیروان (قلعه): (۱۵) ۱۵
- شیروان خان: (۲۱) ۱۱۴
- شیروان: (۷) ۲۳۹
- شیرین: (۱۹) ۲۶۰
- صاحب زمان (مهدی): (۴۴) ۲۵۸، (۲۱) ۲۶۷
- صالح (پیامبر): (۱۱) ۲۳۹
- صفا: (۲) ۷۷، (۳۴) ۱۱۴، (۱۵) ۱۷۵
- صنعان (شیخ): (۱۷) ۱۷۵
- طاهر: (۴۳) ۲۶۰
- طور (داغ/کوه): (۱۶) ۱۶۰، (۱۷) ۱۸۵، (۲۵) ۲۲۴، (۵) ۲۵۵، (۴) ۲۷۷، (۶) ۱۳، (۶) ۱۴۵
- طهران: (۳۶) ۱۰۸
- عباس علی: (۴۸) ۲۵۸
- عبدالقادر (گیلانی): (۱۳) ۱۷۶
- عبدالله (؟): (۱۰) ۲۸۴
- عبدالله (محمد پیغمبرینگ قاقاسی/پدر رسول خدا): (۱۹) ۱۱۲

عبدالله (مختوم قلی نینک دوغانی/ برادر مختوم قلی): (۱) ۲۳۳

عثمان (سومین خلیفه مسلمین): (۱۸) ۹۳، (۸) ۱۲۱، (۳۲) ۱۶۰، (۲۴) ۲۷۲، (۲۳) ۲۷۴، (۱۳) ۲۷۷،

۳۶(۴۷)

عدن: (۳۳) ۳۳

عذرا: (۳۵) ۲۶۰

عراق: (۲۶) ۴، (۲۳) ۵۵، (۲۷) ۲۱۷، (۱۱) ۲۵۲

عربیا (?): (۲۵) ۱۴

عرقه آفاق (?): (۱۳) ۱۴

عسکر: (۴۰) ۲۵۸

علی (چهارمین خلیفه مسلمین): (۱۳) ۱۹، (۲۹) ۲۲، (۴۱) ۲۲، (۶۲) ۲۲، (۷۰) ۲۲، (۱۰۳) ۲۲، (۱۱۴) ۲۲،

(۱۱۶) ۲۲، (۱۳۳) ۲۲، (۱۷۴) ۲۲، (۱۸۳) ۲۲، (۲۰۱) ۲۲، (۲۲۳) ۲۲، (۲۲۵) ۲۲، (۲۴۳) ۲۲،

(۲۷۷) ۲۲، (۲۸۳) ۲۲، (۲۸۵) ۲۲، (۲۹۵) ۲۲، (۳۰۱) ۲۲، (۳۰۷) ۲۲، (۷) ۳۵، (۲۹) ۳۶، (۳۲) ۵۵، (۱۸) ۶۸،

(۲) ۷۰، (۴) ۷۰، (۸) ۷۰، (۱۲) ۷۰، (۱۶) ۷۰، (۲۰) ۷۰، (۲۴) ۷۰، (۱۷) ۹۳، (۱۴) ۱۲۷، (۲) ۲۱۰، (۶) ۲۱۰،

(۲۰) ۲۳۱، (۲۲) ۲۳۱، (۴) ۲۴۶، (۱۲) ۲۴۶، (۲۰) ۱۲۷، (۱۶) ۲۴۶، (۳۲) ۲۴۶، (۳۶) ۲۴۶، (۳۷) ۲۴۶،

(۴۴) ۲۴۶، (۴۸) ۲۴۶، (۵۲) ۲۴۶، (۷) ۲۵۷، (۶۴) ۲۴۶، (۶۷) ۲۴۶، (۷۱) ۲۴۶، (۸۰) ۲۴۶، (۲۱) ۲۵۲،

(۲۶) ۲۵۲، (۲) ۲۵۸، (۱۳) ۲۷۷، (۷) ۲۷۷

عمان: (۶) ۸، (۱۴) ۳۳، (۳۲) ۲۱۴، (۵) ۲۰، (۱۵) ۱۲۶، (۱۷) ۱۲۶، (۱۹) ۱۲۷، (۶۸) ۱۸۳، (۲۰) ۳۸،

(۲۵) ۲۱۱، (۲۰) ۲۳۹

عمر (دومین خلیفه مسلمین): (۱۸) ۹۳، (۸) ۱۲۱، (۳۲) ۱۶۰، (۲۴) ۲۷۲، (۲۲) ۲۷۴، (۴۷) ۳۶

عمران: (۹) ۱۶۰، (۱۲) ۲۷۲

عیسی: (۷) ۲۹، (۴۳) ۳۳، (۱۳) ۵۱، (۱۰۷) ۵۱، (۱۴۶) ۵۱، (۷) ۵۲، (۱۱) ۵۲، (۱۴) ۵۲، (۱۸) ۵۸، (۱۹) ۶۸،

(۵) ۱۱۴، (۷) ۱۲۰، (۳۳) ۱۲۹، (۲۹) ۱۳۷، (۱۲) ۱۶۰، (۲۹) ۱۷۵، (۲۴) ۲۰۳، (۱۶) ۲۰۵، (۱۴) ۲۰۶، (۲۸) ۲۰۸،

(۷) ۲۱۴، (۱۵) ۲۲۰، (۱۳) ۲۲۴، (۱۹) ۲۵۲، (۳۶) ۲۵۲، (۲۱) ۲۶۷، (۱۳) ۲۷۴، (۱۶) ۲۷۶، (۶) ۲۷۷

غریب (عاشق): (۴۷) ۲۶۰

فارس: (۲۷) ۴، (۲۷) ۵۵، (۲۵) ۲۳۹

فاطمه (همچنین ر.ک: زهرا): (۳۷) ۲۲، (۶۵) ۲۲، (۲۷۲) ۲۲، (۱۳) ۳۰، (۱۳) ۲۵۸، (۲۶) ۲۷۴

فتح (سردار): (۱) ۵۵

فراغی: (۲۹) ۴، (۱۳) ۸، (۲۸) ۱۴، (۱۳) ۶۳، (۲۵) ۱۰۳، (۳۳) ۱۰۵، (۳۵) ۱۰۸، (۲۵) ۱۳۴، (۲۰) ۱۳۸،

۱۶۳(۲۰)، ۱۷۶ (۱۷)، ۲۰۰ (۵۵)، ۲۰۸ (۲۵)، ۲۱۶ (۱۷)، ۲۳۷ (۲۱)، ۲۴۵ (۱۳)، ۲۸۰ (۲۲)، ۲۸۶(۱۷).

۴۱(۲۵)

فرخار: (۱۶) ۲۳۹

فرعون: (۷۳) ۵۱، (۱۴) ۱۲۲

فرنگ: (۱۹) ۱۰۵، (۱۱) ۱۱۴، (۱۸) ۲۳۹

فرهاد: (۱۲) ۱۲۴، (۱۴) ۱۳۷، (۱۹) ۲۱۷، (۱۹) ۲۶۰

فریدون: (۱۶) ۵۵، (۱۵) ۱۷۶، (۱۴) ۲۳۴

فیلقوس: (۲۰) ۲۰۵

قارص: (۱۲) ۴۰

قارون: (۲۴) ۱۰، (۵) ۴۱، (۱۸) ۱۲۲، (۲۱) ۱۲۷، (۶) ۱۵۵، (۲۰) ۱۹۳، (۲۳) ۲۰۳، (۱۵) ۲۳۴، (۲۳) ۲۶۴.

۲۹۲(۵۴)

قاف (داغ/کوه): (۱۵) ۴۰، (۱۶) ۵۱، (۵) ۵۲، (۱۳) ۲۲۳، (۲۲) ۲۵۲، (۴۱) ۲۵۸، (۳۰) ۲۶۷، (۲۰) ۲۷۶.

۲۰۹(۷)

قالمیق: (۲۴) ۸۶، (۴) ۱۰۲

قَبْجاق: (۱۸) ۲۳۹، (۱۳) ۲۵۲

قُبیس: (۲۹) ۲۲۴

قره بابا: (۷) ۲۷۲

قره عالم آتا: (۱۹) ۲۷۲

قریش: (۳۹) ۲۲۴

قزلباش: (۳۱) ۱۰۸

قزیل بایر: (۶) ۲۹۷

قطب الاقطاب: (۸) ۱۲۷

قلزم: (۱۹) ۶، (۱۴) ۹۵، (۱۹) ۱۲۷، (۱) ۲۳۷، (۱۷) ۲۵۲

قنبر: (۶۰) ۲۴۶، (۶۱) ۲۴۶، (۶۷) ۲۴۶، (۳۹) ۲۶۰

قندهار: (۱۶) ۳۳

قیصر(شهر): (۳۴) ۲۳۶، (۸) ۲۳۹

کابل: (۳) ۱۳

کاشغر: (۲۹) ۳۳

کاظم (امام): (۷) ۲۹۰ (همچنین ر.ک: موسی کاظم)

کریلا: (۷) ۱۷۵، (۲۷) ۲۱۷، (۴۴) ۲۲۴

کرمان: (۱۹) ۱۵۹، (۱۷) ۲۳۹

کسه آرقاچ: (۲۳) ۱۰۸

کعبه: (۱۹) ۱۸، (۲۰) ۶۱، (۱۴) ۷۰، (۲۴) ۸۶، (۲۴) ۱۲۱، (۲۸) ۱۲۳، (۱۹) ۱۷۵، (۱۵) ۱۹۷، (۲۷) ۱۹۷،

(۳) ۲۲۲، (۴) ۲۲۲، (۱۱) ۲۳۳، (۱۵) ۲۳۸، (۱۱) ۲۵۲، (۱۷) ۲۶۷، (۱۸) ۲۷۲، (۱۴) ۲۷۷

کلیم (موسی): (۶) ۱۴۵، (۹) ۱۴۵، (۱۶) ۱۶۰، (۷) ۲۷۴، (۴) ۲۷۷

کلیم الله (ر.ک: کلیم)

کم کم (نام مکان): (۲۰) ۸۶

کمال خان (اوغان): (۲۰) ۹۵، (۲۰) ۱۰۷

کمال شیان (?): (۵) ۲۸۹

کنعان: (۸) ۱۳۳، (۹۶) ۱۸۳، (۳۳) ۲۲۴، (۹) ۲۶۰، (۶) ۲۹۰

کوفه: (۱۹) ۳۳، (۷) ۲۳۹

کیش (شهر): (۲۲) ۳۳

کیومرث: (۷) ۲۲۵

گرکز: (۵) ۶۴، (۱۴) ۷۳

گشناسب: (۱۲) ۲۱۶

گل بهار (نام زن): (۳۱) ۲۶۰

گلشاه: (۷) ۱۱۴، (۲۷) ۲۶۰

گوراوغلی: (۱۱) ۱۷۵، (۱۹) ۲۴۱

گورگان (گرگان): (۱۲) ۱۰۸، (۲) ۲۹۶، (۴) ۲۹۶، (۸) ۲۹۶، (۱۲) ۲۹۶، (۱۶) ۲۹۶، (۲۰) ۲۹۶

گوزلی آنا: (۵) ۶۴، (۲۰) ۲۷۲

گوکلنگ (گوکلانگ): (۳۶) ۵۵، (۱) ۹۳، (۱۵) ۹۵، (۱۹) ۹۵، (۲) ۱۰۸، (۴) ۱۰۸، (۸) ۱۰۸، (۱۲) ۱۰۸،

(۱۶) ۱۰۸، (۲۰) ۱۰۸، (۲۴) ۱۰۸، (۲۸) ۱۰۸، (۳۲) ۱۰۸، (۳۶) ۱۰۸، (۲۳) ۲۹۵، (۴) ۲۹۷

لاهور: (۳۳) ۳۳

لقمان (حکیم): (۱) ۳۱، (۲۴) ۴۱، (۷) ۱۲۰، (۲۱) ۱۵۴، (۱۴) ۲۰۶، (۳۲) ۲۷۲

لکاهر (?): (۳) ۱۳، (۹) ۲۳۹

لوط: (۱۱) ۱۹۶

لیلی: (۲۰) ۲، (۱۲) ۹۱، (۸) ۱۵۸، (۲۱) ۲۰۳، (۱۱) ۲۴۹، (۱۵) ۲۶۰

مازندران: (۲۳) ۱۰۸

مجمع البحرین(؟): (۷) ۱۵۴

مجنون: (۱۹) ۲، (۷) ۳۹، (۱۴) ۶۱، (۱۱) ۹۱، (۱) ۱۰۰، (۶) ۱۱۴، (۱۶) ۱۱۴، (۷) ۱۵۸، (۱۳) ۱۳۷، (۲۱) ۲۰۳، (۷) ۲۱۷، (۲۶) ۲۵۸، (۱۵) ۲۶۰، (۳) ۲۶۵

محکم بای(؟): (۱) ۱۷۱

محمد (پیامبر): (۲) ۱۳، (۴) ۱۳، (۸) ۱۳، (۱۲) ۱۳، (۱۶) ۱۳، (۲۰) ۱۳، (۱۴۸) ۲۲، (۱۵۱) ۲۲، (۲۳۸) ۲۲، (۱) ۳۴، (۵) ۳۴، (۲۲) ۳۶، (۱) ۴۲، (۴۴) ۵۱، (۱۰۰) ۵۱، (۱۰۳) ۵۱، (۱۱۱) ۵۱، (۱۲۷) ۵۱، (۲۵) ۶۱، (۲۴) ۷۰، (۱) ۷۹، (۱۶) ۱۱۵، (۷) ۱۱۵، (۲۸) ۱۲۷، (۲۸) ۱۶۰، (۳۰) ۲۰۰، (۱۵) ۲۱۱، (۱۹) ۲۱۱، (۱۶) ۲۲۰، (۱۷) ۲۰، (۱۳) ۲۳۹، (۲) ۲۵۷، (۲۲) ۲۶۴، (۴۸) ۲۷۶، (۵۲) ۲۷۶، (۲) ۲۷۷، (۳) ۲۷۷، (۱۶) ۲۷۷

محمد باقر(امام): (۱۶) ۲۵۸

محمد تقی (امام): (۳۲) ۲۵۸

محمد صفا (مختوم قلی نینک دوغانی/برادر مختوم قلی): (۳) ۲۳۳

مختوم قلی: (۲۹) ۱، (۲۵) ۲، (۱۷) ۳، (۲۹) ۴، (۱۳) ۵، (۲۵) ۶، (۱۹) ۷، (۱۳) ۹، (۲۵) ۱۰، (۲۵) ۱۱، (۱۹) ۱۲، (۱۷) ۱۳، (۱۷) ۱۵، (۱۷) ۱۶، (۲۵) ۱۷، (۲۵) ۱۸، (۱۷) ۱۹، (۱۷) ۲۰، (۲۵) ۲۱، (۳۰۹) ۲۲، (۱۹) ۲۳، (۱۷) ۲۴، (۲۵) ۲۵، (۱۷) ۲۶، (۱۷) ۲۷، (۲۵) ۲۸، (۷۵) ۲۹، (۱۷) ۳۰، (۱۷) ۳۱، (۲۵) ۳۲، (۴۱) ۳۳، (۱۷) ۳۴، (۱۷) ۳۵، (۶۵) ۳۶، (۲۵) ۳۷، (۲۵) ۳۸، (۲۵) ۳۹، (۱۷) ۴۰، (۲۹) ۴۱، (۲۹) ۴۲، (۳۳) ۴۳، (۱۷) ۴۴، (۱۷) ۴۵، (۲۵) ۴۶، (۱۷) ۴۷، (۱۷) ۴۸، (۱۷) ۴۹، (۱۷) ۵۰، (۱۵۹) ۵۱، (۴۹) ۵۲، (۶۵) ۵۳، (۲۵) ۵۴، (۳۳) ۵۵، (۲۵) ۵۶، (۲۵) ۵۷، (۱۷) ۵۸، (۲۱) ۵۹، (۲۵) ۶۰، (۲۴) ۶۱، (۱۳) ۶۲، (۲۵) ۶۴، (۱۷) ۶۵، (۲۵) ۶۶، (۱۷) ۶۷، (۳۳) ۶۸، (۲۵) ۶۹، (۲۱) ۷۰، (۲۳) ۷۱، (۱۷) ۷۲، (۱۴) ۷۳، (۲۵) ۷۴، (۲۵) ۷۵، (۱۷) ۷۶، (۳۳) ۷۷، (۹) ۷۸، (۱۷) ۷۹، (۱۷) ۸۰، (۲۵) ۸۱، (۲۵) ۸۲، (۲۵) ۸۳، (۲۵) ۸۴، (۱۷) ۸۵، (۲۵) ۸۶، (۲۵) ۸۷، (۱۷) ۸۸، (۱۷) ۸۹، (۱۷) ۹۰، (۳۳) ۹۱، (۲۵) ۹۲، (۱۷) ۹۳، (۱۷) ۹۴، (۱۷) ۹۵، (۱۷) ۹۶، (۱۷) ۹۷، (۱۷) ۹۸، (۳۳) ۹۹، (۲۵) ۱۰۰، (۳۳) ۱۰۱، (۲۰) ۱۰۲، (۳۴) ۱۰۴، (۱۷) ۱۰۶، (۱۷) ۱۰۷، (۴۱) ۱۰۹، (۵۷) ۱۱۰، (۳۵) ۱۱۱، (۱۷) ۱۱۲، (۲۵) ۱۱۳، (۳۱) ۱۱۴، (۲۱) ۱۱۵، (۱۹) ۱۱۶، (۱۷) ۱۱۷، (۳۳) ۱۱۸، (۲۵) ۱۱۹، (۱۳) ۱۲۰، (۲۵) ۱۲۱، (۲۱) ۱۲۲، (۲۵) ۱۲۳، (۳۱) ۱۲۴، (۱۶) ۱۲۵، (۲۵) ۱۲۶، (۲۵) ۱۲۷، (۲۵) ۱۲۸، (۳۷) ۱۲۹، (۸۱) ۱۳۰، (۲۵) ۱۳۱، (۱۷) ۱۳۲، (۲۱) ۱۳۳، (۱۷) ۱۳۵، (۵۳) ۱۳۶، (۲۵) ۱۳۷، (۱۷) ۱۳۸، (۲۹) ۱۳۹، (۱۹) ۱۴۰، (۳۷) ۱۴۱، (۲۵) ۱۴۲

.۱۵۱(۱۷) .۱۵۰(۲۵) .۱۴۹(۲۹) .۱۴۸(۱۷) .۱۴۷(۱۷) .۱۴۶(۱۷) .۱۴۵(۲۱) .۱۴۴(۲۵) .۱۴۳(۱۷)
.۱۶۰(۳۳) .۱۵۹(۲۵) .۱۵۸(۱۷) .۱۵۷(۱۷) .۱۵۶(۲۱) .۱۵۵(۱۹) .۱۵۴(۲۵) .۱۵۳(۲۵) .۱۵۲(۱۷)
.۱۷۰(۲۵) .۱۶۹(۱۷) .۱۶۸(۱۷) .۱۶۷(۱۷) .۱۶۶(۱۷) .۱۶۵(۱۷) .۱۶۴(۱۷) .۱۶۲(۳۵) .۱۶۱(۲۴)
.۱۸۰(۲۵) .۱۷۹(۱۷) .۱۷۸(۲۵) .۱۷۷(۲۵) .۱۷۵(۳۳) .۱۷۴(۲۵) .۱۷۳(۱۷) .۱۷۲(۱۷) .۱۷۱(۲۷)
.۱۸۹(۲۵) .۱۸۸(۱۷) .۱۸۷(۳۳) .۱۸۶(۴۹) .۱۸۵(۲۵) .۱۸۴(۴۹) .۱۸۳(۱۰۱) .۱۸۲(۲۵) .۱۸۱(۲۵)
.۱۹۸(۱۹) .۱۹۷(۲۵) .۱۹۶(۲۵) .۱۹۵(۲۵) .۱۹۴(۱۷) .۱۹۳(۱۷) .۱۹۲(۲۵) .۱۹۱(۱۷) .۱۹۰(۲۵)
.۲۰۹(۲۵) .۲۰۷(۲۵) .۲۰۶(۲۵) .۲۰۵(۱۷) .۲۰۴(۲۵) .۲۰۳(۲۵) .۲۰۲(۲۵) .۲۰۱(۲۹) .۱۹۹(۲۵)
.۲۱۹(۱۳) .۲۱۸(۳۳) .۲۱۷(۳۳) .۲۱۵(۱۹) .۲۱۴(۴۳) .۲۱۳(۲۵) .۲۱۲(۲۱) .۲۱۱(۲۴) .۲۱۰(۱۰)
.۲۲۷(۱۷) .۲۲۶(۱۷) .۲۲۵(۱۹) .۲۲۴(۴۹) .۲۲۳(۵۳) .۲۲۳(۱) .۲۲۲(۲۵) .۲۲۱(۲۷) .۲۲۰(۳۷)
.۲۳۶(۳۳) .۲۳۵(۲۱) .۲۳۴(۱۷) .۲۳۳(۲۵) .۲۳۲(۳۳) .۲۳۱(۲۵) .۲۳۰(۱۷) .۲۲۹(۱۷) .۲۲۸(۱۹)
.۲۴۶(۹۶) .۲۴۴(۲۷) .۲۴۳(۱۹) .۲۴۲(۲۵) .۲۴۱(۱۷) .۲۴۰(۱۰) .۲۳۹(۲۴) .۲۳۸(۲۵) .۲۳۷(۲۵)
.۲۵۵(۱۷) .۲۵۴(۱۷) .۲۵۳(۱۷) .۲۵۲(۲۹) .۲۵۱(۱۷) .۲۵۰(۱۹) .۲۴۹(۲۹) .۲۴۸(۲۷) .۲۴۷(۳۵)
.۲۶۴(۲۹) .۲۶۳(۲۱) .۲۶۲(۲۵) .۲۶۱(۲۴) .۲۶۰(۴۹) .۲۵۹(۳۱) .۲۵۸(۴۵) .۲۵۷(۱۷) .۲۵۶(۱۹)
.۲۷۳(۲۶) .۲۷۲(۳۱) .۲۷۱(۲۵) .۲۷۰(۲۱) .۲۶۹(۱۷) .۲۶۸(۱۷) .۲۶۷(۳۳) .۲۶۶(۳۳) .۲۶۵(۱۷)
.۲۸۲(۱۷) .۲۸۱(۳۹) .۲۸۰(۳۳) .۲۷۹(۲۳) .۲۷۸(۲۳) .۲۷۷(۱۵) .۲۷۶(۷۵) .۲۷۵(۲۹) .۲۷۴(۴۸)
.۲۹۲(۹۳) .۲۹۱(۲۶) .۲۹۰(۱۱) .۲۸۹(۱۷) .۲۸۸(۱۷) .۲۸۷(۱۳) .۲۸۵(۲۹) .۲۸۴(۱۹) .۲۸۳(۴۳)
۲۹۷(۱۷) .۲۹۶(۱۷) .۲۹۵(۲۵) .۲۹۴(۲۵) .۲۹۳(۲۶)

مدح جمال: (۲۳) ۲۶۰

مدینه: (۱۵) ۳۳، (۱۱) ۵۱، (۱۱) ۵۲، (۱۵) ۵۲، (۷) ۱۲۴، (۲) ۲۳۱، (۱) ۲۳۹

مرتضى (امام على): (۴) ۲۴۶، (۱۲) ۲۷۷

مرو: (۲۷) ۳۳

مروان حکم: (۹) ۲۵۸

مروه: (۲) ۷۷، (۳۴) ۱۱۴، (۱۵) ۱۷۵

مریم: (۱۱) ۱۶۰، (۵) ۲۷۷

مشهد: (۷) ۲۷۲

مصر: (۲۶) ۴، (۲۲) ۱۳۳، (۲۶) ۲۲۰، (۸) ۳۳۹، (۱۰) ۲۶۰، (۱۰) ۲۷۷

مصطفى (پیامبر): (۷) ۲۲، (۸) ۱۰۴، (۲۳) ۲۶۶، (۴) ۲۷۲، (۲) ۲۷۷

مکه: (۱۵) ۳۳، (۱۱) ۵۱، (۱۲) ۶۱، (۷) ۱۲۴، (۶) ۱۷۵، (۱) ۲۳۱، (۱) ۲۳۹، (۶) ۲۳۹

مآلی جامی (مولانا جامی؟): (۴) ۲۹۰

منا: (۱۹) ۱۶۰

منصور: (۱۵) ۱۳۸

منگلی: (۲۳) ۲۹۵

موسی کاظم (امام): (۲۴) ۲۵۸

موسی (کلیم الله، کلیم): (۱۰۷) ۵۱، (۱۵) ۶۱، (۲۰) ۶۸، (۱۵) ۷۷، (۱۸) ۷۷، (۱۳) ۱۲۲، (۶) ۱۲۷، (۳۳) ۱۲۹،

(۹) ۱۴۵، (۱۶) ۱۶۰، (۱۳) ۲۲۰، (۲۸) ۲۲۴، (۵) ۲۵۵، (۱۲) ۲۷۲، (۷) ۲۷۴، (۴) ۲۷۷

موصل: (۱۸) ۳۳، (۱۷) ۲۳۹

مهدی (امام): (۷) ۲۹، (۴۳) ۳۳، (۷) ۵۲، (۱۴) ۵۲، (۱۳) ۵۱، (۱۸) ۵۵، (۲۶) ۲۶۷، (۱۶) ۲۷۶

میرکلال: (۳) ۱۲۳

نای بدای: (۱۲) ۲۹۷

نجد (داغ/کوه): (۷) ۱۵۸

نجف: (۶) ۱۷۵

نصر سیار: (۹) ۲۵۸

نقشبندی: (۱) ۲۲۷، (۱) ۲۲۹

نقی (امام): (۳۶) ۲۵۸

نمرود: (۲۹) ۶۸، (۱۹) ۲۶۶

نوح (پیامبر): (۱۲) ۱۰، (۱۱) ۸۱، (۸) ۱۶۰، (۱۸) ۲۲۲، (۷) ۲۲۴، (۱۲) ۲۳۹، (۹) ۲۷۲، (۱۸) ۲۷۶،

(۸) ۲۹۰

نور آقا: (۹) ۲۳۸

نوروز (نام مرد): (۳۱) ۲۶۰

نوشاه (شهر): (۱) ۱۵

نوشیروان: (۱۱) ۱۳۹

نیشابور: (۱۳) ۳۳، (۱۸) ۱۰۸

نیل: (۱۴) ۹۵، (۱۰) ۲۰۳

وامق: (۳۵) ۲۶۰

ورقه: (۷) ۱۱۴، (۲۷) ۲۶۰

ویس القرن: (ر.ک: اویس)

ویس: (رک: اویس)

هارون: (۱۳) ۲۳۴، (۲۳) ۲۶۴

هامان: (۷۳) ۵۱

هرات: (۱۶) ۳۳، (۹) ۲۳۹

هند: (۱۵) ۱۰، (۱۲) ۴۰، (۱۹) ۲۳۹، (۱۰) ۲۴۹

هندوستان: (۱۳) ۴، (۲۹) ۳۳، (۳۲) ۳۳، (۱۷) ۱۲۳، (۱۰) ۱۵۶، (۱۹) ۱۵۶، (۴۷) ۱۸۳، (۷۲) ۱۸۳،

(۲۶) ۲۲۰، (۲۶) ۲۳۱، (۱۵) ۲۳۳

یاجوج و ماجوج: (۲۲) ۴، (۲۱) ۸۱، (۱۴) ۵۱، (۱۹) ۵۲، (۴۱) ۲۵۸، (۲۹) ۲۶۷، (۳۵) ۲۶۷، (۱۷) ۲۷۶

یاذر: (۱۵) ۹۵

یاذرخان (پیر): (۲۱) ۱۳۶

الیاس (پیامبر): (۵) ۵۵، (۳۰) ۵۵، (۱۱) ۶۱، (۱) ۱۱۹، (۱۴) ۱۲۳، (۳۴) ۱۲۹، (۲۹) ۱۳۷، (۲۴) ۱۶۰،

(۳۱) ۱۷۵، (۲۷) ۲۰۸، (۲۰) ۲۴۳، (۱۱) ۲۷۲

یافت: (۱۸) ۲۷۶

یحیی (پیامبر): (۸) ۲۹۰

یزد: (۱۹) ۱۵۹، (۱۷) ۲۳۹

یزید: (۷) ۲۵۸

یعقوب (پیامبر): (۲۱۴) ۲۲، (۵) ۳۱، (۱۷) ۶۸، (۱۳) ۱۳۳، (۱۶) ۱۴۵، (۹۵) ۱۸۳، (۱) ۲۱۷، (۳۶) ۲۲۴،

(۹) ۲۶۰، (۲۹) ۲۶۶، (۹) ۲۷۷

یمن: (۱۷) ۴، (۱۸) ۳۳، (۲۵) ۲۲۰، (۲۷) ۲۶۰، (۲۷) ۲۷۶

یموت: (۳۶) ۵۵، (۱) ۹۳، (۱۵) ۹۵، (۱۹) ۹۵، (۴) ۲۹۷

یوسف (پیامبر): (۵) ۳۱، (۸) ۳۱، (۱۴۶) ۵۱، (۱۶) ۱۴۵، (۱۲) ۱۵۶، (۲۱) ۱۷۵، (۲۷) ۱۷۸، (۹۳) ۱۸۳،

(۲) ۲۱۷، (۴) ۲۱۷، (۸) ۲۱۷، (۱۲) ۲۱۷، (۱۳) ۲۱۷، (۱۶) ۲۱۷، (۲۰) ۲۱۷، (۲۴) ۲۱۷، (۲۵) ۲۱۷، (۲۸) ۲۱۷،

(۲۹) ۲۱۷، (۳۲) ۲۱۷، (۳۶) ۲۱۷، (۳۵) ۲۲۴، (۱۱) ۲۶۰، (۲۹) ۲۶۶، (۳۲) ۲۶۶، (۱۴) ۲۷۴، (۶۵) ۲۷۶،

(۱۰) ۲۷۷

یونان: ۱۸ ۴

یونس (پیامبر): (۱۹) ۱۴۵، (۲۳) ۱۷۵، (۳۱) ۲۲۴

توضیحات اعلام:

در صفحات پیش، اسامی خاص از قبیل نام اشخاص، طوایف و مناطقی را که در اشعار مختوم‌قلی فراغی آمده‌اند، با ذکر شماره‌ی شعر و ابیات، اکثراً مشخص کرده‌ایم، اما بسیاری از آنها به خاطر تغییراتی که در زمان نسخه‌نویسی‌ها پیدا کرده‌اند، نامشخص است. همچنین شرح حال برخی از معاصرین فراغی نیز نامشخص باقی مانده‌اند. در زیر، توضیحات برخی از نام اشخاص، طوایف و مناطقی را که در دیوان به آن‌ها اشاره شده، ذکر می‌کنیم:

آدم (آتا): نام یکی از پیامبران. نخستین مرد.
 آدینه خال (آناخال): از طایفه‌ی گوکلان، نام همسر چودورخان.
 آذربایجان: نام کشور و نیز استان
 آزادی دولت محمد: دولت محمد آزادی (۱۷۶۰-۱۶۹۵ م.) نام پدر مخدوم‌قلی فراغی و یکی از شاعران کلاسیک ادبیات ترکمن.
 آل ایلی: نام یکی از طوایف ترکمن
 ابراهیم: یکی از پیامبران. خلیل یا خلیل الله لقب ایشان است. این پیامبر حدوداً ۲۰۰۰ سال پیش می‌زیسته است.^۱
 ابوبکر (عبدا... ابوبکر): نام خلیفه‌ی اول مسلمین.
 اترک: نام روستا
 احد: نام کوهی واقع در شمال مدینه. در زمان پیامبر (ص)، جنگی نیز به همین نام در همان محل شکل گرفت.
 احمد مختار: ر.ک: محمد
 احمد یسوی: ر.ک: خواجه احمد

۱- فردینان توتل، المنجد فی الادب و العلوم، بیروت، صفحه ۴.

احمد: رک: محمد

احمدشاه: احمدشاه درّانی (۱۷۷۳-۱۷۲۴م): شاهی که دولت مستقلی را در افغانستان تأسیس نمود. وی ابتدا به عنوان افسری عالیرتبه در ارتش نادرشاه خدمت نمود. پس از قتل نادر در سال ۱۷۴۷ میلادی، به افغانستان رفت و از سوی شورای طوایف افغان، به پادشاهی برگزیده شد. وی به ایران و هندوستان حمله کرد و بسیاری از مناطق این کشورها را به افغانستان ضمیمه نمود. احمدشاه به منظور جلب حمایت طوایف ترکمن، در سالهای ۱۷۵۵-۱۷۵۴ میلادی دو نامه به خانهای گوکلان نوشت. فراغی در یکی از شعرهایش از او تمجید کرده است.

ادریس: نام یکی از پیامبران.

ادهم (ابراهیم): ابراهیم ابن ادهم یکی از پیران بزرگ صوفیان است که در بلخ به دنیا آمده. بنا به روایات، وی تارک دنیا شده و به مدت ۹ سال در غاری در نزدیکی نیشابور و ۱۴ سال نیز در صحرا زندگی می‌کرده است.^۲ وی چندین سال نیز در سوریه زندگی کرده و در جریان حمله‌ای که در مقابله با بیزانس از طریق دریا صورت گرفته، کشته شده است (در سالهای بین ۷۸۳-۷۷۶ میلادی).^۳

اسدالله (علی): رک: به: علی

اسفندیار: یکی از قهرمانان شاهنامه. پسر گشتاسب از شاهان کیانی ایران. به دستور پدر به جنگ رستم در زابل رفت و از سوی رستم کشته شد.

اسکندر: اسکندر ذوالقرنین (۵۹۹-۵۲۹ قبل از میلاد).

اسلم خواجه: ؟

اسماعیل: یکی از پیامبران.

اصحاب الکف: طبق روایات اسلامی، ۷ تن از مسیحیانی هستند که از ظلم شاه به غاری پناه آوردند و به قدرت خدا به مدت ۳۰۰ سال در خواب بودند.^۲

اصفهان: نام شهری قدیمی در مرکز ایران. این شهر پایتخت دوره‌ی صفویه بوده است. امام جعفر: نام ششمین امام و یکی از نبیره‌های حضرت علی (ع). ایشان در سالهای ۷۰۱-۷۰۲ میلادی متولد و در سالهای ۷۶۶-۷۶۵ میلادی در گذشته و پایه‌گذار مذهب شیعه‌ی جعفری است.^۵

امام رضا: هشتمین امام مسلمانان است. نامش علی بن موسی و لقبش رضا است.

امین: رک: به: محمد

اورازمنگلی شاعر: نام شاعر هم عصر مخدوم‌قلی فراغی.

۲- دکتر قاسم غنی، تاریخ تصوف در اسلام، تهران، ۱۳۴۰ شمسی، صفحه ۲۷-۲۶

۳- فردینان توتل، همان اثر، صفحه ۴.

۴- فردینان توتل، المنجد فی الادب و العلوم، بیروت، صفحه ۲۴

۵- دکتر عبدالله رازی، تاریخ کامل ایران، تهران، ۱۳۳۵ شمسی، ص ۲۵۶

اویس (سلطان اویس. اویس‌القرنی): یکی از صوفیانی که در زمان پیامبر می‌زیست. وی به شتربانی مشغول بوده و به عنوان تارک دنیا در صحرا می‌زیسته است. اویلوق: نام محلی در حوالی سونگی‌داغی ایش‌محمد (شاه؟)

ایوب: بر اساس روایات دینی، یکی از پیامبرانی است که در طول زندگی خود سختی‌های زیادی را متحمل شده است. بابا دورغان (؟) بابا ذریات (؟)

بابیل (بابل، واولون): نام شهری قدیمی در ساحل رود فرات (یفرات) و در ۱۶۰ کیلومتری جنوب شرقی بغداد. خرابه‌هایی از این شهر باقی مانده است. د. آمان‌اکف (D.Amanekow) و ک. وئیسوف (K.Weýisow) بر این عقیده‌اند که بابیل در هندوستان است.^۷

باقرغان: لقب پیری به نام قُل‌سلیمان (Gul Süleýman) یا حکیم‌آتا است که در اواخر قرن هفتم و اوایل قرن هشتم میلادی می‌زیسته است.^۸ بایزید: بایزید بسطامی. مؤسس طریقت بسطامیه (bastamyýýa) یا طاپفوریه (tapfuryýýa) در تصوف است. پدرش زرتشتی بوده و خود در سالهای ۸۷۴-۸۷۵ میلادی در گذشته است.^۹

بخار: شهر بخارا در ازبکستان

بدخشان: یکی از ولایات کوهستانی در شمال شرق افغانستان^{۱۰} بدر: روستایی واقع در جنوب شرق شهر مدینه. در سال ۶۲۳ میلادی جنگی بین حضرت محمد (ص) و ساکنین مکه رخ داد که به شکست ساکنین مکه منجر شد.^{۱۱}

بصره: شهری در عراق

بغداد: پایتخت عراق

بکدش: رجوع کنید به: حاجی بکدش

بلال: نخستین مؤذن دین اسلام که اصلیتش از حبشه است. وی در سال ۶۴۱ میلادی در دمشق از دنیا رفت.

۶- فردینان توتل، المنجد فی الادب و العلوم، بیروت، صفحه ۵۶

7- D.Amanekow, K.Weýisow. Magtymgulynyň syýahatlary, Magtymguly (Beýik şahyryň 225 ýyllygyna bagyşlanan makalalar ýygyndysy), Aşgabat, 1959 ý., 242 sah.

8 - A.Самойлович, Махтумкули и Хеким Ата, Туркменоведение, № 12, 1926 г., стр. 28.

۹ - دکتر قاسم غنی، تاریخ تصوف در اسلام، تهران، ۱۳۴۰ شمسی، صفحه ۵۳
10- Энциклопедический словарь, I, M., 1953, стр. 129

۱۱- فردینان توتل، المنجد فی الادب و العلوم، بیروت، صحیفه ۶۸

بلخ: شهری در افغانستان

بلغار: یکی از مردمان ترک‌زبان در قدیم است که در حاشیه ولگا می‌زیسته‌اند.
 بلقیس: بنا به روایات دینی، نام زنی است که پادشاه شهر صبا بوده است. وی در زیبایی
 شهرتی فراگیر داشته و همسر حضرت سلیمان (ص) بوده است.
 بهاء‌الدین: Bahawetdin (محمد) یکی پیران طریقت و بنیانگذار سلسله نقشبندی که در
 سالهای ۱۳۸۹-۱۳۱۸ میلادی در بخارا می‌زیسته است.^{۱۲}

تاتار: نام یکی از مردم ترک‌زبان

تبریز: (Töwriz) نام مرکز استان آذربایجان در ایران

ترکستان: ترکستان: نام یکی از شهرهای قزاقستان

ترمد: نام یکی از شهرهای جنوب ازبکستان

تفلیس: پایتخت گرجستان (Tbilisiniň köne ady).

تکه: نام یکی از طوایف ترکمن

توران: نام کشوری افسانه‌ای در آسیای مرکزی که در افسانه‌ها مقابل ایران آمده است.

توره‌یت: نام جایی در منطقه‌ی سونگی‌داغ

تهران (طهران): پایتخت ایران

جامی: رجوع کنید به: مولانا جامی

جامیان: (؟)

جرجیس: (Georgiy) بنا به روایات دینی، نام یکی از پیامبران است. گفته شده علیرغم
 این‌که دشمنان وی را به قتل رسانده‌اند، زنده شده است.

جعفر (اوستا): (؟)

جمشید: بنا به اسطوره‌های ایرانی، فرزند طهمورث و چهارمین پادشاه سلسله‌ی پیشدادی
 است. در شاهنامه‌ی ابولقاسم فردوسی آمده است که وی ۷۰۰ سال پادشاهی کرده و برخی
 از جشن‌ها از جمله نوروز را نهادینه کرده است. جم و جاماسپ هم به وی می‌گویند.

جنادل (شهر): ؟

جیحون: نام قدیم آمودریا

چودورخان: یکی از فرماندهان قشون در عصر زندگانی مختوم‌قلی. وی در زمان عزیمت

برای کمک به احمد درّانی، حدوداً در سال ۱۷۵۴ میلادی کشته شده است.

چین‌ماچین: عبارتی است که در قرون وسطی به منطقه‌ای وسیع در شرق گفته می‌شده که
 شامل چند کشور بوده است. گاه به چین، هند و چین و در کل به خاور دور اطلاق می‌شده

است.^{۱۳}

12 - B.A.Гордлевский, Избранные сочинения; III, Москва, 1962, стр. 369.

13 - A.Meredow, S.Ahally. Türkmen klassyky edebiyatynyň tekstleri boýunça gysgaça sözlük; Aşgabat, 1963, 262 sah.

حاتم طائی: شخصیتی اسطوره‌ای در بین اعراب که به سخاوت و جوانمردی شهرت داشته و در سال ۶۰۵ میلادی در گذشته است.

حاجی بکدش: یکی از پیران بزرگ طریقت که در ترکیه گسترش وسیعی داشته است. وی در قرن ۱۶ میلادی می‌زیسته و شیوهی طریقتی که وی بنا نهاده، بکتاشیه می‌نامند. حبش: (Efiopiya) حبشه

حجاج: حجاج ابن یوسف. یکی از امرای عرب در قرون هفتم و هشتم میلادی. وی در ایران و عراق به عنوان والی کار کرده و ظلم زیادی نموده و خون‌های زیادی ریخته است. حَسَن: فرزند حضرت علی (ع) و دومین امام مسلمانان که در سال ۶۷۰ میلادی از سوی همسرش مسموم و به شهادت رسیده است.

حسین میرزا: (Söyün mürze) پادشاه تیموریان و معاصر امیرعلیشیر نوائی. حسین: فرزند حضرت علی (ع) و سومین امام مسلمانان که در سال ۶۸۰ میلادی در جنگی که در کربلا رخ داد، به شهادت رسید.

حکیم آتا: رجوع کنید به: باقیرغان

حَلَب: نام یکی از شهرها در سوریه.

حمص: نام یکی از شهرها در سوریه.

حوا: بنا به روایات دینی، نام نخستین زن.

حیدر: رجوع کنید به: علی.

ختای: نام دیگر چین.

خُنن: نام شهری در ترکستان چین. زیارویان و ابریشم آن شهر، شهرت زیادی دارد و بهترین مُشک در آنجا به عمل می‌آید.^{۱۴}

خضر: (Hyzr, Hydyr) نام یکی از پیامبران و شخصیت‌های اسطوره‌ای. بنا به روایات دینی، خضر چشمه‌ی آب حیات را یافته و از آن نوشیده و به همین خاطر همیشه زنده است.^{۱۵}

خلیل: رجوع کنید به: ابراهیم.

خلیل‌الله: رجوع کنید به: ابراهیم.

خواجه احمد: خواجه احمد یسوی. یکی از پیران بزرگ تصوف است که در قرن هفتم میلادی در آسیا میانه و جنوب قزاقستان می‌زیسته و طریقت وی در بسیاری از کشورها رواج پیدا کرده است.

خواجه یوسف همدانی: یکی از پیران بزرگ طریقت که در قرون ششم و هفتم در خراسان می‌زیسته است.^{۱۶}

14 - M.A.Гаффаров, Персидско-русский словарь, т.I, Москва, 1914, стр.282.

15 - A.Meredow, S.Ahally, ady tutulan iş, 256 sah.

۱۶ - دولت‌شاه سمرقندی، تذکره الشعراء، تهران، ص ۱۰۷

خوارزم: (Horezm) منطقه‌ی باستانی حومه‌ی آمودریا که زمانی مرکز فرهنگی منطقه بوده است. در حال حاضر استان خوارزم ازبکستان، قره‌قالپاقستان و استان داش‌اوغوز ترکمنستان شامل این منطقه می‌شوند.^{۱۷}
 خیبر: ۱- نام منطقه‌ای بین مدینه و دمشق. ۲- نام گذرگاهی از افغانستان به پاکستان است.^{۱۸}

دارغنه: (Dargana) نام قدیم شهر «دارغان‌آتا» در ترکمنستان داغستان: نام کشوری در حاشیه خزر و شمال شرق قفقاز
 داود: بنا به روایات دینی، نام یکی از پیامبران است. صدای بسیار خوش و زیبایی داشته است. اورشلیم را پایتخت خود انتخاب کرده و ۱۰۱۵ سال پیش از میلاد، در گذشته است.
 دقیانوس: نام پادشاهی ظالم است که باعث گریختن اصحاب کهف شده بود.
 دکن: نام شبه جزیره‌ی هند
 دمشق: (Damask) پایتخت سوریه
 دوردی شاعر: یکی از شاعران هم‌عصر مکتومقلی
 دولت‌محمد آزادی: (Döwletmämmet-Azady) پدر مکتومقلی و یکی از شاعران کلاسیک ترکمن است. در سال ۱۶۹۵ میلادی متولد و در سال ۱۷۶۰ میلادی وفات یافته.
 دهستان: نام منطقه‌ای وسیع که اکنون شهرهای قزل‌اترک و حسنقلی (در ترکمنستان) در آن قرار دارند.
 ذکریا: بنا به روایات دینی، نام یکی از پیامبران است. شش قرن پیش از میلاد می‌زیسته است. در روایات آمده است که وقتی ذکریا در میان تنه‌ی درخت رفته، او را با ارّه بریده‌اند.
 رستم زال: قهرمان اسطوره‌ای ایران. پسر زال است و تهمتن لقب اوست.
 روم: (Gresiya- یونان) نامی که به بخش اروپایی ترکیه و بیزانس اطلاق می‌شود.
 رومستان: روم
 ری: نام شهری باستانی در جنوب تهران.
 ریحان: یکی از قهرمانان داستان «گور اوغلی».
 زال: نام پدر رستم.
 زلیخا: بنا به روایات، نام همسر پوتیفار پادشاه مصر بوده است. پوتیفار یوسف را از بازار بردگان، خریداری کرده و زلیخا عاشق او می‌شود. سرانجام یوسف و زلیخا با یکدیگر ازدواج می‌کنند.
 زنگستان: کشور سیاه‌پوستان. آفریقا.
 زنگی‌بابا: (؟)
 زهرا: لقب حضرت فاطمه (س) دختر حضرت محمد (ص)

17- Энциклопедический словарь, I, III, Москва, 1953, стр. 562

۱۸- فردینان توتل، المنجد فی الادب و العلوم، بیروت، صحیفه ۱۸۳

زهره: یکی از قهرمانان داستان «زهره - طاهیر» اثر ملانفس
 زین‌العابدین (امام): چهارمین امام مسلمانان. نامش علی ابن حسین است.
 سارا: بنا به روایات دینی، نام همسر حضرت ابراهیم (ع) است.
 سالور: یکی از طوایف ترکمن
 سراندیب: Seylon (Serandyp)
 سرخس: Saragt
 سفلیان: (?)
 سقلاب: slawýanlar (Saklab) / اسلاوها
 سکوان: (?)
 سلطان ویس: رجوع کنید به: اویس
 سلمان: یکی از اصحاب و یاران حضرت محمد (ص) که اصلیتش ایرانی است.
 سلیم (شاه): نام سومین پادشاه عثمانی‌ها. سلیم سوم (۱۸۰۸-۱۷۶۱) در اواخر زندگی
 مختوم‌قلی به پادشاهی رسیده است.
 سلیمان (حکیم آتا): رجوع کنید به: باقیرغان
 سلیمان: بنا به روایات دینی، نام فرزند حضرت داود (ع) است. ده قرن پیش از میلاد پادشاه
 و پیامبر بوده است. بر باد حکم می‌رانده و زبان حیوانات را می‌دانسته است.
 سمرقند: نام یکی از شهرهای بزرگ ازبکستان.
 سنجر: سنجر (۱۱۵۷-۱۰۸۶ میلادی) فرزند ملکشاه و هفتمین شاه سلجوقیان بوده است.
 سند: نام منطقه‌ای در پاکستان.
 سیرام: نام شهری قدیمی در جنوب قزاقستان
 سیستان: منطقه‌ای در شرق ایران
 سیف‌الملک: نام یکی از قهرمانان داستان «سیف‌الملک»
 سینا: نام شبه جزیره‌ای در غرب آسیا
 شام: نام دیگر سوریه
 شاه مردان: ر.ک: علی
 شاه‌صنم: (Şasenem) نام یکی از قهرمانان داستان «شاه‌صنم»
 شبلی: شبلی (ابوبکر) یکی از پیران بزرگ عرفا است. در سال ۸۶۱ میلادی متولد و در
 سال ۹۴۵ میلادی در گذشته است. پس از ۴۰ سالگی به جرگه‌ی صوفیان پیوسته است.
 روی‌گردانی از دنیا وی را به حد جنون رسانده و وی برای این‌که شب‌ها بیدار بماند،
 نمک به چشمانش ریخته و نابینا شده است.^{۱۹} م. کؤسایف در باره‌ی این مصراع از شعر
 مختوم‌قلی که گفته است:

شبلی کبی بیر داغی یاندیردیغیم بیلیمز مینگ

۱۹- فردینان توتل، المنجد فی الادب و العلوم، بیروت، صحیفه ۲۸۵

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

بر این عقیده است که مراد مختوم‌قلی از عبارت شبلی، فرد بخصوصی نیست و سعی کرده است این عبارت را به شخصیت اسطوره‌ای «شبلان‌جان» (Şiblanjan) که مرتبط با منطقه‌ی قرری‌قالا می‌باشد، نسبت دهد.^{۲۰} در سطور زیر از مختوم‌قلی:

شبلی نی مجنونی آلیب گلمیشام

39 (7)

شبلی کمین توز توپراغه بولاشام

175 (18)

نیز منظور شاعر همان ابوبکر شبلی است.

شَدَّاد: نام پادشاه قوم عاد از اعراب. بنا به روایات، باغی به نام ارم را وی ساخته است.^{۲۱}

شمر: (Şimir) قاتل امام حسین (ع) فرزند حضرت علی (ع).

شیت: بنا به روایات، نام سومین فرزند حضرت آدم (ع) است.

شیخ سعید (شیخ ابوسعید ابوالخیر): یکی از پیران طریقت است که در سالهای ۹۶۸-۹۶۹ میلادی در منطقه میهنه (مأنه) به دنیا آمد. دارای رباعیاتی است.

شیخ صنعان: شخصیتی اسطوره‌ای در ادبیات عرفانی که عاشق دختری ترسای شد.^{۲۲}

شیراز: مرکز استان فارس. محل تولد سعدی و حافظ.

شیروان خان (شاه؟): یکی از شاهانی است که در قرون ۵ و ۶ میلادی در آذربایجان حکمرانی نموده است.

شیروان: ۱- منطقه‌ای بین رودخانه کور آراکس () و کوه‌های قفقاز در جمهوری آذربایجان.

۲- نام یکی از شهرها در استان خراسان

شیرین: معشوقه خسرو پرویز و فرهاد.

صاحب‌الزمان (صاحب‌زمان / حضرت مهدی): دوازدهمین امام مسلمانان. بنا به روایات

مذهبی، در آخرالزمان ظهور خواهد کرد.

صالح: یکی از پیامبران. با دعای وی، شتری از دل صخره‌ها بیرون آمده است.

صفا: منطقه‌ای در مکه.

طاهر: یکی از شخصیت‌های داستانی

طور: کوهی در شبه جزیره سینا

عاصف: نام وزیر حضرت سلیمان

عباس: یکی از فرزندان حضرت علی (ع)

عبدالقادر گیلانی (۱۰۷۷-۱۱۶۶ م.) یکی از پیران بزرگ طریقت. سرسلسله‌ی طریقت قادریه.

عبدالله [۲۸۴(۱۰)]: ؟

عبدالله [۱۱۲(۱۹)]: پدر بزرگوار حضرت محمد (ص)

20 - Magtymguly, Saýlanan eserler, I t, Aşgabat, 1959, 30 sah.

۲۱- حسن عمید، فرهنگ عمید، تهران، ۱۳۴۵، صفحه ۱۱۶۵

22 - Факи Теһран, Шейх Санган. Москва. 1965, стр. 4-5.

عبدالله: یکی از برادران مختوم‌قلی
 عثمان (رض): سومین خلیفه مسلمین
 عدن: شهری در جنوب غربی شبه جزیره عربستان
 عذراء: یکی از شخصیت‌های اصلی در داستان «وامق و عذراء»
 عراق: نام کشوری بین ایران، ترکیه، سوریه، عربستان سعودی و خلیج فارس
 عسگر (امام): یازدهمین امام مسلمانان
 عطانظر (آتانظر): نام یکی از سرداران ترکمن در عصر مخدوم‌قلی. برادر چودورخان.
 علی (ع): چهارمین خلیفه مسلمین و نخستین امام شیعیان. شاهمردان، اسدالله، مرتضی،
 حیدر و صفدر از جمله القاب ایشان است.
 عُمان: نام کشور و دریایی در شرق عربستان.
 عمران: نام پدر حضرت موسی (ع).
 عیسی: یکی از پیامبران. فرزند حضرت مریم (ع).
 غریب: یکی از شخصیت‌های اصلی داستان «شاه صنم - غریب».
 فارس: نام یکی از استان‌های جنوبی ایران.
 فاطمه (س): دختر پیامبر اسلام حضرت محمد (ص) و همسر حضرت علی (ع).
 فتحعلی (سردار): فتحعلی‌خان قاجار (۲۸-۱۷۲۷-۱۶۹۰ م.) سرداری از طایفه قاجار که در
 ایران پادشاهی نمود. پدربزرگ آقامحمدشاه.
 فراغی: تخلص مختوم‌قلی
 فرخار: دولت‌شاه سمرقندی در تذکره‌ی خود از وجود سه «فرخار» سخن به میان آورده و
 گفته است یکی از آنها استان فرخار در منطقه‌ای بین ختای (چین) و کاشغر که به خاطر
 زیبایی و هوای خوبی دارد، همواره توجه شاعران را به خود جلب کرده است.^{۲۳}
 فرعون: لقب یکی از شاهان قدیمی مصر
 فرنگ: اروپا. فرانسه.
 فرهاد: یکی از شخصیت‌های اصلی داستان «شیرین - فرهاد»
 فریدون: ششمین پادشاه سلسله‌ی اسطوره‌ای پیشدادیان ایران. وی در نتیجه‌ی قیام
 کاوه‌ی آهنگر به پادشاهی رسید.
 فیلقوس (پیلقوس): فیلیپ دوم (۳۳۶-۳۸۲ ق.م.)، شاه مراکش
 قارص: شهری در ترکیه
 قارون: بنا به روایات دینی، در زمان پیامبری حضرت موسی (ع) می‌زیسته و در نتیجه‌ی
 نفرین آن حضرت، زمین او را با تمامی گنج بی‌شمارش، بلعیده است.
 قاف: نام کوه
 قالمیق: نام قومی از اقوامی که پیش‌تر در اتحاد جماهیر شوروی می‌زیسته‌اند.

۲۳ - دولت‌شاه سمرقندی، تذکره الشعراء، تهران، ص ۷۹

قُبُجاق: نام مردمی از ترک‌ها و محل زندگی آنها.

قُبُیس: نام کوهی در شرق مکه.

قره عالم بابا: (?)

قره بابا: (?)

قریش: یکی از طوایف اعراب. حضرت محمد (ص) از آن طایفه بوده است.

قزلباس: نام بخشی از قشون شاه اسماعیل اول که حامی مذهب تشیع بود که به خاطر کلاه قرمزی که بر سر می‌گذاشته‌اند، به این نام مشهور بوده‌اند. این نام در دوره‌های اخیر به تمامی ایرانیان اطلاق شده است.

قزیل بایر: نام یکی از مراتع کوهپایه‌ای کوه سونگی‌داغ.

قلزم: نام دیگر دریای سرخ بین آسیا و آفریقا.

قنبر: ۱- اسم خاص. ۲- نام غلام حضرت علی (ع)

قندهار: شهری در افغانستان

قوچان: شهری در استان خراسان

قیصر: شهری مرکزی در ترکیه

کابل: پایتخت افغانستان

کاشغر: شهری در شمال غرب ختای (چین)

کاظم (امام): هفتمین امام شیعیان.

کربلا: شهری در عراق. حضرت امام حسین (ع) فرزند حضرت علی (ع) با یاران خود در منطقه‌ای نزدیک این شهر شهید شده است.

کرمان: نام استان و مرکز استان در ایران

کعبه: قبله‌گاه مسلمین در مکه که حج‌الاسود نیز در کنار آن قرار دارد.

کلیم: ر.ک: موسی

کلیم‌الله: ر.ک: موسی

کمال شیان: (?)

کمال‌خان اوغان: (?)

کم‌کم: (?)

کوفه: شهری در عراق.

کیش: (?)

کیومرث: نخستین پادشاه سلسله‌ی اسطوره‌ای پیشدادی ایران.

کسه آرقاچ: دشتی در پائین کوه کوپت‌داغ واقع در بین قزل‌آربات و دوشاق.

گرکز: نام طایفه‌ای از ترکمن‌های گوگلانگ.

گشتاسب: پنجمین شاه سلسله‌ی اسطوره‌ای کیانیان در ایران.

گل‌بهار: (?)

گلشاه: یکی از شخصیت‌های اصلی داستان «ورقه و گلشاه»
 گوراوغلی: شخصیت اول حماسه‌ی «گوراوغلی»
 گورگان (گرگان): ۱- نام رودی در جنوب رود اترک. ۲- شهر و منطقه‌ای در استان گلستان.
 گوکلنگ (گوکلانگ، گوگلان): یکی از طوایف ترکمن.
 لاهور: شهری در پاکستان.
 لقمان: پزشک و فیلسوف اسطوره‌ای اعراب.
 لکاهر: (؟)
 لوط: یکی از پیامبران.
 لیلی: یکی از شخصیت‌های اصلی داستان «لیلی و مجنون».
 مازندران: استانی در شمال ایران
 مجمع‌البحرین: (؟)
 مجنون: یکی از شخصیت‌های اصلی داستان «لیلی و مجنون».
 محکم‌بای: (؟)
 محمد (ص): پیامبر مسلمانان که از طایفه‌ی قریش بود. احمد، احمدمختار، مصطفی، امین
 و... از القاب ایشان است.
 محمدباقر (ع): پنجمین امام شیعیان.
 محمدتقی (ع): نهمین امام شیعیان.
 محمدصفا: برادر مختوم‌قلی. نام یکی از فرزندان دولت‌محمد آزادی.
 مختوم‌قلی: شاعر بزرگ ادبیات کلاسیک ترکمن. در سالهای ۲۵-۱۷۲۲ میلادی به دنیا آمد و
 حدوداً در سال ۱۸۱۳ میلادی درگذشته است.
 مدینه: شهری در عربستان سعودی
 مرتضی: ر.ک: علی
 مرو: یکی از نام‌های قدیم شهر مرو
 مروان حکم: یکی از فرماندهان بنی‌امیه
 مروه: کوهی در حومه مکه.
 مریم (ع): مادر حضرت عیسی (ع).
 مشهد: مرکز استان خراسان.
 مصطفی: ر.ک: محمد
 مکه: یکی از مهمترین شهرهای عربستان. قبله‌گاه مسلمین (کعبه معظمه) در این شهر واقع
 است.
 منا: بازاری که حاجیان در آن قربانی می‌کنند.^{۳۴}
 منصور (حلاج): یکی از پیران مشهور تصوف و عرفان که در قرن دهم میلادی می‌زیسته

۲۴- محمد غیاث الدین، غیاث اللغات، ص ۴۴۴.

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

است. وی در سال ۹۲۲ میلادی متهم به کفر شده و در شهر بغداد به دار آویخته شده است.
 منگلی: نام محبوب و معشوقه‌ی مختوم‌قلی.
 موسی (ع): (کلیم، کلیم‌الله) یکی از پیامبران.
 موصل: نام شهری در شمال عراق.
 مولانا جامی: ملا نورالدین عبدالرحمن جامی (۱۴۹۱-۱۴۱۴م.) از سخنوران بزرگ که در
 زمان تیموریان می‌زیسته است.
 مهدی: ر.ک: صاحب‌الزمان
 میرکلال: سید امیر کلال، یکی از اساتید بهاء‌الدین بوده است.^{۲۵}
 نجد: شهری در عربستان.
 نجف: شهری در عراق که حضرت علی (ع) در آن به شهادت رسید.
 نصر سیار: یکی از فرماندهان لشکر اسلام. وی در حملاتی که از سوی اعراب برای تصرف
 آسیا صورت گرفته، نقش داشته است.
 نقشبندی: لقب بهاء‌الدین. نام طریقتی از تصوف و عرفان که ایشان بنیان گذاشت.
 نقی (امام): دهمین امام شیعیان.
 نمرود: یکی از پادشاهان بابل. طبق روایات دینی، وی ادعای خدایی می‌کرد و حضرت
 ابراهیم (ع) را به آتش افکند.
 نوح: یکی از پیامبران. گفته می‌شود که سه پسر به نام‌های سام، هام و یافث داشته و
 تمامی انسان‌های روی زمین از فرزندان آنها هستند.
 نورآتا: (۹)
 نوروز: شخصیت اصلی داستان «گل - نوروز»
 نوشیروان (انوشیروان): لقب خسرو اول، پادشاه سلسله‌ی ساسانیان ایران.
 نیشابور: شهری در استان خراسان.
 نیل: رودی در شمال شرق آفریقا.
 وامق: یکی از شخصیت‌های اصلی داستان «وامق و عذرا»
 ورقه: یکی از شخصیت‌های اصلی داستان «ورقه و گلشا»
 ویس: ر.ک: اویس
 ویس‌القرن: ر.ک: اویس
 هارون: برادر حضرت موسی (ع).
 هامان: برادر حضرت ابراهیم (ع).
 هرات: شهری در افغانستان.
 هند (هندوستان): نام کشور. ساکنین هندوستان.
 هندوستان: کشوری که بین چین، نپال، پاکستان، اقیانوس هند و برمه واقع است.

25 - В.А.Гордецкий, Избранные сочинения, т. III, Москва, 1962, стр.379.

یازر: یکی از طوایف ترکمن.
یازرخان (یازرخان): پیر (؟)
الیاس: نام یکی از پیامبران.
یافت: یکی از پسران حصرت نوح (ع).
یحیی (ع): یکی از پیامبران.
یزد: شهری در مرکز ایران.
یزید: یکی از پادشاهان بنی امیه.
یعقوب (ع): نام یکی از پیامبران. پدر حضرت یوسف (ع).
یمن: کشوری در جنوب غرب عربستان سعودی.
یموت: یکی از طوایف ترکمن
یوسف (ع): یکی از پیامبران.
یونان: نام کشور
یونس (ع): یکی از پیامبران.

قوشغى لارينگ ايلكى قافيه لارى نينگ الفبى ترتيبده گليشى
مطلع شعرها بر اساس حروف الفباى قوافى نخست

۱

-ان پيدا

گلسه نوروز عالمه رنگ قیلور جهان پيدا

ابرلار آواز اوروب داغ قیلور دومان پيدا

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۲

-ارده پيدا

عالم صنعنگا موجود

وجوده گلان اشيا

اشيا حمدینگا ذاکر

ذکرینگ تل لارده پيدا

نسخه های مورد استفاده: ع ۳، ع ۴، ب ک، ل ۱، ع ۹، ل ۴.

۳

-ريم قالمزا

گورسام ای دلبر جمالینگ اختیاریم قالمزا

گورمز ارسام بر زمان صبر و قراریم قالمزا

نسخه های مورد استفاده: ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ل ۱، ع ۸، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۴

-بو دنيا

مشرقدين مغربه دنياينگ يوزى

ديمانگ بزه معلوم دالدور بو دنيا

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ع ۵، ب م، ع ۷، ت ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۵

- ادین یا رب

سعی ایله قوتولمادیم بو بلادین یا رب
چیکا بیلیمان جهد ایدیب عُجب و ریادین یا رب
نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب ک، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۶

م بولوب

چالیندیقچه جهان چرجفی آرتار
قچان کونگل قرار تاپر جمع بولوب
نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب ک، م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۷

نه بزانیب

ای یارانلار مال دنیا مایه سی
گورینماک دور بر برینه بزانیب
نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۸

ای دوست

بر سحر توشمیش ایردی یادیم دیار ای دوست
جان گوشه سینه یتوشدی بناگاه خبر ای دوست
نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ب ک، ل ۴.

۹

سان ای دوست

گوزیمه هرگز گورینمز سن سیز جهان ای دوست
نه جهان بلکه تنده بولسه گر صد جان ای دوست
نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب ک، م، ع ۸، ل ۴.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۰

- لديم توت

دنيا گورماي توتغون قالسنگ بر كنجه

باد پاي ديك ير يوزينه يلديم توت

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ل ۴.

۱۱

- تمز هيچ

الله آدی بيلان ديري بولان تل

گوز يومولماق بيلان كونگل ياتمز هيچ

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۲

- لسه آدم زاد

ياتسه تورسه خياليندان چيقرمز

قايسى ايشه مائل بولسه آدم زاد

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۳

- دی محمد

اول دستلاب باريب خيبر شهرينه

كافرلار قاننى ساچدى محمد

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۴

- لار آنده بار

ايلكى قت زمينينگ آدى رماكار دور

عقيم آتلى ياوز يل لار آنده بار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۵

- لایخ لاری بار

سفر ایدیپ بارساق نوشاه شهرینه

کونگل اسلانی دیک یایلاخلاری بار

نسخه های مورد استفاده: ع ۷، ب ۴۰۰، ۴۱۲، ۶۰۹، ۱۸۰۲

۱۶

- بهم ایدار

کیمیانی توفراغه چالسنگ

توفراقدين زر بهم ایدار

نسخه های مورد استفاده: ع ۴، ۲، ۳، ب ک، ب خ، ل ۴.

۱۷

- ر کیدار

کوب نامرده مال بریب سن سن دنیا

گوزی گوکده قیغی سی یوق سیر کیدار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ۳، ۴، ۶، ل ۲، ۴، ب ک، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ۹، ت ۲، ب خ.

۱۸

- اون دورار

بر یل اول گون باتردین

بللی مشهور خان تورار

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ۳، ۴، ۶، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ۹، ت ۲، ل ۳، ۴.

۱۹

- شی یاندورار

وقت اولور که بر یل دوشتر سریمه

خیال هجوم ایلاب جوشی یاندورار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ۲، ۳، ۴، ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ۹، ب خ، ل ۴.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۰

- اشی یاندورار

اقبالینگ اویانسه دولت یار بولسه

داغه آزی اورسنگ داشی سیندورار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۱

- طه منگزار

اوبا اوجینداقی دیپه

ایرلانا آطه منگزار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۹، ب خ.

۲۲

- ینه پروردگار

قولاق برینگ قرداشلار

بر عجائب سوزیم بار

نه آزمایش ایله یور

دوستینه پروردگار

نسخه های مورد استفاده: ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۱، ل ۲، ع ۸، ل ۴.

۲۳

- ایگلارلار

ساغ سلامت سرمست اولوب گزان جان

تورت بلانینگ بریسیندین ایگلارلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۲۴

-ان داقرلار

ير آستيندا مسكن توتان صراطه

داغلار كمين يوز منگ ريسمان داقرلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب م، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۲۵

- لار قالمزلار

غم چکمه غريب آدم

شاهلار بگلار قالمزلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب م، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۶

- لی گوزلار

ايليندين آيره دوشان

آه اورار ايلي گوزلار

نسخه های مورد استفاده: ف، ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ف، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۷

- بو چاغلار

سحر وقتي غافل بولمانگ يارانلار

درگاهلار آچيلار چاغدور بو چاغلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۴، ل ۲، ب م، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ.

۲۸

- دور يارانلار

نمازخوان درويشلار دولتلي بايلار

فلک نينگ گرداني کچ دور يارانلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب م، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۹

- لار يارانلار

گل کونگل عزم ايله باقى دنيايه

کيم فانى دنيايه قالور يارانلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب ک، ع ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۳، ل ۴.

۳۰

- نمز يارانلار

کونگل پرواز ايتدى قالدی يريندين

هوالاتميش گوکدين اينمز يارانلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۲، ل ۳، ل ۴.

۳۱

- تدی يارانلار

تورت منگ تورت يوز ياشان لقمان حکيمينگ

باشی قره قومه باتدی يارانلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ل ۲، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۲، ل ۳، ل ۴.

۳۲

- بارمی يارانلار

عشق يولين هوس ايلاب

گلان بارمی يارانلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۳۳

- راب ايلار

مؤمن بولان منکر بولمز سوزيمه

جبار بو جهانی گور خراب ايلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۳۴

- چديلار

محمد گلور ديب آسمان ايشگينه

ملكلار مشك ايله عنبر ساچديلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۳۵

- ان ديديلار

ياتورديم غفلته گليب ارانلار

«تورغين ها يرينگدين اويان» ديديلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۳، ع ۴.

۳۶

- غين ديديلار

بر گيجه ياتورديم تونينگ يارينده

بر تورت آطلا گليب «تورغين» ديديلار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۳۷

- ره دونار

اولكهده صاحب بولمسه

اربابلار اميره دونار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۳۸

- دين بي خبر

سن سن آرايش جان

هم جان سندن بي خبر

نسخه مورد استفاده: ع ۲.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۳۹

- سی قلندر

عاشق لار اهلی نینگ خانی سلطانی

تجلی تختی نینگ شاه سی قلندر

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۴۰

- رس چیقر

حقیقت یولینه گیران درویش لار

پله پله سدره بیله کرس چیقر

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۴۱

- ان چیقر

گر توتسه حالیمدین خبر

قوری آغاچدین قان چیقر

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ب ک، ل ۱، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۴۲

- ر چکار

تانگری سوگان محمدنینگ امتی

بسم الله دیب اول حقنی یار چکار

نسخه های مورد استفاده: ب ۷۷۰، ۱۶۰۵

۴۳

- ب باره دور

بو دنیا فانی دور توتمز بنانی

بو دنیاگه گلان گچیب باره دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۴۴

- ب باره دور

غم دومانى باسيب غريب كونگليمنى

گوز ياشين ساقلاماي توکيب باره دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۴۵

- ز نه دور

يدي ياشان عرب آطينگ يانينده

معلوم بولمز ديه نه دور دوز نه دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۴۶

- ب دور و بدور

بر چويروك قوز بيلان جهان جوهرين

اول قمارباز دور اوتوب دور و بدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۷، ل ۲، ت ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳.

۴۷

- يب دور و بدور

غفلت ياستوغينده قويوب سن باشي

غافل آدم مونچه ايرنيب دور و بدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ت ۱، ل ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۴۸

- لي چيقيب دور

حق تعالی بو نه نچوک احوال دور

دوري ديب ايچديگيم لايلى چيقيب دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۸، ب خ.

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

۴۹

- لاندہ باردور

گونده يوز منگ کوچ هم بولسه اول دنيا
اول مقدار بو دنيا گلانده باردور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳.

۵۰

- مق حقدور

ای یارانلار آدم اوغلی
بوز توفراقدين بولماق حقدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۵۱

- سه گرکدور

قرداشلار گون گوندين بتر بولوبدور
یل یلدين بدعتلار آرتسه گرکدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۵۲

- سه گرکدور

مايل اولمانگ بو دنياگه دوستلاريم
بارچه موندين آنده بارسه گرکدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۶، ب م، ب خ.

۵۳

- سه گرکدور

آمَنَّا صَدَقْنَا محشر گون لاری
بر گون آلنیمیزه گلسه گرکدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۳، ل ۴، ت ۲.

۵۴

- اشی گرکدور

سپاه بولوب آطه چیقان هر یردین

عقلی کاندین کسن باشی گرکدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب ک، ت ۱، ف، ع ۹، ب خ، ل ۳، ل ۴.

۵۵

- لی سیزینگدور

سور فتح [علی] سردار اوغلی گلدی وقت

ینه بو دوران عالی سیزینگدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ب م، ت ۱، ع ۹، ت ۲، ل ۴.

۵۶

- زه مهماندور

قره داشدین قره قیلی سایلان گوز

چونگالور گورجینگ گوزه مهماندور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب م، ت ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۵۷

- شی نادین دور

دوردی شاعر سنیدین خبر آلاین

اوتان پیغمبرلار یاشی نادین دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۷، ع ۸.

۵۸

- قی کیمده دور

بزدین سلام اورازمنگلی شاعره

مسلمان کافرینگ فرقی کیمده دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۵۹

- لار آنده دور

ای یارانلار غافل اولمانگ جان جانلار آنده دور

آوی زهر و شهد و شکر طرفه بال لار آنده دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹.

۶۰

- شنده دور

کونگل بر بدن شاهی دور

هر سوز کونگل جوشینده دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۶۱

- دیم شونده دور

یخشی لار توتمیش بنا بر شهری گوردیم شونده دور

عشق متاعی ساتیلور بازاری گوردیم شونده دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۶۲

- اره دور

یارانلار گردش فلک الیندین

بو منینگ یوراکیم پاره پاره دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۴، ع ۷، ع ۸.

۶۳

- له دور

یوزیم یار یوزینه دوشسه تلیم الحمدلله دور

اگر قهرینه اوغراشسام اوقیریم قل هو الله دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۴، ع ۷، ع ۸.

۶۴

- ت نه دور

بزدین سلام بولسون دوردی شاعره
نه محراب دور سوزلاب چیقان اود نه دور
نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ب م، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۶۵

- تاری دور

یگیت کونگلینه سیغان
آطینگ گورکی رفتاری دور
نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۸، ب خ.

۶۶

- سی دور

آدم اوغلی فکرینگ ذکرینگ
یالانچی نینگ هوسی دور
نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ب م، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۶۷

- ت یخشی دور

آدم بولسنگ قولاق قویغین اوگوده
ملالار یاننده صحبت یخشی دور
نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۶۸

- (اکی) اغی یخشی دور

سریمزه سودا قوران

گوزل حقینگ فلکی دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۶۹

- ان یالیدور

یمان یخشا یولداش بولسه

آویلیق ایچان یالیدور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ت ۱، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۷۰

- لغان علی دور

ضرب اوروبان جنادل نینگ شهرینه

کافرلارغه غضب سالغان علی دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۷۱

- ننده بللی دور

یخشی لیغی پیس بیلمز

أر یاننده بللی دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۷۲

- ننده بللی دور

اشک اوزین اگسیک سایمز بدودین

قیمت ایتسانگ آط یاننده بللی دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۷۳

- بلگولیدور

دوستلارا دوستیم منینگ شیرین جاندین سوگلی دور

جان کبی پنهان جهانده عالمه بلگیلی دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۴، ع ۷، ع ۸.

۷۴

- انی دور

درد دور بو جانینگ نلتی
ساغلیق آنینگ سلطانی دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۷۵

- نه گور

آدینگ بنده بولسه آدم
الهینگدین ایمنه گور

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۹.

۷۶

- ان گلور

عملاً صالحاً یخشی عمل قیل
بر گون سنگا روان امر جان گلور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۷، ب م، ع ۸، ت ۲، ل ۳.

۷۷

- یان کلور

دابّه الارض آتلی دجال سونکیندین
مروه دین صفادین بر بیان گلور

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۷۸

- م اولور

گر امیرینگ گر وزیرینگ عقلی کوته خام اولور
اول امیرینگ آدی آخر خلق آرا بدنام اولور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ب ک.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۷۹

- ات بولور

محمد اَمّتی مال سز بولمسون

مال سز بولسنگ قرداش دوغان یات بولور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ب م، ع ۸، ب خ.

۸۰

- نک بولور

قوزینگ داش پوستی آذربو گلی

سوین ساچه چکسنگ قره رنگ بولور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ.

۸۱

- لار گورونور

سیر ایدالینگ بو جهانہ

جهانده نالار گورونور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۸۲

- لی گورونور

دوغری باقمزلار جُللیه

گوزه قزیل طونلی گورونور

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ل ۴.

۸۳

- زاغ سایور

داغلار یرینگ میخی دور

دپه اوزین داغ سایر

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ف، ع ۸، ب خ، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۸۴

- ان تاپلماز

دعامه دوش گلان گوگرار گل دیک

گلینگ موسمی دیک دوران تاپلمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲.

۸۵

- شین آنکلامز

بد اصله بگلیک دگسه بر گونده

آلور آوین سالور قوشین آنکلامز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ف، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۸۶

- لماق (لماک) یاراشمز

خوش تمیزلی بگ اوغلی نینگ ناشته سین

سغر یاتاغینده قیلماق یاراشمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۸۷

- شینه دگمز

یوقسزلیق ده نجه لارینگ دورانی

یاتیب یخشی گوران دویشینه دگمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب ک، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۸۸

- لینه دگمز

بایلار باردور غریب لاره رحم ایلار

باردور بایلار یغان مالینه دگمز

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۸۹

- ل قالمز

آلتمیش باشلی آلا قارلی داغلاردین

دومان گچر یاغمور یاغر سیل قالمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۹۰

- ن قالمز

اخلاص بیلان بر کامله قول برگان

یتر بر منزله یتماين قالمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۹۱

- چ بيلمز

دگرمنچی قولینه دوشسه آلغیر باز

قانتدین آیرار قدرین هیچ بيلمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ل ۱، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۹۲

- ان اگلانمز

بلبل هجوم ایدان هوالی باغلار

بلبل سندن گیدار فغان اگلانمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب م، ت ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۹۳

- ردی بيلمز

یُموت گوکلانگ تعصب ایدیب اوزیندین

چیقدی قوشون اونگی آردی بيلمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۹۴

- سی بیلنمز

در دیم باردور دیاریمدین دوریمدین

خیر قایسی احسان قایسی بیلنمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۹۵

- شیمز

اسلار الدین چیکه دولت همایم

دعا قیلیب دوکر بولدیق یاشیمز

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب ک، ب م، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۹۶

- غیبت کش

روز محشر شکایت ایدار الینگدین

رسوالیغینگ بودور سنینگ غیبت کش

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۹۷

- نده چلیم کش

حق سنی راینگا قویمیش جهانده

اده بیلانینگ ایتگین مونده چلیم کش

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ل ۲، ب م، ل ۱، ف، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۹۸

- له گتیرمیش

آسمانینگ یوزلاری منور بولسه

زمین یاشیل گیب لاله گتیرمیش

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ب م، ب خ.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۹۹

- وب اوتورمیش

غوٹ اره برابر بر کیمسه یوق دور

ترک دنیا بولوب چیقیب اوتورمیش

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۷، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۰۰

- مان گیتمز میش

آغه لار مجنون داغی نینگ

باشیندین دومان گیتمز میش

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۰۱

- اتلیغ

ایلکی آسمان تونمیش اختر دین زینت

فرشته سی باردور سغر صورتلیغ

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳.

۱۰۲

- دین اویالماق

عاشق ازل من سونام من سنگا

نه ادب اکرام بار ایلدین اویالماق

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ب ک، ب خ، ل ۴.

۱۰۳

- اش گیتماک

طعام لذتین بیلمز

دهانیدین دیش گیتماک

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب ک، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۰۴

- تماق (تماک) گرک

الف- الله آدی دیر، دوغری دوروب گیتماک گرک

ب- بر خدانینگ برلیگین بر حق بیلیب بتماک گرک

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب ک، ل ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۱۰۵

- ان گرک

نه بلا سن آدمزاد

چپلاق دوغدینگ طون گرک

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ل ۲، ب م، ف، ع ۹، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۰۶

- تی (طی) گرک

آد قزانار قوچ یکیدینگ

اول بدو آطی گرک

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ب م، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۰۷

- ز اورسنگ

دعا قیلسام درگاهه دوش گلورمی

سحر توروب بیرباره یوز اورسنگ

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۰۸

- گوکلانگ

چوله چیقر بولسه منگزار

کیگه قولانه گوکلانگ

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۸، ع ۹.

۱۰۹

- زی بهشتینگ

گوکدین یوقاریدیر عرشدان آشاقدیر

ای یارانلار اورنی اوزی بهشتینگ

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۱۰

- شه یتدینگ

بر گون آتانگ عشق ایتدی

صلببندین جوشه یتدینگ

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ت ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۱۱

- ری دلبرینگ

گوزیم دوشدی سیرانیمدا قرداشلار

کوکرایر تموغ دیک ناری دلبرینگ

نسخه های مورد استفاده: ع ۷، ع ۸

۱۱۲

- براغینگ

آغه لار براغینگ وصفین سویلاین

عرب تلین سوزلار اوزی براغینگ

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ل ۲، ل ۱، ف، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۱۳

- آتامینگ

آتمیش باشده نوروز گونی لویلی

توردی اجل یولین توسدی آتامینگ

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۱۴

- دورديگيم بيلمزمينگ

قلم آليب نامه نى گوندوردديگيم بيلمزمينگ

افسون اوروب هدهدى ايندارديگيم بيلمزمينگ

نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ع ۲، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۱۵

- لينگ سنينگ

اوغرى بولسنگ دنگلاگين بولغاي نچوك حالينگ سنينگ

كشى مالينه گيدار كونگلينگ گوزينگ فعلينگ سنينگ

نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب م، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۱۶

- ليمه منينگ

كرم ايله قادر قدرتلى سبحان

غريب غمگين گچان حاليمه منينگ

نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۱۷

- لى بنده نينگ

اى يارانلار حرام ايشنه اولاشمز

اگر درست بولسه سالى بنده نينگ

نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۶، ع ۷، ب م، ت ۱، ب خ، ع ۹، ل ۴.

۱۱۸

- على نينگ

سُنيه ستون دور كافره سد دور

صحبته ايچره سوزى دولت على نينگ

نسخه هاى مورد استفاده: ع ۲، ع ۶، ب م، ت ۱، ع ۸

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

۱۱۹

- نچه مثال

اوغرادیم الیاسه دوش گلدیم خضره

کونگلیم ایچره گلدی بر نچه مثال

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۲۰

- سیدور کونگل

بیلزم هیچ قایسی دردینگ مبتلاسی دور کونگل

یا رب اول بی وفانینگ چوخ مبتلاسی دور کونگل

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۴، ع ۹.

۱۲۱

- تینک گورگاچ رسول

دوشدی بر خوشلیق جهاننه حضرتینگ گورگاچ رسول

سرنگون بولدی صنم لار لمعتینگ گورگاچ رسول

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۱۲۲

- دان ربیم جلیل

اون سکز مونگ عالم اهلین بار ایدان ربیم جلیل

دونداریب درگاهینه هم زار ایدان ربیم جلیل

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۲۳

- انی گورسام

دهستانینگ بایرینده

بادی صبانى گورسام

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۲۴

- شق بولمیشام

ای یارانلار بر یوزی گل آیه عاشق بولمیشام
بارچه لار مقصودی گل رعنايه عاشق بولمیشام

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب ک، ل ۱، ت ۲، ل ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۲۵

- لی نیلارم

اهل حق بولسام دیور من اوزگه حالی نیلارم
بو ساویلماز دردی سان سز قال مقالی نیلارم

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۱۲۶

- سی بیلمزم

فلک منگا غم باده سین برالی
وصال قایسی هجران قایسی بیلمزم

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۲۷

- یامی گوردیم

شکر حقه بز هم بو یوله دوشدیک
گچوردیم بیر نچه ایامی گوردیم

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ت ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۲۸

- له ساتاشدیم

سحر وقتی سیران ایدیب گزارکن
عجب منزل گوزل جایه ساتاشدیم

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۲۹

- دا بولديم

سندواج سرمستم، برگيمدين جدا بولديم
برگيمنى خزان چالدى، بى صوت صدا بولديم
نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ل ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۱۳۰

- نگ بولديم

يوقدين بارا گتردينگ
من آنده قلينگ بولديم
نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۴.

۱۳۱

- لآب قزملى بولديم

عشق درياسى دولدى داشدى قاينادى
تازه خروش ايلاب جوشمالى بولديم
نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۳۲

- سى بيلمديم

ابدال منكا ابد جامين سونالى
مسجد قايسى محراب قايسى بيلمديم
نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۳۳

- لى سويدگيم

بوياديلار كوينگيني قان بيلان
آدى بللى عرب تللى سويدگيم
نسخه هاى مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ف، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۳۴

- الیم

قریدقچه قولدین گیتدی انصافیم

ایا دوستلار اللا یتوشدی سالیم

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ب خ، ل ۴.

۱۳۵

- غین یا ذوالجلالیم

یا یارادان قادر قدرتلی سبحان

آرمانده قویماغین یا ذوالجلالیم

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ب م، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۳۶

- گین (غین) اوغلیم

- فاش ایلا سیرینگنی ایلامه پنهان

اما که سوزیمدین چیقماغین اوغلیم

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۷، ع ۸.

۱۳۷

- لان کونگلیم

اویان خواب غفلتدین، اجلسز اولان کونگلیم

امید اوزیب عالمدین، درگاهه دولان کونگلیم

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۳۸

- ین جامیم

دوزمانم دویمانم دورمانم ای یار

بو ساقی دورینده ایچماین جامیم

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۳۹

- یاغديرسلطانيم

سنينگ ديك قادردين ديلاگ ديلاگ من

رحم ايلايب ياغموور ياغدير سلطانيم

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ب م، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۴۰

- م ديلايم

دردلی دلبر تلاشر سن گل باری

دول ليقدور منينگ ده باغريم ديلايم

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ع ۹.

۱۴۱

- تدین نشان

تاپدی شهرت خلق ایچینده بو جهالتدین نشان

قالدی درویش لار تلنده داغ حسرتدین نشان

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۴۲

- لان

نومید ایکان نظريم

گوردی ایکی هلالان

نسخه های مورد استفاده: ع ۳، ع ۴، ب ک، ل ۱، ع ۹، ل ۴.

۱۴۳

- داش بولان

یخشی سوزدین یاریر جانی

یخشی بیله یولداش بولان

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۷، ع ۸، ل ۲، ب م، ل ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳.

۱۴۴

- داشلار بیلان

کونگل آیدار خلقدین قالیب

گزسام داغلار داشلار بیلان

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۴۵

- الیق بیلان

دنگ بولور دیب سانماغین ایشینگ بداقبال لیق بیلان

هیچ قچان دنگ بولمایر اشک بدو شاه لیق بیلان

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۴۶

- (مق) ماک بیلان

یتیمیش یاشلی قرداش گیرماگین یایه

اوقونگ داشی دشمز گزاماک بیلان

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۷، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ.

۱۴۷

- توب سن

ای اولکه سی آباد مُلکینه مغرور

مُلکینگ بقاسی یوق، ناگه یاتیب سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳.

۱۴۸

- شه دوشنوب سن

گل کونگل گوزلاگین عالم جهانی

سویله، نادین بویله جوشه دوشیب سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ت ۱، ل ۱، ع ۹، ب خ، ل ۴.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۴۹

– که (قه ، غه) گیدار سن

فانیدین باقیه گوچه گوچ بولسه

دلمریبان باقه باقه گیدار سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب ک، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۵۰

– له یترسن

گلان گچر قونان گوچر آدمزاد

یوری سن هم بر منزله یتر سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ت ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۵۱

– له گچر سن

قره قانلار یوتوب حسرت لار چکیب

ماله مشغول بولا بولا گچر سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۵۲

– له بیلمر سن

بو جهانینگ سوداسینه باش قوشمه

اول غوغایه گیرسنگ چیقہ بیلمر سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۶، ع ۷.

۱۵۳

– ار سن

مغرور اولمه بو قوندوغینگ یوردینگا

بی بقادور، اکلانمز سن گوچر سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۵۴

- ر دیک بولور سن

بلند داغلار بیک لیکنه بویسانمه

گدازده سو بولان زر دیک بولور سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۷، ب ک، ت ۱، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۵۵

- چک سن

آدم اوغلی اوزینگ بیلماي

گدم گدم آدیجق سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۵۶

- ان کوزل سن

گون خنجری گوکدین یره اینانده

گونه قرشی دوغان آیی کوزل سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۷، ب م، ع ۸، ب خ.

۱۵۷

- مه سن

اصلا سنی گورمامیشم دلداریم

قمری می سن، بلبل می سن، نامه سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب م، ف، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۵۸

- ب قالوب سن

جاهل لیق نینگ جوشی چیقدی باشیمدین

من اول جوشدین خالی بولوب قالیب من

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۵۹

- ان اوچون

احمد پادشاهدین خیر توتماغه

امیدده دور ایل لار چودورخان اوچون

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۷، ت ۱.

۱۶۰

- له حقی اوچون

یا یارادان مرادیمه یترگین

یا جمال رسول الله حقی اوچون

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۶۱

- لمزدین بورون

ساغلیغینگ قدرینی بیلگین خسته بولمزدین بورون

خسته لیق شکرینی قیلغین تا که اولمزدین بورون

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۶۲

- ش بولمسون

ای یارانلار مسلمانلار

دالی کونگل جوش بولمسون

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۷، ب ک، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۶۳

- اد قالسون

سحر تور، خدایه یالبار

اسلام اوینگ آباد قالسون

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۷، ب ک، ب م، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۶۴

- صی نابیلسون

اوز امیدینگ اوزین بیلمز آدمدین
آنکلامزلار عام و خاصی نابیلسون

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۶۵

- ل بولغین

بر بی دولت ایله بگ لیک ایدینچه
دولتلی نینگ قاپی سینده قل بولغین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۶۶

- چه بیلمان نیلین

کونگل اسلار گزسام دنیا عالمی
قانتیم یوق اوچه بیلمان نیلین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۶۷

- اد دین

نه اون باش عیالدور، آرتمز فرزندی
اول اون باش عیالینگ اوچی اولاددین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۹، ت ۲، ل ۳.

۱۶۸

- سز اردین

گوردیک سایبی کونگل ساویر
صبرسز قرارسز اردین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۱۶۹

-الاردین

گوزلاب کونگل برمه بی وفالارغه

باق، کیم وفا گورمیش بی وفالاردین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۷۰

-یان اردین

هیچ کونگل شادلیغی چیقمز

بر کونگل یقمان اردین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۷۱

-دار اوزینگدین

محنت بیلان مال جمع ایدان محکم بای

خیرینگ بولسه اول گوندار اوزینگدین

نسخه های مورد استفاده: ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹.

۱۷۲

-انینگدین

دنگسز بیله دنگ ایلاسنگ اوزینگنی

درد بولوبان گچر سوزی جانینگدین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۷۳

-سه داشیمدین

همدم بولوب ایچگین ایچگین سورمیان

نابیلسون بر گوروب گیتسه داشیمدین

نسخه های مورد استفاده: ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۱۷۴

- دیم چندین

جلیل ای جیار ای اوزینگ بیلور سن

جهان ایچره جرمیم چیقردیم چندین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ع ۹، ل ۴.

۱۷۵

- می یار سنندین

بلبل لاری اسیر ایدان گل خندان

یا رب خبر بیلارین می یار سنندین

نسخه های مورد استفاده: ع ۷، ع ۸.

۱۷۶

- ت اسلارین

کرم ایتسانگ قادر تانگری

دنیا لیکده آت اسلارین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۷۷

- ب آغلارین

ای یارانلار عمریمدین

گچدی دیب آغلارین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۷۸

- ینگ یخشی سین

یگریمی تورت ساعت اون ایکی آیده

رمضان آی دیورلار آیینگ یخشی سین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۷۹

- چرکین

قولاق سال یخشی جه دنگلا

سوزینگی بی نماز چرکین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۸۰

- نگ اویلانگین

یگیت حالینگ قرلیغه

سالاین دیسنگ اویلانگین

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۸، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۸۱

- ایش اوستینده

نامرد کیم دور بیلور بولسنگ

نه دیسنگ دیور باش اوستینده

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۸۲

- ان ایچنده

دالی کونگل نیلار سن گلدینگ جهان ایچنده

تن توفراقدور اگلانمز جوهر جان ایچنده

نسخه های مورد استفاده: ع ۷، ب م، ع ۸، ب خ.

۱۸۳

- ان ایچینده

فکر قیلدیم یر گوگه

بی عقل جان ایچنده

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ل ۴، ت ۲، ل ۱، ل ۳، ب م، ب ک..

۱۸۴

- ان ایچنده

کونگل نه ایش بتردینگ

کلدینگ جهان ایچنده

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۸۵

- رانده دور حیرانده

عاشق لار حق عشقینده

حیرانده دور حیرانده

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب ک، ب م، ع ۷، ع ۸، ل ۴.

۱۸۶

- شنده

ای یارانلار آدمزاد

معنی بیلمز یاشینده

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۸۷

- مان یگیده

اولالانده ایش خوش گلمز

یاشلیقده کویمان یگیده

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۸۸

- اشیمیزه

ای یارانلار بیلماک بولمز

نه ایش گلور باشیمیزه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۸۹

- ان گورسه

کشی سانغینی کم ایلار

توتان ایشین روان گورسه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۹، ل ۲، ل ۱، ل ۴.

۱۹۰

- ل تاپسه

ایه سینه اخلاص ایدان چین مردان

ابریشم هوسین ایتمز شمال تاپسه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ت ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۴.

۱۹۱

- دان یولوقسه

بدو اولسه میدان قالور آرمانلی

حق عشقینه آط سال، میدان یولوقسه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳.

۱۹۲

- ش گلسه

دنیاچه ایش باردور یماندور

بری اول کیم یرسیز قهری جوش گلسه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۵، ع ۶، ب ک، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۹۳

- ن بولسه

تن یاپماغه کوینک اسلار یالانگاچ

کوینکلی دیور واخ اوستیندین طون بولسه

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۱۹۴

- ن تاپلمسه

دوق تالاشر سبزه خلعت گيماگه

کليم گوزل ذات دور طون تاپلمسه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ت ۲.

۱۹۵

- ز هم بولمسه

توقسان دورلی طعام بولسه قاشينگده

نه لذت ايچنده دوز هم بولمسه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۹۶

- ری بولمسه

زمانه بويله دور گوزه ايلمزلار

هر يگيدينگ الده باری بولمسه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۱۹۷

- لبدور باتماغه

آلتميش ياشان يتميش يلقي صوفی لار

آن قالیب دور آی گونينگيز باتماغه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۱۹۸

- مه فلک گه

فلک بازی برميش جمله جهانه

منينگ اختياريم برمه فلک گه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ب خ.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۱۹۹

- ریم یا الله

جان جوشغونه گلدی یانندیم یاریلیدیم

باغیشلاسنک نیلار یاریم یا الله

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۴، ت ۱، ع ۹.

۲۰۰

- هیم گذشت ایله

ای کریم و کار ساز

گناهم گذشت ایله

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ع ۶، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ.

۲۰۱

- نه نظر ایله

تن قفسینه گرفتار، گل جانه نظر ایله

باق کونگل گوزگی سینه، جانانه نظر ایله

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۴.

۲۰۲

- غت بیله

عمر باش گون منزلی اوچ

دورانینگ بر ساعت بیله

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۴، ع ۷، ع ۸.

۲۰۳

- ار بیله

درناغی دمیردین تالانچی دنیا

ایشینگ یوقدور ناموس بیله عار بیله

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۰۴

- کار بيله

غافل آدم غم آستينده ياتيپ سن
اوتدى عمرينگ اوشاق دوشك كار بيله

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۲۰۵

- در بيله

گورارگه سياه من، تانيرغه دلکش
ديوانه دهرم قلندر بيله

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب ک، ل ۱، ع ۸، ت ۲، ل ۳.

۲۰۶

- ز بيله

کيمسام ياردور عرضيم ياره يتورسون
عشق اودينه کويديم گيتديم کوز بيله

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۰۷

- ل بيله

گوز کونگل تل عقل قالدی بو توردی
جان وطن آرزولاب توردی يل بيله

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۲۰۸

- لان غم بيله

بناء بهشته اول گون خوش يورور
دنياده همخانه بولان غم بيله

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۰۹

- چر حالیمغه

گینگ گورانی غم باسیب دور اوزیندین
باش هم گلسه آغلاب گچر حالیمغه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب ک، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۱۰

- هری قانه

خدایم نینگ ارصلانی دولاندی قهری قانه

دوندی علی ضربیندین خیبرینگ شهری قانه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۱۱

- ندی دور یماننه

ای آغه لار آغلار من گلدی کچدی زمانه

یخشه قدری بولماین دوندی دور یماننه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۴.

۲۱۲

- نک جهاننه

یوق یردین صورت ایلاب

حق منزل ایتدی جانه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ت ۱، ع ۹، ل ۴.

۲۱۳

- ر یانه

یارسیزلیقدین یمان ایش یوق

گوز سالیب گزسام هر یانه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۴، ب م، ع ۸، ب خ.

۲۱۴

- دیم گریانه

یازیغیم یاد ایدیب یوزیم خاک ایدیب

سحر نالش بیله بولدیم گریانه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۴، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳.

۲۱۵

- دی بو رایه

مالینگا ملکینگا مغرور اولونمه

ای یوق یردین گلان گیتدی بو رایه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب ک، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۱۶

- ش اعلايه

یا احمد شاه یرده یایلیب چاوینگ

آدینگ آسمان گیدار عرش اعلايه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ب م، ت ۱، ع ۹، ل ۴.

۲۱۷

- یوسف ديه ديه

من یعقوبم آه و زاری

چکم یوسف ديه ديه

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب م، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۱۸

- نه گلگای

مسلمان لار قلچ اورسه بر بره

دولت دونوب دین لار نقصانه گلگای

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۱۹

- ان آی

بر دلبره دوش گلدیم غمزه‌سی اوق قاشی یای

گون خیره‌دور گورکیندین خجالته دولغان آی

نسخه مورد استفاده: ع ۲.

۲۲۰

- ن یاراتدی

بر الله‌غه آیتای حمد و ثنالار

بر قسم توفراقدین آدم یاراتدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۴، ب م.

۲۲۱

- دی گیتدی

بو دنیا بازیگر دور

بازی سین چالدی گیتدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۲۲۲

- ت ایتدی

فهم ایلا سوزیمنی عاشقلار باشی

کیم بر خدا اوغلین کفارت ایتدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۲۳

- م بچدی

بزدین سلام مختوم‌قلی اوستاده

آتامیز آدمینگ طونین کیم بچدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ل ۴.

۲۲۴

- ب گجدي

هر پيغمبر بر كسب آچدي

كسبين مدام ايديب گجدي

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۲۵

- ير گجدي

اللي منگ يل دوران سوران بني جان

دنياده قالمدي ير به ير گجدي

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ت ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۲۶

- بو دردي

گشت ايلاديم گزديم عشقینگ داغيندين

نه بلادور كيمسه چكر بو دردي

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۲۷

- ان گتردي

بر گيجه ياتورديم شاه نقشبندي

كرمي جوش ايلاب بر نان گتردي

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ل ۲، ب ک، ت ۱، ل ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۲۸

- شدي

دنكيم دوشيم قوچ يگيت لار

هر كيم بر ايشه اولاشدي

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ف، ع ۸، ع ۹، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۲۹

- نه گلدی

بر گججه یاتوردیم شاه نقشبندی

بهاءالدین آتلی دیوانه گلدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۲۳۰

- نه درد اولدی

کونگل بردیم بر بی وفا محبوبه

چیقدی الدین، داغی جانہ درد اولدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۲۳۱

- ان اولدی

مکه دین چیقدی بر گوزل

مدینه گه روان اولدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۱، ل ۲، ل ۴.

۲۳۲

- لار بولدی

ای یارانلار مسلمانلار

جهان یوقدی نالار بولدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۳۳

- لار کلمدی

گوچی قونی بیلان گیتدی عبدالله

همه گیدان گلدی بولار کلمدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۷، ع ۸، ب م.

۲۳۴

- ل بولمدی

کوب یگیت لار گلیب گجدی جهاندین

نیتینه گوره اقبال بولمادی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ب ک ، ب م، ت ا، ف، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۳۵

- نه بولدیم ایمدی

عشق آتشیننه دوشدیم پروانه بولدیم ایمدی

شوقینگ کوزینه کویدیم بریانه بولدیم ایمدی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۲۳۶

- یه دوندی

یوزی ماه تابانیم

گون یالی آیه دوندی

نسخه های مورد استفاده: ب م، ع ۸.

۲۳۷

- ر بزیم ساری

قلزمی قارسانیب قرق یول گچر من

اگر که میل ایتسه یار بزیم ساری

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ل ۲، ب ک ، ب م، ف، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۳۸

- ستانه ساری

آنده آدم سایلور

هزارستانه ساری

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ب م، ع ۸، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۳۹

- بل ناله سی

مسکنی مکه مدینه سکز اوچماخ لاله سی

هر سوزینگ ایزینده یوزمنگ قمری بلبل ناله سی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ت ۱، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۲۴۰

- رم دوغریسی

ای پری من عاشقم سنگا یانرم دوغریسی

گورماگینچه گل یوزینگ بی قرارم دوغریسی

نسخه های مورد استفاده: ع ۷، ع ۸

۲۴۱

- لت یخشی

مسلمان اهلینه آجی سوز آیتمه

فقیره مسکینه دلالت یخشی

۲۴۲

- یاد یخشی

خوش گو نینگده خوش نابلاشیب گلماگه

باریشماغه گلیشماگه یات یخشی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۴۳

- سه قرشی

آغز آچدیم گوز یومدیم

قول سوندیم طاسه قرشی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۷، ع ۸، ب خ، ل ۳، ل ۴.

۲۴۴

- ن بو ایشی

بنده سن بد ایشه باطریق ایتمه
آلنینگده قویارلار اول گون بو ایشی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۴۵

- بین آچالی

سحر وقتی گلینگ دوستلار
عشقینگ کتابین آچالی

نسخه مورد استفاده: ع ۴.

۲۴۶

- مرتضی علی

ای یارانلار مسلمانلار
گورینگلار حکم داوری
که مسجده اوتورمیش دور
بر گون مرتضی علی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ت ۲، ل ۳.

۲۴۷

- ده بللی

ای آغه لار بر گون بولور پای آلور
قوللیق ایدیب گزان اوستاده بللی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ل ۷، ل ۲، ب ک، ب م، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

دیوان مختومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۴۸

- لواده بللی

نور مهوش بولان قوتلیغ حبیبیم

آدینگ سر دفترده لواده بللی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۲۴۹

- کملی

کونگل لار کوشکینده خیالینگ خانی

اولاد خونکاره منگزار کملی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ل ۱، ع ۸.

۲۵۰

- لاماین بولورمی

بر کاکلیک آلدیرسه کورپه بالاسین

سایرای سایرای گوزلاماین بولورمی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ل ۲، ب ک، ب م، ت ۱، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۲۵۱

- مزمی گلزمی

فلک سنینگ بو دولتی گردانینگ

بزینگ ساری اوریلزمی گلزمی

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۵۲

- نی گوردینگمی

یختی سالور گیدار ظلمات تونینده

منینگ صاحب جمالیمنی گوردینگمی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب م، ع ۸، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

Magtymguly pyragynyň diwany ..... tankydy tekst

۲۵۳

- (ض) ز دالمی

زبانیه ملک لار

قول لارینده گرز دالمی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ل ۲، ب ک، ل ۱، ت ۲، ل ۴.

۲۵۴

- ماین می

عمره اعتبار یوق جاننه دوریم یوق

آخرت اسپابین شایلامین می

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۴، ب م، ع ۸، ع ۹.

۲۵۵

- انی

ای یارانلار مسلمانلار

ایکی دنیاننگ سلطانی

روز ازلده یاراتدی

حق رسول جسدی جانی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۲۵۶

- ل بیلانی

بلند داغلارینگ باشینده

بولوت اوینار سیل بیلانی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ب خ.

دیوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۵۷

- نی بیلانی

باش ایشینگ بر جای ایت مسلمان بولسنگ

یوروگین محمدینگ یولی بیلانی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۶، ب م، ت ۱، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۵۸

- لا بزنی

رسول دامادی دور اوز ارصلانینگ دور

یا امام علی غه باغیشلا بزنی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۶، ع ۷، ب م، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۲۵۹

- ده بزنی

بر عشق لی سو ایتدینگ، اول آتاده بزنی

صورت ایلاب جان بردینگ، سونگره اناده بزنی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ب م، ب خ، ل ۴.

۲۶۰

- میشام سنی

یا حبیب حق رسولی سن

چین جاندین سومیشام سنی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ب ک، ب م، ع ۸، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۶۱

- ز دین سنی

بولمادی بزگه نصیبینگ اسلادیم گوزدین سنی

دیدینگ اوتسون قیش تاپر من تازه نوروزدین سنی

نسخه های مورد استفاده: ع ۲، ع ۴، ع ۷، ت ۱، ع ۸، ع ۹، ل ۴.

۲۶۲

- لده سنی

حبيب الله سنی اسلان

تاير قايسى يولده سنی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۶، ع ۷، ع ۲، ل ۱، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

۲۶۳

- ردی منی

عشق يوراگيمده قايناب يانديردي دردی منی

توتونيم باده بريب بولوده قاردی منی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ب خ، ل ۴.

۲۶۴

- لی دنیا هی

سو يوزينده گزديرار سن گامینی

بر گون آغدارار سن سالی دنیا هی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۵، ب م، ت ۱، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۲۶۵

- لم باغلارهی

قسمت اولمز گيدام اوزاق يوللاره

نصیب قويمز گيدام يوليم باغلار هی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ب م، ع ۸، ب خ، ل ۴.

۲۶۶

- ان گون لار هی

بيلماديم يقيلدیم تورديم يريمدين

سريمه کوی گليب جوشان گون لار هی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۲، ع ۳، ع ۴، ع ۷، ع ۸، ع ۹، ب خ، ت ۲، ل ۳، ل ۴.

ديوان مختوم قلی فراغی.....متن انتقادی

۲۶۷

- دین امان هی

آیتدین حدیثدین بر سوز دیاین
هیهای گوندین ظلمات گوندین آمان هی

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ع ۳، ع ۶، ع ۷، ع ۸.

۲۶۸

- غای منا

خالقا بیهوده عمریم باده گچدی بیلما دیم
آلما دیم توبه نصوص ظلمت یاراغین قیلما دیم
اوشبو یالغان دنیا ده روحیمدین اوتدین بولما دیم
اول قیامتده نه یوز برله سنگا بارغای منا

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۶۹

- ل بار

سحر توردی پیغمبر
مسجد ایچره بلال بار

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۷۰

- ندورار

ارتیری اوقیسانگ نماز بامداد
روز و شب گناهی بیگمان یاندورار

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ب م، ع ۸.

۲۷۱

- ب بولميار

ايكى داغينگ آغاجى نينگ باشيني

دويىي بر بولمسه چاتيپ بولميار

نسخه هاى مورد استفاده: ع ۴، ۳۰۷، ۱۷۵۹

۲۷۲

- ان شفا بر

بو چولده رحم ايلا غريب حاليمه

عالمى يارادان سبجان شفا بر

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۷۳

- ب باره دور

دنياغه اعتماد ايتمانگ يارانلار

كيمدين گليب كيمدين گيديپ باره دور

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۷۴

- ب گچيب دور

نادان كونگليم اولماك اوچون غم ايمه

سندين اول كوب جان گليب گچيب دور

نسخه مورد استفاده: ع ۵.

۲۷۵

- ق باردور

نادان كونگل بو نه شاد اولوب گولماك

تانگله گون غم گلور آغلاشماق باردور

نسخه مورد استفاده: ع ۵.

ديوان مختوم قلى فراغى.....متن انتقادى

۲۷۶

- سه گركدور

قچان ياقين بولسه آخر زمانه
فساد ايش گون گوندين آرتسه گركدور

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۷۷

- ا دور

يدي قت آسماني يري محكم ايدان بر الله دور
ايكي جهانينگ سروري دين محمد مصطفى دور

نسخه های مورد استفاده: ع ۴، ب م.

۲۷۸

- نگ قالور

غافل آدم گيدار بولسنگ
كرملي يولداشينگ قالور

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۷۹

- ان بولور

اي يارانلار مسلمانلار
بر گون آخر زمان بولور

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۸۰

- اد گورونور

يارانلار فاني دنياينگ
آخري بي باد گورونور

نسخه مورد استفاده: ع ۴.

۲۸۱

- نی بولمز

گچ کونگل دنیا دین ایلامه هوس
فانی دور هیچ کیمه فایانی بولمز

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۸۲

- ن اگلانمز

ای یارانلار مسلمانلار
امانت دور جان اگلانمز

نسخه مورد استفاده: ع ۶.

۲۸۳

- ین گورینگ

هر یکیدینگ اصلین سوراب نا ایدار سن
معرکه ده توروب اوتورشین گورینگ

نسخه مورد استفاده: ع ۴.

۲۸۴

- ان یا رسول

بو منینگ جانیم سنینگ یولینگده قربان یا رسول
هر نه کیم قیلینگ جفا، بو جانه درمان یا رسول

نسخه مورد استفاده: ع ۸.

۲۸۵

- الجنان

ای اهل درویشلار بیلگین ای
الصَّبْرُ مَفْتَاْحُ الْجَنَانِ

نسخه های مورد استفاده: ع ۷، ع ۸.

دیوان مخطومقلی فراغی.....متن انتقادی

۲۸۶

- رد بیلان

گل کونگل باشینگی چیقردومانندین

یکه قالدینگ غم اویینده درد بیلان

نسخه مورد استفاده: ع ۸.

۲۸۷

- ب تاپمز سن

نچه ایشی عقل بیلان جمع ایتسنگ

فلک چاشیر بر گون حساب تاپمز سن

نسخه مورد استفاده: ع ۳.

۲۸۸

- ش بولمر سن

گل کونگل گنگاش ایلالی

سوزلاماین باش بولمر سن

نسخه های مورد استفاده: ع ۱، ب م.

۲۸۹

- ایتماسون

دوستلار هیچ بنده نی یارادان الله

عقلدین هوشدین جدا ایتماسون

نسخه مورد استفاده: ع ۵.

۲۹۰

- ان ایچنده

ای یارانلار مسلمانلار بر گیجه سیران ایچنده

اوتوز ایکی کشی گوردیم اول شاه مردان ایچنده

نسخه مورد استفاده: ب م.

۲۹۱

- ل لاره

ایمدی کونگل بو دنیانی سوماکین
اینانماغین یخشی ماه و سال لاره
نسخه مورد استفاده: ع ۵.

۲۹۲

- جی بولمه

گل کونگل من سنگا نصیحت قیلای
وطنی ترک ایدیب گیدیجی بولمه
نسخه مورد استفاده: ع ۴.

۲۹۳

- اش قالدی

نه ذوق و صفالار یگیتلیک بیلان
بهار بولوب گچدی بزیدین داش قالدی
نسخه مورد استفاده: ع ۵.

۲۹۴

- ر ایتمز

اولاً مال یخشی مالدین باش یخشی
باش دولتین تاپان ماله سر ایتمز

۲۹۵

- آیریلدیم

بلبلم آه و زار چکیب
تازه گلزاردین آیریلدیم

۲۹۶

- لی گرگانینگ

اونگینه بلند داغ، سرینه دومان

دنگز دین اویسار یلی گرگانینگ

۲۹۷

- نگ سنینگ

ای سو دیگیم سونگی داغی

داغانلی دیر بیلینگ سنینگ

توضیحی در باره‌ی اشعار الحاقی^۱

خلاقیت ادبی مختومقلی تاکنون توجهی بسیاری از پژوهشگران و دانشمندان را به خود جلب نموده است. در اواخر قرن ۱۸ و اواسط قرن ۱۹ میلادی برخی از اشعار او به زبان‌های آلمانی و انگلیسی ترجمه و چاپ شد. در آغاز قرن بیستم به ویژه پس از انقلاب اکتبر سال ۱۹۱۷ میلادی، اشعار برگزیده‌ی او به تمام زبان‌های جمهوری‌های سابق شوروی، همچنین به زبان‌های فرانسوی، لهستانی و انگلیسی منتشر شد. در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران نیز تعداد کثیری از آثار منظوم او به زبان فارسی ترجمه و نشر گردید.

کارهای انجام گرفته بر آثار مختومقلی را می‌توان به سه مرحله تقسیم نمود: مرحله‌ی اول: جمع آوری آثار شاعر از دستخط‌ها و منابع قدیمی، بدست آوردن دیوان خطی او از نقاط مختلف جهان به ویژه از آسیای میانه، ایران و موزه‌های سایر کشورها.

مرحله‌ی دوم: شناختن و شناساندن شاعر به مردم جهان در اثر پژوهش‌های همه جانبه. این مرحله به دوران پس از انقلاب اکتبر و به دوران رژیم خودکامه‌ی کمونیستی در اتحاد شوروی سابق مربوط است. در این دوران تحریفات زیادی در آثار شاعر انجام گرفت که عبارت است از الحاق اشعار ضد دینی و ضد مذهبی و به سود مرام کمونیستی که تاریخچه‌ی مختصر آن را در زیر بیان خواهیم داشت.

۱ - این مطلب پیش‌تر در فصلنامه یاپراق / سال اول / شماره ی ۱ / بهار ۱۳۷۷/صص: ۵۸-۵۱ به چاپ رسیده بود که بنا به نظر موکد مرحوم عاشورپور، با ویرایش جدید، در این کتاب نیز درج گردید.

مرحله‌ی سوم: دوران کنونی. یعنی دوران بعد از فروپاشی رژیم شوروی. خوشبختانه در این دوران هیچگونه ممنوعیتی در ترکمنستان مثل سابق برای چاپ و نشر آثار عرفانی و مذهبی شاعر وجود ندارد. با وجود این، هنوز هم به خاطر وجود بقایای جهان‌بینی سابق، به بهانه‌های غیرمنطقی از بیان حقیقت جلوگیری می‌شود. سال‌ها پیش موضوع مربوط به تبیین شعرهای واقعی و الحاقی شاعر در صفحات روزنامه‌ی «ادبیات و صوت‌ها» مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در این بحث عده‌ای از ادیبان، نویسندگان، استادان و روزنامه‌نگاران شرکت کردند. تعدادی به عنوان مخالف و تعدادی نیز موافق مقالاتی نوشتند و می‌رفت تا بسیاری از مسائل مربوط به تحریفات و اضافات در آثار مخطومقلی آشکار شود. افسوس که دخالت مقامات رسمی ترکمنستان باعث قطع بحث در صفحات روزنامه‌ها شد و بدین گونه بار دیگر از پرده‌برداری کامل از اشعار نوساخته که به عنوان آثار نویافته‌ی او چاپ و منتشر می‌شود، جلوگیری به عمل آمد.

در اینجا پرسشی بوجود می‌آید و آن اینست که این «اشعار نویافته» از چه زمانی و توسط چه شخصی پیدا شده و نشر آن از طریق مطبوعات از چه زمانی آغاز شده است؟ این مسئله داستانی دارد بسیار شنیدنی که در وهله‌ی اول قابل قبول بوده، ولی تعمق در آن و اندکی پژوهش، کذب آن را کاملاً آشکار می‌سازد. داستان پیدا شدن دستخط دیوان مخطومقلی که حاوی «اشعار نویافته» می‌باشد، از این قرار است:

به طوری که روزنامه‌ی «لیتراتورنایا گازتا» (روزنامه‌ی ادبی ارگان نویسندگان اتحاد شوروی سابق) در تاریخ بیستم آوریل سال ۱۹۶۶ میلادی نوشته، سه نفر طلبه در یکی از مدرسه‌های قدیمی بخارا مشغول تحصیل بوده‌اند. آنها که یکی‌شان تاجیک، دیگری ازبک و سومی ترکمن بوده، در یک حجره زندگی می‌کرده‌اند. روزی از روزها، یکی از طلبه‌ها میخی جهت آویزان کردن لباس خود به دیوار می‌کوبد. دیوار فرو می‌ریزد و در نتیجه، طاقچه‌ای آشکار می‌گردد که در آن مقداری کتاب خطی وجود داشته است. طلاب به بررسی آن کتب خطی می‌پردازند. ضمن بررسی معلوم می‌گردد که یک دستخط متعلق به علیشیر نوایی و چهار دیوان اوست. آن را به طلبه ازبک می‌دهند. یکی دیگر از دستخط‌ها شاهنامه‌ی فردوسی بوده که آن را هم به طلبه‌ی تاجیک می‌دهند. دستخط سوم دیوان اشعار مخطومقلی بوده، که آن هم مسلماً به طلبه‌ی ترکمن که پدر «قلیچ موللی اوف» (ماتمی) بوده تعلق می‌گیرد.

به طوری که روزنامه‌ی نامبرده می‌نویسد، گویا این دستخط حاوی اشعار ضد مذهب و قوانین حاکم بوده و خود صاحب کتاب توصیه نموده که این دستخط به سایرین نشان داده نشود تا مبادا مورد پیگیری قرار گیرد. به همین دلیل نیز گویا صاحبان کنونی دستخط، آن را به کسی نشان نمی‌دهند. البته، این حرف‌ها را هیچگونه منطقی نمی‌پذیرد. تحقیقات بعدی، کذب بودن چنین گفته‌ها را کاملاً عیان ساخت.

در نتیجه‌ی تحقیقاتی که در تاشکند و دوشنبه انجام گرفت، ساختگی بودن داستان پیدا شدن دستخط‌های قدیمی شاهنامه‌ی فردوسی و دیوان نوایی کاملاً آشکار شد. هیچیک از شاعران، نویسندگان و پژوهشگران ازبک و تاجیک کمترین اطلاعی از این قضیه نداشتند. اگر دستخط فردوسی یا نوایی یافت می‌شد، این موضوع به عنوان یک کشف ادبی حتماً در مطبوعات منعکس می‌شد و یا لاقلاً متخصصین فن از آن آگاه می‌شدند. این یک طرف قضیه است. مسئله‌ی دیگر مربوط به دیوان تازه پیدا شده‌ی مختومقلی است.

روزنامه‌ی «لیتراتورنایا گازتا» (روزنامه‌ی ادبی) مقاله خود درباره‌ی به اصطلاح این کشف جدید را چاپ کرد و شخصی به نام قلیچ موللی اوف - پسر همان طلبه‌ای که قبل از انقلاب اکتبر در بخارا تحصیل می‌کرده - تعداد زیادی شعر را به خط لاتینی نوشته و به عنوان اشعار مختومقلی تحویل شعبه‌ی دستخط‌های پژوهشکده‌ی ادبیات «مختومقلی» آکادمی علوم ترکمنستان داده و مبلغی وجه نیز دریافت نموده است. در همان سال‌ها تعدادی از این اشعار با برخی تصحیحات در صفحات مجلات، به ویژه مجله‌ی «سوویت ادبیاتی» (ادبیات شوروی) چاپ و منتشر شده است. بعدها تعداد بیشتری از این شعرها وارد اشعار برگزیده‌ی شاعر گردید که تاکنون نیز این روند ادامه دارد و حتی برخی از آنها در کتب درسی ادبیات در ترکمنستان نیز مشاهده می‌شود. جریان بدین ترتیب ادامه داشت تا اینکه بعضی از پژوهشگران در نتیجه‌ی بررسی‌های مستمر، موفق شدند نه تنها تحریفات در آثار مختومقلی بلکه ساختگی بودن اضافات «نویافته» را به اثبات برسانند. در این مسئله خدمات مرحوم دکتر آخاللی و همسر ایشان زلیخا محمدوا (عضو آکادمی علوم ترکمنستان) که یکی از کم‌نظیرترین دانشمندان زن ترکمن می‌باشد، شایان تقدیر است. دکتر زلیخا محمدوا عضو انجمن ترک‌شناسی ترکیه و مسلط به زبان‌های روسی، ترکی، فرانسه و انگلیسی بود. وی در سال ۱۹۶۱ مقاله‌ی مفصلی در مجله‌ی انستیتوی خاورشناسی «خلقهای آسیا و آفریقا» منتشر کرد و پرده از راز اشعار «نویافته‌ی» مختومقلی برداشت. دکتر آخاللی نیز مقاله‌ی مفصلی برای چاپ آماده کرد که متأسفانه با دخالت متنفذین و مقامات حزبی دولت وقت، منتشر نشد. ایشان متن انتقادی آثار مختومقلی را نیز آماده کردند که باز به عللی موفق به انتشار آن نگردید. آن مرحوم آرزو داشت بررسی‌های سی ساله، روزی در وطن شاعر - ترکمن صحرای ایران اسلامی - مورد توجه قرار گیرد و به چاپ برسد. انتشار مقاله‌ی زلیخا محمدوا در مجله‌ی «خلقهای آسیا و آفریقا» (شماره‌ی ۶ سال ۱۹۶۱) در مسکو باعث بروز عکس‌العمل شدیدی در بین طرفداران اشعار «نویافته» و متنفذین حاکم شد. در حقیقت آنان از این عمل غافل مانده بودند و الا به هر شکلی از چاپ آن جلوگیری می‌کردند. به هر حال پس از انتشار این مقاله، تبلیغات شدیدی بر علیه افشاگران اشعار نویافته آغاز شد. انجمن نویسندگان ترکمنستان در جلسه‌ی مشورتی

خود به ریاست بردی کربابایف بدون ارائه‌ی هیچ‌گونه دلیلی، اشعار نامبرده را از آن مختوم‌قلی دانست. آکادمی علوم ترکمنستان نیز کمیسیونی متشکل از هشت نفر ترتیب داد تا سرنوشت اشعار نویافته را تأیید نماید. در نتیجه‌ی بحثی مختصر، این اشعار با اکثریت آرا (پنج نفر) متعلق به مختوم‌قلی دانسته شد. سه نفر - آ. مردوف، زلیخا محمدوا و آکادمیسین بای‌محمد قارری‌اوف - به علت مخالفت با چنین تصمیمی از امضای صورت جلسه خودداری نمودند. بدین ترتیب این مسئله‌ی مهم، بدون اشتراک نظر اکثریت مردم علاقمند به آثار شاعر، حل شده تلقی گردید. در آن جلسه از کمیسیون آکادمی علوم، راقم این سطور (نورمحمد عاشورپور) پیشنهاد نمود که در این باره، در صفحات مطبوعات متخصصین و دوستداران آثار شاعر نیز اظهار نظر کنند و عقیده‌ی خود را بیان دارند. متأسفانه رئیس کمیسیون بردی کربابایف با این پیشنهاد مخالفت قطعی نمود و از آشکار شدن حقایق جلوگیری کرد. او از افشای این تحریفات می‌ترسید. زیرا خود به هنگام تصدی ریاست انجمن نویسندگان، خریدار آن به اصطلاح اشعار نویافته بود. اما رد و انکار مقاله‌ی زلیخا محمدوا که اوتورپته‌ی زیادی در بین زبان‌شناسان روسیه و آسیای میانه داشت، کار آسانی نبود. به ناچار کمیته‌ی مرکزی حزب کمونیست ترکمنستان از قلیچ موللی‌اوف که عضو حزب بود، توضیح خواست و خواستار دستخط نویافته شد و در همین جا بود که دست فریبکاران عالم‌نما، رو شد. او کتباً به کمیته‌ی مرکزی نوشت که هیچ‌گونه دستخطی از اشعار مختوم‌قلی در نزد وی وجود ندارد و او آن اشعار «نویافته» را از زبان بخشی‌ها در بازار «مرو» نوشته و ضبط نموده است. بدین ترتیب مشخص شد که موضوع مربوط به مدرسه‌ی بخارا و یافته شدن دستخط‌های آثار نوایی، فردوسی و مختوم‌قلی از دیوار حجره، افسانه‌ای بیش نبوده و ساختگی و عاری از حقیقت است.

با وجود اعتراف قلیچ موللی‌اوف در باره‌ی عدم وجود هیچ نسخه‌ی خطی، باز پرسش جدی دیگری بوجود می‌آید و آن، این است که وی ده‌ها شعر و دو منظومه‌ی بزرگ به نام‌های «ماروشاهو جهان»، «جاویدان و زرخدان» را که مجموعاً صدها بیت دارند، از زبان کدام بخشی و در چه زمانی نوشته و ضبط نموده است؟

این پرسش بدون شک پاسخ قانع‌کننده‌ای نخواهد داشت، زیرا اولاً هیچ یک از این اشعار حتی یک سطر آن نیز در دیوان‌های خطی و چاپی قدیمی مختوم‌قلی دیده نمی‌شود. ثانیاً هیچ شعری یا سطری از این اشعار نویافته قبلاً و یا بعداً از زبان بخشی‌ها نوشته نشده است. در صورتی که هر سال کارمندان پژوهشکده‌ی نسخ خطی از بین مردم و بخشی‌ها مطالب فولکلوری و ادبی جمع‌آوری می‌نمایند. لذا این توضیح قلیچ موللی‌اوف نیز بی‌پایه و کذب است.

جای بسی شگفتی است که ناشران آثار مختوم‌قلی، اشعار نویافته را در یک جلد ویژه (جلد سوم) به چاپ رسانده‌اند، ولی جرأت نکرده‌اند که دو منظومه‌ی فوق‌الذکر

را وارد آن نمایند. زیرا مضمون و استحکام کلمات به قدری مفتضح و مبتذل است که وارد کردن آنها به دیوان مختم‌قلی بدون شک باعث خدشه‌دار شدن اعتبار شاعر و افشای افکار غلط ناشران می‌گردد.

در رابطه با اشعار «نویافته» در بین مردم و محققین بارها این سؤال مطرح بوده که اگر این اشعار متعلق به مختم‌قلی نبوده و سروده‌ی خود موللی‌اوف است، چرا آنها را به اسم خود نداده و به نام خود منتشر نموده است؟ او که شاعر نبوده و با نام خود شعری ننوشته است؟

جواب این سؤال کاملاً واضح است. درست است که قبلاً کسی از شعرگویی موللی‌اوف اطلاع نداشته، ولی در بررسی‌های بعدی معلوم شد که ایشان با تخلص «ماتمی» شعر می‌گفته و تعداد ۳۶ شعر از او (یکی به زبان روسی) در شعبه‌ی نسخ‌خطی آکادمی علوم ترکمنستان (که در حال حاضر انستیتوی نسخ خطی نامیده می‌شود، موجود است (به شماره‌ی ۷۹۵ ف). این اشعار به خط خود قلیچ موللی‌اوف نوشته شده و در تاریخ ۲۴ دسامبر ۱۹۴۵ در ازای دریافت یک‌هزار و صدوبیست و دو روبل تحویل شعبه نسخ خطی داده شده است. این اشعار شامل سرگذشت خود و زندانی شدن برادرش محمد و مطالبی اجتماعی و انتقادی می‌باشد که با اهداف رژیم آن دوره سازگار نبوده است، طبیعی است که چنین اشعاری در آن دوره نمی‌توانست مورد قبول و پسند هیئت حاکمه‌ی آن زمان باشد، برای همین است که مؤلف صحبتی از آن آثار خود نکرده و آنها در آرشیو شعبه، دست نخورده باقی مانده‌اند.

شاعر در جای جای این دستخط، درباره‌ی خود و شعرگویی‌اش مطالبی را آشکارا بیان داشته است. برای مثال در شعر «سلام بگو» که به مناسبت زندانی شدن برادرش سروده، خطاب به باد صبا چنین می‌گوید:

موللی ایشان اوغلی دیر - آدی محمد،
گۆرسنگ منینگ دوغانیما سلام دیی
ترجمه:

فرزند موللی ایشان، نامش محمد
گر ببینی سلام مرا به او برسان

در پایان شعر، تخلص خود را ماتمی آورده است:
یکه قالان دوغان - ماتمی قولدان،
گۆرسنگ منینگ دوغانیما سلام دیی
ترجمه:

از برادر تنها مانده - ماتمی بنده
گر ببینی سلام مرا به او برسان

دیوان مختم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

در جای دیگر همین شعر، خود را شاعر نامیده است:

...عندلیب، ریحان، باغ بوستاندان،
شاهیر اینی سیندن غزل دستاندان،
یوردومیز مارگیانا، اول گلستاندان،
گؤرسنگ منینگ دوغانیما سلام دیی
ترجمه:

از عندلیب، از ریحان، از باغ و بوستان
از برادر کوچک شاعرش، از غزل و داستان
از موطنم مارگیانا، از آن گلستان
گر ببینی سلام مرا به او برسان

بدین ترتیب جای هیچ‌گونه تردیدی باقی نمی‌ماند که قلیچ موللی اوف با تخلص «ماتمی» اشعار زیادی سروده و اشعاری را که به نام مختوم‌قلی به جامعه تقدیم داشته، در حقیقت ساخته و پرداخته‌ی خود ایشان است. جالب این است که در این اشعار، نام و تخلص هر دو شاعر - مختوم‌قلی و ماتمی - از لحاظ تعداد حروف صدادار شبیه هم هستند. اگر در شعر به جای تخلص «فراغی»، «ماتمی» را بگذاریم و یا به جای مختوم‌قلی، قلیچ موللی بگذاریم، در قافیه‌ی شعر هیچ‌گونه مشکلی از لحاظ قافیه ایجاد نمی‌شود.

با وجود این حقایق، جای بسی شگفتی است که سال‌ها پیش با توضیحاتی مختصر، چندین شعر از همین شاعر (قلیچ موللی اوف ماتمی) را روزنامه‌های عشق آباد به عنوان شاعر کلاسیک قرن ۱۹ میلادی در صفحات خود منتشر ساختند. ولی پس از آنکه راقم این سطور (نورمحمد عاشورپور) مقاله‌ای با عنوان «ماتمی کیست؟» در روزنامه‌ی «ترکمنستان» نوشت، یکی بودن ماتمی و قلیچ موللی اوف کاملاً آشکار گردید و پرده از شاعر کلاسیک قرن ۱۹ بودن ماتمی برداشته شد تا این‌که همان شخص ارائه‌کننده‌ی اشعار ماتمی مجبور شد بار دیگر در روزنامه مقاله‌ای بنویسد و یکی بودن ماتمی با قلیچ موللی اوف را بپذیرد.

پس از آشکار شدن این مطلب، مسأله اثبات تحریفات و اضافات «نویافته» تا اندازه‌ای آسان‌تر می‌شود. زیرا مقایسه‌ی متون اشعار ماتمی و اشعار «نویافته» مختوم‌قلی که به خط ماتمی نوشته شده و تحویل شعبه نسخ خطی داده شده و منحصر بفرد است، خیلی چیزها را روشن و آشکار نمود.

اولین چیزی که باید گفت، این است که این اشعار «نویافته» همگی تقلیدی از مختوم‌قلی حقیقی و سایر کلاسیک‌های ترکمن است، به اضافه‌ی اشعاری که قرآن را نفی می‌کند و یا مخالف مذهب است. در ثانی اشعار «نویافته» در مقایسه با اشعار قدیمی مختوم‌قلی، کم‌سواد بودن سراینده‌ی آن اشعار را نشان می‌دهد. در این باره مثال‌های زیادی را می‌توان آورد که به چند نمونه اکتفا می‌شود.

بنا به اعتقاد مسلمانان، فرشته‌ی مرگ، «عزرائیل» نامیده می‌شود، اما در اشعار ماتمی این فرشته، جبرائیل است. شعر «سان بولسام» (اگر به شمار آیم) که به مختوم‌قلی نسبت داده شده، همه گونه اغلاط فاحش را دارد. مثلاً:

جان گوترب باریب یتدیم بر بابدان
خرقه گیب، ایل ایچینده سان بولسام
تون ایچینده باریب بیت الله تابدان
زار بیغلایان صاحب‌لاره خون بولسام

جملات و قوافی این بند و بقیه بندهای این شعر به قدری بی‌معنی و بی‌ربط است که ترجمه‌ی آن نیز بی‌معنی درمی‌آید. در هر حال، ترجمه چنین است:

جان را بلند کرده به یک باب رسیدم،
کاش من نیز خرقة پوشیده بین مردم به شمار آیم.

در توی شب رفته به بیت الله تابدان (فقط به خاطر قافیه آورده شده و در اینجا بی‌مورد است)

به صاحبان گریان خون شوم؟

به طوری که مشاهده می‌شود چنین ساخته‌هایی را چگونه می‌توان شعر نامید و به مختوم‌قلی نسبت داد؟ در همین شعر بند دیگری را می‌خوانیم:

اوقیب بیلدیم صیادی‌نینگ «بوستانی»،
گور، نه عجب خاقانی‌نینگ «مدیانی»،
ایستار من «شانامه»، «ساقی‌نامانی»،
خلیف عمر برلان سلیمان بولسام.

ترجمه:

خواندم و دانستم «بوستان» صیادی را،
چقدر خوبست «مدیان» خاقانی،

آرزو دارم «شاهنامه» و «ساقی‌نامه» را،

به اتفاق خلیف عمر، کاشکی سلیمان می‌شدم.

در اینجا نیز گوینده‌ی شعر، مؤلف کتاب «بوستان» را که حکمران ملک سخن شیخ اجل سعدی است، شاعر کلاسیک ازبک (صیادی) معرفی کرده است و «ایوان مدائن» خاقانی را به «مدیان» تبدیل نموده و از همه بدتر این‌که برای خلیفه عمر کلمه «خلیف» را که در زبان معاصر روسی این گونه گفته می‌شود، به کار برده است.

با دیدن این اشتباهات که در نسخه‌ی اصلی دستخط «نویافته» (به شماره ۱۱۲۳ الف) موجود است، ناشران آثار مختوم‌قلی مجبور شدند مثل بسیاری جاها این اشتباهات را تصحیح و یا تحریف نموده به جای کلمه‌ی «خلیف عمر» کلمه «مالک عمر» گذاشته صیادی را نیز به سعدی تغییر دهند.

در شعر دیگری به نام «شیرغازی»، بنا به روایتی مختومقلی در خیوه مدتی طلبگی کرده و هنگام مراجعت و خداحافظی با مدرسه «شیرغازی» این شعر را سروده است. در جای دیگری می‌گوید: «خداحافظ، امروز من از رودخانه‌ی جیحون گذشتم و رفتنی شدم. به سلامت بمان «شیرغازی» زیبا!»

بر کسی پوشیده نیست که شهر خیوه دورتر از رودخانه‌ی جیحون واقع است و برای آمدن به طرف موطن مختومقلی، نیازی به عبور از آن نیست، زیرا آن رودخانه پشت و در طرف شمال خیوه واقع شده است. خود این یکی از دلایلی است که سراینده‌ی آن شعر اطلاعات جغرافیایی کاملی نداشته و در آن منطقه نبوده است. غیر ممکن است که مختومقلی چنین چیزی بنویسد.

یکی از اشعاری که به غلط به مختومقلی نسبت داده می‌شود، شعری است بنام «ترکمینگ» که پر از اغلاط دستوری می‌باشد. در ابتدای استقلال ترکمنستان، قرار بود این شعر را به عنوان سرود ملی ترکمنستان انتخاب نمایند اما پس از انتشار مقاله‌ی راقم این سطور و یکی از شعرای ترکمنستان، از این کار صرف نظر شد.

این شعر مرز سرزمین ترکمن را مرزی می‌داند که در دوره‌ی شوروی سابق به عنوان مرزهای ترکمنستان می‌شناختند، یعنی مرزهای کنونی ترکمنستان. در صورتی که در قرن ۱۸ میلادی، یعنی دوره‌ی زندگانی مختومقلی، مرز کنونی وجود نداشته است. از طرف دیگر، در متن شعر نیز ناشران تحریفات چندی نموده‌اند. یکی از تحریفات درباره‌ی تخلص شاعر صورت گرفته است. در تمامی نسخ خطی قدیمی متعلق به مختومقلی، تخلص شاعر به شکل «فراغی» آورده شده و خود شاعر نیز آشکارا می‌گوید:

مختومقلی آدینگ دؤندی فراغا

فارغ بولوپ چک اؤزینگی قیراغا

ترجمه:

«مختومقلی، نامت به فراغی تبدیل شد،

فارغ شو و خود را به کناری بکش.

اما در اشعار «نویافته»، سازندگان اشعار جدید یقیناً معنای کلمه‌ی «فراغ» را ندانسته آن را «فراق» تصور کرده‌اند و طبق روایتی که گویا مختومقلی از نزدیکان خود به دور افتاده، این تخلص را قبول کرده است. در چندین شعر «نویافته» که بدون شک ساخته‌ی خود موللی‌اوف ماتمی و یا یکی از همدوره‌های اوست، تخلص شاعر به شکل «فراقی» آورده شده است. مثال:

آیرا دوشیب کعبه‌دن قویدیم فراقی آدیمه

ترجمه:

از کعبه جدا شده نامم را فراقی گذاشتم

در زبان ترکمنی کلمه‌ی «کعبه» به غیر از «خانه‌ی کعبه»، به پدر و مادر و برادران ارشد نیز اطلاق می‌گردد. تبعید شدن پدر و زندانی گشتن برادر را اگر در نظر بگیریم، می‌توانیم حدس بزنیم که در این شعر منسوب به مختوم‌قلی، سراینده‌ی اصلی (که همان موللی‌اوف ماتمی باید باشد) بدون شک پدر و برادر خودش را در نظر داشته است. مختوم‌قلی که تخلص فراغی را اختیار کرده، در آن واحد نمی‌توانسته است با تخلص «فراقی» شعر بگوید.

این گونه تناقضات در اشعار «نویافته» محدود به موارد ذکر شده نیست. موضوع بسیار جالبی که بدون شک باعث شگفتی همگان خواهد شد، تشابهات اغلاطی است که در اشعار «نویافته» و سروده‌های خود قلیچ موللی‌اوف ماتمی به چشم می‌خورد. به طور مثال در زبان ترکمنی کلمه‌ی «یاویز» معنای «سنگین و دشوار» را می‌دهد و در اشعار فراغی هم به همین معنی آمده است. اما در اشعار «نویافته» و در اشعار ماتمی (در هر دو) این کلمه به معنی «یالنگیز - یالغوز» یعنی «تک و تنها» آورده شده و در هیچ اثر ادبی و لهجه‌ی دیگری چنین پدیده‌ای مشاهده نشده است.

مثال:

نیجه قوچ بیگیدینگ یاویز باشینی
یوز غوغا سالاندیر بیگیتلیک چاغی
ترجمه:

سر تنهای بسیاری از جوانان را
به صد غوغا دچار ساخت موسم جوانی

مثالی دیگر: کلمه‌ی «چامان» در زبان ترکمنی «کندرو، تنبل» معنی می‌دهد و در آثار خود مختوم‌قلی هم به این معنی آمده است. اما در اشعار «نویافته» و اشعار ماتمی به معنی «تندرو» آورده شده است. این نیز یکی بودن منبع این اشعار را می‌رساند. وجود کلماتی چون «یفرات» و «خلیف» (که تلفظ روسی «فرات» و «خلیفه» است) در اشعار جدید دلیل بر این است که این اشعار در قرن بیستم ساخته شده و در قرن ۱۸ میلادی مختوم‌قلی هیچگونه رابطه‌ی ادبی و زبانی با روس‌ها نداشته است. کلمه‌ی «آربالت» به معنی یک نوع سلاح که در اشعار جدید آورده شده، کلمه‌ای است که ریشه‌ی لاتینی دارد و از زبان فرانسوی به زبان روسی وارد شده که بسیار کم استعمال است و حتی در آثار شاعری شهیر چون پوشکین هم دیده نمی‌شود. لذا وجود چنین کلمه‌ای در آثار مختوم‌قلی در قرن ۱۸ میلادی محال و ناممکن است. حتی ناشران اشعار مختوم‌قلی به معنی اصلی کلمه پی‌نبرده‌اند و آن را به معنی جاننداری قبول کرده‌اند و اصل متن را که در دستخط جدید (به شماره‌ی ۱۱۲۳ الف) به شکل

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

«آربالت قولینگده، ای مختومقلی» یعنی: «آربالت در دست تو است، ای مختومقلی» آمده است، تغییر داده وبه شکل «آربالت قولینده، ای مختومقلی». یعنی: «در دست آربالت ای مختومقلی» در آورده‌اند.

قلیچ موللی‌اوف (ماتمی) کار خلاقیت خود را به جایی رسانده که در یک جای اشعار «نویافته»، تخلص خود را نیز به عنوان همشاگردی مختومقلی آورده است. یقین فراموش کرده است که خود با تخلص ماتمی اشعاری سروده و یا تصور کرده که کسی از آن اشعار اطلاعی نخواهد داشت. او در شعری از زبان مختومقلی می‌گوید:

محمدصفادیر قرداشیم
ملا ماتمی ساپاقداشیم (۳)

ترجمه:

محمدصفا برادرم است

و ملا ماتمی همکلاسی‌ام است.

یکی از ویژگی‌های بارز اشعار «نویافته»، متغایر بودن مضمون آنها با حقایق تاریخی است. همچنان‌که می‌دانیم مختومقلی در ترکمن صحرای ایران که در سمت جنوب کوه‌های سونگی‌داغی واقع است، به دنیا آمده و زندگی کرده است و قسمت‌های جنوبی آن نیز جزء ترکمن صحرا محسوب می‌شده است. لذا در زمان مختومقلی مرز منطقه‌ی سکونت ترکمن‌ها کوه‌های سونگی‌داغ نبوده است. علی‌رغم این حقیقت، در اشعار «نویافته» درباره‌ی بیرون راندن دشمنان به آن طرف سونگی‌داغ گفته می‌شود: «پیرزنان و زنان جوان بیوه نشوند. ترکمنان، مورد ایراد مردم قرار نگیرند. تمام رقبا برده‌ی مسلمانان شده، به جنوب سونگی‌داغ رانده شوند.»

مضمون این سطور بی‌ربط و بی‌ارزش است و با تاریخ مطابقت ندارد. این حرف‌ها را نه مختومقلی، بلکه شاعری معاصر می‌تواند بزند. زیرا در زمان مختومقلی چنین مرزی نبوده و این مرز کنونی ترکمنستان است.

مثال‌های بهتر از این را نیز می‌توان ذکر کرد. در عصر مختومقلی (قرن ۱۸ میلادی) زبان عربی در کشورهای اسلامی رواج داشته و مورد احترام همگان بوده است. با این وجود، در اشعار جدید که منسوب به مختومقلی است، زبان عربی مورد بی‌توجهی قرار گرفته است:

عرب زبان دوشدی خوارا،

خریداری یوق اونونگ (ص ۷۸)

ترجمه:

زبان عربی خوار شد

و خریداری ندارد،

و یا:

زاقغون بولدی عرب تیلی،
هندی آوازی او یانماز (ص ۷۲)

ترجمه:

زبان عربی تبدیل به زهر شد،
آواز هندی بلند نمی‌شود.

در جایی دیگر، با انکار زبان عربی و حتی «قرآن مجید»، چنین می‌گوید:

دینی هؤدیر ایله ییب سن، عجب «قرآن» گراکمس،

نیله یین اول عرب زبان - اصل (عسل) زبانیم بار منینگ (ص ۸۹)

ترجمه:

تو دین را به من تقدیم می‌کنی، «قرآن» شگفت را لازم ندارم.

به چه کار آیدم آن زبان عرب - زبان اصلی (همچون عسل) دارم.

ترکمن‌ها در عصر مختوم‌قلی از لحاظ دین و مذهب تحت هیچ‌گونه ظلم و فشاری قرار نداشته‌اند، پس نسبت دادن چنین انکاری به مختوم‌قلی غیرقابل قبول است.

به این ترتیب، آیا می‌توان چنین پنداشت که اشعار زیر از مختوم‌قلی باشد؟

کؤر بولدی ملالار، یاییلیدی یوللار،

تیتیره شر، قرآنا یتمه یار قوللار.

ترجمه:

ملاها کور شدند، راه‌ها بسته شد،

دستها می‌لرزد و به «قرآن» نمی‌رسد.

و یا در جایی دیگر:

زندان دا اوتوردی پیرلرمیز، ایشان،

ایده‌گیم کرون دن یولدی، نیلایین.

ترجمه:

پیرها و ایشانها در زندان نشسته‌اند،

چه کار کنم آنکه را که دنبالش می‌گشتم از کاروان بریده‌اند.

تمام این ابیات هیچ ربطی به عصر مختوم‌قلی ندارد و مربوط به قرن بیستم

است. مربوط به زمانی است که رژیم کمونیستی مسجدها را تبدیل به طویله و انبار

ساخت، روحانیون را گروه گروه دستگیر نمود و در بازداشتگاه‌های سیبری به کار

اجباری و مرگ تدریجی واداشت.

آن گونه که گفته شد، تمامی اشعار «نویافته» محصول سال‌های دوران

کمونیستی شوروی است و هیچ ربطی به آثار اصیل مختوم‌قلی ندارد (چه از لحاظ

اندیشه و چه از لحاظ استحکام کلام و استعمال بدایع).

اینست مختصری از تاریخچه‌ی داستان دروغین یافته شدن دستخط دیوان قدیمی مختومقلی در یکی از حجره‌های مدرسه بخارا و محتوای پر از تناقض آن. متأسفانه علی‌رغم تلاش‌های پژوهشگران میراث ادبی شاعر، ادامه‌دهندگان ایدئولوژی کمونیستی در ترکمنستان کمافی‌السابق از افشاگری این تحریفات و اضافات نوساخته ممانعت به عمل می‌آورند و از نشر مقالات انتقادی جلوگیری می‌نمایند. جای بسی خوشحالی است که در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی کارهای بسیار مثبتی در این راستا به وسیله‌ی جوانان ترکمن در جمهوری اسلامی ایران انجام می‌گیرد. چاپ مقالات تحقیقی، ترجمه و نشر بسیاری از اشعار مختومقلی در صفحات مجلات و روزنامه‌ها شاهد این ادعاست. در این مقالات از منظری جدید به خلاقیت شاعر نگریسته می‌شود و برخلاف محققین ترکمنستان به جنبه‌های عرفانی و اسلامی آثار او توجه مخصوصی معطوف گشته است ولی متأسفانه این تحقیقات به علت عدم دسترسی به متن انتقادی اشعار شاعر و از همه مهم‌تر به علت اعتماد به نشرهای عشق‌آباد، به لحاظ علمی از وجاهت علمی کمتری برخوردارند. در این مقالات، در بعضی موارد به همان اشعاری استناد نموده می‌شود که فاقد هر گونه اعتبار ادبی بوده و از همان اشعار به اصطلاح «نویافته» است.

امیدوارم با چاپ متن انتقادی که سال‌های زیادی وقت خود را صرف آن نموده‌ام، توانسته باشم متنی به مراتب متقن و صحیح از اشعار این شاعر گرانقدر ارائه کرده باشم تا محققین با اطمینان بیشتری به آنها استناد نمایند.

-
- ۱- روزنامه‌ی «عشق‌آباد آغشامی»، ۷، ۸ و ۱۲ آوریل ۱۹۹۰
  - ۲- دیوان مختومقلی، سال ۱۹۸۳، جلد اول، ص ۱۵۴.
  - ۳- مختومقلی، برگزیده‌ی آثار، یک جلد، عشق‌آباد ۱۹۸۳، ص ۱۴۶

خلاصه‌ای از سخنان یوسف قوجق در جلسه انجمن شعر و ادب «میراث»
(گنبد - ۱۰ مهر ۱۳۸۸)

مرحوم عاشورپور و متن انتقادی دیوان مختوم‌قلی فراغی

آشنایی نزدیک من با مرحوم عاشورپور به سال ۱۳۷۵ برمی‌گردد. در همان سال بود که من در بخش فرهنگی و امور ترجمه سفارت کشورمان در عشق آباد مشغول فعالیت شدم. مرحوم عاشورپور در حقیقت نخستین مترجم سفارت ایران در آن کشور بود. همان سال‌ها، من در کنار کارهای جاری سفارت - که غالباً ترجمه‌ی کتبی و شفاهی از ترکمنی به فارسی و بالعکس بود - نیمی از روز را با حضور در کتابخانه ملی آن کشور، به فهرست برداری نسخ خطی فارسی موجود در آن کتابخانه مشغول بودم.

فهرست برداری تقریباً یکسال به طول انجامید و حاصل کار، کتابی شد که بعدها در سال ۱۳۸۰ با عنوان «فهرست توصیفی نسخ خطی فارسی کتابخانه ملی صفرمراد ترکمنباشی عشق آباد» منتشرگذاشته شد. از سوی مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت خارجه و کتابخانه بزرگ آیت‌الله مرعشی نجفی به چاپ رسید. در آن سالها، مرحوم عاشورپور در همان سفارت به عنوان مترجم فعالیت می‌کرد. هر روز ظهر، در دو - سه ساعتی که زمان استراحت بود، می‌نشست و

۱- این متن در جلد دوم متن انتقادی - که در سال ۱۳۸۸ چاپ و منتشر شده - وجود ندارد، اما به خاطر توضیحی که در باره‌ی چگونگی کار تهیه‌ی متن انتقادی داده شده، مناسب دیدم در بخش پایانی نسخه الکترونیکی کتاب، اضافه شود.

دیوان مختوم‌قلی فراغی.....متن انتقادی

با ماشین تایپ قدیمی که داشت، به کار تایپ متن انتقادی دیوان مختوم قلی می پرداخت و چون می دانست که من روی نسخ خطی کار می کنم، ساعتی را با هم می نشستیم و در باره ی بسیاری از شعرها و نسخ خطی مختوم قلی صحبت می کردیم. ناگفته نماند که وی متن انتقادی را سالها پیش از استقلال ترکمنستان کار کرده بود و در آن سالها داشت با حوصله و دقتی مضاعف روی بسیاری از شعرها کار می کرد و در این کار، از نظرات من هم جو یا می شد.

با بررسی هایی که در آن سالها انجام داده ام، حدود ۱۵ نسخه ی خطی از دیوانها و اشعار مختوم قلی در انستیتوی نسخ خطی ترکمنستان نگهداری می شود که همگی نیز دارای اشکالات اساسی هستند و کامل نیستند. البته این بررسی به سالهای ۱۳۷۶ برمی گردد و قطعاً از آن سال تاکنون، با تفحص هایی که انجام شده، کمی یا اصل نسخه های خطی این شاعر از دیگر مناطق گردآوری شده اند و تعداد آنها بیش تر شده است. مضافاً این که در مراکز تحقیقاتی و کتابخانه های ترکمنستان، بخشی نیز با عنوان «نسخ خطی و کتابهای نایاب» وجود دارد که حاوی بسیاری از کتاب های چاپ سنگی و نسخ خطی است و قطعاً این رقم بیش تر از این است.

اگر بنخواهیم در باره ی نسخ خطی مختوم قلی صحبت کنیم، به نظر من باید در ابتدا به علل پراکندگی و تعدد آن اشاره ای نمائیم.

علل پراکندگی و تعدد آن اشاره ای نمائیم

اگر امروز چیزی می نویسیم و به چاپ می سپاریم، معمولاً نوشته ی ما تا رسیدن به دست خواننده، دچار تغییرات اساسی نمی شود و دگرگون نمی گردد، مگر در دو مرحله که یکی مرحله ویرایش متن است و دیگری مرحله ی حروف چینی که بروز اشتباهات تایپی در آن طبیعی است و نمونه خوان بایستی با دقت آن اشتباهات را بگیرد و اصلاح نماید تا متنی خالی از اشتباه به چاپ سپرده شود. این، وضعیت امروز ما در امر کتاب است، ولی دنیای قدیم چنین نبود و حال و هوایی خاص خودش را داشت. پیشینیان ما با مقوله هایی همچون ویراستار و نمونه خوان و دستگاه چاپ بیگانه بوده اند ولی به جای آنها استنساخ و کتابت نسخه های خطی رواج و رونق زیادی داشته است. کاتبانی از روی نسخه های مؤلف که موجود بوده، به کتابت می پرداختند؛ نسخه های ایشان پراکنده می شده و گروهی دیگر به نوبه ی خویش از روی این نسخه ها کتابت می کرده اند، و به همین نحو پیش می رفته تا کتابی از شهری به شهری و از روزگاری به روزگاری دیگر انتقال می یافته و نسل به نسل دست به دست می شده و بالاخره نسخه های خطی که اکنون موجود است، با سیری این گونه به دست ما رسیده است. در طول زمان و در نتیجه ی وقایع طبیعی و بروز جنگها و خانه بدوشی ها، معمولاً نسخه ی اصل نوشته های پیشینیان مفقود می گردیده، یا از میان می رفته است و به این ترتیب، غالباً آنچه در دوره ی معاصر به دست ما رسیده، یک یا چند یا چندین نسخه از نسخه هایی است که کاتبان مختلف در اعصار گوناگون کتابت کرده اند؛ ولی این نسخه ها معمولاً یکسان نیستند و در بعضی موارد با نوشته ی اصلی پدیدآورنده تفاوت دارند. کاتبان و نسخه نویسان - که معمولاً نیز در یک پایه از دانش و دقت و حوصله نبوده اند -

گاه سهل‌انگاری می‌کرده‌اند، گاه دچار بدخوانی می‌شده‌اند یا حتی عمداً در متن کتاب تصحیف می‌نموده‌اند. مالکین نسخه‌ها نیز به اقتضای فهم و پسند خویش، در متن نسخه خطی کاهش و افزایش‌هایی پدید می‌آورده‌اند و بر اساس ذوق و سلیقه‌ی خود تصحیحی می‌کرده‌اند و کاری نیز به این نداشته‌اند که غلط باشد یا درست. گاهی اقتضای سیاسی، اجتماعی و همچنان که گفتیم ذوق و سلیقه‌ها نیز باعث تغییرات و تبدیل‌هایی به هنگام کتابت می‌شده‌اند و مهمتر از همه این که کم سواد، بی‌دقتی و بی‌امانتی برخی کاتبان سبب می‌شده است تا در آنچه می‌نویسند از نسخه‌ی اصل خود دور شوند. به یاد دارم که مرحوم عاشورپور از بی‌سوادی بسیاری از نسخه‌نویسان اشعار مختوم‌قلی به حق گله می‌کرد. چون در غالب آن نسخ، اشتباهاتی فاحش وجود داشت که البته ایشان به برخی از این اشتباهات در مقدمه‌ی کتاب متن انتقادی اشاره نموده است. این وضعیت مختص نسخه‌های خطی ترکمنی نیست. امروزه ده‌ها و بلکه صدها نسخه‌ی خطی از دیوان حافظ وجود دارد که مطابق و همسان و همخوان با هم نیستند. نسخه‌های گوناگونی از تاریخ بیهقی وجود دارند که در ضبط الفاظ و عبارات، اختلاف دارند.

همچنان که بسیاری از معتبرترین نسخ خطی ادبیات فارسی در کتابخانه‌ها و موزه‌های خارج از ایران (بریتانیا) قرار دارند، نسخه‌های اشعار مختوم‌قلی نیز سرنوشتی مشابه دارند. جالب است که بدانیم فردوسی تقریباً در سال ۴۰۰ هجری قمری شاهنامه را سرود. کهن‌ترین نسخه‌ی شاهنامه، نسخه‌ی موجود در کتابخانه ملی فلورانس است که تاریخ کتابت آن مورخ ۶۱۴ هجری قمری است که فقط نیمه اول شاهنامه را در بر دارد، ولی قدیمی‌ترین نسخه‌ی خطی کامل موجود از آن کتاب که در موزه‌ی بریتانیا نگهداری می‌شود، متعلق به سال ۶۷۵ هجری است. این نسخه‌ی است که حدود ۲۷۵ سال پس از تصنیف شاهنامه، کتابت شده است.

ضرورت تهیه‌ی متن انتقادی دیوان مختوم‌قلی

گروه ژیلادی از خوانندگان هستند که به این گونه ناهمسانی‌ها در متن اشعار اعتنا نمی‌کنند. کاری با اصل گفته‌ی مختوم‌قلی ندارند و به مفهوم توجه می‌کنند و در برخی موارد نیز به بخشی‌هایی که شعر مختوم‌قلی را به هر شکلی که دوست می‌دارند، می‌خوانند، استناد می‌کنند و کاری به این ندارند که کلمات پس و پیش بشود و یا عبارتی به گونه‌ای مغایر با عبارتی که منظور مختوم‌قلی بوده، به کار برده می‌شود. همچنان که پیرخی هیال تاریخ بیهقی و رمان‌های تاریخی نویسندگان ادبیات داستانی فرقی نمی‌گذارند. اما در مقابل گروهی نیز هستند که از متون برای کارهای ظریف و دقیق تحقیقی استفاده می‌کنند و حتی در متن خوانی‌های تفنیی هم حاضر نیستند هر آنچه را که فلان کاتب بی‌امانت و یا فلان ناشر سودجو به دست ایشان داده، بخوانند؛ بلکه می‌خواهند آثار مختوم‌قلی را همان‌گونه که آن‌ها را نوشته است، بخوانند. نیاز و رغبت همین گروه از محققین و یا خوانندگان است که نیاز به متن انتقادی و تصحیح متون را پایه‌ریزی نموده است. خلاصه این که تهیه متن انتقادی بسیار مهم است، زیرا بدون داشتن متن کامل و تصحیح

شده، یک محقق نمی‌تواند کار خود را چنان که شایسته و بایسته است، انجام دهد و نتیجه‌ای درست ارایه نماید.

تصحیح متون به چه معنایی است و الزامات آن چیست؟

گاه در بین اشعار مشاهده می‌شود که بی‌تی مشکل وزنی و هجایی دارد. البته در شعرهای مختوم‌قلی کمتر بروز می‌نماید، اما به قول مرحوم عاشورپور، شعرهای مختوم‌قلی به قدری شعر است که مشکل فنی شعری در آن حس نمی‌شود و توی ذوق نمی‌زند. اما اگر چنین مشکلی وجود داشته باشد، آیا مصحح حق دارد دست به آن ببرد؟ پس به نظرم می‌رسد که باید روشن شود معنای درست دانش و فن تصحیح متون چیست. دانش و فن تصحیح متون، در اصطلاح به روش‌هایی گفته می‌شود که هدف از به کار بستن آن‌ها در مورد هر متن، به دست آوردن متنی نزدیک‌تر به متن اصلی است که به قلم نویسنده نوشته شده یا با قریحه‌ی شعری شاعر، آفریده و تراوش شده است. بنابراین «مُصَحِّح»، به معنای «ویراستار علمی متن» نیست. یعنی اگر در یک متن نادرستی‌های محتوایی وجود داشته باشد که از خود شاعر، مؤلف و پدیدآورنده‌ی متن سر زده است، «مُصَحِّح» حق ندارد در آن متن تصرف نماید و آن مطلب را صحیح گرداند. او تنها به عنوان یک امانت‌دار، می‌کوشد دخالت‌های عمدی و سهوی کاتبان نسخ را که در متن تغییر داده و تصرف کرده‌اند، بزدايد و با معلوماتی که در باره‌ی زبان، زندگی، اندیشه و تاریخ‌زندگانی شاعر یا پدیدآورنده‌ی متن دارد، متنی هر چه نزدیک‌تر به آنچه خود پدیدآورنده نگاشته است، عرضه کند.

به عبارت دیگر می‌توان مُصَحِّح را کسی دانست که مسیر پر پیچ و خمی را که یک متن کهن از آن گذر کرده و به روزگار ما رسیده، زیر نظر گرفته است. متنی که هر چه جلوتر آمده و مسیر طولانی‌تری را پیموده، از اصل خود دورتر شده و شکل تازه‌تری یافته است. مُصَحِّح کسی است که می‌کوشد تا آن متن را با احتیاط از همان راهی که آمده، بازگرداند و آنچه را که در طول مسیر به آن اضافه و یا از آن کاسته شده، درست نماید تا بلکه متن به متنی تبدیل شود که همسان متن اصلی خود شود. در تصحیح دیوان مختوم‌قلی از سوی مرحوم عاشورپور نیز این موضوع صورت گرفته و تا جایی که من اطلاع دارم، ایشان به خاطر وسواسی که در نسخه خوانی داشت، این کار را به خوبی انجام داده است.

برای مورفیکیت در چنین کاری دانستن محیط اجتماعی پیدایش اثر، فضای فکری، اجتماعی و سیاسی آن دوره و نیز شرح حال صاحب اثر ضروری است. مرحوم عاشورپور در مقالیه یا دیگر محققین، اطلاعات کلاقی و کامل‌تری در باره‌ی شرح حال و اندیشه‌های مختوم‌قلی و تاریخ عصر شاعر داشت. تسلطی که وی بر نسخه خوانی و تکنیک‌های تصحیح و مقابله‌ی نسخ داشت، بر همگان آشکار است. وی نخستین کاری که کرد، کسب اطلاع از وجود نسخ خطی اشعار مختوم‌قلی در ترکمنستان و سایر مناطق جهان بود. وی این موضوع را در جریان مرادتها و گفتگوهایمان بیان می‌کرد. مرارت‌هایی که وی در راه یافتن آن نسخ کشیده،

بسیار زیاد است. کار بر روی نسخ خطی همیشه همین طور بوده. به طور مثال دکتر جلال خالقی ۳۷ سال از عمر خود را صرف تهیهی متن انتقادی شاهنامه نمود که بالاخره در سال ۱۳۶۸ این متن در ۸ جلد به چاپ رسید.

روش مؤلفان و نویسندگان تصحیح و مقابله‌ای با نسخ خطی اشعار مختوم‌قلی

یکی از نکات مهم در مقابله‌ی نسخ و تصحیح، شناخت دستخط مؤلف است. این امر برای اطلاع از چگونگی املاي متن، لازم و ضروری است. بنا به گفتهی مرحوم عاشورپور، در نسخه‌ای از کتاب «وعظ آزاد» اثر دولت‌محمد آزادی (پدر مختوم‌قلی) که در ترکمنستان به شماره‌ی ۵۴۶ نگهداری می‌شود، نمونه‌ای از دستخط خود دولت‌محمد و فرزندش مختوم‌قلی وجود دارد. بنا به نظر ایشان، همان نسخه‌ی خطی در واقع دفتر یادداشت‌های روزانه‌ی مختوم‌قلی بوده است. من آن نسخه‌ی خطی را ندیده‌ام، اما مرحوم عاشورپور در مقدمه‌ی متن انتقادی نوشته است: «آن قسمت از نسخه‌ی خطی که دستخط آزادی و امضای ایشان است، به خط نستعلیق نوشته شده و به همین خاطر نمی‌توان به درستی مشخص کرد که مؤلف این نسخه‌ی خطی یک نفر بوده یا نبوده است. اما با در نظر گرفتن سخنان نبیره‌های مختوم‌قلی - که این نسخه‌ی خطی را از منطقه‌ی گرگان به آکادمی علوم ترکمنستان ارسال نموده‌اند - و با توجه به شعرهایی که از سوی مختوم‌قلی ترجمه شده، می‌توان نتیجه گرفت که شخص مختوم‌قلی نیز در این نسخه‌ی خطی دخیل بوده است. به همین دلیل، به نظر ما اگر بگوئیم که آن نسخه‌ی خطی، نسخه‌ی خطی آزادی و مختوم‌قلی است و به خط شخص آن‌ها نگاشته شده، بیراهه نخواهد بود.» در هر صورت، مرحوم عاشورپور آن دستخط‌ها را در رسم‌الخط متن انتقادی الگو قرار داده و سعی کرده از آن عدول نکند.

من در باره‌ی این موضوع که در انجام تصحیح دیوان، کدام نسخه را نسخه‌ی مادر و اصل قرار داده، با مرحوم صحبت کردم. ایشان نظرشان این بود که در باره‌ی دیوان مختوم‌قلی، فعلاً نسخه‌ای که بتوان از آن به عنوان نسخه‌ی مادر استفاده کرد، وجود ندارد. در دانش تصحیح متون، رسم بر این است که اگر دسترسی به اثری که به خط مؤلف نوشته شده، مقدور نباشد، با مخلوط کردن نسخه‌های مختلف، دسترسی به اصل مطلب و قضیه امکان‌پذیر می‌شود. به نظر می‌رسد که در اینجا لازم است در باره‌ی شیوه‌ی مورد استفاده از سوی مرحوم عاشورپور در تصحیح و تهیه‌ی متن انتقادی توضیحاتی بدهم.

روش مرحوم عاشورپور در تصحیح متن

در تصحیح متون، اصولاً به چهار شیوه عمل می‌شود که مهمترین آنها «تصحیح بر مبنای نسخه‌ی مادر» و «شیوه تصحیح التقاطی» است.

در شیوه‌ی اول، یک نسخه به عنوان نسخه‌ی مادر، اساس تصحیح قرار می‌گیرد و هر گاه نقص و نادروستی و اشتباهی در آن باشد، آن را به کمک نسخه‌های دیگر مرتفع می‌سازند. از

این شیوه زمانی استفاده می‌شود که یکی از نسخه‌های موجود، به خاطر اعتبار، قدمت و صحیح بودن، بر دیگر نسخه‌ها برتری داشته باشد. وقتی که هیچ یک از نسخه‌ها به لحاظ صحت، قدمت و اصالت، برتری کلی بر دیگر نسخه‌ها نداشته باشند، نمی‌توان از این شیوه استفاده کرد. در چنین مواردی مصحح باید از میان نسخه‌های مختلف و با اجتهاد عالمانه، متنی را که تناسب بیشتری با ذهن و زبان و موضوع مورد نظر پدیدآورنده دارد، انتخاب و در متن بگذارد. این شیوه، همان تصحیح التقاطی است. به عبارت دیگر با التقاط و در هم ریختن چند نسخه‌ی غیرممتاز، متن انتقادی واحدی فراهم می‌آید. این، همان روشی است که مرحوم عاشورپور در تصحیح متن انتقادی دیوان مختم‌قلی آن را پیاده نموده است. ناگفته نماند که منظور از «اجتهاد عالمانه» که در این روش از سوی مصحح صورت می‌گیرد، اعمال ذوق و سلیقه‌ی شخصی نیست، بلکه منظورم دانش والای مصحح برای به دست آوردن قرائن و دلایل قابل اعتماد محتوایی و زبانشناختی و سبک شناختی است تا نشان دهد اصالت کدام یک از عبارات و واژگان‌ها بیشتر است و ضبط واژه‌ها و عبارات چه نسخه‌ای با زبان و سبک تحریر و موضوع مورد نظر مؤلف تناسب بیشتری دارد. متن، پدیده‌ای است که در بستر «تاریخ» و «زبان» پدید آمده، و نقد و تصحیح آن، مستلزم شناخت تاریخی از زبان و آگاهی از زبان تاریخی است؛ این شناخت و آگاهی هم جز با تبحر در ادبیات سنتی زبان، حاصل نمی‌شود. به نظر من، مرحوم عاشورپور به خاطر تسلطی که بر دانش نسخه‌شناسی و زبان و ادبیات و نیز تاریخ عصر مختم‌قلی دارد، دقت و اهلیت این را داشته است که بتواند سالهای متمادی از عمر خود را صرف جست و جو در منابع و متونی نماید که برای اختیار و انتخاب عبارات صحیح از بین ۱۹ نسخه‌ی خطی قرآینی را به دست می‌دهند. ناگفته نماند که بسیاری از متون فارسی که هم اکنون می‌شناسیم، بر اساس همین شیوه‌ی التقاطی، تصحیح و به جامعه‌ی ادبی ارایه شده‌اند.

به نظر من کسی که می‌خواهد نسخه‌ها را مقابله و متن انتقادی را تهیه نماید، باید حتی با ویژگی‌های گویشی و لهجه‌ی مؤلف نیز آشنا باشد. در زمان فعالیتیم در ترکمنستان، می‌دیدم که مرحوم عاشورپور در یافتن معانی درست برخی از واژگان دیوان مختم‌قلی، از افرادی که به گویش نخور و گوگلان‌ها صحبت می‌کردند، تحقیق می‌نمود. نکته‌ی مهم دیگری که نباید از نظر دور داشت، این است که تصحیح علمی متون، مستلزم تجربه‌ی کافی، دقت، مهارت، حوصله و ذوق عالمانه است. مرحوم عاشورپور در انجام این کار، علاوه بر دانش، از تجربه‌ی کافی بهره‌مند بود و همگان می‌دانیم که وی پیش از این، بسیاری از متون ادبیات ترکمن را تصحیح نموده بود.

مطالعه‌ی دقیق نسخه‌های خطی و کار تصحیح انتقادی آثار مختم‌قلی، راهی پر از سنگلاخ بود که تا به امروز کسی جرأت نمی‌کرد پا در آن راه بگذارد و به همین خاطر، چاپ کتاب دو جلدی متن انتقادی این شاعر بزرگ - که به همت و مساعدت آقای فرقانی سفیر ایران

در ترکمنستان به انجام رسید - گامی بزرگ در عرصه‌ی پژوهش‌های ادبی مردم ترکمن است و ما مدیون تلاش‌های خستگی‌ناپذیر آن بزرگمرد هستیم و به همین خاطر برای شادی روح او، از خداوند طلب مغفرت می‌نمائیم.